

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС – АДМІНІСТРУВАННЯ

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції

**«РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-
АДМІНІСТРУВАННЯ: НАУКОВІ ТЕЧІЇ ТА РІШЕННЯ»**

Том II

Київ,
21 жовтня 2021 р.

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL AVIATION UNIVERSITY**

FACULTY OF ECONOMICS AND BUSINESS ADMINISTRATION

**Abstracts of
II International scientific-practical conference
«ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION
DEVELOPMENT:
SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS»**

Tom II

Kyiv
October 21, 2021

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення». 21 жовтня 2021 р. Том 2. К.: НАУ, 2021. 298 с.

Матеріали науково-практичної конференції містять короткий зміст доповідей науково-дослідних робіт теоретичного, методологічного та прикладного характеру щодо розкитку економічного та бізнесового середовища.

Розраховані на широке коло фахівців, студентів, аспірантів та викладачів.

Головний редактор:

Сергій Смерічевський, д.е.н., професор, декан факультету економіки на бізнес-адміністрування;

Заступник головного редактора:

Ольга Вовк, д.е.н., доцент, заступник декана факультету економіки на бізнес-адміністрування;

Члени редакційної колегії:

Олена Ареф'єва, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки повітряного транспорту Національного авіаційного університету;

Тетяна Косова, д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;

Олена Рибак, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету економіки та бізнес-адміністрування Національного авіаційного університету (протокол № 11 від 13 жовтня 2021 року).

Матеріали публікуються у авторській редакції, мовою оригіналу. Автори несуть відповідальність за зміст і достовірність поданих матеріалів.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЦИФРОВІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

INTELLECTUAL AND DIGITALIZATION TRENDS OF ECONOMIC DEVELOPMENT: THEORY AND PRACTICE

Голова секції *Олена Ареф'єва – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки повітряного транспорту Національного авіаційного університету;*

Olena Arefieva – Professor, Doctor of Economics, is the Head of the Department of Air Transport Economics National Aviation University

Заступник голови секції *Ольга Вовк – д.е.н., доцент, доцент кафедри економіки повітряного транспорту Національного авіаційного університету*

Olha, Vovk, –Associate Professor, Doctor of Economics, Associate Professor of the Department of Air Transport Economics National Aviation University

Leshek Woźniak

doctor habilitowany, profesor,
kierownik katedry Przedsiębiorczości, Zarządzania i Ekoinnowacyjności,
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza
(Rzeszów, Poland)

Ziz D.O.,

graduate student at the chair of Economics of Air Transport,
National Aviation University, m. Kyiv, Ukraine

ANTI-CRISIS MANAGEMENT AS A BASIS FOR IMPROVING THE COMPETITIVE STATUS OF THE ENTERPRISE

Company's activity in market conditions is accompanied by negative impacts of external environment factors as on the competitive status and its possible dynamics, and on the stability of the operation, which is due to the riskiness of any activity. Threats to the stability of functioning, that take place in the internal environment, lead to the insufficient use of economic potential of the enterprise and the provision of resources.

Significant influence of crisis phenomena is also experienced by activity of the enterprise on resource provision. Because of its versatility, this area of activity is vulnerable to almost all the negative phenomena caused by the causes of crisis. For example, the production apparatus, which is considered as a set of means of labor, by means of which, in combination with other factors, production is carried out, is exposed to such circumstances as: lack of credit and financial resources for updating of equipment, machinery, mechanisms, buildings and structures; moral and physical wear of production fixed assets, which are obstacles to producing competitive products; reduction of demand

for noncompetitive goods due to high costs and, consequently, high prices of production equipment and machinery.

The formation of a system of measurable indicators makes it possible to obtain quantitative assessments of the current financial condition of the transport enterprise and to establish whether the necessary conditions for maintaining financial sustainability are met by comparing the actual values of indicators with normative ones. First of all, it implies the organization of financial sustainability monitoring, the prerequisite of which is the availability of information support as a set of resources and ways of their organization for the implementation of analytical procedures.

Thus, measures of anti-crisis management can be used when crisis phenomena and changes occur and intensify, while reengineering is more expedient to apply for introduction of new technologies of restructuring of enterprise, influence not only on its financial provision, but also on other resource components (labor, marketing, material, production). Anti-crisis management measures are advisable to conduct in accordance with the architecture of the enterprise, and accompanied by controlling. The use of reengineering after hard anti-crisis management should be aimed at: current functioning of all components of the system to ensure the operation of the enterprise; introduction and provision of new strategies that will change the structure of resource provision; monitoring their implementation and cost reduction [2, p. 81].

Leveling of crisis phenomena through the introduction of methods and tools of crisis management has to be, first of all, by eliminating the causes that caused them, the introduction of monitoring the use of resources and the degree of renewal of fixed assets, competencies and staff incentives. Implementation of anti-crisis planning strategy combined with measures to eliminate resistance to change and introduction of enterprise development on an innovation basis.

Active innovative development of industrial enterprises directly depends on the adoption of timely effective management decisions. Therefore, the use of cognitive management by managers of industrial enterprises, which should navigate the technological, economic, political, social and other vectors, is the basis for the impact on the areas of interest of enterprises. In their activities, managers of industrial enterprises should use the technology of cognitive analysis and modeling to form a strategy for innovative development [2].

Thus, for the actualization of crisis management of the enterprise it is advisable to introduce its methods and tools on the principles of innovation, increasing the place of resource provision and timely management decisions to optimize their value, the role of financial strategic management, the study of the main goals and objectives of forming a strategy to improve the financial sustainability of the enterprise as part of ensuring its efficient operation.

The list of references:

1. Ареф'єва О.В. Ковальчук А. М. Економічний механізм підтримання фінансової безпеки підприємства через антикризове управління та реінжиніринг. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 6. т.3 (264). с. 76-82.

2. Прохорова, В., Божанова, О., Дуднєва, Ю. (2021). Convergent-cognitive bases of innovative development of industrial enterprises. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Economics*, 10(20).

Aleksandra Kuzior,

Prof. Dr., Vice-Dean for Education,
Head of the Department of Applied Social Sciences,
Faculty of Organization and Management,
Silesian University of Technology (Poland)

Kopcha Yu.

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of Chair of Economics of Air Transport
National Aviation University, Kyiv, Ukraine.

STRATEGIC ASPECTS OF MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF MOTIVATION

Abstract. The thesis defines the main aspects of economic security management of enterprises in the conditions of motivational challenges in the strategic dimension. The dependence of the strategic economic interests of the enterprise and ensuring economic security as a source of its motivation is revealed.

Key words: management of economic security of enterprises, strategic management, motivational management, economic interests, economic security of the enterprise.

Variability of conditions and environment of enterprises functioning condition the constancy of management tools application to achieve the optimum level of economic security of enterprises. Today, the activities of enterprises in the industrial sector take place under the conditions of awareness of their own interests and motivational challenges to their implementation.

Modern instability and variability of the enterprise's external environment, their influence on the internal environment, direct the enterprise management system to the constant search for new methods and means of economic motivation to increase the efficiency of using available resources, growth and development of the enterprise. Note that the system of economic security has a direct causal connection with the development of the enterprise, its growth strategy. That is, when developing an enterprise's strategy, management must take into account ensuring an appropriate level of economic security. Exactly such approach is demonstrated by motivational management of economic security of the enterprise: strategy of the enterprise taking into account security aspects, is caused, first of all, by the fact that development and growth of the enterprise is impossible without providing security support of motives both inside and outside of it [1].

Implementation of strategic management of business processes involves not only ensuring the short-term efficiency of their implementation, but also to ensure the effective operation of the enterprise for a long period. Such management consists in forming and implementing a long-term strategy for the development of business processes on the basis of continuous control, changing the configuration to ensure that the long-term goal is achieved [2, p. 110].

The strategic content of the economic security of enterprises is revealed through the relationship of strategic economic interests of the enterprise, the use of opportunities of external and internal environment with the application of productive interaction (Fig. 1)

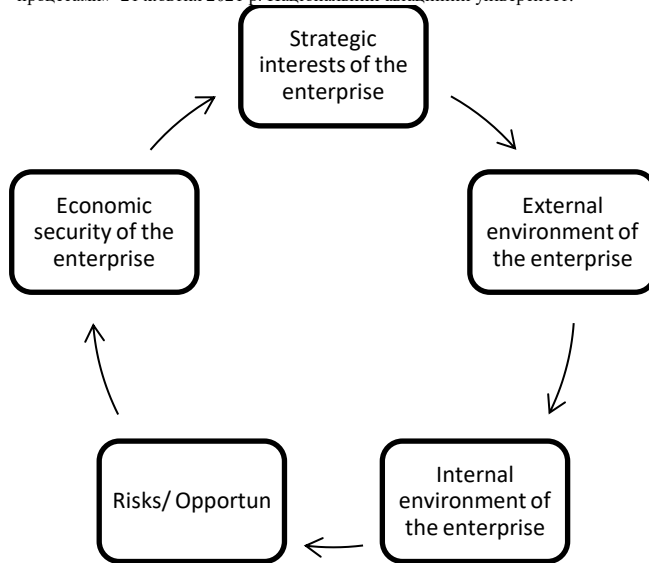

Fig. 1. Interrelation of strategic economic interests of the enterprise and ensuring economic security [2]

According to modern scientific research, the main purpose of strategic planning is to improve the response of the enterprise to the dynamics of the market and the behavior of competitors. The key direction of strategic planning is the analysis of both internal capabilities of the organization, and external competitive forces and the search for ways to use external opportunities, taking into account the specifics of the enterprise [3], which contributes to the interests of business entities and is one of the conditions for their development. The strategy of economic security is considered as "a set of the most significant decisions and measures aimed at ensuring an acceptable level of security of the functioning of the enterprise" [4, p. 165]. Considering this definition, we believe that it is necessary to emphasize that this strategic approach to the management of the economic security of the enterprise is also motivational in nature, since "the most significant decisions and measures" correspond to the motivation of a particular management subject.

In modern economic conditions, the mechanism of motivational management of the economic security of the enterprise should be formed in the strategic dimension in combination with the tools of strategic planning, which requires compliance with the conditions:

- all processes at the enterprise, especially those related to economic security must be planned, which allows a timely response to threats and dangers;
- motivation of personnel to maintain a proper level of economic security must take place constantly and be taken into account in the strategic dimension of the enterprise's activity;
- enterprise economic security management is based on the principles of investment portfolio management. Each of the enterprise systems, including economic

security, has a certain profit growth potential, and resources are allocated to each of them accordingly;

- assessment of all systems of the enterprise, its general economic activity, study of indicators of market growth and position of the company in a particular market is relevant;
- in spite of common features, each enterprise develops its own original development strategy, taking into account the specifics of the state of economic security, the features of the industry available resources, goals and objectives.

References

1. Ковальчук А. М. Стратегічний підхід до формування мотиваційного управління економічною безпекою підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. №6, том 2 (276). С. 104-109
2. Ареф'єва О., Побережна З. Стратегічне управління інноваційністю бізнес-процесів підприємства на конкурентних ринках. *Бізнес Інформ*. – 2019. – №11. – С. 108–116.
3. Прохорова В. В. Диагностика системы управления финансовой безопасностью предприятия // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. №36. С. 360-364
4. Прохорова В. В., Чобіток В. І. Інтелектуалізація управлінських процесів як детермінантно-мотиваційна основа бізнес-моделі підприємств. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки*, 2020

Aleksy Kwilinski,

habilitated Doctor in Economics,
Professor at the London Academy of Science and Business, (
London, United Kingdom)

Darya Teslik,

master's student at the Economics of Air Transport,
National Aviation University, Kyiv, Ukraine

ACTIVIZATION OF SALES ACTIVITIES IN ENSURING THE SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE

Formation of target market is the basic component of marketing policy of the enterprise, so it should be based on interrelations with buyers for the sake of satisfaction of their present and future needs. Management and expansion of target market allows to keep target audience with corresponding location, which becomes prerequisite for consolidation of market position and maintenance of competitiveness of enterprise. Efficient system of such interaction allows to receive sustainable proceeds from sales of goods and services and to provide sustainability of the enterprise.

In a narrow sense, sales policy is directly a way of implementation of sales activities, a set of management decisions on the distribution of goods to achieve certain goals. In view of scales of a marketing policy, its purposes are determined both at strategic and tactical levels. Along with this, all the goals of sales policy have certain characteristics, which further determine the activity of the enterprise as a whole [1, p. 98].

Internal factors of the enterprise sustainability depend directly on the organization of work of the enterprise itself and coordinated work of marketing and its financial functional strategies. The success of industrial and commercial activity of the enterprises largely depends on the choice of composition and structure of services. It is important to determine the composition of services, expand the range of services and determine which model of organization and management to operate. On this depend on the financial results of the enterprise and as a consequence - its sustainability.

When assessing the economic sustainability of business processes of an energy company in the aspect of security the following indicators are taken into account: financial, personnel, innovation, marketing and production component of the enterprise. Investment attractiveness of enterprise business processes is largely determined by the effectiveness of investment and innovation policy and production management process [2, P. 4].

Managing the sustainability of enterprises to ensure effective operation is largely determined by the specifics of their functioning in the conditions of the formation of the market model of management. Large enterprises have significant fixed assets, which were contributed to their share capital. Thus, their financial position is quite stable, but this is a consequence of significant capital investments. At the same time own capital considerably exceeds borrowed capital, but the maneuverability of own capital is rather low, in some

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University. cases taking negative values. Therefore, short-term sustainability in conditions of the current strategy of its management, can lead to an unstable financial position in the long term.

Management of commercialization of innovations of the enterprise and its sales activity has bits directed to renewal of assortment of goods, including, prolongation of life cycle and according to requirements of the target market. Estimation of a level of market novelty of the goods and services made expedient also at updating as marketing and innovative policies. Timely impact on the quality and competitiveness of goods will strengthen the enterprise sustainability.

References

1. Олєфіренко О.М. Теоретичні засади формування збутової політики в системі управління комерціалізацією інновацій. 2017. Вип. 27. С. 96-100.
2. Arefieva O, Piletska S, Khaustova V, Poberezhna Z, Zyz D. [Monitoring the economic stability of the company's business processes as a prerequisite for sustainable development: investment and security aspects](#). IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. IOP Publishing. 2021. Vol. 628. No. 1. pp. 012042

Bolewski A. PhD. Vice-Rector of Poznan School of Education and Administration named after Mieszko I in Poznan (Poland)

Piletska S., Doctor of Economics, Professor of the Department of Air Transport Economics, National Aviation University

TOPICAL ISSUES IN ANALYSIS OF THE INNOVATIVE POTENTIAL OF ENTERPRISES

Annotation. The article provides an overview of approaches to the interpretation of the term «innovation» with the disclosure of the advantages and disadvantages of each. A new, cost-based interpretation of the essence of innovation is proposed, based on the application of the basic principles of the stakeholder approach. It also offers the author's interpretation of the concept of "innovative potential", provides its definition and structure.

Keywords: innovation, innovation potential, innovative development, innovation activity, sustainable development

Economic realities of recent years have clearly demonstrated that orientation on innovative development strategy is one of the necessary conditions to ensure competitiveness and long-term sustainability of the enterprise. In order to be successful in today's market, the enterprise should be able to respond quickly to changes in market conditions, to reorient production to release new products and restructure business processes, which are losing efficiency.

At the same time, introduction of innovations for enterprises entails a number of problems, first of all, such as high cost of innovations combined with lack of financing and a significant time lag between financing of innovative activity and getting the effect from its implementation.

That is why most enterprises prefer to finance current activities or a less risky investment project rather than invest in the implementation of innovations that may not have a positive effect in the future.

Such a strategy can be effective in the short and medium term, but will be completely non-viable in the long term, because gaining of short-term benefits does not correlate closely enough with the implementation of the strategic objectives of the enterprise. Long-term sustainability implies a constant renewal of products, technologies and business processes and the use of the positive effect of commercialized innovations to finance new developments.

In this regard, the choice of long-term strategy by the enterprise should be based on a sufficiently complete and reliable assessment of the available innovation opportunities and the inherent specifics of innovation risks. The study of these problems should be paid increased attention to because the innovation potential of the enterprise, its availability

and sufficiency have a direct impact on the long-term sustainability of the enterprise. This thesis is justified by the fact that all strategic initiatives of the enterprise - its financial, market, human, technological and other capabilities should be reflected to some extent in the structure of innovation potential.

By assessing the level and degree of flexibility of these indicators, as well as their combination with various innovation risks, it is possible to develop recommendations for building the main strategic directions of innovative activity of the enterprise.

The presence of a universal methodology for assessing and analyzing innovation potential, as well as qualified specialists in this area would help bring the innovation activity of enterprises to a new level.

According to modern studies, economically sustainable enterprises with a significant amount of financial, human and intellectual resources, working in the field of high technology, are the most disposed to innovations. Small enterprises do not show practically any innovative activity. Among the problems directly related to the current situation, the following should be singled out: low demand for innovation and its inefficient structure; imitative nature of the innovation system; low return on technological innovation.

Before estimating how effectively innovations work at the enterprise, it is necessary to assess whether the enterprise has growth reserves, hidden opportunities, the use of which can give an additional effect.

Despite the fact that the most popular approach to the interpretation of innovation potential is the resource approach, the composition of the elements included in the innovation potential varies depending on the understanding of the essence of the object under study, goals and objectives of a particular study.

Not all resources are equally involved in innovative activity - some of them are the basis for the implementation of innovative activity, the presence of which is a necessary and sufficient condition for the implementation of innovative activity by the organization, and another part is involved in the innovation process indirectly, acting as a kind of catalyst of innovative activity, that is, providing the optimal use of innovative resources.

Taking into account the above, we propose to allocate the following main components of innovation potential: key components, namely, finance, marketing, technology, personnel; catalysts of innovation activity, among which information and organizational and managerial component.

The key components have a direct and decisive impact on innovation potential, cover various functional areas and have a systemic and motivating nature due to significant mutual influence.

Resource block of innovation potential is the elements that will subsequently become part of the innovation costs of the enterprise. The structure of innovation costs, and, therefore, the need for innovative resources is different at each stage of the life cycle of innovation. At the stage of research and design, the share of material costs is small, intellectual resources are important, including the human component, the effectiveness of which largely depends on the continued success of the innovative project.

At the stage of industrial production and practical implementation of innovative solutions, material and technological components come to the fore. Material and technological resources are the property complex of the enterprise, the level of organization of which characterizes the ability to quickly reorient production to the manufacture of an innovative product. These resources determine the capacity base, directly affecting the pace and scope of innovation activity.

The catalysts of innovation activity are understood as factors that do not meet all of the above requirements, but can have a significant impact on innovation potential, accelerate or slow down the pace of innovation development: information resources; organizational and managerial resources.

Thus, management of innovative activity of enterprise should be based on full and reliable analysis of its innovative possibilities, existing innovative risks and innovative representativeness of niche in general.

Innovation capabilities of the company are determined by the availability of appropriate resources - financial, market, material and technical, personnel, etc. The totality of resources, necessary for implementation of innovative activity, and factors, indirectly influencing it, make up the innovative potential of the organization. With the competent management of available resources, the innovation process can become the main determinant of the value of the enterprise, increase its competitiveness and investment attractiveness.

References

1. Korytko T., Piletska S, Arefieva O, Pidhora Ye, Pryimakova Yu. (2020) [Formation of organizational and economic mechanism of motivation of increase of investment activity of the enterprise](#). Financial and credit activity: problems of theory and practice. № 4 (35). 418-425. doi:10.1088/1755-1315/628/1/012042
2. Kotsemir, M. N., & Meissner, D. (2013). Conceptualizing the innovation process—Trends and outlook. Higher School of Economics Research Paper No. WPBPR, 10.
3. ZOOK, C. (2004). Beyond the Core: Expand your Market without Abandoning your Roots. Boston, MA: Harvard Business School Press.
4. O. Vovk; T. Tkachenko; S.Smerichevska; Y.Osypova; L. Raicheva. Implementation of modernization potential to ensure economic safety of enterprises. Laplage Em Revista, (International). Vol. 7, n. 3, Sept. - Dec. 2021, p. 363-373. Режим доступу : <https://laplageemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/issue/view/45>
5. Tetiana Tkachenko, Svitlana Tulchynska, Olena Kostyunik, Olha Vovk, Nataliia Kovalenko Modernization determinants by ensuring economic security of enterprises in the competitive conditions. International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.21 No.8, August 2021 Pp.119-126. . Режим доступу: http://ijcsns.org/07_book/html/202108/202108016.html

Tkachenko Yevhenii, PhD student
National Aviation University, Kyiv, Ukraine

Malovycho Andriy
PhD, Dean of The Warsaw Branch of The School of Pedagogy
and Administration named after Mieszko I in Poznan (Poland)

FORMATION OF A STRATEGY TO ENSURE THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Annotation. It is noted that the support of competitive strategies of the enterprise involves the use of a set of measures to strengthen and develop competitive advantages at the appropriate stages of their life cycle. At the heart of increasing the competitiveness of the enterprise is an effective, flexible and sound pricing policy, innovation, technical and technological modernization and renewal of fixed assets, effective enterprise management, development of corporate social responsibility, ensuring stability in crisis conditions.

Keywords: strategy, competitive strategy, enterprise, provision, competitiveness

The main factors of the competitiveness of the services of the air transport enterprise can be divided into two groups: factors that are subject to be controlled by the transport enterprise, and factors that are not controlled. The factors that depend on the company include the strategy of the transport company, general costs, quality of transport services, technology of transportation and loading and unloading, and training of workers. The second group (factors that are not controlled by the transport company) should include state, market, natural (ecology). The factors controlled by the state include: the system of taxation, legal framework of the transport industry, education and training of transport industry specialists. The factors controlled by the market include: the cost of logistics and demand for transport services.

Thus, building an effective management system is a guarantee of increasing the level of consumer satisfaction with transport services.

The growth of competitiveness of enterprise services depends, on the one hand, on the management decisions at the level of enterprises themselves, on the other - on the state and regional policy in the field of creating the appropriate economic and legal environment and state support of business entities to increase their competitiveness.

Improving the competitiveness of the enterprise should be considered as a long-term consistent process of finding and implementing the management decisions in all areas of its activities, which is carried out systematically in accordance with the chosen strategy of long-term development taking into account changes in the external environment. Considering this process in the context of the enterprise development strategy, it is necessary to solve certain problems of methodological nature.

The most important of them, as evidenced by the theory and practice of solving the problem to increase the competitiveness of the enterprise, include the following tasks: determining the criteria of competitiveness and the formation of a system of indicators of its measurement; development of methods for assessing the level of competitiveness; development of methods of formation of algorithms (programs) of increase of competitiveness.

Considering the tools to increase competitiveness, it is necessary to focus on the principles that underlie this process and meet the new conditions that are formed and in which the transport enterprise operates: the formation of new strategic thinking; understanding the time factor as a priority in competition; innovative orientation areas of competition; taking into account trends in the economy and the intellectualization of society; introduction of the basics of socially-oriented management; transformation of the model of interaction with service consumers, partners and competitors, etc.

The basis for increasing the competitiveness of the air transport company can be: effective, flexible and sound pricing policy; innovation activity; a set of measures to save costs and reduce the cost of transportation; technical and technological modernization and renewal of fixed assets of the transport enterprise; effective enterprise management; quality improvement of service; development of the system of corporate social responsibility; ensuring resilience in crisis conditions; joint actions with other subjects of the transport market on improvement of transportation technologies.

Maintaining a high level of competitiveness means that all the resources of an enterprise are used so productively that it is more profitable than its market competitors. This means that the company has a sustainable place in the market of goods and services, and its products or services are in constant demand.

In order to meet consumer demand better than competitors, businesses, in turn, must: improve the quality of products and services, use upgraded equipment, reduce production cycle and costs, improve their organizational systems to respond to changing consumer tastes as fast as possible.

The main task of the operation of transport enterprises is to meet the needs of consumers in the relevant types of transportation in sufficient quantities at convenient time at favorable rates for both the customer and the transport company. To address these issues, the activities of the transport company must be based on the concept of marketing. This will increase the level of competitiveness of its services.

Support of competitive strategies of the enterprise involves the use of a set of measures to strengthen and develop competitive advantages at the appropriate stages of their life cycle. The essence of the effectiveness of competitive strategy is to achieve a certain result from the implementation (use) of competitive advantage per unit of costs associated with its implementation.

References

1. Astafieva K. O. (2013), "Estimation of the vector of enterprise development", Materials of the 3rd international scientific conference "Economic growth in the conditions of public-private partnership", Dnipropetrovsk, pp. 164–165.
2. Blyznyuk, S.V., & Ostapenko, A.V. (2011). Konkurentnyi potentsial pidpriemnytstva yak kategoriya suchasnykh ekonomichnykh doslidzhen [Competitive potential of entrepreneurship as a category of modern economic research]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investment: practice and experience*, 7, 41-42 [in Ukrainian].
3. Korytko T., Piletska S, Arefieva O, Pidhora Ye, Pryimakova Yu. Formation of organizational and economic mechanism of motivation of increase of investment activity of the enterprise. Financial and credit activity: problems of theory and practice. № 4 (35). 2020. 418-425. doi:10.1088/1755-1315/628/1/012042

4. S. Tulchynska, O. Vovk, O. Popelo, S. Saloid, O. Kostyunik. Innovation and investment strategies to intensify the potential modernization and to increase the competitiveness of microeconomic systems. International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.21 No.6, June 2021, pp. 161-168. Режим доступу: http://paper.ijcsns.org/07_book/202106/20210622.pdf, <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.6.22>

5. Tetiana Tkachenko, Svitlana Tulchynska, Olena Kostyunik, Olha Vovk, Nataliia Kovalenko Modernization determinants by ensuring economic security of enterprises in the competitive conditions. International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.21 No.8, August 2021 Pp.119-126. . Режим доступу: http://ijcsns.org/07_book/html/202108/202108016.html

Włodzimierz Usarek

PhD., Professor,

Rektor of the School of Pedagogy and Administration

Named after Mieszko I in Poznan (Poland)

Yevhen Bohatyrov, PhD student

National Aviation University, Kyiv, Ukraine

PROBLEMS OF IT INVESTMENT MANAGEMENT IN ENTERPRISES

Abstract. The article highlights some main problems of IT investment management in enterprises, the solution of which will allow to harmonize the IT strategy of the enterprise with the business strategy, identify and evaluate business effects as a result of information technology and optimize management of IT projects and resources, the level of IT investment management and will affect the maximum return on investment in information technology.

Key words: investments, analysis, information technologies, economic efficiency.

Information technology has long been an integral part of our daily lives. Sometimes progress comes into our lives so quickly that we don't have time to notice how technology from science fiction movies is becoming a reality.

Such technologies are being widely implemented, thanks to which automation is coming, and the correct investment in information technology is becoming one of the main tasks in enterprises.

For Ukrainian enterprises, especially manufacturers, the biggest problem was the re-equipment of production to make high-tech, competitive products. Countries focused on knowledge-intensive production are gaining huge advantages in the world market, so Ukraine is investing more and more money in this field.

In the XXI century, the approach to the processes of investing in information technology has changed, the concept of "information management" has emerged. There is clear relationship between the business system and the IT system. Any investment in information technology should be driven by business needs and seen as a way to achieve the company's business goals [1]. The basis for digitalization should be an IT strategy, formed on the strategy of enterprise development and the implementation of strategic goals and mission.

However, nowadays digitalization is not only subordinated to the strategic goals of business, but also itself can act as a catalyst for enterprise development and improve its business processes, i.e., to determine business strategy [2]. Unfortunately, at present, some Ukrainian companies continue to operate as if IT departments operate on their own, irrelevant to the company's activities. In order for IT projects to benefit business, it is necessary to improve the organizational structure and introduce accountability of IT departments, which will align the company's IT strategy with the business strategy that will maximize the return on investment in digital business development.

In recent years, the level of investment in IT projects has approached, and sometimes reached the level of investment in other production processes in enterprises, and their absolute values could be measured in tens and hundreds of millions of hryvnias per year [3]. According to Gartner Group, the rate of IT costs as a share of turnover of foreign companies is 0.9-3.4% depending on the size of the company and its dynamics, and the share of IT costs per employee \$ 1,600 - \$ 3,900 per person [].

These figures in Ukrainian companies are slightly lower and significantly differentiate by industry: 0.6-1.5% and \$ 200- \$ 1,000, respectively [2].

In practice, there are two types of costs in information technology: non-discretionary costs - costs associated with the operation of existing systems and IT infrastructure, their maintenance and operation, are from 70 to 80% of all IT costs; development costs (discretionary) - costs that go to optimize the activities of IT services, upgrading systems and IT infrastructure, which open up additional opportunities for business.

To assess the economic efficiency of IT projects in the investment analysis, it is necessary to identify the most important tasks: to determine the role of digitalization in achieving the company's goals; formalize the principles and methods of managing the development of IT systems; identify the cash flow pattern generated by IT projects; identify ways to assess the cost-effectiveness of IT projects.

The variety of IT projects today is very large, and each has its advantages. Large enterprises often have dozens of IT projects at the same time. And their successful coordination with each other becomes a difficult management task. As a result, most IT executives face serious challenges when choosing IT products.

The IT project portfolio management system is becoming a reliable tool in solving these problems. The portfolio management system of IT projects includes elements of the organizational IT structure of the enterprise, methods, regulations and information system, which provide automation of IT portfolio management processes.

Most companies are beginning to move in their work to portfolio management of IT projects, as this type of management allows you to optimize investment in digital technology, which affects the efficiency of the business as a whole.

The process of IT project portfolio management allows to implement the following tasks: to optimize the approach to project and resource management; to support the activities of the enterprise: to support IT systems for uninterrupted operation; predict potential problems in advance and promptly take solutions to eliminate them; reflect the progress in achieving the strategic goals of the enterprise; rationally manage IT budgets; to form a portfolio of investment IT projects; to ensure the planned development of the enterprise; to provide innovative development of the enterprise.

The life cycle of portfolio management of IT projects directly depends on the choice of strategy and goals of the enterprise. The review of the IT project portfolio should be determined by the review of the company's strategy, which, in turn, should not change more often than required by market conditions - otherwise it is no longer regular but situational management, which takes place in companies whose only task is to stay afloat.

Despite the advantages of portfolio IT management, the problems that arise during its implementation prevent its widespread use. Obviously, this is due to the gap between business and information technology and the lack of methods for forming and managing the investment portfolio of IT projects, taking into account their specifics.

Several main problems of IT investment management in enterprises were highlighted, the solution of which will allow to harmonize the IT strategy of the enterprise with the business strategy, identify and evaluate business effects as a result of information technology and optimize the management of IT projects and resources, which will allow to move to a better level of IT investment management and will affect the maximum return on investment in information technology.

Reference

1. Korytko T., Piletska S, Arefieva O, Pidhora Ye, & Pryimakova Yu. (2020) Formation of organizational and economic mechanism of motivation of increase of investment activity of the enterprise. Financial and credit activity: problems of theory and practice. № 4 (35). 418-425. doi:10.1088/1755-1315/628/1/012042
2. Infographic Atlas 2017: Information Technology Industry IT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://businessviews.com.ua/ru/the-infographics-report-it-industry-of-ukraine-2017/>.
3. Piletska S.T., & Tkachenko Ye.V. (2020) Innovacijny`j potencial pidpry`yemstva v sy`stemi anty`kry`zovogo upravlinnya. Oblik i finansy`, № 1 (87)' S. 178 – 184.

Olha Vovk

Dr. of Economics associate Professor,
Professor of the Department of Air Transport Economics

Dmytro Ivanets PhD student
National Aviation University, Kyiv, Ukraine

ENSURING THE DEVELOPMENT OF THE TRANSPORT INDUSTRY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE CRISIS

In the difficult conditions of foreign policy and internal socio-economic processes, Ukraine needs an effective state policy in the field of transport, which will take into account geopolitical features, in particular the Euro-Atlantic direction of State Development, the peculiarities of the industry in the structure of the economy, its role in the socio-economic transformations of Ukraine and will provide an opportunity for sustainable development of the transport industry and ensure its competitiveness in the international arena.

The current level of development of the transport sector, the globalization of World Economic Relations, and the activation of trade relations in the world contribute to the integration of the domestic transport complex into the European and global transport systems. The transport industry is part of the basic, systemically important sectors of the state economy, however, today, the existing potential of industry enterprises is not applied enough, and the sphere itself is under the influence of negative phenomena, in particular caused by the global COVID-19 pandemic.

Transport infrastructure and services play an important role in improving the standard of living of society as a whole and in the potential sustainable development of domestic industry. Thus, the transport industry is one of the main areas of cooperation between the European Union and Ukraine.

In accordance with Article 368 of the EU-Ukraine Association Agreement, the main purpose of such cooperation is to support the restructuring and modernization of the domestic transport sector and gradually bring existing standards and state policies into line with existing EU provisions.

Thus, the analysis of the domestic transport complex and trends in its development, identification of problematic aspects and potential opportunities for improving the efficiency of activities, as well as the formation of practical recommendations on the functioning of the industry in the context of European and Euro-Atlantic integration of Ukraine is relevant.

Domestic scientists analyze the problems of the transport industry and development prospects. Among them: A. I. Abramov, O.M. Vovk, O.V. Arefyeva, V. N. Ivanov, V. E. Kanarchuk, E. A. Zhukov and others. These researchers comprehensively study the issues of sustainable development of the transport system of Ukraine, provide practical recommendations and suggest ways of rational functioning of this area in crisis conditions.

The domestic transport industry has an extensive railway network, a developed network of highways, seaports and river terminals, airports and a wide network of air connections, cargo customs terminals, which creates the necessary prerequisites for meeting the needs of society regarding transport and the development of the business environment.

In 2020, transport, warehousing, postal and courier activities accounted for about 7.3 percent of the national gross value added structure. As of 01.01. 2021, 975.2 thousand people work in the mentioned sector of economic activity. Thus, the transport sector is an important factor in improving the life of citizens, the qualitative development of the economy as a whole, and maintaining the state's defense capability.

The transport industry as a whole meets only the basic needs of the population and the economy in terms of transportation volumes, but not in the quality of services provided. The current state of the transport sector does not meet the requirements of the European and Euro-Atlantic course of Ukraine and the integration of national transport into the Trans-European transport network.

One of the main reasons for the unsatisfactory level of development of the transport sector in Ukraine is systemic underfunding, insufficient level of maintenance of the relevant infrastructure and Transport, Technical backwardness, which can potentially threaten the defense capability and security of the state. Today, the key is the introduction of rational principles of interaction and coordination of state policy in the industry, the creation of appropriate conditions for effective control over the quality of performance of functions assigned to the relevant executive authorities.

The transport system of Ukraine is characterized by a low rate of development of transport and logical technologies, multimodal transport facilities, which worsens the situation of the industry in competitive conditions and blocks the full entry of domestic products into the world transport market. In order to effectively use the potential of Ukraine in the field of transport, in particular as a transit state, it is necessary to form a transport system, which, first of all, will be focused on the customer base and ensure the efficient operation of the state's transport and Road complex. As a result, the positive effect of rational synergy of the industry's potential and the capabilities of existing modes of transport based on partnership and competitive principles during transportation.

Unstable financial support for the development of the transport industry and insufficient maintenance of infrastructure facilities caused a huge level of depreciation of fixed assets. Transport requires serious capital investments, but investments are characterized by a high level of profitability and a low degree of risk due to the natural advantages of Ukraine. Stimulating investment activity in the Ukrainian economy and transport industry is an urgent and complex macro and microeconomic problem, in particular in sectors of the economy characterized by a significant presence of Public Administration, which, of course, includes the transport industry. Creating a positive investment environment is a key task of Public Administration in the transport industry, which is ensured by modernizing the regulatory framework of the sphere.

Improving the quality of governance and transparency of the transport industry is an integral part of the fight against corruption in the sector and the state as a whole. Liberalization and deregulation of the industry in the future may provide an opportunity to attract private operators, which will positively affect the development of the competitive environment and the quality of service provision.

The key challenges of the long-term development of the transport industry in Ukraine stem from the state's course towards the EU and NATO. The doctrine of transport development should be based on the tasks of compliance of the domestic sector with generally recognized international standards, challenges for the long-term development of Europe and the world. It is worth focusing on the following positions:

- ensuring the defense capability and integrity of the state;
- increased demand for transportation services;
- reform of the transport sector in accordance with European standards;
- reduction of greenhouse gas emissions into the atmosphere;
- improving transport safety in order to reduce road accident rates;
- stimulating investment activity in the transport industry;
- improving the efficiency of transport, improving the quality of service delivery;
- integration of road, rail, air and water transport into a single international logistics chain.

Thus, transport, as a branch of infrastructure, should develop at a faster pace in order to stimulate the socio-economic development of Ukraine and state participation in the international division of Labor. To improve the effectiveness of the transport system, it is worth working on creating program documents for the modernization and renewal of infrastructure, which will provide for a list of measures for legal support and creating a positive climate for investors, taking into account budget and other sources of investment.

The basis for Sustainable Development and functional growth of the transport industry in Ukraine is modern infrastructure, effective coordination of various types of transport, market competition, fair market conditions and a rational system of state regulation.

Reference

1. Arefieva O., Piletska S., Arefiev S. The innovative activity of enterprises as a prerequisite for sustainable economic development. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 4 Number 1. Riga: Publishing House «Baltija Publishing», 2018, p. 1-8. URL: <https://publons.com/publon/15714795/>
2. S. Tulchynska, O. Popelo, O. Vovk, B. Dergaliuk, I. Kreidych, T. Tkachenko. The Resource Supply of Innovation and Investment Strategies of the Microeconomic Systems Modernization in the Conditions of Digitalization. *Transactions on environment and development*. Vol. 17, 2021. Pp. 819-828. URL: <https://wseas.com/journals/ead/2021.php>
3. O. Vovk, M. Kravchenko, O. Popelo, S. Tulchynska, M. Derhaliuk Modeling the choice of the innovation and investment strategy for the implementation of modernization potential. *Transactions on systems and control*. Vol. 16, 2021. Pp. 430-438. URL: <https://wseas.com/journals/sac/2021.php>,
4. G. Kucheruk, O. Vovk, N. Kovalenko, V. Romakh, V. Shevchenk Modernization processes development in the implementation of intellectual capital in a crisis. *Estudios de Economía Aplicada*. Vol. 39 No. 9 (2021): Special Issue: Development of a Market Economy in the context of the Global Financial Crisis. URL: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/issue/view/324Pp>

Андрієнко М.М.,

к.е.н., доцент кафедри економіки повітряного транспорту

Лістровой Р.С., студент

Національний авіаційний університет

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток інноваційних підприємств сприятиме та забезпечить ефективним результатам в управлінській діяльності, впровадженні новітніх технологій, розвитку інноваційних процесів й інноваційних стратегій. Цілий ряд соціально-економічних проблем сучасних країн на національному та в глобальному вимірі потребують нових рішень, в основі яких використання інноваційного потенціалу національної економіки та суб'єктів господарювання.

Ключові слова: інновації, підприємства, ефективність, проблеми, господарювання, науково-технічний прогрес, глобалізація.

У сучасних економічних умовах інноваційне підприємство визначається як один із найголовніших факторів, що безпосередньо впливають на розвиток та результативність ведення науково-технічних розробок для отримання нових унікальних видів продукції і послуг з метою забезпечення потреб сучасного суспільства.

Основні наукові результати. Глобалізація нині стала одною із найважливіших тенденцій сучасності, а її основою є об'єднання інформаційних систем в єдину світову систему. Інформаційна глобалізація необхідна для формування єдиного світового ринку, що потребує використання економічних, політичних і маніпулятивних методів. Процеси глобалізації суспільства стикаються з інформаційно-комунікаційними проблемами суспільства, тому з метою їх усунення необхідно розробити особливі методи управління глобальними, регіональними та національними комунікаційними моделями.

Доцільно підкреслити, що розвиток інноваційних підприємств та відповідних територій потребує новітнього розвитку не тільки технічної, але й організаційно-економічної частини їх діяльності, оскільки у конкурентному середовищі основними факторами є готовність покупців сприйняти інновацію, а підприємству у найкоротші терміни оцінити ефективність інновації, залучити інвестиції для розробки і реалізації нововведень, отримати максимальний фінансовий ефект від її реалізації.

Для України розвиток інноваційних підприємств є актуальною проблемою, оскільки існує потреба у реалізації науково-технічного оновленню та модернізації пріоритетних сфер економіки. Використання науково-технічних розробок на підприємствах сприяє подоланню кризи, що дозволить більш ширше реалізовувати та використовувати досягнення світової практики.

Матеріально-технічні ресурси є основою інноваційного потенціалу, визначають його техніко-технологічну базу, впливають на масштаби й темпи інноваційної діяльності. Уперше в економічну науку поняття інноваційного потенціалу, що забезпечує розвиток системи за рахунок нововведень, було введено К. Фріменом.

Формування новаторського потенціалу може бути ускладнене їх одержанням. Таким чином, потрібно забезпечити орієнтацію на створення матеріаломістких

нововведень, що дасть змогу максимально комплексно використовувати наявну сировинну базу, нові види матеріалів, утилізацію відходів відповідно до екологічних вимог, що висуває суспільство до виробників.

Слід зауважити, що при вивченні інноваційного розвитку підприємства необхідно розглядати різні підходи існуючих економічних теорій. Наприклад, з позиції еволюційної теорії економічні суб'єкти змінюються у часі, проте базові неокласичні теорії стверджують, що суб'єкти залишаються незмінними в рамках описуваних процесів. На наш погляд у сучасних умовах найбільш актуальним є застосування еволюційного підходу, адже він пояснює якісну природу інноваційного розвитку підприємницьких структур підприємства.

Висновки. Інноваційні підприємства є необхідним фактор та рушійною силою якісного розвитку економіки країни, тому ці структури необхідно вивчати, оскільки даному соціально-економічному явищу необхідно знайти місце в системі економічних взаємозв'язків. В умовах глобалізації на сьогодні, зважаючи на економічну ситуацію, необхідно значну увагу приділяти інтелектуальним інноваціям, адже створений взаємозв'язок інтелекту та конкурентоспроможності виступає рушійною силою становлення й розвитку інноваційного підприємства.

Використані джерела

1. Андрієнко М.М. Чинники забезпечення ефективності транспортних послуг / М. М. Андрієнко / Бізнес-навігатор: наук.-вир. журнал. – Херсон: МУБІП, 2018. – Вип. 1 (44) – С. 106-109.
2. Андрієнко М. М. Сервісне обслуговування клієнтури – важливий чинник якості господарської діяльності транспортної фірми / М. М. Андрієнко // Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України : матеріали I Міжнародної наук.-практ. конф. – Х. : УкрДАЗТ, 2004. – № 7. – С. 56.
3. Ареф'єва О. В., Андрієнко М. М., Кравченко О. Р. Економічні аспекти механізму управління фінансовим потенціалом підприємства / О.В. Ареф'єва, М.М. Андрієнко, О.Р. Кравченко // Причорноморські економічні студії. – 2018. - № 35, Ч. 2. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2018/35_2_2018/10.pdf

Андрієнко М.М.,

к.е.н., доцент кафедри економіки повітряного транспорту
Національний авіаційний університет

Матюша М.М.,

студент
Національний авіаційний університет

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДОВИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Економічний розвиток сучасних суб'єктів господарювання з метою забезпечення їх конкурентоспроможності вимагає значної уваги до інтелектуального потенціалу підприємства. Інтелектуальний потенціал суттєво впливає на забезпечення основних управлінських компетенцій, результатом яких є ефективність обраних стратегій розвитку підприємства.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, інтелектуальний капітал, інтелектуальні ресурси, компетенції, людський капітал.

Розвиток підприємств залежить від можливостей та умінь вчасно знайти й використати нові ідеї, підходи, методи, способи, механізми та інструменти з метою використання їх у своїх виробничих процесах. Адже саме від заходів інноваційного напрямку значно залежать результати роботи всього підприємства.

Основні наукові результати. Сутність поняття інтелектуальний потенціал підприємства знаходиться у площині розуміння таких визначень як інтелектуальний капітал, людський капітал, інтелектуальні ресурси, які за своїми характеристиками та значенням значно схожі між собою. Слід зазначити, що інтелектуальний потенціал визначають як економічну систему, що характеризується взаємозалежними та взаємопов'язаними між собою елементами, необхідними при здійсненні виробничого та управлінського процесів на підприємстві. До структури інтелектуального потенціалу відносять складові у вигляді елементів, взаємозв'язки між ними, принципи їх формування та розвитку.

Конкурентні позиції на ринку для суб'єктів господарювання значно підсилюються при розробці та впровадженні у їхню діяльність інноваційних заходів та перспективних нововведень, які до того ж будуть більш вигідними, ніж у інших підприємств на даному сегменті ринку.

З метою забезпечення управлінських компетенцій керівниками на підприємстві використовується поняття інтелектуальний капітал, що дозволяє проводити оцінку компанії через результативність роботи персоналу з метою залучення додаткових інвестицій на перспективу.

Інтелектуальним ресурсам сучасні розвиваючі підприємства також приділяють значну увагу. До інтелектуальних ресурсів відносять складові системи знань окремих працівників чи компанії, серед яких є професійний досвід, ділові зв'язки, інформаційні технології та інші елементи за допомогою яких можна отримати позитивні результати у вигляді доходів та прибутків.

Значний вплив на ефективність роботи підприємства здійснює людський капітал. У більшості дослідників поняття людський капітал ототожнюється з однією

із форм капіталу при використанні якого підприємство отримує позитивні фінансові результати. До людського капіталу відносять здібності людини: знання, уміння, навички, талант, мотивацію, імідж та харизму працівників для отримання нової доданої вартості.

Висновки. Тому при оцінці інтелектуального потенціалу необхідно враховувати всі вищепераховані характеристики понять, оскільки вони тісно пов'язані між собою. Наприклад, інтелектуальний потенціал підприємства можна оцінювати за допомогою експертів за якісними та кількісними показниками. Іноді оцінку проводять у грошовому вимірнику при необхідності реструктуризації, розширення чи скорочення підприємства, або при пошуку інвесторів з метою подальшого розвитку. Таким чином, оцінка інтелектуального потенціалу досить складний процес, що потребує значної уваги та професійного підходу як з боку замовників так і з боку її виконавців.

Використані джерела

1. Андрієнко М.М., Щиголь І.В. Управління ефективністю діяльності транспортного підприємства / Причорноморські економічні студії. 2018. № 35 (1). URL: http://bses.in.ua/journals/2018/35_1_2018/9.pdf (дата звернення: 14.10.2021)
2. Ареф'єва О.В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств: монографія / О.В. Ареф'єва, О.В. Коренков. К.: ГРОТ, 2004. 200 с.
3. Диба В. Інтелектуальний потенціал підприємства та методи його оцінки. Ринок цінних паперів України. 2013. № 9–10. С. 97–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rcpu_2013_9-10_15 (дата звернення: 14.10.2021)

Андрієнко М.М.,

к.е.н., доцент кафедри економіки повітряного транспорту
Національний авіаційний університет

Мацаєнко Ю.О.,

студентка
Національний авіаційний університет

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Одним з основних факторів діяльності підприємства є трудові ресурси, ефективність і якість яких здійснює значний вплив на результати господарської діяльності. Тому важливу роль для ефективного, раціонального використання та розвитку трудових ресурсів відіграє рівень процесу управління, що включає в себе підвищення продуктивності праці, враховуючи при цьому сучасні потреби працівників та світовий досвід.

Ключові слова: трудові ресурси, продуктивність, персонал, підприємство, управління трудовими ресурсами.

Основні наукові результати. Сучасні концепції ведення бізнесу базуються на тому, що люди є одним з найважливіших факторів його економічного розвитку та конкурентоспроможності. Наприклад, Л. Якокке стверджує, що «усі господарські заходи об'єднуються трьома поняттями: люди, продукція, прибуток. Передусім головну роль відіграють люди. Якщо немає здібних спеціалістів, то всі ваші намагання будуть марними». Підприємства значну увагу приділяють підвищенню продуктивності праці працівників. Це можливо за рахунок основних дій, що вказаних на рис. 1.

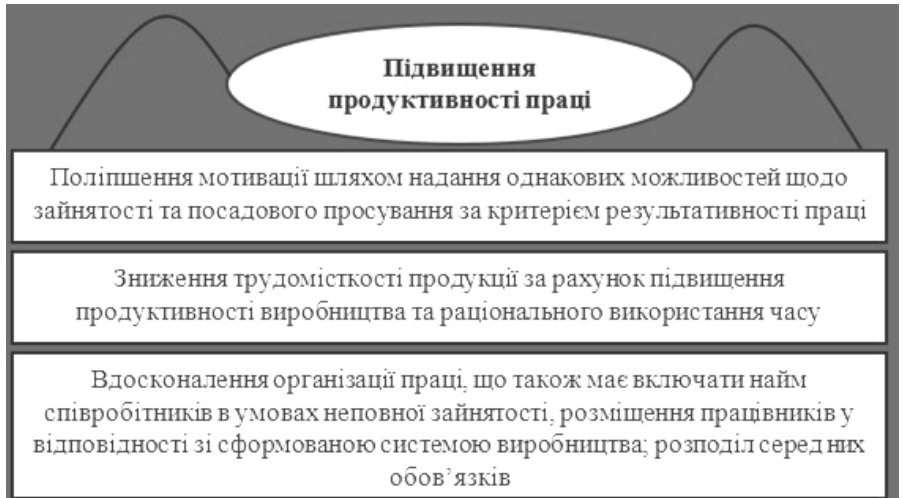

Рис. 1. Шляхи підвищення продуктивності праці

Висновки. Успішність підприємства можна ототожнювати з ефективним управлінням трудовими ресурсами. Реалізація комплексних заходів з метою

підвищення продуктивності праці значно впливатиме на фінансово-економічні показники діяльності підприємства. Тому варто зауважити, що запропоновані шляхи в управлінні персоналом є невід'ємною частиною діяльності кожного підприємства.

Використані джерела

1. Андрієнко М.М. Стратегічні напрями економічного розвитку транспортних компаній. Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі: Монографія за редакцією Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2018. 364 с., С. 290-299
Режим доступу: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/44175/1/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%9C..pdf>
2. Ареф'єва О.В. Конкуренстоспроможність підприємства в аспекті розвиткових процесів// Проблеми розвитку потенціалу підприємства в глобальних економічних : Матеріали наук-практ. конф., Київ, 21 травня 2018. - К.: НАУ, 2018. – С.3. Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/35231>
3. Мішура В.Б. Напрями підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства / В. Б. Мішура, С. В. Касьянюк, Ю. О. Петренко // Вісник економічної науки України. - 2019. - № 1. - С. 76-81.
4. Мороз Л.І. Працевдатність та продуктивність праці як складники конкурентоспроможного працівника підприємства / Л. І. Мороз // Інтелект XXI. - 2019. - № 4. - С. 58-63.

Андрієнко М.М.,

к.е.н., доцент кафедри економіки повітряного транспорту
Національний авіаційний університет

Харчук І.Л.,

студент
Національний авіаційний університет

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На ефективність транспортного підприємства та його розвиток впливає техніко-технологічний рівень розвитку багатьох виробничих потужностей, що тісно пов'язані з роботою транспортного комплексу і навпаки, наприклад, галузі промисловості в свою чергу також залежні від злагодженої роботи всіх перевізних процесів. Споживачі транспортних послуг обирають перевізника за якісними, кількісними та вартісними характеристиками, що в свою чергу значно впливатиме на показники ефективності транспортного підприємства.

Ключові слова: ефективність, транспортне підприємство, транспортна послуга, перевезення, доходи, витрати, прибуток, обслуговування споживачів.

Ефективність роботи транспортного підприємства значно залежить від максимального економічного результату від наданих транспортних та супутніх послуг споживачам. Враховуючи розвиток НТП та сучасні новітні транспортні технології перевізні компанії у своїй діяльності все більше починають їх використовувати, що суттєво їх змінює та робить досить привабливими.

Транспортний ринок є конкурентним, що вимагає та мотивує перевізників до розробки таких заходів, що суттєво будуть забезпечувати високий рівень якості послуг з перевезення та обслуговування. Доцільно визнати те, що транспортне конкурентне середовище досить є жорстким та вимагає від перевізних компаній шукати нові механізми щодо залучення нових споживачів і внаслідок цього отримання додаткового доходу та прибутку. У великій мірі економічний ефект транспортних компаній буде залежати не тільки від доходів від перевезення вантажів та пасажирів, але й від надання додаткових супутніх сервісних послуг. Споживачі транспортних послуг при виборі того чи іншого виду транспорту звертають увагу на вартісні та якісні показники, тому в основному їх цікавлять ціна квитка чи вартість перевезення, швидкість доставки чи час поїздки та безпечні умови чи комфорт при поїздки. Основні чинники, що суттєво впливають на вибір способу перевезення показано на рис. 1.

Доцільно зазначити, що при виборі того чи іншого способу перевезення необхідно виконати точні розрахунки на основі яких доцільно приймати рішення. Як відомо, ефективність різноманітних перевізних схем розраховуються в основному на основі співставлення витрат та доходів з врахуванням термінів доставки.

Рис. 3.1. Фактори впливу на вибір ефективного способу доставки вантажу

Проте слід пам'ятати, що в пасажирському та вантажному перевезеннях існують свої вимоги до надання додаткових сервісних послуг споживачам.

Висновки. Конкурентоспроможність транспортного підприємства значно залежить від якісних та кількісних показників роботи перевізників, рівня доходів та витрат від перевезень й задоволеного попиту на очікувані запити споживачів.

Використані джерела

1. Андрієнко М.М., Щиголь І.В. Управління ефективністю діяльності транспортного підприємства / Причорноморські економічні студії. 2018. № 35 (1). URL: http://bses.in.ua/journals/2018/35_1_2018/9.pdf (дата звернення: 14.10.2021)
2. Ареф'єва О.В., Андрієнко М.М., Кравченко О.Р. Управління фінансовим потенціалом підприємства. Економіка і суспільство. 2018. №18. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/44243/1/35.pdf> (дата звернення: 14.10.2021)

Андрієнко М.М.,

к.е.н., доцент кафедри економіки повітряного транспорту
Національний авіаційний університет

Шпак І.О.,

студент
Національний авіаційний університет

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Євроінтеграційні процеси на транспорті вимагають від усіх учасників перевізного процесу вирішення не тільки першочергових проблем, але й реалізації стратегічних завдань. Результати транспортного підприємства дозволять втриматися та закріпити свої конкурентні позиції на відповідному сегменті ринку в тому випадку, якщо будуть забезпечені вимоги з розвитку техніко-технологічної бази та постійне вдосконалення всіх виробничих процесів.

Ключові слова: перевезення, транспортування, транспортне підприємство, принципи, розвиток, ефективність, результативність.

Беручи до уваги становлення ринкових засад на транспортному ринку необхідно обов'язково врахувати ріст конкуренції, якість перевезення та сервісу й впровадження новітніх перевізних технологій.

Вивчення та врахування в діяльності транспортних компаній інтересів, вимог та запитів своїх існуючих та потенційних споживачів не можливо без вивчення науково обґрунтованих організаційно-економічних принципів з врахуванням логістичного підходу. Таким чином, результативність діяльності транспортних компаній буде забезпечуватися загальнонауковими та специфічними принципами з врахуванням формування, функціонування та розвитку безпосередньо самого підприємства.

Із різноманітних наукових джерел відомо, що принцип – це термін, що походить з латинської мови *principium*, що в перекладі означає – початок, основа, тобто за своєю суттю є основним положенням будь-якої теорії, вчення, науки чи світогляду, крім того, обов'язково враховує особливості, якими визначаються послуги транспортних підприємств та на базі чого здійснюються перевізні операції.

Організаційно-економічні принципи забезпечення результативності діяльності транспортного підприємства показано на рис. 1.

Принципи формування забезпечують роботу самого транспортного підприємства та відповідно всі ті види діяльності, що на ньому виконуються.

Принципи функціонування визначають стабільне положення транспортної компанії на ринку перевезень враховуючи при цьому постійно мінливе зовнішнє середовище.

Принципи розвитку сприяють зміні якісних та кількісних характеристик, що в перспективі забезпечить відповідний рівень конкурентоспроможності підприємства.

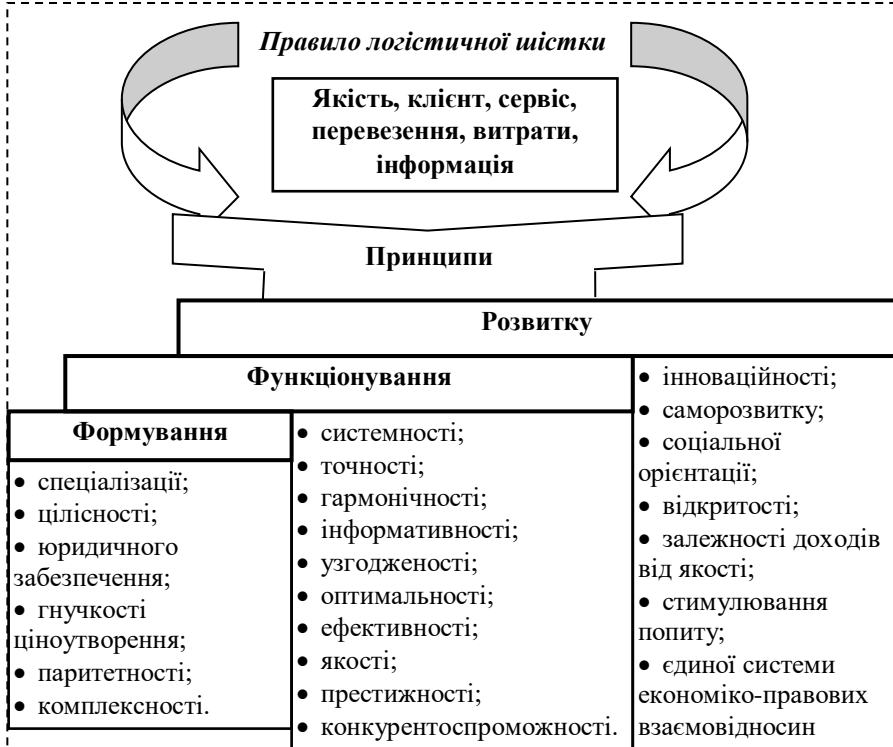

Рис. 1. Організаційно-економічні принципи управління результативністю транспортного підприємства

Висновки. Розвиток транспортних підприємств тісно пов'язаний з усіма вищезазначеними організаційно-економічними принципами, які в свою чергу сприятимуть забезпеченню позитивних результатів роботи.

Використані джерела

1. Андрієнко М. Чинники забезпечення ефективності транспортних послуг. Бізнес-навігатор. 2018. № 1 (44). С. 106-110.

2. Ареф'єва О.В. Проблеми формування бізнес-моделі авіакомпанії в ринкових умовах / О.В. Ареф'єва, І.М. Мягих // Формування ринкових відносин в Україні. 2013. № 9. С. 91-94.

Антонова Р.А., студентка групи ЕМ-211 М
Науковий керівник: **Черкасов А.В.**
Національний авіаційний університет

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЕКОНОМІЧНУ НЕРІВНІСТЬ

Серйозний вплив пандемії Covid-19 на життя людей чітко відображений у числах: кількість смертей у світі вже досягла 4,8 млн і продовжує зростати, 120 млн людей опинилися за межею крайньої бідності. У цей же час продовжує накопичуватися багатство мільярдерів. В умовах зростання як крайньої бідності, так і крайнього багатства вплив пандемії на нерівність очевидний. У минулому році статки найбагатшої частини населення збільшилися на 1,5 трлн доларів – цих грошей вистачило б на те, щоб на рік вивести 680 млн чоловік зі стану крайньої бідності, забезпечивши їм щоденний дохід вище п'яти з половиною доларів.

Гендерний розрив також збільшується: жінки частіше втрачають роботу і отримують гірший соціальний пакет. В умовах закриття шкіл через пандемію і руху в бік цифрової освіти багатьом довелося робити вибір між роботою і дітьми, не маючи підтримки ні з боку держави, ні з боку роботодавця.

У сукупності ці фактори вказують на глибоку сегментацію суспільства. І благополуччя, і неблагополуччя мають схильність накопичуватися в різних формах до тих пір, поки кількісна нерівність не перетворюється в структурну несправедливість, хронічне позбавлення можливостей і соціальної мобільності, соціальну ізоляцію. Такі ризики посилюються динамікою кризи. Крім того, що низькооплачувані працівники та інші знедолені групи страждають від втрати роботи і доходу, у них також менше можливостей адаптуватися до альтернативних форм праці і скористатися можливостями в сферах, які можуть створюватися за «нової нормальності».

Тим часом фінансові ринки переживають бум в умовах, коли реальний сектор економіки стискається, коли очевидні вигоди отримують власники фінансових активів і коли збиток завдається тим, хто залежить від трудових доходів.

Covid-19 викликав економічний спад в усьому світі, однак його масштаби різняться в залежності від того, де живе людина. У Нідерландах і Німеччині уряди адресно допомагають малозабезпеченим, компенсуючи 90% втраченого заробітку, якщо господар бізнесу не звільняє працівників. Індонезія забезпечує безкоштовне лікування всім людям незалежно від наявності у них національної медичної страховки. У багатьох інших країнах знедолені надані самі собі.

У США значна частина допомоги носила тимчасовий характер. У перші місяці відбувалося скорочення бідності за рахунок розширення соціальної підтримки, проте в липні це багато в чому зійшло нанівець. До жовтня число бідних в країні зросло більш ніж на 8 мільйонів, якщо рахувати по співвідношенню доходу і вартості життя, і кожне друге домогосподарство зіткнулося з проблемою необхідності підтримки повсякденних витрат, таких як харчування або оплата житла. Мільйони людей заявляли, що не можуть отримати доступ до охорони здоров'я, тому що втратили страховки. До того ж з самого початку допомога не зачіпала зайнятих у неформальному секторі і людей без документів.

Нинішня глобальна рецесія ще довго буде відгукуватися потужними афтершоками. Продовжуючи спроби порятунку економік своїх країн, уряди не повинні забувати про те, щоб допомога доходила до мільйонів людей, які ледве зводять кінці з кінцями, – щоб у кожного були їжа, житло та інші предмети першої необхідності. Не можна допускати, щоб коло одержувачів допомоги обмежувалося заможною меншістю.

У січні 2021 року генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш назвав 2020 "роком смерті, катастроф і відчаю". Тоді він зазначив, що пандемія Covid-19 викликала хаос в кожній країні і кожній економіці, що підсилює глобальну нерівність і голод.

За його словами, вже втрачено 500 млн робочих місць, "крайня бідність повернулася до рівня, небаченого протягом покоління". За даними ООН, світова економіка в 2020 році скоротилася на 4,3%. Криза, викликана вірусом, названа найсильнішою за останні 90 років. При цьому наслідки кризи двоякі. З одного боку, пандемія сильно вдарила по розвиненим країнам через прийняття суворих карантинних заходів на початку пандемії.

З іншого – дослідження Міжнародного валютного фонду показують, що пандемія тільки збільшує і так наявний розрив між економіками найбагатших і найбідніших країн світу. Економіки країн Півночі і Півдня рухаються в протилежних напрямках. Так, в США економісти прогнозують повернення до рівнів економічного буму "бурхливих 1920-х років". Економіка Китаю зросла на рекордні 18,3% в першому кварталі 2021 року. Показники Великобританії ростуть швидше, ніж будь-коли після закінчення Другої світової війни.

У той же час в світі, що розвивається, з більш молодим, але соціально незахищеним населенням, де велика частина людей все ще не вакцинована від COVID-19, а уряди не можуть дозволити собі стійкі заходи стимулювання, економіки все більше відстають, намагаючись відновитися після рекордного спаду в минулому році.

За даними дослідницького центру Pew Research Center, середній клас в цих країнах, який є ключовим двигуном економічного, освітнього і політичного розвитку, швидко скорочується, а в США і Китаї він практично не постраждав.

Таким чином, країнам з більш низьким рівнем доходів будуть потрібні роки, щоб повернутися до рівнів 2019 року, а інші в цей час уже впевнено стоять на цій дорозі.

Державам необхідно приймати нестандартні заходи, щоб забезпечити відновлення економіки, яке було б справедливим і орієнтованим на права людини, знижуючи, а не посилюючи нерівність. Цього не можна домогтися, якщо не залучати до прийняття рішень, тих, по кому криза вдарила найболючіше, і тих, хто виступає адресатом допомоги.

Відновлення економіки, орієнтоване на права людини, означає, що держава повинна забезпечувати кожному доступну за ціною охорону здоров'я, захищати трудові права, не допускати гендерної нерівності та гарантувати доступність гідного і доступного житла і життєзабезпечення, включаючи воду і санітарію.

Таке відновлення передбачає інвестування в державні послуги і системи соціального захисту та введення або посилення справедливих бюджетних і

податкових режимів для фінансування програм, націлених на реалізацію кожній людині права на гідний рівень життя.

Нарешті, і це найважливіше, необхідно інвестувати в малозабезпечені категорії населення і уникати такої бюджетної економії, як у випадку з урізанням програм соціальної підтримки. Досвід Іспанії і Аргентини показав, яких збитків завдають подібні заходи правам людини і наскільки вони посилюють нерівність, заганняючи людей ще глибше в безвихідь.

Рішення проблеми соціальної нерівності має бути одним із пріоритетів в зусиллях з відновлення економіки. В іншому випадку сотні мільйонів людей можуть опинитися в стані крайньої бідності, при тому що багато хто з них і так вже зазнають дискримінації, що обмежує їм доступ до економічних прав. Уряди повинні ставитися до таких прав як до базових юридичних зобов'язань, якими вони і є, і забезпечувати гарантії реалізації цих прав всім і кожному.

Список використаних джерел

1. Труд во времена COVID. Доклад Генерального директора. Международная конференция труда. – 2021. – С. 35.
2. Deaton A. COVID-19 and Global Income Inequality. NBER Working Paper 28392 / Angus Deaton. // National Bureau of Economic Research, Cambridge. – 2021.
3. How Pandemics Leave the Poor Even Farther Behind [Електронний ресурс] / D. Furceri, P. Loungani, J. Ostry. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://blogs.imf.org/2020/05/11/how-pandemics-leave-the-poor-even-farther-behind/>.
4. WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://covid19.who.int/>.

Ареф'єва О.В., д.е.н., професор,
Калинюк В.Є., аспірант, кафедри економіки
повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІН

Адаптація і розвиток підприємства при змінах зовнішнього середовища має ґрунтуватись на певному рівні економічної стійкості. Оскільки фінансова стійкість є складовою економічної в аспекті забезпечення фінансовими ресурсами процесів підтримання стабільної діяльності. Для забезпечення фінансової стійкості підприємству необхідно створити всі умови для нормального функціонування при оптимальному використанні ресурсів, а саме формувати і використовувати капітал таким чином, щоб доходи перевищували витрати зі збереженням платоспроможності і конкурентної позиції на ринку.

В умовах нестабільного фінансового становища підприємства доцільними оптимальними слід визнати заходи, які пов'язані з підвищенням рівня рентабельності продажів (надання послуг), раціоналізація структури капіталу та його вартості, проведення моніторингу запасів з позиції оптимізації розміру партії замовлення, продажу надлишків майна та інших активів. [1, С. 84]

Застосування методів забезпечення і аналізу фінансової стійкості має виконувати функції: дослідження фінансового стану підприємства з позиції забезпеченості його фінансовими ресурсами та результативності діяльності; оперативного виявлення недоліків фінансово-господарської діяльності; визначення напрямків покращення використання фінансових ресурсів і обґрунтування раціональної стратегії розвитку даного підприємства відповідно до вимог, завданнями і можливостями підприємства. Впровадження сучасних методів і моделей здійснення інтелектуалізації прийняття рішень щодо удосконалення комерційно-виробничої діяльності таких як: реструктуризація, реінжиніринг, проектний підхід, оновлення бізнес-моделей сприятимуть підвищенню стабільності функціонування.

Разом з тим, модель формування реінжинірингових механізмів в системі управління бізнес-процесами підприємств повинна бути ефективною для визначення векторних напрямлень їх розвитку. На основі моделювання реінжинірингових механізмів в системі управління бізнес-процесами підприємств обираються найбільш ефективні варіанти їх організації з точки зору досягнення ключових факторів успіху. В процесі формування реінжинірингових механізмів в системі управління бізнес-процесами підприємств необхідно оптимізувати нерациональну організаційну структуру, оптимізувати робочий процес, що може спричинити дублювання операцій, нерациональне використання потенціальних ресурсів тощо. [2]

Обґрунтованість прийнятих фінансових рішень, успіх виконання управлінських завдань безпосередньо залежить від повноти і доцільної періодичності оцінювання фактичного стану діяльності підприємства, його конкурентної позиції. Аналіз

фінансової стійкості підприємства в даному контексті сприятиме виявленню недоліків в організації комерційно-виробничого процесу, використанні ресурсів і резервів підвищення ефективності і прибутковості діяльності. Завданням управлінців перетворити оцінювання фінансової стійкості в активний і дієвий інструмент обґрунтування фінансової стратегії управління підприємства і стати засобом активного і оперативного регулювання і координації фінансових процесів

Список використаних джерел

1. Ареф'єва О. В. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, С. Т. Пілецька, Н. М. Кравчук // Проблеми системного підходу в економіці. - 2020. - Вип. 1(1). - С. 80-89.
2. Прохорова, В., Чобіток, В., & Курбель, Ю. (2020). Reengineering mechanisms in the business process management system of enterprises. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Economics*, 9(18).
3. G. Kucheruk, O. Vovk, N. Kovalenko, V. Romakh, V. Shevchenk Modernization processes development in the implementation of intellectual capital in a crisis. *Estudios de Economía Aplicada*. Vol. 39 No. 9 (2021): Special Issue: Development of a Market Economy in the context of the Global Financial Crisis. Режим доступу: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/issue/view/324Pp>
4. Вовк О.М., Дудік А.О. Управління потенціалом розвитку підприємства: стратегічний підхід. *Економічний простір*. № 162, 2020. С. 121-129.

Ареф'єва О.В., д.е.н., професор,
Говсєєв Д.Д., магістрант кафедри економіки
повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

В умовах економічної глобалізації конкуренція повинна забезпечувати зростання підприємства не стільки на традиційній основі через ціни, якість, нарощування виробничих потужностей, скільки через здатність підприємства створювати нові конкурентні переваги, зберігати конкурентний статус, не зважаючи на динамічні зміни й нові економічні, інформаційні та технологічні диспропорції. Сучасні глобалізаційні виклики, сформованих пандемією й міжнародними обмеженнями, потребують активізації усіх накопичених резервів, пошуків нових джерел та форм економічного розвитку. У цих умовах перед вітчизняними транспортними підприємствами постає необхідність прийняття нових стратегічних засад щодо адаптації, забезпечення стійкого розвитку і збереження конкурентних переваг.

Реалізація розвиткових процесів на підприємстві вимагає певної підготовки та використання методів і прийомів стратегічного управління із відповідним прогнозуванням складових зовнішнього середовища. Саме це дозволить розробити заходи для адаптації елементів економічного потенціалу підприємства до змін та прийняти обґрунтоване управлінське рішення при побудові організаційної структури із удосконаленим наповненням функцій на підставі удосконалених компетенцій. В даному контексті зазначимо, що необхідно формування стратегії як основної (ділової), так і конкурентних за наявними напрямками бізнесу, які можуть бути як орієнтовані на розвиток, збільшення сегменту ринку, так і на звуження його і скорочення комерційно-виробничої діяльності [1, с. 179].

В ринкових умовах господарювання на високодохідних ринках завжди існує конкуренція, частіше всього вона насить недружній характер. Дії конкурентів перешкоджають безперервній комерційно-маркетинговій діяльності, що може привести до зниження продажів і, як наслідок, падіння прибутків. Саме вони є джерелом розширеного відтворення підприємства, фінансування модернізаційних процесів, реалізації інноваційних стратегій, ринкових програм. Негативні впливи поводують небезпеки і кризові явища, які гальмують внутрішні процеси на підприємствах.

Ухвалення будь-яких управлінських рішень найчастіше супроводжується ризиками, а ризик є попередником кризових явищ на підприємстві. Управлінські процеси, які здійснюються на сучасних підприємствах, повинні включати в себе антикризові заходи. Важлива роль в антикризовому управлінні відводиться використанню інноваційного потенціалу, оскільки від можливості впровадження інновацій залежить подальший розвиток підприємства. [2, с. 179].

До основних елементів зовнішнього мікросередовища (безпосереднє оточення) підприємств відносяться компоненти, які безпосередньо (прямо) впливають на

функціонування підприємств. Тобто все те, що визначає місцезнаходження підприємства на ринку серед конкурентів і формує його конкурентні позиції, від яких залежить його подальше фінансове добробут. Чим інтенсивніше конкурентна боротьба, тим складніше підприємству вижити і підтримувати свою фінансову стійкість. До факторів мікросередовища відносяться:

- галузеві умови функціонування (середньогалузева рентабельність, інтенсивність конкуренції, структура обігу витрат, розмір інвестицій в галузь, розмір і темпи зростання відповідного ринку, кількість працюючих і т.д.);

- стан і динаміка конкурентного середовища в галузі, наявність нових агресивних конкурентів, обмеженість ресурсів що визначається під впливом боротьби «п'яти сил конкуренції»; конкуренція з боку товарів-субститутів, що є незамінним і конкурентоспроможним за показниками якості і ціни; загроза появи нових конкурентів; економічні можливості і здатності постачальників; економічні можливості покупців послуг. Визначення найбільш впливових сил значним чином покращить прийняття управлінських рішень при реагуванні на силу конкурентної боротьби і можуть привести до зміни позицій підприємства на ринку;

- рівень і характеристика конкуренції між підприємствами галузі на даному сегменті ринку (цілі конкурентів, особливості проведення ними товарної та цінової політики, організації збуту, прийоми стимулювання реалізації продукції і послуг, фінансовий стан підприємств, потенціал конкурентів). Врахування цих факторів сприятиме вчасну розробку захисних стратегій діяльності підприємства, формування необхідного іміджу на вже опанованих сегментах ринку.

Список використаних джерел

1. Ареф'єва О.В. Теоретичне підґрунтя формування адаптивного управління змінами потенціалу підприємства / Ареф'єва О.В., Мяких І.М., Ареф'єв С.О. // Електронне наукове фахове видання: Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Економіка. - 2018. - 5, №10.

2. Пилецька С.Т., Ткаченко Є.В. Інноваційний потенціал підприємства в системі антикризового управління. Облік і фінанси. Товариство з додатковою відповідальністю Інститут обліку і фінансів. 2020. №1(87). С. 178-184.

3. O. Vovk; T. Tkachenko; S.Smerichevska; Y.Osyrova; L. Raicheva. Implementation of modernization potential to ensure economic safety of enterprises. Laplage Em Revista, (International). Vol. 7, n. 3, Sept. - Dec. 2021, p. 363-373. Режим доступу : <https://laplageemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/issue/view/45>

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК АКСЕЛЕРАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У процесі розвитку цифрової економіки важливим є людський капітал. Доведено, що між цифровою економікою та економікою знань є прямий та обернений зв'язок: економіка знань є запорукою розвитку цифрової економіки. У свою чергу, цифрова економіка є основою розвитку економіки знань.

Ключові слова: цифрова економіка, економіка знань, цифровізація, розвиток.

Сьогодні все більше уваги приділяється цифровим технологіям, і все частіше цифрова економіка переплітається з традиційною. Економіку, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях, називають також інтернет-економікою, новою економікою, digital-економікою, GAFA-економікою, on-demand economy або веб-економікою. Саме вона є акселератором соціально-економічного життя людства, змінює підхід до ведення бізнесу. З іншого боку, основною проблемою розвитку цифрової економіки в Україні є відсутність системної державної політики у цій сфері.

Проблеми розвитку цифрової економіки досліджували у своїх наукових працях такі зарубіжні і вітчизняні науковці, як В. Айзексон, Т. Батракова, С. Бранд, Дж. Вейлз, Е. Вільямс, Б. Гейтс, О. Голобородько, О. Гудзь, Г. Жекало, Г. Карчева, Ю. Кіндзерський, Н. Краус, К. Краус, М. Кулинич, С. Хантінгтон, Г. Чмерук, Т. Штець та інші. Оскільки найголовнішим фактором цифрової економіки є інформація та знання, вважаємо за доцільне розглянути цифрову економіку як передумову і підґрунтя економіки знань.

У 1995 році Ніколас Негропonte вжив термін «електронна економіка». Сьогодні ми можемо сказати, що цей термін – «електронна економіка» - включає дві складові – Інтернет-економіку, тобто середовище для ведення електронного бізнесу та цифрову економіку – середовище, де відбувається виробництво, обмін, розподіл та споживання електронних товарів і розрахунки за допомогою електронних грошей. У тому ж 1995 році, завдяки Дональду Тапскотту, з'явився термін «цифрова економіка».

Як вважає Г. Чмерук [1], цифрова економіка посідає в національних економіках держав окреме місце, кардинально вирізняється серед інших секторів економіки за багатьма параметрами, найважливішими з яких є основний ресурс економіки, переважаючий тип господарських зв'язків, ринки, збут продукції, темп змін в економіці, зміни на ринку праці, тому її доцільно виділяти в окремий сектор економіки. На думку вченої, основними відмінностями цифрової економіки від інших секторів є основний ресурс (інформація), переважаючий тип господарських зв'язків (на вимогу), глобальний характер, збут, що супроводжується великою кількістю посередників, швидкі темпи росту та зміни на ринку праці. Аналіз підходів до визначення сутності цифрової економіки наведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Альтернативні підходи до визначення сутності цифрової економіки

<i>Джерело</i>	<i>Визначення</i>
Веретюк С.	ще нереалізована трансформація всіх сфер економіки завдяки перенесенню всіх інформаційних ресурсів та знань на комп'ютерну платформу
Войнареко М., Скоробогата Л.	економіка, в якій всі економічні процеси, за винятком виробництва товару, протікають незалежно від реального світу, товари та послуги не мають фізичного носія, та є "електронними"
Кіт Л.	трансформація всіх сфер економіки завдяки перенесенню інформаційних ресурсів та знань на комп'ютерну платформу з ціллю їх подальшого використання (включаючи там, де це можливо) на цій платформі
Коляденко С.	економіка, що базується на виробництві електронних товарів і сервісів високотехнологічними бізнес-структурами і дистрибуції цієї продукції за допомогою електронної комерції
Карчева Г., Огородня Д., Опенько В.	інноваційна динамічна економіка, що базується на активному впровадженні інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій в усі види економічної діяльності та сфери життя суспільства, що дозволяє підвищити ефективність та конкурентоспроможність окремих компаній, економіки та рівень життя населення
Норець Н., Станкевич А.	система економічних і політичних, соціальних і культурних відносин, заснованих на використанні цифрових інформаційно-комунікаційних технологій
Фіщук В.	економіка, що застосовує цифрові технології та сервіси
Tapscott Donald	економіка, що заснована на домінуючому застосуванні цифрових технологій
Tugui Alexandru	конкретна економічна форма прояву виробництва товарів і послуг в якій домінують цифрові технології, де інформаційні потоки функціонально залежать від ІКТ

На думку М. Кулинич [2], цифровізація є благом тільки тоді, коли вона призводить до зростання прибутку. Автор також пропонує прискорений сценарій цифрового розвитку України, а саме: усунення перешкод, які заважають розвитку цифрової економіки, впровадження стимулів і мотивацій до цифровізації, створення попиту та формування потреб до цифровізації, розвиток цифрової інфраструктури, поглиблення цифрових компетенцій та розвиток цифрового підприємництва.

Грунтовним, на наш погляд, є дослідження Т. Штець [3], яка детально описує концептуальні характеристики сектора цифрової економіки: ключові поняття, в якості яких науковиця визначає цифрову економіку, цифровізацію, цифрові технології, електронний бізнес, електронну комерцію, цифрову інфраструктуру, мережі, платформи, цифрові комунікації, блокчейн, цифровий розрив та Індустрію 4.0; ознаки; мету; цілі; основні системи та умови формування; індикатори розвитку; фактори впливу та шляхи розбудови.

Міжнародна організація OECD виділяє наступні компоненти цифрової економіки: електронний бізнес, підтримуюча інфраструктура та електронна комерція. При цьому, основними принципами цифровізації економіки України є доступність, цільове призначення, «точка росту», незалежність, різноманітність засобів, відкритість, стандартизація, довіра, сфокусованість та комплексність. Основними проблемами розвитку цифрової економіки в нашій країні є низький

рівень розвитку інфраструктури, нестача фахівців, низька технологічна доступність, застарілість техніки і технологій, порушення авторських прав та об'єктів інтелектуальної власності, нівелювання ціни цифрового продукту, ігнорування локалізації під український ринок провідних виробників програмного забезпечення, і, - головне, - низький рівень державної підтримки модернізації основних засобів на цифрові. У «Цифрових аджендах України-2020» передбачено стратегічне завдання – усунення технологічного розриву між Україною та розвинутими країнами.

Таким чином, цифрова економіка описує той вид економіки, де основними засобами виробництва виступають цифрові дані. Між цифровою економікою та економікою знань є прямий та обернений зв'язок: економіка знань є запорукою розвитку цифрової економіки. У свою чергу, цифрова економіка є основою розвитку економіки знань. Для успішного формування цифрової економіки потрібні ефективно функціонуючі три компоненти – нормативно-правова база, навички, необхідні для використання можливостей цифрових технологій та ефективні інститути.

Список використаних джерел

1. Чмерук Г. Цифрова економіка як окремий сектор національної економіки держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 27. Ч. II., С. 92-97.
2. Кулинич М. Тенденції становлення цифрової економіки в глобальному економічному просторі. *Modern Economics*. 2019. № 16(2019). С. 57-63. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V16\(2019\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V16(2019)-08).
3. Штець Т.Ф. Дослідження концептуальних характеристик сектора цифрової економіки. 2019. №3. С. 91-95.

Блудова Л. Г., магістр
Гребенюк А. Г., магістр
Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків)

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЦИФРОВІЗАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В сучасних турбулентних умовах господарювання приділяється велика роль щодо формування вимог до теорії і практики інтелектуально-цифровізаційних тенденцій економічного розвитку. Це обумовлено нечіткістю і непослідовністю проведених реформ, на недостатньою глибиною їх опрацювання і відсутністю системного підходу до заходів, які здійснюються в цьому напрямі.

У ситуації, що склалася необхідний пошук можливостей інтенсивного використання якісно нових джерел інтелектуально-цифровізаційних тенденцій економічного розвитку. Найважливішим із них є активізація використання інтелектуальних та цифрових технологій в процесі управління, за рахунок використання креативних методів в системі управління, необхідних для безперервного оновлення виробництва, освоєння і випуску конкурентоспроможної продукції та послуг тощо.

Інтелектуально-цифровізаційні тенденції економічного розвитку вітчизняних промислових підприємств значно не впливають на розвиток сучасного виробництва, відносно невисока економічна значимість нововведень, недостатньо розтягнуті проблеми виробничого освоєння різного роду нововведень.

В даний час інноваційний процес на вітчизняних промислових підприємствах значно відстає від вимог ринку, тому що в незначній мірі використовуються інтелектуально-цифровізаційні тенденції економічного розвитку. Вітчизняні підприємства втрачають висококваліфіковані кадри, знижують потужності науково-дослідної, технологічної та експериментальної діяльності тощо, все це призводить до зниження рівня конкурентоспроможності.

В основі ринкових стратегій, орієнтованих на підтримку конкурентоспроможності продукції, лежить процес інтелектуально-цифровізаційні тенденції економічного розвитку. Нові можливості в цьому плані відкриють можливості використання сучасного інструментарію в системі управління, який буде все більш значущим в практичній діяльності вітчизняних підприємств.

Сенс інтелектуально-цифровізаційних тенденцій економічного розвитку в процесі управління вітчизняними підприємствами полягає у поліпшенні вирішенні завдань фінансово-економічної та конкурентної стійкості. У зв'язку з цим велика потреба у формуванні стратегічної концепції, що розглядає інтелектуально-цифровізаційні тенденції економічного розвитку як векторний напрямок стратегічного розвитку вітчизняних підприємств.

В даному випадку інтелектуально-цифровізаційні тенденції економічного розвитку розглядається як частина процесу управління, що визначає, виходячи із завдань підприємства, пріоритетні напрямки науково-технічної, виробничо-технологічної, фінансово-економічної, маркетингової та інших видів діяльності. У цьому сенсі найбільш важливою представляється структурна перебудова науково-

технічної сфери, пошук оптимальних співвідношень між витратами на нововведення і результатами економічної діяльності підприємства.

Відповідно, для успішного функціонування вітчизняним підприємствам необхідно впроваджувати структурно нові організаційні форми управління. Рекомендовані належним чином обґрунтовані організаційні структури, здатні забезпечувати успішне наскрізне управління всіма стадіями розвитку підприємства. При цьому повинні підтримуватися поступовим переходом від ієрархічних систем управління до гетерархічних, які спостерігається в даний час. Сучасний стан впровадження процесу інтелектуально-цифровізаційних тенденцій економічного розвитку в систему управління, потребує врахування стратегічної потреби підприємств, виявлення умов, що відображають залежність рівня розвитку підприємств від рівня інвестицій та з урахуванням фактору часу і ризику.

Список використаних джерел

1. Вовк О. М., Борисюк І. О. Розвиток інтелектуального капіталу як конкурентної переваги підприємства. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі : колективна монографія / за заг. ред. О. В. Ареф'євої. Київ : НАУ, 2019. С. 94-102.
2. Прохорова В. В., Проценко В. М., Чобіток В. І. Формування конкурентної стратегії підприємств на засадах інноваційно-спрямованого інвестування [текст монографії]. Харків: УІПА, 2015. – 291 с.
3. Чобіток В. І. Стратегічно-цільовий комплекс інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств. Бізнес Інформ. 2020. № 3. С. 423–430

ADAPTABILITY IN THE DIGITAL ECONOMY

Adapting and functioning well in today's world can only be achieved by mastering and constantly developing key competencies in this area. The best companies – the so-called «digital elite» (Digirati) – combine digital activism and strong leadership, making the transition from simply using information technology to transforming the business. This is what is known as «digital maturity». Organizations vary significantly in this attribute, and those that are more digitally mature outperform their competitors in business.

Analysts from Capgemini Consulting and the MIT Sloan School of Management analyzed more than 400 large companies from different industries to understand what digital business means to them. The results of the study showed that financial performance depends on the use of new technologies and management techniques in the following ways:

Organizations that actively use technology and new management techniques are, on average, 26% more profitable than their competitors; organizations that invest heavily in digital technology, but pay little attention to management, have financial performance 11% lower; more conservative companies that improve only management gain plus 9% in profit, but could potentially acquire three times more with digital technology; those that have not yet chosen a growth strategy have negative financial performance compared to other market players – According to the results of the study, the conclusion is clear that today we need people who can not only conduct digital transformation, but also develop new business models for digital enterprises [1, p. 237].

Thus, the digital transformation and the emerging digital economy require new specialists with different skills and key competencies, which inevitably entails the reform of the education system, the emergence of modern educational institutions and the offer of relevant training programs in the educational market. The organizational structure of transforming companies becomes more flexible. New positions appear, including top-level ones, such as CDO (Chief Digital Officer – Director of Digital Transformation) or, for example, Director of Digital Specialist Recruitment [2, p. 176].

The requirements for the competencies of the «old» employees are changing: the development director must increasingly be proficient in technology, and the content producer must work with statistics and attention analytics. Narrow specializations are no longer valued. The importance of additional professional training and re-training is growing. The key task of internal communications becomes the development of cultural environment of digital transformation and organization of interaction of employees. The technical work of the "personnel officer" is given over to programs based on big data and machine learning. In his place comes an HR manager focused on the company's human capital and development of the employer's brand. The CEO's task is not only to manage and increase the capitalization of the business, but also to create a vision of the company in the digital economy and confidently communicate this image to employees and stakeholders. It is difficult to imagine a successful transformation in an organization that relies on rigid subordination, conservative decision-making models, and bureaucratization of processes. Maximum collaboration, co-creation, peer-to-peer communication and

strengthening horizontal ties within the company are much closer to the modern, digital world. On the other hand, big data technology and artificial intelligence are transforming the user experience and allowing for a dramatic increase in profits. This means new tasks for external communicators: marketers, PR and sales professionals. The role of attention analytics, point-of-care and digital marketing is increasing. In particular, PR-specialists and marketers can measure the effectiveness of communication based on business indicators and adjust information campaign to the accuracy of each emotion of an individual user. External communication becomes more than just positive or negative – it becomes «smart».

Digital transformation has made it possible to combine PR and analytics. Brand strategy can now be measured in both qualitative and quantitative terms. Another observed effect of digital transformation is the new formats and places of content presence associated with the fact that audiences are spending more and more time online. To stay ahead of the competition in tomorrow's digital economy, it is necessary to develop staff competencies today [3, p. 140].

It is advisable for institutions of higher education to develop and update educational programs in cooperation with stakeholders. In cooperation with higher education institutions, industry, and the IT sector, it is necessary to define a number of educational activities, standards, skills, and competencies required in the digital economy, in accordance with international and national educational standards and based on the experience and examples of similar programs of the world's and national leading higher education institutions. Thus, in the context of current circumstances, the formation of key competencies has a special role to play, since they are the beginning of digital development. New knowledge, as well as dynamism, manageability, adaptability, mobility, innovativeness, are the systemic elements of a new type of competition – hypercompetition, which appeared as a result of the digital economy development. These aspects are the global advantages that the world's leading countries have. Managing an enterprise with the growing influence of information technology has become much more difficult. Not only management problems have appeared, but also organizational problems, namely those related to business processes. With the development of the digital economy, significant changes appeared in the activities of enterprises, namely: the emergence of the information production factor, which has become a significant resource; increased production costs, since information as a commodity and factor has a price; reduced transaction costs due to the use of ICT; increased importance of the human factor when implementing ICT-based production; reduced importance of the uncertainty factor due to the active use of the information resource. These adjustments are related to a change in the relationship between buyer and producer, which was the case in the traditional economy, compared to the development of the digital economy. This relationship is becoming closer and more individualized, which is characteristic of servitization.

The relationship between buyer and producer in the traditional economy was as follows: the main role was played by the producer, as he generated the idea of the product, and the buyer, in his turn, made a choice from what was produced and offered by the producer. (The opposite ratio of roles within the framework of the so-called "consumer economy" is also possible. But what is invariable is that one side of this interaction is dominant.) The modern buyer, in a digital economy, has the opportunity to become a

participant in the process of creating new consumer value, to generate ideas for new products and services. This circumstance can be characterized as the first step to changes in the business environment, which is based on close interaction with the consumer. This kind of cooperation most often manifests itself in the production of custom-made product, creation of product design, development of new product functionality, etc. [4, p. 10].

The era of digital economy brings to the fore a strategically important asset – knowledge, on which the sustainable economic development of companies in different industries depends. In this regard, it is advisable to form new approaches to the development of business development strategies based on modern tools and methods of integrating corporate knowledge into the management system of the company. Competent use of resources of the enterprise, timely formation and development of competences allow the enterprise to receive corresponding desirable results of its economic activity in the target market. They are reflected in indicators, such as market share, customer satisfaction level, number of new customers, sales level, etc.

REFERENCES

1. Mykola Denysenko, Olena Budiakova Modern strategies personnel management in the epoch of the digital economy Digital economy and digital society: Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology Monograph 22. – Wydawnictwo Katowicach, 2019. – С. 234-242.

2. Денисенко М.П., Будякова О.Ю. Сучасні стратегії управління персоналом підприємств. Приазовський економічний вісник. 2018. № 5(10). С.175-181.

3. Денисенко М.П., Будякова О.Ю., Волощук Ю.В. Зарубіжний досвід управління персоналом. Вчені записки Університету «КРОК» (економічні науки). № 2(54). 2019. С. 137-144.

4. Budiakova O., Tsarenok D. Innovative solutions for enterprise personnel in the digital economy. Innovative solutions in modern science. 2019. №6 (33). P. 5-18.

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. З впровадженням в життя цифрової економіки, змінюється пріоритетна складова економічної безпеки підприємства в сфері інформаційної безпеки. Вона виходить не те що на перший план у складі економічної безпеки, а й може стати самостійним елементом безпеки, так як саме цієї складової економічної безпеки присвячена частина програми «Цифрова економіка». У даній роботі розглядається питання цифрової економіки як фактору економічної безпеки України. Що являє собою безпека і економічна безпека, цифровізація економіки для захисту інформаційного середовища і економічної безпеки. На скільки розвинена ця система в українських реаліях, і на скільки стійка до ризику в захисті інформаційних ресурсів. Таким чином, визначено найбільш значущі технологічні напрямки.

Ключові слова: економіка, цифровізація, технології, економічна безпека.

Масове впровадження інформаційних і програмних технологій, створення штучного інтелекту, поява криптовалюти і блокчейну, віртуальна реальність і т.д. - всі ці явища передують впровадженню в повсякденне життя такого явища, як цифрова економіка. Згодом постає питання щодо поліпшення захисту внутрішнього інформаційного середовища держави, економічної безпеки. Світом йде глобальна гонитва по створенню новітніх технологій. Україна у 2018 році посіла перше місце серед 153 країн в категорії "Наука та технології" у рейтингу The Good Country Index, обігнавши навіть США.

Технічний, технологічний, цифровий і навіть соціальний розвиток суспільства створює різні проблеми і ризики. Для забезпечення захисту високого рівня, важливо впроваджувати нові технології і розвивати НТП. Це вимагає розгляду проблеми з усіх боків, формуючи методи роботи з інформацією і розставлення пріоритетів. Для того щоб визначитися з напрямком розвитку, створити систему реагування на зовнішні і внутрішні загрози, необхідно розуміти, що лежить в понятті безпеки. Безпека може визначатися по-різному, як з цільової точки зору, так і з об'єктивної. Поняття має різні визначення наведемо кілька з них.

Безпека - стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, або здатність предмета, явища або процесу зберігатися при руйнівних впливах.

Безпека - умови, в яких знаходиться складна система, коли дія зовнішніх і внутрішніх факторів не призводить до процесів, які вважаються негативними щодо даної складної системи відповідно до наявних на даному етапі потребам, знань і уявлення [3].

Ми повинні визначити рівень ризику, адже є дві крайності, де ми управляємо ризиковою ситуацією і можемо отримати вигоду або ми не оцінивши наше становище (зокрема це відбувається через брак інформації) можемо прогоріти. Можливість і безпека, дві протилежності. В безпеці немає руху, це оборонна

позиція. Потрібно розвивати цифрові технології, щоб була можливість управляти ризиками. Сьогодні майже вся інформація на електронних носіях, з розвинутою інформаційною інфраструктурою, тому можна нею управляти. «Хто володіє інформацією, той володіє світом», сказав Н. Ротшильд.

Ми пропонуємо поставити мету, визначення статусу «безпека» в системі (об'єкта / суб'єкта / процесу / діяльності), при яких з певною ймовірністю знижуються ризикові ситуації.

Високий ризик передбачає більший прибуток, тому не потрібно забувати, що ми самі визначаємо для себе ризики. До того ж, при всіх рівних, низька ліквідність є наслідком високого ризику. Отже, безпека - це керований ризик. Потрібно визначитися не лише з рівнем ризику, але також інструментом, за його зниження. Оскільки в цей час весь світ намагається перейти в віртуальний світ, то і безпека країни в цифровому світі повинна зміцнюватися, в неї входять практично всі сфери суспільства: соціальна, економічна, політична і багато інших. Президент США звільняє співробітників апарату управління через Twitter (наприклад: звільнення глави Держдепартаменту США Рекса Тіллерсона). Більшість людей світу спілкуються через інтернет (месенджер, соціальні мережі). Всі економічні новини можна переглянути в новинній стрічці браузера.

Тому інтереси національної політики повинні бути спрямовані в бік розвитку цифрової економіки для реалізації намічених цілей (справжні й майбутні) країни. Передумови для розвитку цифрової економіки на Заході сформувалися на цифровому сегменті, який періодично здійснює прорив в цьому напрямку завдяки малим проектним командам, які вбирають в себе талановитих однодумців. Тому вони докладають великих зусиль для підтримки людського капіталу, створюють цифрові майданчики (платформи), розвивають цифрову охорону здоров'я та освіту.

В умовах цифрової економіки, ми бачимо чіткий взаємозв'язок економічної безпеки з людським капіталом, це пояснюється тим що цифрові технології спрямовані на нематеріальну сферу (інтелектуальну власність), а головним фактором їх розвитку є людина [2].

Одним з важливих складових нової економіки є цифрові компанії, саме завдяки їм відбуваються скачки розвитку. Тому національна політика повинна бути спрямована на створення умов для сприятливої їх діяльності, заохочення і спрощення використання цифрових платформ в бізнесі (для всіх рівнів, починаючи від малого підприємства, закінчуючи світовими компаніями), показ і докази ефективності переходу в цифрову економіку в масштабах глобального ринку. Цифрові платформи - це сприятливі умови для аналітики, прогнозування та мультифункціональних сервісів [1].

З кожним днем обсяг інформації зростає і виникає проблема щодо захисту внутрішнього інформаційного середовища. Зростає потреба в гарантованому, надійному джерелі зберігання, обробки інформації. Потрібні програми для перевірки та розпізнавання користувачів цифрової економіки, що забезпечить прозорість і підвищить довіру.

Технології роботи з даними, такі як технології блокчейна, штучний інтелект, технології аутентифікації та ідентифікації, математичне моделювання, дозволяти створити умови для здорової конкуренції, створить нові форми торгівлі,

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University. посередництва, стануть факторами запобігання, ухилення або пом'якшення кризових ситуацій.

Можна виділити наступні технологічні напрямки, засновані на попередніх концепціях:

- перехід на роботизоване виробництво, де робочий (людина) веде контроль і забезпечує діяльність підприємства;
- перехід на інші джерела зберігання інформації з високим рівнем безпеки («хмарні технології»);
- створення загальної інформаційної системи, об'єднання виробництва й управління;
- перехід на електронні носії інформації («безпаперові технології»);
- застосування віддалених апаратів управління виробництвом, з можливістю моніторингу (наприклад, через мобільні телефони).

Отже, необхідність впровадження цифрової економіки та розробка правового та методологічного плану її впровадження є головним державним завданням на поточний момент. У свою чергу, бізнес-одиниці, повинні забезпечити свою економічну безпеку з метою подальшого розвитку в умовах формування середовища впровадження цифрової економіки. Слід зазначити, що консолідація і об'єднання зусиль в цьому напрямку і здійснення величезного переліку робіт різними фахівцями на всіх рівнях дозволить забезпечити безпеку не тільки підприємства в окремо, але і країни в цілому.

Список використаних джерел

1. УКРАЇНА 2030Е - КРАЇНА З РОЗВИНУТОЮ ЦИФРОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

2. Способи захисту даних при швидкому доступі в інтернет [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.cismag.news/post>

3. Економічно-правове забезпечення економічною безпекою [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://abiturient.tusur.ru/ru/napravleniya-podgotovki/ochnaya-formaobucheniya/2020-38-05-01-ekonomicheskaya-bezopasnost-fulltime>

4. Економічна безпека. [Електронний ресурс]: підручник / В.К. Сенчагова. – 5-ий випуск. – Електронні текстові дані. (1 файл pdf. 818 с.). М.: БІНОМ. Лабораторія знань, 2015. Режим доступу: <http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=21826>

Давидюк В.Є.

Науковий керівник – А.М. Ковальчук, к.е.н, доцент кафедри
Національний авіаційний університет

ІНФОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

***Анотація.** У роботі розглядаються, основні різновиди інфокомунікаційних технологій, їх вплив в економічній сфері, спрямування коштів зв'язку, а також принцип взаємовигідного співробітництва і взаємодії з допомогою основних видів інфокомунікаційних технологій між країнами, підприємствами і організаціями.*

***Ключові слова:** інфокомунікаційні технології, суспільство, економіка, підприємства, цифровізація, інформатизація.*

Інфокомунікаційні технології (ІКТ) впливають на розвиток найважливіших галузей життєдіяльності суспільства, до яких відносимо: бізнес, охорону здоров'я, культуру, освіту, забезпечення безпеки, а також державне і муніципальне управління.

У сучасному світі, розвиток економіки України характеризується роллю «інформації», як найважливішого ресурсу, в суспільстві та в бізнесі. Важко знайти вид діяльності, яка так чи інакше не пов'язана з отриманням, обробкою та використанням інформації. Зараз суспільство характеризується хорошими темпами поширення технологій, відбором інших форм взаємин між країнами, утворенням нових видів діяльності, також високими темпами соціально-економічного, і культурного розвитку. [1, с. 82].

В цей час технології, як інформаційні, комунікаційні, і управлінські грають велику роль в удосконаленні процесу, на підприємстві, оптимізації взаємодії діяльності його співробітників, колег, партнерів. Головне місце тут займають зв'язки та комунікації: зовнішня взаємодія підприємства з іншим середовищем - конкуренти, постачальники, покупці, партнери, клієнти, державні відомства та установи, політичні, міжнародні, економічні фактори, традиції, мораль і культура і т. д. Усередині підприємства - складаються відносини між відділами, колегами: формальні й неформальні, міжособистісні і т.д., що визначають професійну та організаційну етику, культуру [2, с. 151].

Через таких технологій як: мобільний телефон, супутники зв'язку, а також інтернет, можливе вчинення економічних угод, інвестування капіталу, в реальному часі, навіть незалежно від місцеперебування агентів. Також яскраво виражений інтерес, до технологій, які суспільство не відносить до класичного зважаючи засобів зв'язку. Як таким, ми можемо віднести технології, що знаходиться в самій всесвітній павутині: електронна пошта та інші види такої передачі інформації. Інтерес до такого виду спілкування, суспільство призвело зручність використання цих технологій, оскільки вони можуть знімати безліч побутових, виробничих і соціальних проблем, які викликаються об'єднанням світового співтовариства.

Перехід технологічних засобів зв'язку на новий рівень цифровізації дозволяє будь-якій країні скористатися ресурсами інформаційної економіки - знаннями та інформацією, а також економічними й соціальними перевагами. В одній з напрямків економіки входить «мережева економіка» або «інформаційна економіка», якщо

взяти загальний напрямок «інтернет-економіка». Інформаційна економіка - це економіка, в якій найбільша частина валового внутрішнього продукту покривається внаслідок діяльності з виробництва, зберігання, обробки та розповсюдження знань і інформації, до того ж в ній бере участь більша частина зайнятих. Мережева економіка - стан економіки, яке виникає, коли інфраструктура, яка обслуговує функціонування економіки деякої країни або групи країн, ґрунтується на використанні Інтернет-технологій. При цьому змінює свої властивості як економічна система в цілому, так і її окремі елементи. [4].

Деякі дослідники інформаційної, віртуальної економіки, висловлюють думку щодо того, що, в цій області існує деякий випередження практики над теорією. В першу чергу, можна відзначити зниження витрат на взаємозв'язок між особами, і поліпшення роботи і домовленості між різними напрямками їх діяльності, розвиток гнучкості організаційних форм. По-друге, варто розглянути варіант, коли напрямок мережевих інновацій в соціально-економічній сфері були б обмежені, факторами такого роду, можна було цілком обійтися наявними теоретичними інструментами. Саме таке поліпшення можливості обміну інформацією вважається найбільш важливим досягненням, яке людство отримало від революції інтернету в області ІКТ.

Дослідження у сфері інформаційних взаємодій в соціально-економічних системах, раптово знаходять контакт між соціальними й технічними факторами. Практика, наявна в даній сфері, показує, що отримання додаткової соціальної вигоди з застосування інновацій в деяких випадках наштовхується на технічне обмеження. Річ у тім, що велика кількість онлайн-співтовариств, що використовують можливості таких технологій, як розширення і поліпшення взаємозв'язку в обмежених, але в великих групах стикаються з проблемами переважання мережевих спільнот.

Інформаційні потоки настільки інтенсивні, що при формуванні таких великих онлайн спільнот, неминуче виникнення проблем з аналізом даних, зв'язку з обмеженнями можливостями людини. З даних тверджень слідують відзначити важливі особливості роботи конструювання теорії мережевої економіки:

- розробка ІКТ, які з'являються в сучасності, повинні припускати конструювання таких же нових моделей поведінки їх користувачів;
- дослідні інструменти та її положення, повинні являти собою комбінацію з технічних елементів ІКТ і пов'язані з ним соціально-економічні моделі поведінки людини;
- новітні форми в мережевому напрямку соціально-економічної діяльності, повинні припускати собою наявність певного набору мережевих технологій;
- наявність працездатною технічної та інституційної інфраструктури, що підтримує роботу кожного самостійного економічного укладу.

Звідси випливає, що для повних функціонуючих структур і інститутів інтернет економіки, потрібна розробка, як загальних принципів, так і приватних моделей соціально-економічної поведінки людей. Ці розробки повинні адекватно працювати в новому середовищі з інтенсивними інформаційними обмінами. Також є необхідність сконструювати необхідні інтернет та інституційні інфраструктури, які дозволяють реалізувати всі потенційні переваги інтернет економіки на практиці.

Особливістю є наявність інтенсивних інформаційних обмінів між членами спільноти типу "все з усіма". Якісна відмінність онлайн-співтовариства від "ринкового співтовариства" (ринку) або "ієрархічної спільноти" (фірми) полягає в описі соціально-економічної діяльності членів спільноти переважно як інформаційних взаємодій. [3, с. 45].

Вагомість інтернету в економіці, виражена тим, що він став формою розвитку підприємництва. Також інтернет демонструє ефективний комплекс, що сприяє організації інформаційного забезпечення, сильно і довгостроково впливає на аудиторію, для подальшого формування, і зміцнення господарських зв'язків.

Виходячи з цього, робимо висновок, що прогрес в розширенні напрямлення інформаційних комунікацій, виявляє потреба проаналізувати ІКТ. Інформатизація населення представляється у вигляді взаємопов'язаних соціальних, технічних, економічних чинників. Використання комунікаційних технологій ставить перед собою мету, розвитку суспільства. Не секрет, що в останні десятиліття інформаційні технології розвиваються стрімким темпом, прискорено формуючись і розвиваючись як окремих істотний сегмент в економіці.

Отже, всупереч науковим дослідженням в напрямку створення моделей з прогнозування різних сторін економіки та управління виявляють, що системний підхід до вивчення даної проблеми відсутній.

Список використаних джерел:

1. Кривокопа Е.І. Ділові комунікації: Е. І. Кривокопа. Інформ., 2012. 190 с.
2. Хасаншин І. А., Ділові комунікації: конспект лекцій ПГУТИ, 2012. 308 с.
3. Брацун Д.А. Мережева економіка. 2013. 97 с.
4. Вовк О.М., Ареф'єва О.В., Очеретяна С.О. Методичні засади діагностування результативності модернізації підприємств в контексті реалізації інноваційного потенціалу. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки. 2020. Вип. 4 (149). С. 8-16.
5. Вовк О.М., Ковальчук А.М. Чинники розвитку індустріальних центрів на рівні функціонування підприємств. Матеріали XVII науково – практичної міжнародної конференції «Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика». 3-4 червня 2021 р. Харків, Український державний університет залізничного транспорту, 2021

Давидюк В.Є., студентка

Пасічний В.С., студент

Науковий керівник – **Кудлай В.Г.**, к.е.н., доцент

Національний авіаційний університет

КОГНІТИВНА І ЦИФРОВА «ЕКОНОМІКИ», ЯК ДВІ СТОРОНИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

***Анотація.** Процеси технологічних перетворень дозволяють переходити на якісно новий рівень технологій бізнесу. Це дає підставу говорити про настання так званої когнітивної ери та розвитку цифрової економіки. У роботі розглядаються поняття "когнітивна і цифрова економіка", як різні сторони інноваційного процесу, сформовані провідними вченими, що займалися дослідженням даної проблематики.*

***Ключові слова:** когнітивна економіка, цифрова економіка, інновації, знання, біткоїни.*

Поняття «цифрова економіка» використовується в даний час, практично, повсюдно, як в спеціальній літературі, так і в засобах масової інформації. При цьому, як правило, мається на увазі, що це така економіка в якій широко використовуються інформаційні технології. Однак, якщо звернутися до витоків цього поняття, то виявиться, що автор даного терміну Ніколас Негропonte на увазі під цифровою економікою мав щось інше. У своїй статті «Біти і атоми» в 1995 році Ніколас Негропonte використовував цей термін як метафору про перехід від обробки атомів до обробки бітів. [1]. Він зазначає недоліки класичних товарів і пов'язані з ними додаткові витрати, в тому числі транспортні. Серед переваг нової економіки автор вказує можливість миттєвого переміщення товарів, мінімальність сировинних витрат і ін. Таким чином, необхідно визнати, що Ніколас Негропonte говорив не про цифровізацію економіки, тобто розширення використання інформаційних технологій в різних сферах життя і виробництва, а про розширення сектора товарів і послуг, які можуть бути представлені в кінцевому споживачеві цифровому вигляді.

Ще більш суперечливим є поняття когнітивної економіки, яке має різні трактування в тій чи іншій мірі пов'язані з знаннями і їх використанням в економіці. Так Абдікеев Н.М. [2] визначає когнітивну економіку як сферу досліджень і людської діяльності, яка «включає в себе три основні області: інтелектуальні системи в економіці, управління знаннями в економіці і когнітивні технології в економіці». Кудрявцева Є.І. [3] дає визначення когнітивної економіки як систему знань про пізнання, тут же звужуючи настільки розширене токування до системи «економічних побудов, що включає в себе в якості основного елемента розуміння того, як саме суб'єкти різної природи (окремі персони, групи і робочі команди, організації) формують власні дії в економічному просторі: формулюють цілі, визначають альтернативи, фіксують обмеження, здійснюють вибір, рефлексують досягнутий результат». Тобто, в даному випадку мова йде, скоріше про економічну психологію, а не про управління знаннями. Часто поняття когнітивної економіки (економіки думки, розуму) використовується як синонім економіки знань. У вузькому сенсі - стосовно до процесів відтворення знань або в широкому - з проекцією на суспільний устрій. Наприклад, Данієлян Н.В. зазначає, що «з

переходом до «суспільства знання», яке в даному випадку виступає як синонім «когнітивного капіталізму» ламаються базисні цінності попередніх типів суспільства. [5]

Так, Енцо Руллані говорить про когнітивний капіталізм ознаками якого є [4]:

- «Знання не є ресурс рідкісний за своєю природою, його рідкість суто штучна».
- «Процес перетворення знання в вартість ні реальний, ні постійний в часі, він схильний до різких перепадів і невизначеності» значно перевершує переходи в класичних ланцюжках «товар - гроші - товар».

- «Вартість когнітивних активів, гарантована штучною рідкістю, структурно схильна згодом до зниження», про що свідчать численні приклади штучного гальмування корпораціями нововведень.

- «Відношення між мінусовою вартістю і знанням сильно ускладнене тим, що воно підпорядковано мультиплікаційному ефекту поширення». Іншими словами, поширюючись, знання породжує нове знання, але знижує вартість вихідного знання. При цьому вартість знову отриманого знання не завжди пропорційна тому знання, яке на його основі отримано.

- Відсутнє зведення «роботи до робочого часу, завдяки якому марксистський капітал здійснював підпорядкування «живої праці», зводячи її до грошового капіталу», так як немає чіткої закономірності між витраченими зусиллями і отриманими результатами, кількістю відпрацьованих людино-годин і кількістю зроблених відкриттів. Чи не спростовуючи справедливості тез, розглянутих вище авторів, хотілося б відзначити, що всі вони намагаються звести економіку і, навіть, систему відносин економічних агентів до нікому явищу економічної та/або суспільного життя, яке в поточний момент часу може бути охарактеризоване як «найбільш не схожі на тенденції, що склалися раніше». Такий підхід є позитивним у відношенні розуміння відмінностей поточного моменту в житті економіки і суспільства від більш ранніх періодів, проте, коли ми намагаємося апроксимувати виявлені тенденції на більш тривалі періоди часу або на більш широке коло елементів соціально-економічного розвитку, дані ремінісценції стають досить умовними.

Класичним прикладом в ситуації, що склалася, як антитеза цифровізації в розумінні торгівлі битами, як це не дивно звучить, є біткоїни. Так, згідно з експертними оцінками [6] «Біткоїни споживає 1100 МВт або 9636 ГВт·ч (0,829 МТНЕ) за весь рік. Якщо взяти поточне значення якої складності як стандарт, то можна порахувати, що вся мережа біткоїни споживає 9636 ГВт·ч або 1/16000 частку від світового споживання ». Тобто за фактом виявляється, що один з найяскравіших представників «цифрової економіки» жорстко прив'язаний до «економіки класичної» через «Енергетичну пуповину». При цьому «Центр обробки і передачі даних Google в 2015 споживав в два рази більше енергії, ніж біткоїни в 2017», тобто цифрове споживання змінило структуру витрат, пов'язаних з обробкою, передачею і зберіганням інформації. Якщо сотню років тому це були книги і, відповідно, пов'язана з ними целюлозно-паперова промисловість, то тепер - це енергетика, пов'язана з абсолютно не цифровими газом, вугіллям та іншими джерелами енергії. Чи не випадково «зелені» кажуть про біткоїни як потенційний джерело парникових газів.

У зв'язку з цим пропонується використовувати в якості характеристики економіки поточного періоду, а також попередніх (або майбутніх) періодів, якусь універсальну інвективу, що лунає як «Показник найбільш не схожий на тенденції, що склалися раніше». В рамках даного підходу і цифровізація і поширення когнітивних технологій - це, всього лише найбільш яскраві характеристики інноваційного процесу на конкретному історичному проміжку. Такий підхід абсолютно не означає, що «цифрова економіка» або «когнітивний капіталізм» є вигаданими або зайвими категоріями. Просто, необхідно чітко розуміти, що ефекти, пов'язані з феноменами даного роду мають чітко обмежену сферу поширення і механічне перенесення їх атрибутів на різні сторони економіки і, тим більше, громадської життя неминуче веде до спотворення прогнозованих траєкторій розвитку.

Інша справа, що дифузія інновацій з найбільш динамічно розвиненою сферою в суміжні галузі призводить до їх модернізації та виникнення різних колізій юридичного та етичного характеру, як, наприклад, це відбувається в сфері розвитку штучного інтелекту і безпілотних транспортних засобів. Однак подібне явище не слід плутати зі скасуванням фундаментальних закономірностей розвитку економіки або суспільства, подібно до того, як особливі режими прав власності в сфері інформаційних технологій, навряд чи колись поширяться на сферу нерухомості в силу об'єктивної специфіки об'єкта власності.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що введення поняття «Показник найбільш не схожий на тенденції, що склалися раніше» дозволяє, з одного боку, виявити найбільш характерні риси поточної економічної ситуації, а, з іншого боку, уникнути механічного перенесення обмежених у часі та галузеві належності тенденцій на економіку в цілому.

Список використаних джерел:

1. Nicholas Negroponte Bits & Atoms. Переклад з англійської мови. Частина 1 і 2 URL: <https://habr.com/company/philtech/blog/354414/> і <https://habr.com/company/philtech/blog/354418/>
2. Абдікеев Н. М., Аверкін А. Н., Єфремова Н. А. Когнітивна економіка в еру інновацій. Вісник РЭА, 2010, № 1.
3. Кудрявцева Е.І. Когнітивна економіка и когнітивний менеджмент: нова концепція управління людськими ресурсами. Управлінська консультація. 2014. № 4(64). С. 62-69.
4. Енцо Руллани Когнітивний капіталізм. Логос № 4 (61) 2007 http://www.intelros.ru/pdf/logos_4/rulani.pdf
5. Даніелян Н.В. Когнітивний капіталізм як нова соціально-економічна концепція. Економічні і соціально-гуманітарні досліді № 1 (9) 2016
6. Уіз Леонард Бткоін-майнінг і споживання енергії (переклад з англійської мови) <https://vc.ru/30588-bitkoin-mayning-i-potreblenie-energii>.

Дергалюк М.О., к.е.н.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИК ПОТЕНЦІАЛОФОРМУЮЧОГО ПРОСТОРУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Анотація. Сучасні виклики розвитку економічних систем супроводжуються глобалізацією та регіоналізацією економічних процесів, що зумовлює актуальність застосування можливостей просторового потенціалу. Обґрунтовано, що дослідження потенціалоформуючого простору регіону представляє собою просторовий аспект регіональної економіки. Виокремлено різні підходи щодо визначення сутності поняття простір, за якими простір визначається як: суперсистема; динамічна система, що включає потоки всіх наявних ресурсів розвитку; організаційне середовище, що виникає в наслідок взаємодії матеріальних об'єктів на певній території. Обґрунтована доцільність урахування сучасний тенденцій суспільного розвитку при виявленні характеристик потенціалоформуючого простору.

Ключові слова. Регіональна економічна система, регіон, простір, потенціалоформуючий простір, просторовий розвиток.

Загальні тенденції розвитку економічних систем всіх рівнів відбуваються під впливом глобалізаційних та регіоналізаційних процесів, що супроводжуються швидким поширенням інформації, розвитком інновацій. Зміни, що поступово пронизують економічну систему різних рівнів та суспільство в цілому, призводять до формування нових взаємовідносин та зв'язків, які стають вільними від територіального фактору розміщення суб'єктів господарювання.

Це та інше зумовлює актуальність застосування можливостей просторового потенціалу. Виникає нагальна потреба у перегляді традиційних поглядів на потенціал регіональних економічних систем, його можливості потенціалоформуючого поштовху для активізації розвитку регіонів.

В контексті дослідження питань, що пов'язані з процесами формування та становлення трансформації потенціалоформуючого простору регіональної економіки значний інтерес викликає вивчення підходів до розуміння поняття «простір» та «потенціалоформуючий простір» та їх характеристик. Дослідження потенціалоформуючого простору регіону являє собою просторовий аспект регіональної економіки. В цьому контексті з'являється зацікавленість до трактування поняття «простір» та підходів до його розуміння в умовах перманентних трансформацій, що відбуваються в економічних системах.

Так, згідно з одним з існуючих поглядів, простір – це суперсистема, що складається з точок, кожна з яких має свою програму дії. Проте, слід зазначити що, якщо мова йде про простір, то необхідно скоріше зосередитися не просто на точках, а на наявності та досягненні взаємозв'язку між ними, що в сукупності будуть являти собою певне середовище.

Інший погляд розглядає простір як динамічну систему, яка включає потоки всіх наявних ресурсів розвитку (трудові ресурси, фінанси, інформацію, виробничий капітал тощо), інфраструктурні канали (інженерні, комунікаційно-інформаційні, фінансові, культурні), якими рухаються ці потоки, та локалізовані центри логістичного управління вказаними потоками.

Просторовий розвиток – це відтворювальний процес елементів простору, що функціонує як система речових і енергетичних потоків (сировинних ресурсів, товарів і послуг, організаційних, фінансових і людських капіталів тощо).

Згідно іншого погляду, простір – це організоване середовище, яке виникає в наслідок взаємодії матеріальних об'єктів на певній території. Тобто можна говорити про виникнення певних відносин при використанні як матеріальних, та і нематеріальних об'єктів, в тому числі і для формування та застосування потенціалу такого середовища, що підводить нас до поняття потенціалоформуючого простору.

Дослідження різних поглядів щодо потенціалоформуючого простору та наукових питань, які з ним пов'язані, слід пов'язувати з його складністю та багатогранністю, результатом чого є існування різних підходів до його розуміння.

По-перше, потенціалоформуючий простір можна розглядати з позиції фізичного розміщення об'єктів, ресурсів та їх взаємодії щодо обмеженого застосування останніх, що наближає його розуміння до дефініції «територія».

По-друге, потенціалоформуючий простір можна розглядати в контексті встановлення відносин в певному середовищі, які з'являються в наслідок взаємодії суб'єктів господарювання, які діють за однаковими принципами, нормами тощо.

Отже, з'ясовані характеристики потенціалоформуючого простору розкривають його багатогранність, проте необхідно обов'язково потрібно враховувати сучасні тенденції, що суттєво впливають на потенціалоформуючий простір. До таких сучасних процесів слід віднести:

по-перше, перехід від індустріального до постіндустріального розвитку суспільства;

по-друге, розвиток регіонів із урахуванням парадигми сталого розвитку, що являє собою гармонію людини, природи та суспільства;

по-третє, приєднання регіонів до глобалізаційних світових економічних процесів та систем у вигляді повноцінного актору.

Використані джерела:

1. Вовк О.М., Тульчинська С.О. Еволюція модернізації економічних систем в контексті інноваційного розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. Т. 2. Вип. 6. С. 284-289.
2. Тульчинська С.О., Дергалюк Б.В., Перепелюкова О.В. Структурні зміни в економіці регіонів як запорука економічного зростання. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 31. С. 215-219.
3. Тульчинська С.О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного процесу. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 1(6). С. 89-95.
4. Khanin, S.; Arefieva, O.; Dergaliuk, M.; Popelo, O.; Tulchynska, S. Concepts of the activation of intellectual and innovative determinants for the development intensification of regional economic systems introduction. *Laplace em Revista (International)*, 2021, 7, p. 234-244. Available at: <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-E1180p.234-244>.

Джабієв Алі Джаваншир огли
аспірант,
Національний авіаційний університет

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. В роботі визначено актуальні питання сучасного розвитку економіки України в умовах трансформацій та мінливості зовнішнього середовища та розглядаються теоретичні питання щодо забезпечення бізнес-планування маркетингової діяльності підприємства, що зумовлюють стан та спрямованість розвитку ефективної діяльності підприємства

Ключові слова: бізнес-планування, маркетинг, маркетингова діяльність,

Економіка України сьогодні знаходиться в трансформаційному стані та характеризується мінливістю бізнес-середовища і посилення рівня конкурентної боротьби, що ставить вітчизняні підприємства перед необхідністю оволодіння ринковими методами управління. Для успішного функціонування підприємству необхідні стратегічне бачення, яке відтворює сутність бізнесу і спрямовує зусилля всіх його підрозділів на досягнення більш високих показників, ніж у конкурентів, та ринкова орієнтація підприємства, яка передбачає пріоритетність споживача, чіткий процес формулювання і вибору оптимальної стратегії розвитку.

В сучасних умовах розвитку економічної системи України важливого значення набуває підвищення конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності шляхом стійкого стратегічного розвитку на основі забезпечення гнучкості і швидкості прийняття управлінських рішень. Визначальною складовою сучасних систем менеджменту підприємств є планування бізнесу. Саме тому, на думку авторів [1], виникає необхідність проведення дослідження, що націлене на розробку бізнес-планування як дієвого інструменту сучасного менеджменту, завдяки якому підприємства можуть визначити стратегічну мету і завдання свого функціонування, обґрунтувати шляхи та засоби покращення результатів підприємницької діяльності.

В бізнесі не існує чіткої впевненості в майбутньому, проте будь-яке підприємство або організація усвідомлено намагається попередити можливі несприятливі події, ніж реагувати на них. Існують підстави вважати, що планування є ефективнішим, ніж імпровізації, оскільки цей процес передбачає наявність процедури визначення мети і необхідних дій щодо її досягнення. Недостатня продуманість цілей, неповнота інформації для розуміння проблем та альтернативних рішень, недостатня оцінка прийнятих рішень – це ті чинники, які ускладнюють вирішення проблем в бізнесі [2]. Планування вимагає уваги до постановки цілей, розширеного пошуку рішень, чіткої оцінки кожної здійсненої дії, а також фокусування уваги на змісті майбутньої стратегії розвитку.

Успішна діяльність господарюючого суб'єкта здебільшого залежить від того, наскільки ефективно зможе він спланувати свою діяльність. Конкуренція, яка складається в навколишньому середовищі вимагає використання якісної інформації та маркетингового планування.

Бізнес-планування маркетингової діяльності дозволяє компанії найкращим чином використовувати ресурси, що є у неї, для досягнення поставлених цілей. Концепція маркетингу визначає ринково орієнтовану компанію як спрямовану на досягнення успіху, насамперед, у свого споживача. Для досягнення цієї мети необхідна організація довгострокового планування і визначення стратегічного розвитку фірми.

Для того щоб функція бізнес-планування маркетингової діяльності досягла поставлених цілей та завдань, необхідно дотримання таких принципів: повнота і комплексність, точність, економічність, безперервність, гнучкість, масовість, якісність виконання планових функцій.

Наявність належного бізнес-плану маркетингової діяльності дає безліч переваг. В процесі планування підприємство може відкрити нові, не помічені раніше можливості або виявити більш ефективний спосіб використання наявних ресурсів.

Висновки. Вироблення бізнес-плану маркетингової діяльності вимагає певної структури і творчого підходу, адже саме він визначає позиції підприємства в даний момент, напрямки її діяльності та засоби досягнення цілей. Бізнес-план маркетингу є центральним з точки зору здійснення діяльності з отримання певного доходу.

Список літератури

1. Борисенко О.С., Шевченко А.В., Нетребко М.В. Методичне забезпечення підготовки бізнес-плану як ключового складника стратегічного управління діяльністю підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*: зб. наук. пр. Випуск 1(75)/2020. Ч.1. С. 90-97.
2. Кривонос А. Бізнес-планування на підприємстві: навч. посіб. Міжрегіональна академія управління персоналом. К.: МАУП, 2005. 159 с
3. Семенюк С. Маркетингове планування діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2010. №1(26). 84 с.

ІНДИКАТОРИ ТА МЕТРИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. В роботі визначена необхідність вимірювання сталості з метою відстеження та оцінки прогресу, залучення стейкхолдерів, оцінці компромісів у сфері сталого розвитку. Сформульовані вимоги до індикаторів та метрик сталості.

Ключові слова: сталий розвиток, стратегія сталого розвитку, індикатори, метрики, навколишнє середовище.

Сталий розвиток (англ. sustainable development) – розвиток, який дає змогу задовольнити потреби теперішніх поколінь і залишає можливість майбутнім поколінням задовольнити їхні потреби. Це збалансований розвиток країни і регіонів, при якому економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішнього і майбутніх поколінь [1, с.29].

Термін сталий розвиток почав набувати широкого поширення наприкінці 1980-х років після його появи у «Нашому спільному майбутньому», відомому також як «Звіт Брундтланд»[2]. Результатом роботи комісії, створеної для того, щоб запропонувати «глобальний порядок змін» у концепції та практиці розвитку, звіт Брундтланд вказує на терміновість перегляду нашого способу життя та управління. Для «відповідального досягнення цілей та прагнень людства» потрібні нові способи розгляду старих проблем, а також міжнародна співпраця та координація.

Сталий розвиток – це розвиток таким чином, щоб приносити користь найширшому колу секторів, між кордонами і навіть між поколіннями. Іншими словами, наші рішення повинні враховувати потенційний вплив на суспільство, навколишнє середовище та економіку, беручи до уваги те, що наші дії матимуть вплив в інших місцях, а також впливатимуть на майбутнє.

Вимірювання сталості може допомогти у відстеженні та оцінці прогресу, заохоченні широкій участі зацікавлених сторін (стейкхолдерів), оцінці компромісів у сфері сталого розвитку, задоволенні чи передбаченні нових вимог, передаванні інформації про переваги та майбутні цілі.

Ідеальний метод вимірювання сталості має поєднувати такі три виміри сталого розвитку як охорона навколишнього середовища, соціальна справедливість та економічна вигода. Метрики повинні встановлювати зв'язок між тим, що індикатори вимірюють та фактичною сталістю. Корисний індикатор має відображати зміни з плином часу, які покажуть, чи стає система більш або менш стійкою.

Список використаних джерел

1. Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. URL: www.undp.org/ukraine/docs/SDGreports (дата звернення: 06.10.2021).
2. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (дата звернення: 06.10.2021).

Долгова Л.І. к. е. н., доцент
доцент кафедри економіки та бізнес-технологій
Ковальська К.В. Студентка ФЕБА
Національний авіаційний університет

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Анотація: розглянуті аспекти впровадження діджиталізації у структуру аграрного сектору держави як запорука розвитку і покращення стану економіки в цілому та забезпечення новими технологіями організації агробізнесу.

Ключові слова: діджиталізація, аграрний сектор, технології, розвиток, стратегія, пандемія, бізнес.

Діджиталізація являє собою процес оцифрування суспільства та економіки, який описує перехід від індустріальної епохи й усталених технологій до епохи знань і творчості, креативності та інновацій.

Діджиталізація агробізнесу – це рушійна сила, що сприяє його просуванню та вдосконаленню.

Основними перевагами діджиталізації агробізнесу є:

- економія часу і значне підвищення продуктивності;
- автоматизація виробництва та інших процесів компанії;
- оптимізація та покращення внутрішніх та зовнішніх комунікацій;
- конкурентоспроможність, завдяки поліпшенню клієнтського досвіду і загальної оптимізації робочого процесу.

З кожним роком процес діджиталізації в Україні набирає значного прискорення та поширення, у зв'язку з цим відбувається значне скорочення робочих місць в аграрному секторі держави, адже на сьогодні виникає потреба не лише у працівниках із базовими знаннями та досвідом, а у висококваліфікованих ІТ-фахівцях.

Ситуація з пандемією COVID-19 розділила діджиталізацію суспільства на “до” і “після”. Адже зараз компанії змушені переходити на технології, які вони не планували впроваджувати до певного періоду часу, і переглядати свої стратегічні пріоритети.

«За оцінками, зараз ні в одній країні світу немає офіційно прийнятої стратегії адаптації до майбутніх змін, а уряди намагаючись розробити ефективні стратегії стосовно цифрової економіки, стикаються з пріоритетами, що постійно змінюються» [1].

Наразі наша держава гостро потребує підвищення ефективності сільського господарств, але розроблення інновацій в агросфері в українських програмістів більше замовляють іноземні інвестори, а не українські агрокомпанії.

Підприємства-інвестори все частіше вимагають більш гнучких гібридних ІТ-послуг та зручних мережевих можливостей, а забезпечення зручного користування є важливою частиною трансформації бізнесу. Все це виходить за рамки простоти використання додатків для співробітників або зовнішніх клієнтів і включає досвід роботи з ІТ-командою та інструментами.

На фоні загального розвитку вітчизняного IT-ринку українські розробники останніми роками все більше звертають увагу на такий популярний напрям, як розроблення аграрних інновацій.

Хоч українські компанії сьогодні вкрай мало інвестують у розвиток аграрних технологій, але позитивним сигналом для ринку в цьому напрямку стала новина про купівля компанією «Syngenta» української IT-платформи «The Cropio Group».

Україна входить до числа країн, що розвиваються і «сьогодні в Україні налічується близько 200 нових агростартапів, і близько 30 із них уже стали успішними компаніями зі своєю базою клієнтів, як в Україні, так і за кордоном. Серед них Kray Technologies, GrainTrack, eFarmer, Skok Agro, BIOSens, SmartEP, UAberry, AgroportEX, Tradomatic» [2].

В Україні є всі шанси та можливості стати великим центром аграрних інновацій і технологій:

- розвинуте сільське господарство;
- висококваліфіковані IT-фахівці з бажанням постійно навчатися новому;
- вирощування зернових культур, які затребувані аграріями на світових біржах;
- низький рівень забрудненості від діяльності наукових і дослідницьких компаній, порівняно з ЄС та США;
- родючий чорнозем.

Висновки: отже, очевидно, що на сьогодні технології - це не вибір, а фундаментальна стратегія бізнесу, яка повинна бути вплетена в кожну частину організації сільськогосподарського сектору. Нові технології можуть забезпечити кращу співпрацю всередині та між організаціями агробізнесу, більш якісні способи залучення клієнтів, більш високу продуктивність працівників, а також більш точний аналіз даних агросистем, які допомагають бізнесу рости і дають йому кращі шанси на процвітання після пандемії.

Список використаних джерел:

1. Digital Adoption Index. *Worldbank*.
[URL:https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2016/DigitalAdoption-Index](https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2016/DigitalAdoption-Index). (Дата звернення: 05 жовтня 2021).
2. Діджиталізація: хто сьогодні інвестує в агроінновації в Україні. *Landlord*.
[URL:https://landlord.ua/news/didzhytalizatsiia-khto-sohodni-investuie-v-ahroinnovatsii-v-ukraini/](https://landlord.ua/news/didzhytalizatsiia-khto-sohodni-investuie-v-ahroinnovatsii-v-ukraini/). (Дата звернення: 05 жовтня 2021).

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Анотація: В Україні на державному рівні визнається необхідність формування цифрової економіки та суспільства, а цифрові технології розглядаються в якості одного із ключових драйверів сталого розвитку. В той же час, розбудова цифрової економіки актуалізує багато питань державної регіональної політики, які необхідно не лише чітко ставити, але й потрібно системно вирішувати. Визначено проблеми, які перешкоджають розвитку та трансформації української економіки у цифрову та окреслено тенденції та напрями розвитку інформатизації та цифровізації в умовах функціонування цифрової економіки України.

Ключові слова: цифрова економіка, інформатизація, цифровізація, новітні тенденції, трансформація економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні все світове суспільство знаходиться на зростаючій фазі технологічно-інноваційного розвитку. Цей розвиток характеризується четвертою промисловою (комп'ютерною) революцією, виникненням глобальних науково-технічних мереж, розповсюдженням Інтернет-технологій. Усе більша частка суспільного та приватного багатства представлена знаннями та інформацією, а не матеріальними об'єктами, адже сьогодні саме вони формують основну масу інновацій, які призвели до виникнення цифрової економіки. Важливим складником сучасного глобального ринку є процес розвитку цифровізації та інформатизації економіки. Цифровізація – це процес переходу до цифрового бізнесу (цифрової економіки) на основі застосування сучасної комп'ютерної техніки. Інформатизація – це сукупний процес, що спрямований на створення умов для задоволення інформаційних потреб користувачів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Отже, цифровізація та інформатизація – окремі категорії: перша спрямована на створення єдиного цифрового ринку, а друга – єдиного інформаційного простору. Фундаментальним принципом цифровізації та інформатизації є поліпшення процесів життєдіяльності людей, суспільства і держави за допомогою сучасних технологій в умовах розвитку цифрової економіки. Цифрова економіка – це самостійний сектор економіки, в якому здійснюється діяльність господарюючими суб'єктами шляхом застосування цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій, де основними факторами (засобами) виробництва є цифрові, віртуальні та електронні дані. Розвиток цифрової економіки визначається трьома основними рівнями, а саме: – ринок і сектор економіки, де існує взаємозв'язок виробників та споживачів; – рівень інновацій та технологічного розвитку, де створюються та розвиваються нові сектори економіки та сучасні ринки; – сфера нового цифрового середовища, яка забезпечує необхідні умови для успішного розвитку перших двох попередніх рівнів діяльності.

Інноваційні тренди сучасного соціально-економічного середовища та цифрові продукти:

Блокчейн - послідовний безперервний ланцюжок блоків, що містять інформацію, створену за певними правилами. Однак краще дати визначення, саме призначення

технології блокчейн. Блокчейн розробили як частину дуже конкретного завдання, а саме, як створити децентралізовану фінансову систему, правильність якої може перевірити будь-хто. Виходячи з цього, можна визначити блокчейн як спосіб зберігання і зіставлення бази даних, копія якої є у кожного учасника.

Цифровий маркетинг - це використання різних способів просування продукту в маси через цифрові канали. Цифровий маркетинг - це набір рекламних інструментів, які включають цифрові канали. Це не те ж саме, що інтернет-маркетинг, оскільки він охоплює такі канали, як телебачення, радіо і навіть зовнішню рекламу. Інтернет-маркетинг перетворився в цифровий маркетинг з використанням широкої методології онлайн-стратегії, розробки веб-сайтів і мобільних додатків, творчості та копірайтингу, контекстної реклами і SMM, а також інших інтерактивних продуктів. Найбільш популярні форми цифрових каналів: пошукова реклама; Контекстна та тезісна реклама; ЗМІ і банери; Реклама в соціальних мережах і блогах; Створення мобільних додатків для смартфонів, планшетів та інших носіїв; вірусна реклама.

Новітні політичні, соціальні, економічні і глобалізаційні процеси, що відбуваються у світовій економіці та в українському середовищі, зокрема, вимагають вироблення та запровадження інноваційних стратегій на ринки цифровізації та інформатизації суспільства, а також створення сприятливих умов переходу держави до інформаційного простору. Новітні політичні, соціальні, економічні і глобалізаційні процеси, що відбуваються у світовій економіці та в українському середовищі, зокрема, вимагають вироблення та запровадження інноваційних стратегій на ринки цифровізації та інформатизації суспільства, а також створення сприятливих умов переходу держави до інформаційного простору.

Використані джерела:

1. Соколова Г.Б. Деякі аспекти розвитку цифрової економіки в Україні. 2018. № 1(51). С. 92–96.
2. Руденко М.В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. Економіка та держава. 2018. № 11. С. 61–65.
3. Грицак А., Дуксенко О., Присяжний Д. Метод криптографічного захисту даних для blockchain технологій. Вісник інженерної академії України. Теоретичний і науково-практичний журнал інженерної академії України. К.: НАУ, 2018. – Випуск 3. – С. 23-30.
4. Чмерук Г.Г. Цифрова економіка як окремий сектор національної економіки держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. № 27. С. 92–97.
5. Подольчак Н.Ю., Білик О.І., Левицька Я.В. Сучасний стан цифровізації в Україні. Ефективна економіка. 2019. № 10.
6. Карчева Т.Г., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. Фінансовий простір. 2017. № 3(27). С. 13–23.
7. Захарченко Л.А., Хазрат М.С., Григор'єв М.С. Стратегічні напрями формування інформаційного потенціалу підприємства в умовах цифрової економіки. Modern Economics. 2018. № 12. С. 93–99.
8. Піжук О.І. Сучасні методологічні підходи до оцінювання рівня цифрової трансформації економіки. Бізнес Інформ. 2019. № 7. С. 39–47.

Дуксенко О.П., старший викладач
Ткаченко В.О., студентка
Національний авіаційний університет

НАСЛІДКИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Анотація: Впровадження нових технологій, в тому числі цифрових, - це, звичайно, тривалий процес, який тягне за собою безліч невідомих проблем і небезпек для людства. Зазвичай їх об'єднують в три групи: соціально-економічні, техніко-організаційні та природні. Досить повно ми це усвідомили в ХХ столітті, запровадивши науково-технічний прогрес в реальну економіку.

Ключові слова: цифрова економіка, інформатизація, цифровізація, новітні тенденції, кібертероризм, кібершпіонаж.

Виклад основного матеріалу дослідження. В таких умовах масова комп'ютеризація суспільства, що не контролювана нормативними правовими актами, стає все більш серйозною загрозою з точки зору організації сучасного життя в державі. Рівень відповідальності держави за впровадження ІКТ та електронних обчислень у всіх сферах людської діяльності зростає, а інформація і інформаційні ресурси стають одним з вирішальних факторів у розвитку особистості, суспільства і суспільства. І хоча широкі можливості комп'ютерів та ІКТ дозволяють посилити демократичні засади суспільства, полегшити (автоматизувати) процеси моніторингу та управління державними, економічними, соціальними, оборонними та іншими структурами і системами з метою отримання, накопичення, обробляти і передавати інформацію з необхідною швидкістю і в будь-якій кількості, компанія повинна більш уважно стежити за процесами комп'ютеризації. Все це не дає підстав стверджувати, що комп'ютеризація сьогодні грає досить негативну роль у розвитку людства, що інформаційне суспільство об'єктивно неминуче, але в умовах адекватного громадянського розвитку. Історія вчить нас, що зосередження уваги виключно на переможному ході науково-технічного прогресу не веде до гармонійного розвитку суспільства. Навіть сьогодні, з придбанням критично важливої інфраструктури та основного ресурсу для розвитку, інформація і ІКТ під час відсутності збалансованих правових норм стають все більш і більш предметом загроз, які створюють глобальну проблему кібербезпеки особистості, суспільства і держави. Таким чином, безпеки держави загрожує цифрова революція в таких областях, як: інформаційні та комунікаційні злочину, тобто так званий кібертероризм і кібершпіонаж, здійснювані іншими країнами та іноземними терористичними та злочинними організаціями, а також окремими особами. і групи осіб, злочинні групи і терористи. З метою розкрадання грошових коштів з рахунків громадян та юридичних осіб; ухилення від сплати податків, незаконне виведення капіталу, відмивання грошей.

Незаконна комерційна діяльність з використанням Інтернету, в тому числі електронна комерція і фінансові послуги, поява нових можливостей для такої діяльності, придбали в Україні ознаки пандемії, що може навіть призвести до втрати державної монополії в цьому питанні. національної валюти.

Ось ще кілька негативних наслідків розвитку цифрової електроніки для суспільства, особистості і держави. Це включає:

- технологічна вразливість інформаційно-комунікаційної інфраструктури, створеної в процесі масової комп'ютеризації 1990-х років. Розробники не взяли до уваги той факт, що з розвитком цифрових технологій пристрої для збору інформації стають «розумнішими» і, отже, потенційно підвищують рівень їх уразливості, а увага до поширення інтернет-технологій зробило людей практично «прозорими». будь-яким зацікавленим особам. в свою чергу, безумовно, сьогодні породжує попит на розвиток технологій інформаційної та комунікаційної безпеки;
- зростання технологічної залежності України від іноземних виробників обладнання і в результаті конкуренції з ними ослаблення технологічної та економічної безпеки країни в цілому, її окремих галузей і підприємств;
- швидке старіння обладнання і, як наслідок, проблема його утилізації. Поки проблема утилізації електронних відходів не знаходиться в центрі уваги громадськості і, отже, вони не переробляються відповідно до екологічних вимог, які будуть продовжувати рости і зажадають захисту країни законом;
- зникнення ряду масових і традиційних для України професій, що призвело до безробіття і соціальної напруги в суспільстві. Згідно з прогнозами, з ростом безробіття загальний дохід суспільства зменшується, що на рівні індивіда призводить до скорочення особистого простору і спрощує маніпулювання громадською думкою.

Глобальна масова комп'ютеризація України виявила всі ці проблеми, виявила їх на поверхню і, з одного боку, сьогодні дійсно сприяє інтелектуалізації людської діяльності, формуванню наднаціональних структур в національних державах для їх вивчення, але як кожен процес викликало суспільство на певні небезпеки. і загроз в сфері інформації та комунікації, і тому забезпечення безпеки в інформаційно-комунікаційному середовищі стає пріоритетним напрямком науково-технічної діяльності, що вимагає значної уваги і зусиль з боку людини, суспільства, уряду і держави. наука.

Використані джерела:

1. Пищуліна О. Дві сторони цифрових технологій: «цифрова диктатура» або збереження стійкості. Київ, 2019.
2. Карчева Т.Г., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. Фінансовий простір. 2017. № 3(27). С. 13–23.
3. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместник В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. Вісник Національної академії державного управління при Президенті України (Серія «Державне управління»). 2018. № 1. С.5-10.
4. Пугачевська К.Й., Пугачевська К.С. Цифровізація економіки як фактор підвищення конкурентоспроможності країни. Інфраструктура ринку. 2018. № 25. С. 39-45.
5. Кулинич М.Б. Цифрова трансформація вітчизняних підприємств в сучасних умовах. Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 3 (89). С. 8-15.
6. Коломієць Г. М., Глушач Ю. С. Цифрова економіка: контроверсійність змісту і впливу на господарський розвиток. Бізнес Інформ. 2017. № 7. С.137-143.
7. Токмакова І.В., Шатохіна Д.А., Мельник С.В. Стратегічне управління розвитком підприємств в умовах цифровізації економіки. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 64. С. 283-291.

Ivanova T.,

Cand. Sci. (Econ), Associate professor,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Kyiv, Ukraine

INCREASING THE LEVEL OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES ON THE BASIS OF IMPLEMENTATION OF RESPONSIBLE INNOVATIONS

Transformation processes in the international market have a significant impact on the activities of enterprises. The priority tasks of enterprises are to develop effective strategies that will help increase their competitiveness. Such measures may be the introduction of responsible innovations, which will help businesses gain significant benefits.

The main provisions concerning responsible innovation have been studied in the works of the following scientists: Hadj [1], Gonzalez-Gemio et al. [2], Valkenburg et al. [3], and others. However, it is clear that the principles of responsible innovation should be explored in more detail.

The principles of responsible innovation highlighted in Stilgoe, Owen et al. [4] are generally accepted and include four main principles: forecasting, reflexivity, inclusion, and discussion as well as response. Dreyer et al. [5, p. 3], in their work accept and agree that these are the principles to which responsible innovation must adhere.

Grounding on this approach, some authors suggest their own classification on the basis of generalization and addition.

Berkowitz [6], for instance, mentions in his work that for the development and implementation of responsible innovation, six principles need to be considered, such as: anticipating future changes and negative external impacts of innovation, resilience to change, reflectivity of the environment, society and change, responsiveness, i.e. the ability to adapt to changing circumstances, the inclusion of stakeholders and accountability to them. This implies that the author complements the classification by Stilgoe, Owen et al. [4] on such principles as sustainability and responsibility, but does not include the principle of discussion.

The official report of the European Commission [7] covers the main principles of RRI: inclusion (also called interaction or community engagement), forecasting (early-stage assessment and development of benefits and risks to make informed choices), reflexivity (reflecting values and beliefs in research and development) and responsiveness (the ability to change procedures, structures and systems to adapt to changing circumstances and new perspectives).

Van de Poel et al. [8] distinguish five basic principles, among which are: foresight, inclusiveness, reflexivity, conformity to values and needs, conformity with new developments.

In their work, Long and Blok [9], grounded on analysis, conclude that it is necessary to distinguish the following principles of responsible innovation: anticipation, inclusion, reflexivity, conformity. It means that in these classifications there are no principles of discussion and response.

Gurzawska et al. [10, p. 3] propose the following principles for responsible innovation: inclusion (also called interaction or community engagement), forecasting (early-stage assessment and risk / benefit development in order to make informed choices), reflexivity

(reflecting values and beliefs in research and development) and response (ability to change procedures, structures and systems to adapt to changing circumstances and new insights).

Van de Poel et al. [8, p. 12] suggests distinguishing the following principles: anticipation, inclusion, reflexivity, compliance, relevance to values and needs, and compliance with new developments.

Based on the analysis, we believe that the principles of responsible innovation should include the following: materiality, iteration, adaptability, inclusion, responsibility, consistency, the principle of limited accounting resources, the principle of financial relations of terms and more.

The above principles of responsible innovation are not a complete list, but only basic. It is worth noting that for a successful process of development and implementation of responsible innovations in the enterprise it is necessary to rely on a set of principles, not on individual ones. In addition, these principles may be subject to change in the process of developing and implementing responsible innovations, depending on the industry, country, etc.

The proposed principles will promote a clearer understanding of the processes taking place in the enterprise in the implementation of responsible innovations, as well as allow them to increase their competitiveness.

REFERENCES:

1. Hadj T.B. (2020). Effects of corporate social responsibility towards stakeholders and environmental management on responsible innovation and competitiveness. *Journal of Cleaner Production*, 250, 119490.
2. Gonzales-Gemio C., Cruz-Cazares C., Parmentier M. (2020). Responsible Innovation in SMEs: A Systematic Literature Review for a Conceptual Model. *Sustainability*, 12, 10232.
3. Valkenburg G., Mamidipudi A., Pandey P., Bijker W. (2020). Responsible innovation as empowering ways of knowing. *Journal of Responsible Innovation*, 7, 6-25.
4. Stilgoe J., Owen R., Macnaghten Ph. (2013). Developing a framework for responsible innovation, *Research Policy*, 42, 1568-1580.
5. Dreyer M., Chefneux L., Goldberg A., von Heimburg J., Patrignani N., Schofield M., Shilling C. (2017). Responsible Innovation: A Complementary View from Industry with Proposals for Bridging Different Perspectives. *Sustainability*, 9 (10), 1-25.
6. Berkowitz H. (2018). Meta-organizing firms' capabilities for Sustainable innovation: a conceptual framework. *Journal of Cleaner Production*, 175, 420-430.
7. European Commission (2012). DG research workshop on responsible research and innovation in Europe. Peržiūrėta 2014, sausio 17. Retrived from http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/responsible_research-and-innovation-workshop-newsletter_en.pdf.
8. Van de Poel I., Asveld L., Flipse S., Klaassen P., Scholten V., Yaghmaei E. (2017). Company Strategies for Responsible Research and Innovation (RRI): A Conceptual Model. *Sustainability*, 9, 1-22.
9. Long T.B., Blok V. (2017). Integrating the management of socio-ethical factors into industry innovation: towards a concept of Open Innovation 2.0. *International Food and Agribusiness Management*. Retrieved from DOI: 10.22434/IFAMR2017.0040.
10. Gurzawska A., Makinen M., Brey Ph. (2017). Implementation of Responsible Research and Innovation (RRI) Practices in Industry: Providing the Right Incentives. *Sustainability*, 9 (10), 1-26.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТИВАННЯ В ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних глобалізаційних умовах розвиток економіки потребує на постійній основній регулярний процес вливання капіталу і раціоналізації його використання. Впровадження інноваційних технологій в XXI столітті все більше розглядається в контексті єдиного способу підвищити конкурентоспроможність вироблених товарів, підтримувати високі темпи розвитку і рівень прибутковості. З цього випливає, що актуальність теми пов'язана з тим, що підприємства, долаючи економічні труднощі, власними силами запроваджують різноманітні розробки у сфері продуктивних і технологічних інновацій.

Інвестування в інноваційну діяльність компанії відрізняється від інших інвестицій більш тривалим терміном вкладення інвестицій, більшими ризиками, проте в той самий час і більш високою ефективністю. Дослідженням інвестиційної діяльності інноваційного середовища підприємства займалися такі іноземні й вітчизняні вчені, як М.А. Йохни, В.М. Гриньова, А.Я. Кузнєцова, В. Отецький, О.В. Носова, В.В. Бочарова, У. Шарп та багато інших.

У сучасних умовах інноваційна діяльність характерна не тільки для підприємств інформаційного, комп'ютерного чи інших технологій ринку. Незліченна кількість глобальних компаній, функціонуючих на ринках традиційного чи консервативного значення, також здійснюють інвестування у безліч наукових досліджень і розробок, адже кожна із них розуміє, що за здатністю підприємства запропонувати своєму клієнту товар із вдосконаленими та оновленими характеристиками/ властивостями стоїть успіх і подальше процвітання компанії. Такий фактор тягне за собою системне дослідження підходів до інноваційної діяльності та тез інноваційного інвестування, запроваджених міжнародною практикою (сюди включаються і наукомісткі галузі, і галузі з «сировинною» направленістю).

Інвестиції, джерелами яких можуть виступати компанії, фінансово-промислові групи, малий інноваційний бізнес, інвестиційно-інноваційні фонди, органи місцевого самоврядування, приватні особи та багато інших, є головною умовою успішного функціонування й розвитку інноваційних процесів. Можливість для підприємства залучити фінансування являє собою критичну складову процесу комерціалізації результатів досліджень й конструкторської діяльності.

При цьому кожна науково-дослідницька діяльність має свій мінімальний об'єм інвестицій, яких потребує. Якщо об'єм інвестицій буде нижчим за потребуючий мінімум, то це може стати причиною втрати можливості розвитку нових знань і технологій. Результатом недофінансування наукової діяльності виступає неможливість використати нові технології. Низький поріг фінансування інноваційної діяльності, а також недостатній рівень зацікавленості підприємств у їх використанні має негативний вплив на кількість зареєстрованих патентів.

Ціль будь-якого інвестора – отримати дохід від інвестиції. Такі інвестиції можуть бути реалізовані через фінансування компанії, що здійснюються декількома методами.

В залежності від типу інвестора й умов фінансування методи залучення інвестицій для підприємства можуть бути поділені. У теперішній час використовуються такі основні сучасні інструменти для фінансування інноваційної діяльності (рис.1).

Рис.1.Сучасний інструментарій інвестування у розвиток інноваційної складової підприємств

Важливо розуміти, що інноваційна діяльність і розробки є дорогими і вимагають значних фінансових вкладень. Саме тому підходи до інноваційного інвестування, які склалися в тій чи іншій державі, багато в чому визначають швидкість економічного розвитку, бар'єри входу в інноваційну галузь і рівень наукоємності економіки в цілому. Варто ретельно досліджувати ринок і правильно обирати із вище перелічених методів ефективний інструмент інвестування інноваційної діяльності підприємства задля успішного процвітання і конкурентоспроможного положення на ринку.

Список використаної літератури

1.Тимошук О.М., Кучерук Г.Ю., Вовк О.М., Мельник О.В. Якість логістації транспортних послуг: інвестиційний аспект. Київ, ТОВ «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2020. 214с.

2.Вовк О.М. Детермінанти модернізації підприємств інфраструктурної сфери: теорія, методологія, практика. Київ, ФОП Маслаков, 2020. 480 с.

Вовк О.М. Ковальчук А.М., Комісаренко Я.І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. Modern Economics. 2020. Вип. 21. С. 37-44

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. У тезах виявлені тенденції дослідження іміджу підприємства. Розглянута структуризація іміджу підприємства в умовах цифрових трансформацій. Визначено що імідж підприємства формується залежно від середовища його функціонування внутрішній та зовнішній.

Ключові слова: підприємство, імідж підприємства, цифрова трансформація, зовнішнє середовище, внутрішнє середовище.

Сучасні умови цифрові функціонування підприємств зумовлюють постійний пошук ними елементів забезпечення належного іміджу. Якщо узагальнити результати дослідження науковців, імідж підприємства можна визначити як певний стан сприйняття його зацікавленими групами осіб [1, 2]. Науковці вважають, що імідж в ході процесу управління має розглядатися у двох площинах [1]: внутрішній та зовнішній. Таку факторну умову при структуруванні іміджу науковці визначають як спрямованість прояву [3]. Але постає питання щодо бачення складових зазначених груп. Так, внутрішній імідж дослідники зазвичай розглядають з точки зору ставлення до підприємства її персоналу і керівників [1]. Зовнішній же імідж вони визначають в контексті сприйняття підприємства саме суспільством, засобами масової інформації, інвесторами тощо. Що стосується поглибленого структурування, то у внутрішній складовій виокремлюють, зазвичай, імідж керівника та персоналу, корпоративну культуру та фірмовий стиль, до зовнішньої же – фахівці включають соціальний імідж та екологічну відповідальність, ділову репутацію та імідж товару тощо [2]. Проте такий підхід має певні недоліки. Так, дійсно, заперечувати зв'язок корпоративної культури та іміджу підприємства не можна. Але корпоративна культура, в першу чергу, є сукупністю ідей, корпоративних цінностей і норм поведінки, у той час, як імідж виступає станом сприйняття підприємства. Тому включення її до структури як складової, а не групи факторів впливу є помилковим. Щодо зовнішнього іміджу, то вважаємо за доцільне здійснити її переструктурування.

У внутрішньому контексті імідж дійсно визначається взаємовідносинами працівників з керівництвом та формується безпосереднім сприйняттям останніх підприємства, як функціонуючої бізнес-структури із притаманною їй корпоративною культурою, та розумінням власного місця у складному механізмі. Відповідно до цього, внутрішній імідж підприємства включає самоімідж працівників суб'єкта господарювання, імідж керівництва, а також імідж прийнятої на підприємстві до реалізації бізнес-моделі. В свою чергу, зовнішню складову науковці визначають через сприйняття підприємства іншими бізнес-структурами в процесі здійснення господарської діяльності, покупцями продукції при її споживанні, а також суспільною думкою, що формується за допомогою засобів

масової інформації та чуток. Якщо у першому випадку імідж підприємства залежатиме від репутації суб'єкту ринку, що склалася у розумінні партнерів при співпраці, та у споживачів при безпосередньому споживанні, то у другому – він складатиметься із суспільної думки, яка створюється розповсюдженням інформації про різні аспекти господарювання. Ця інформація може, в свою чергу, стосуватися як загальної ефективності діяльності, результатів реалізації соціальних та екологічних ініціатив, відповідності функціонування діючим законодавчо-правовим засадам, так і зовнішнім виглядом офісу, керівництва, працівників тощо. Відповідно до зазначеного постає доцільність виділення складових іміджу підприємства з точки зору контрагентів (бізнесімідж, імідж продукції) та суспільства (економічний, соціальний, екологічний, правовий, інтерфейсний тощо). Представимо на рис. 1 структуру [4] іміджу підприємства за внутрішньою та зовнішньою складовими. Управління іміджем, що у загальному випадку передбачає його формування, розвиток та підтримку, є складним процесом, що вимагає спеціальних знань та вмій. Також варто зауважити, що управління іміджем підприємства, яке функціонує на ринку є більш складним завданням зазвичай, ніж для суб'єкта господарювання, що лише створюється. Це пояснюється тим, що для першого випадку характерною є наявність історії діяльності та присутність певного іміджу, який не завжди є добрим і змінити його підприємство може бути вже не здатне.

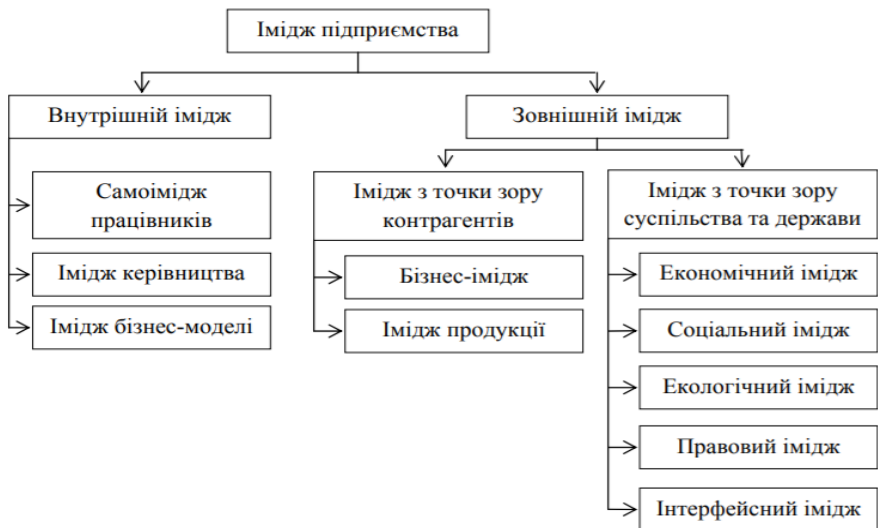

Рис. 1. Структура іміджу підприємства [4]

Таким чином, процес формування іміджу — справа комплексна, в якій беруть участь психологи, соціологи, PR-менеджери, журналісти та визначається узагальненими критеріями, які проявляються на рівні будь-якого підприємства, незалежно від її специфіки, а також приватними критеріями, підставами для яких служить унікальність, специфіка підприємства [5]. Визначені результати є основою для подальшого дослідження практики формування та підвищення іміджу

Література

1. Химич І. Г. Імідж як важливий показник діяльності підприємства у сучасних умовах розвитку корпоративної культури. *Економіка та держава*. 2009. №9. С. 59-61.
2. Строцюк Ю. В. Сутність та значення позитивного іміджу для підприємства. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2010. № 684 С. 243–248.
3. Ареф'єва О. В. Побережна З. М. Інтенсифікація управління економічною поведінкою підприємства на конкурентних ринках. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2019. № 12. С. 110 – 118
4. Діденко Є. О. М. С. Лавринець Імідж підприємства як один з факторів його конкурентоспроможності Geopolitical processes in the world today: Collection of scientific articles. – «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education. Vienna, Austria, 2016. – P. 23-27.
5. Таран-Лала О. М., Зось-Кіор М. В., Андрусенко М. М. Імідж підприємства як фактор впливу на його конкурентоспроможність. *Агросвіт*. 2020. № 7. С. 18–22. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.7.18](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.7.18)
6. Вовк О.М., Ковальчук А.М. Чинники розвитку індустріальних центрів на рівні функціонування підприємств. Матеріали XVII науково – практичної міжнародної конференції «Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика». 3-4 червня 2021 р. Харків, Український державний університет залізничного транспорту, 2021
7. Вовк О.М., Ковальчук А.М., Трусобородський Д.М. Шляхи підвищення ефективності прийняття господарських рішень в умовах цифровізації економіки. Scientific achievements of modern society: Abstracts of the 8th International scientific and practical conference, April 1-3, Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 301-304.

Ковальчук А. М.

к.с.н., доцент кафедри економіки повітряного транспорту
Національний авіаційний університет

СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. У тезах виділені сучасні аспекти управління підприємством в умовах цифровізаційних трансформацій. Визначено основні види управління які впливають на діяльність підприємства в умовах цифровізації та враховуються при ресурсно-процесному та холістичному підходах.

Ключові слова: управління підприємством, стратегічне управління, адаптивне управління, інтеграційне управління, інноваційне управління, антикризове управління, креативне управління, мотиваційне управління

Дослідження сутності управління підприємствами в сучасних умовах цифровізаційних трансформацій свідчать про необхідність враховування ресурсно-процесного та холістичного підходів, які у середовищі здійснення господарської діяльності спричиняють використання складних процесів управління різних типів: стратегічного, адаптивного, антикризового, інтеграційного, інноваційного, креативного, які тим чи іншим чином включають у себе мотиваційні аспекти, що дозволимо виділити мотиваційне управління, як центр типів управління у забезпеченні оптимально-ефективного управління підприємством (рис 1).

Рис. 1. Види управління підприємством в середовищі цифровізаційних трансформацій

У науковій літературі [1] стратегічне управління розглядається як довгострокове управління бізнесом, підприємством, організацією, яке ґрунтується на діяльності керівного персоналу щодо формування та стратегічних орієнтирів у межах

визначення цілей та завдань, напрямів діяльності підприємства, що спонукає підприємство отримати конкурентні переваги, вижити у довготривалій перспективі. Як бачимо, стратегічне управління відображає ціннісний характер діяльності персоналу та мотиваційний характер у досягненні своєї мети.

Адаптивне управління - система, яка в порівнянні з уявленням, що склалося, більш ефективно та адекватно реагує на зміни в інституційному, виробничому і середовищі та завершується ухваленням ефективних управлінських рішень [2, с. 436]. Тобто, об'єктом адаптивного управління у межах ресурсно-процесного підходу є управлінські рішення, які здійснюють керівники підприємств, які у свою чергу повинні бути вмотивовані до здійснення цих адаптивних рішень.

Інтеграційне управління передбачає поєднання декількох характеристик від принципово різних типів управління, що стосуються двох і більше об'єктів, та відповідно таке поєднання передбачає виходу функції мотивації на основне місце, оскільки реалізація його потребує волі, умінь та навичок керівничого персоналу. Рушійною силою перетворень підприємства є інноваційне управління, об'єктом якого є розвиток підприємства, а ефективність визначається характером змін зовнішнього середовища, здібностями керівника адекватно сприймати ці процеси та мотивувати персонал до перебудови підприємства відповідно до об'єктивних закономірностей [3, с. 140]. Мотиваційні аспекти інноваційного управління відображаються у діяльності керівників, їх зацікавленості у впровадженні інновацій.

Антикризове управління є найбільш наближеним до управління економічною безпекою підприємства, а основними його характеристиками у порівнянні з іншими типами управління, є те, що прийняття управлінських рішень в більшості здійснюється за умов високого рівня невизначеності, ризику, дефіциту часу, обмеженості фінансових, а інколи й трудових ресурсів, наявності ознак кризового стану. Тимошенко О., Буцька О., та Сафарі Ф. розглядають антикризове управління підприємством як «систему заходів передкризового (превентивного) характеру, спрямованих на проведення діагностики загрози банкрутства; реактивного характеру – пошук шляхів виходу підприємства з кризового стану; післякризового характеру, що містять оцінку посткризового стану підприємства та розробку і реалізацію дій щодо усунення підприємством негативних наслідків фінансової кризи» [4, с. 190]. Тобто об'єктом антикризового управління є процеси кризового стану підприємства, які необхідно нівелювати, що відображає ресурсно-процесний підхід. Мотивацією керівника, який обрав тип антикризового управління є скорочення ризиків невизначеності та вихід підприємства у фазу стабільної діяльності.

У креативному управлінні творчість або креатив виступає не лише як об'єкт управління, але й як інструмент підвищення ефективності та джерело інновацій, стиль управління, потенціал розвитку, людський фактор. Механізм креативного управління – це сукупність засобів впливу, які використовуються у досягненні творчого підходу до діяльності, розвитку індивідуальних здібностей і на цій основі підвищення ефективності роботи персоналу на підприємстві. Креативне управління відображає холістичний підхід до діяльності підприємства та передбачає мотивацію персоналу до розвитку індивідуальних характеристик з метою підвищення ефективності підприємства.

Таким чином, мотиваційне управління – це система управління підприємством, яка передбачає діяльність керівного персоналу щодо індивідуальної та загальної мотивації підприємства до стабільного розвитку та постійного зростання через визначені інструменти та засоби [5]. Проведені теоретичні узагальнення сутності мотиваційного управління дозволило зробити висновок що воно займає провідну активну роль в середовищі таких типів управління як стратегічне адаптивне, антикризове, інтеграційне, інноваційне креативне управління оскільки спирається на базові компетенції персоналу, здатності їх виконувати функції в системі управління, удосконалювати їх припровадженні змін на засадах інновіingu та холічного підходу в забезпеченні існування підприємства як господарської одиниці. У кризовий період мотивація є основною «рушійною силою», визначальним елементом усієї системи забезпечення діяльності підприємств. Впровадження мотиваційного управління у систему управління підприємства потребує визначення детермінант його необхідності.

Список використаної літератури

1. Гедройц Г.Ю. Визначення сутності поняття «стратегічне управління». *Економічні науки. Економіка підприємства*. 2012. № 2. С. 22–23.
2. Пілецька, С. Т., Коритько, Т. Ю. Система адаптивного управління підприємством в умовах мінливого зовнішнього середовища. *Бізнес Інформ*, 2018. №12 (491).
3. Давидова О. Ю. Інноваційне управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: концептуальний аспект. *Бізнес-інформ*. 2018. № 5(484). С. 489–494
4. Тимошенко О. В., Буцька О. Ю., Сафарі Ф. Х. Антикризове управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства. *Економічний аналіз*, 2016, № 23(2), С. 187-192
5. Ковальчук А. М. Трансформація управління економічною безпекою підприємства з використанням мотиваційних інструментів. Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій: Монографія/За редакцією Прохорової В.В. – Х. 2020 – с. 61-68.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова економіка виступає новою основою для розвитку системи державного управління, економіки, бізнесу, соціальної сфери, суспільства в цілому. Формування цифрової економіки - це питання національної безпеки і незалежності України, конкуренції вітчизняних компаній. Змінюються ланцюжки створення вартості, зміщення зони рентабельності, що змінює співвідношення сил в галузях, істотно прискорюючи впровадження нових ідей і розробок. Частота появи нових можливостей і загроз, а також швидкість їх проникнення на ринки продовжують зростати. З кожним роком нові технології проникають в наше життя все швидше, і у компаній стає все менше часу для їх впровадження.

Цифрові технології, в сучасних умовах, підвищили економічну ефективність витрат, змінили операційну модель компаній і визначили нові можливості на ринку. Навіть в самих традиційних галузях методи аналізу великих обсягів даних все частіше використовуються для придбання нових знань і прийняття ефективних управлінських рішень.

Отже, перехід економіки на цифровий шлях виявляється актуальним завданням для багатьох країн, так як саме за допомогою цифрових технологій створюється можливість вільного обміну інформацією, зниження транзакційних витрат, розширення меж ринкових взаємодій.

У той же час процеси інформатизації вимагають значних фінансових вкладень. Необхідним є закупівля і утримання технічних засобів, спеціальних програмних продуктів, підготовка і перепідготовка кадрів.

Основною причиною повільного зростання вітчизняних інноваційних компаній є брак інвестицій. Наукоємність ВВП (витрати на ДіР за усіма Джерелами у відсотках до ВВП) у 2019 р. становила 0,43%, що є не достатнім для впровадження інноваційних продуктів.

За даними 2018 р., частка обсягу витрат на ДіР у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,12 %. Більшою за середню вона була у Швеції – 3,32 %, Австрії – 3,17 %, Данії – 3,03 %, Німеччині – 3,13 %, Фінляндії – 2,75 %, Бельгії – 2,76 %, Франції – 2,02 %; меншою – у Північній Македонії, Румунії, Мальті та Кіпрі (від 0,36 % до 0,57 %) [1].

Галузь венчурного фінансування в Україні можна назвати проблемною. За даними порталу Crunchbase обсяг світового ринку венчурного фінансування в 2020 році досяг \$ 300 млрд, збільшившись на 4% відносно попереднього року. За підсумками 2020 року зареєстровано продаж 41-ї компанії з венчурними інвестиціями, що перевищують 1 млрд. дол. За них заплатили в цілому 104 млрд. дол. Обидва показники стали рекордними. Колишній максимум склав 2018 року, коли 31 компанія була продана за 95 млрд. дол. Частка України в глобальному обсязі ринку венчурних інвестицій залишається незначною - близько 0,1%. Українські технологічні компанії в 2020 році залучили понад 544 млн. дол. інвестицій у вигляді венчурного і приватного капіталу. Більшість отриманих інвестиційних коштів (77%) були розподілені між трьома компаніями: Grammarly,

GitLab, People.ai. Щоб змінити ситуацію важливо за участю держави і приватного бізнесу створити опорну інфраструктуру цифрової економіки, в тому числі безпечні лінії зв'язку і центри обробки даних, а також збільшити випуск фахівців в сфері цифрової економіки і добитися спільної цифрової грамотності. Важливим інструментом розвитку цифрової економіки є сприяння залучення прямого приватного інвестування через краудфандінгові платформи, зокрема, створення нормативно-правової бази для функціонування таких майданчиків [2].

Висока швидкість цифровізації всіх сторін життя обумовлена, перш за все, її можливими позитивними проявами і наслідками на всіх рівнях.

На рівні всього суспільства до них можна віднести: підвищення якості життя, в першу чергу за рахунок поліпшення задоволення конкретних вже відомих і нових потреб людей; зростання продуктивності всієї суспільної праці за рахунок його підвищення на рівні окремих виробництв і підприємств; виникнення нових бізнес-моделей і нових форм бізнесу, що дозволяють підвищити прибутковість і конкурентоспроможність діяльності; підвищення прозорості економічних операцій і забезпечення можливості їх моніторингу; забезпечення доступності і просування товарів і послуг, як державних, так і комерційних.

На рівні окремих компаній і виробництва загальні переваги цифровізації можуть проявлятися в:

- виключення посередників. Цифровізація дозволяє виробникам самим влаштувати на своїх сайтах продаж вироблених ними товарів або послуг і виходити на потенційних клієнтів. Споживачі ж отримують можливість самостійного вибору пропонованих товарів і послуг на серверах авіакомпаній, готелів, електронних магазинів та ін.;

- оптимізації витрат, яка передбачає, перш за все, зниження витрат на пошук інформації, ідентифікацію та вимір витрат на просування товарів і послуг; витрат з укладення та ведення переговорів та ін.;

- прискорення всіх бізнес-процесів, в тому числі за рахунок зниження часу комунікацій;

- скорочення часу реакції на ринкові зміни, зменшення термінів розробки продукції і послуг та виведення їх на ринок;

- кращому розумінні своїх споживачів і підвищенні якості продукції та послуг;

- створення нових продуктів і послуг, підвищенні гнучкості пропонованих продуктів і їх високої адаптивності під нові очікування або потреби споживача [3].

В той же час, цифровізації має певні негативні наслідки. Для української економіки тренд цифровізації пов'язаний з певними викликами, оскільки формування цифрової економіки пов'язане з вирішенням питань щодо національної безпеки країни та конкурентоспроможності на світовому ринку (зовнішні виклики), а також питаннями рівня і якості життя населення (внутрішні виклики).

Таким чином, незважаючи на те, що в даний час в Україні спостерігається зростання цифрової економіки, Україна відстає від країн-лідерів. Основною причиною повільного зростання вітчизняних інноваційних компаній є брак інвестицій. В якості важливого інструменту залучення інвестицій можна виділити краудфандінгові платформи. Впровадження інноваційних цифрових технологій впливає на ринок праці і позитивний вплив. Крім того, цифрові технології сприяють соціальному та фінансовому залученню населення і підвищують доступність, якість

та зручність отримання послуг в таких найважливіших галузях, як медицина, освіта, державні послуги, культура. Застосування цифрових технологій дозволяє підвищувати доступність і ефективність державних послуг, допомагає поліпшити діловий та інвестиційний клімат. В якості основних напрямків розвитку цифрової економіки слід виділити наступні: грамотне ІТ-регулювання, розвинена інфраструктура, національні центри компетенції та цифрові платформи.

Література

1 Eurostat. Your key to European statistics. Gross domestic expenditure on R&D (GERD) % of GDP – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/t2020_20&lang=en

2 Богуцька О.А. Краудінвестинг як механізм фінансування підприємств в умовах цифрової трансформації. Економіка та розвиток. 2019. № 1 (1). С. 10-18.

3 Коритько Т.Ю. Цифрова економіка та її вплив на конкурентоспроможність підприємства. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі : Монографія/За редакцією Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2019. - 342 с.

Kukharuk A.,
Cand. Sci. (Econ), Associate professor,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Kyiv, Ukraine

COMPETITION 4.0: THE NEW AGE OF BUSINESS TRANSFORMATION

A competition is the rivalry between economic subjects selling (exporting) similar products and services with the goal of achieving revenue (domestic income) and market share growth. This is a core of the success or failure of a particular economic system. A competition may exist not only between companies. It may also exist between countries (the global competition); products (to reach a consumer’s “basket”); proactive and reactive business models; ideas or projects (for better funding); people (at the labor market); people and machines (in the new age of automation and digitalization of many business processes).

Today, as many years ago, an important component of commercial success is the value created. However, the system of factors influencing the value created is becoming wider. The ratio of the costs of the main activity and the supporting activity comes to the fore.

In Ukraine, the Association of Industrial Automation has been developing the ideas of Fourth industrial revolution. The Industry 4.0 development strategy [1] has been introduced. This document says that Industry 4.0 requires working industry itself, as well as explains the connection between the manufacturing development, demand on the technologies and technological potential. The Fig.1 shows the place of the technological potential in the system of achieving the international competitiveness.

Figure 1. A technological potential as a factor of business competitiveness
Source: developed by the author based on [4].

As it shown at the Fig. 1, the mentioned potential has a significant impact. It has been placed in the top of a complicated process with a valuable result – an international

competitiveness. As it is mentioned, standards play a significant role in this process because the raw materials and products must meet the requirements of the international market. The international organization ISO has prescribed a total of about two thousand international production standards, the most common of which are ISO 9001, ISO 22000, and ISO 14000. For the company such standards are useful primarily because a necessary condition for their implementation is the structuring of each production stage. Thus, by structuring its work, the company not only improves its efficiency, but also can anticipate and track errors or shortages in products.

According to the Digital Agenda for Ukraine [2], and [3] standardization is the basis of digitalization in Ukraine. Standards allow reducing costs, improving the quality, maintaining the production, and increasing the GDP. The development and use of open, interoperable non-discriminatory standards are basic components of the development and dissemination of digital technologies.

Thus, in the conditions of digital transformation of Ukraine, the formation of the competitiveness of enterprises should take place based on the standardization of production and technological potential. At the same time, an important condition for the development of the country's economic system is the possibility of economic harmonization of industrial enterprises providing the improving the competitive position of enterprises in high-tech markets on the principles of sustainable production. This causes the need to research ways of the harmonization of the economic interests of industrial enterprises, economic and environmental mechanisms of the country, and needs of the society. Therefore, a promising area of research is a generalization of «harmonic» production factors, minimization of environmental damage in terms of digitalization and technologicalization of production processes for sustainable social development.

REFERENCES:

1. Association of Industrial Automation of Ukraine. Industry 4.0 development strategy. 78 p. <https://mautic.appau.org.ua/asset/42:strategia-rozvitku-4-0-v3pdf>.
2. Kubiv, S., Minich, O. et al. (2016). Digital Agenda for Ukraine. Priority areas, initiatives, "digitization" projects Of Ukraine until 2020. 90 p. Retrieved from: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
3. Fishchuk, V., Matyushko, V., Chernev, Ye., Yurchak, A., Lavrik, J. and Amelin, A. (2019). Ukraine 2030E - a country with a developed digital economy. Retrieved from: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
4. Zmitrovych, D. and Kukharuk, A. (2020). Standardization as a tool to impact the international competitiveness of manufacturing enterprises. Economic bulletin of NTUU KPI. Vol. 17. pp. 228-238.

Кучерявенко А.В.

Науковий керівник – О.Г. Карандюк,
старший викладач кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки
Національний Авіаційний Університет

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЦИФРОВІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Анотація. Сучасний світ уже зробив перший крок до принципово нової технологічної, економічної та соціальної реальності. Проте виклики, які стоять перед сучасним індустріальним суспільством, важко переоцінити. Йдеться про зміну глобального соціально-технологічного укладу, наслідком якого є повне переформатування звичних нам систем, формування нових соціальних та економічних стратегій.

Ключові слова. Цифровізація, цифрові технології, тенденції економічного розвитку, IT.

Цифровізація (з англ. digitalization) — це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Це перехід біологічних та фізичних систем у кібербіологічні та кіберфізичні (об'єднання фізичних та обчислювальних компонентів). Перехід діяльності з реального світу у світ віртуальний (онлайн).

Цифровізацію варто розглядати як інструмент, а не як самоціль. За системного державного підходу цифрові технології стимулюватимуть створення робочих місць, підвищення продуктивності, темпів економічного зростання та якості життя громадян України.

Так, у «Цифровій адженді України» та Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України сформульовано основні принципи цифровізації. Дотримання цих принципів є визначальним для створення й реалізації переваг, що їх надають цифрові технології, та користування цими перевагами.

Ключові цифрові тренди:

1. Дані стають головним джерелом конкурентоспроможності.

Дані стають активом. Збирання, опис, зберігання та опрацювання даних дають змогу отримувати цінну інформацію для використання в ділових процесах, суспільному житті, роботі держави. Вміння працювати з даними та їх аналізувати — це можливість першим отримувати цінні ринкові «інсайти», тобто бути конкурентоздатнішим. Доступ до даних здійснюється через мережу Інтернет та інші мережі. Велика частина даних у світі стає (або вже стала) відкритою.

2. Розвиток сфери Інтернету речей (Internet of things, IoT, PoT), тобто мережі, що складається із взаємопов'язаних фізичних об'єктів (або речей) або пристроїв, які мають вбудовані датчики та сенсори, а також програмне забезпечення, що дає можливість здійснювати взаємодію фізичних речей із комп'ютерними системами та мережами, зокрема Інтернетом.

3. Цифровізація або цифрові трансформації бізнесу та галузей економіки.

Цифрові технології стали базою для створення нових продуктів, цінностей, властивостей та, відповідно, основою отримання конкурентних переваг на

більшості ринків. Цифровізація дала невеликим компаніям та проектним командам можливість створювати нові продукти та швидко виводити їх на ринок нарівні з присутніми там великими компаніями. Це призвело до початку зміщення «центрів інновацій» з великих компаній до малих (стартапів тощо). Цифрова трансформація зумовлює появу нових унікальних систем і процесів, що складають їх нову ціннісну сутність (наприклад, Uber, Airbnb, цифровий банкінг тощо). Трансформації у промисловості відбуваються згідно з концепцією «Індустрія 4.0» та з появою кібервиробництва, кіберсистем та кібермашин.

В Україні формальним підтвердженням руху на шляху цифровізації і формування політики у цифровому сегменті стало прийняття на початку 2018р. Проте для України, за оцінками багатьох експертів, на сьогоднішній день цифрова економіка є скоріше загрозою ніж драйвером розвитку внаслідок слабого розвитку підприємницького кластеру здатного створювати значну додаткову вартість у цифровому сегменті. Хоча державою робляться зусилля по формуванню інформаційної інфраструктури та розвитку цифрових технологій, поки результати не цілком відповідають заявленим цілям.

Україна має потужний інтелектуальний потенціал. Країна посіла перше місце в Європі за кількістю ІТ-фахівців. на сьогоднішній день понад 100 тисяч українських програмістів працюють в різних компаніях, Очікується, що до 2020 р. кількість ІТ-фахівців в Україні складе біля 200 тисяч чоловік. Однак, згідно з інформацією з інноваційного форуму, це не межа і вже в 2025 році їх кількість повинна становити близько 242 тисяч чоловік.

Проблемою є наявність значної кількості малокваліфікованих і вузькоспеціалізованих офісних працівників, для працевлаштування яких потрібні значні зусилля з перекваліфікації що теж у вирішальній мірі залежить від державної політики. При цьому вимога довічного освіти суперечить зниженню здатності до навчання людини з віком.

Висновки. Враховуючи можливості, що надають реформи в галузі децентралізації, на регіональному рівні особлива увага повинна бути приділена таким питанням як: сучасні тенденції розвитку цифрової трансформації (цифровізації) в регіоні та підвищення якості життя населення як умови формування комфортного середовища; розбудова цифрового екосередовища в регіоні; підтримка стартапів у сфері цифрової економіки; цифрове майбутнє і регіональна економічна безпека.

Список використаних джерел

1. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 5. С. 105–112.
2. Апалькова В.В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. 2015. № 23. Вип. 4. С. 9–18.
3. Чмерук Г.Г. Цифрова економіка як окремий сектор національної економіки держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2019. № 27. С. 92–97

Лепейко Тетяна Іванівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Кобець Артур Сергійович,
магістрант кафедри економіки повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНА СКЛАДОВА ОПТИМІЗАЦІЇ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою умовою успішного функціонування підприємства є створення ресурсного забезпечення виробничо-комерційної діяльності із відповідними типами на підставі аналізу галузевих перспектив і особливостей споживання ресурсів. Уміння вчасно аналізувати і управляти чинниками, які впливають на організацію даного процесу сприяє ритмічній і безперервній діяльності підприємства, більш повному використанню ресурсів, що дозволить підвищити ефективність функціонування. Врахування напряму дії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу допоможе підприємствам зменшити ризик опинитися в зоні кризи, підвищить економічну стійкість і зберегти конкурентні позиції.

З метою формування ефективної системи ресурсного забезпечення на підприємстві в межах загальної системи менеджменту має бути створена дієва підсистема управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства, яка в кінцевому результаті забезпечить ефективність господарської діяльності суб'єкта господарювання [1, с.223].

Створення умов для нормального функціонування підприємств можливе при формуванні і належному виконанні функцій на всіх його щаблях ієрархічної побудови організаційної структури та їх взаємодію. Для реалізації розроблених стратегій і прогнозування напрямів бізнесу потрібне організаційне забезпечення. Його доцільно розуміти як «систему процесів і процедур для здійснення діяльності підприємства згідно з розробленою стратегією і поставленими цілями, яка забезпечує взаємозв'язок між підрозділами підприємства та забезпечення їх необхідними ресурсами» [2, с.70]. Управління ресурсним забезпеченням підприємств для забезпечення ефективної діяльності багато в чому визначається специфікою їх функціонування в умовах формування ринкової моделі господарювання.

Управління інтенсифікацією підприємства на конкурентних ринках створює можливості для керівництва підприємства різних ланок управління чітко прогнозувати майбутнє свого підприємства та визначати його цілі та стратегічні можливості. При цьому прослідковується взаємозв'язок і поєднання організаційної та економічної складових системи управління: економічна складова характеризується цільовою спрямованістю, оскільки метою формування є досягнення певних економічних цілей у діяльності підприємства на підставі обраної стратегії; організаційна складова розглядає організацію з точки зору досягнення економічних цілей і адаптації організаційної поведінки структури на конкурентних ринках [3, с.113].

Проведення дослідження впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на організаційну складову при оптимізації ресурсного забезпечення підприємства сприяє оптимізувати вартість ресурсів, можливості оновлення технології із застосуванням більш сучасних сировини і матеріалів, що впливають на економічний стан. Інструменти управління організаційною складовою мають стати частиною організаційного механізму ефективної діяльності підприємств, який буде спрямовано на гнучкість при ресурсозабезпеченні.

Список використаних джерел

1. Феєр О.В., Дрозд М.В. Теоретичні основи ресурсного забезпечення діяльності підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 6. С. 220–224
2. Коваленко Н. В. Організаційне забезпечення управління розвитком підприємств: цілі, принципи, функції та завдання / Н. В. Коваленко // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. - 2019. - Т. 30(69), № 4(1). - С. 69-77.
3. Ареф'єва О. В. Інтенсифікація управління економічною поведінкою підприємства на конкурентних ринках / О. В. Ареф'єва, З. М. Побережна // Бізнес Інформ. – 2019. – №12. – С. 110–118.

Мажуго О. аспірант кафедри економіки
повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

МОНІТОРИНГ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних динамічних умовах господарювання реалізація в діяльність підприємства засад інноваційного розвитку стає передумовою як посилення його економічного потенціалу, так і забезпечення стабільного функціонування на вибраних напрямках бізнесу. Неотехнологічне оновлення дозволяє здобувати якісні конкурентні переваги через впровадження нових технологій, які ґрунтуються на підвищенні продуктивності праці, забезпечують інтелектуалізацію прийняття управлінських рішень.

Інноваційний розвиток промислового підприємства являє собою цілеспрямовані, закономірні, незворотні зміни в діяльності підприємства в довготерміновому періоді, що базуються на впровадженні новостворених, або вдосконалених технологій, продуктів або послуг, а також організаційно – технічного рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно підвищують конкурентоздатність промислового підприємства [1. С. 137].

Управління інноваційним розвитком підприємства має відбуватись відповідно до встановлених цілей та здійснюється в режимі моніторингу поточних показників і виявлення відхилень між заданими значеннями, які повинні прийняти показники комерційно-виробничої діяльності, і фактичними їх значеннями в фіксований момент часу. Відхилення є інформацією, на підставі якої аналізуються можливості підприємства виконати поставлені завдання і на базі отриманих аналітичних результатів про стан тих чи інших факторів ідентифікувати проблемні (критичні) поля, вузькі місця.

Тому вважаємо, що оцінку інноваційної діяльності підприємства доцільно здійснювати, використовуючи такі показники, як впровадження нових технологічних процесів, автоматизація виробництва та освоєння нових видів продукції. Для виявлення взаємозв'язку між результативними показниками ефективності діяльності підприємства і відповідними показниками ефективності інноваційної діяльності доцільно сформувати таку систему показників, що розглядає виробничу, фінансову та інвестиційну складові модернізаційного процесу [2, С.11].

Побудований у вигляді системи моніторинг інноваційного розвитку підприємства дозволяє корегувати ідентифіковані цілі, а також виявляти ступінь дії факторів, що забезпечують їх реалізацію, формування коригувальних впливів на більш технічно досконалії платформи технічного забезпечення.

Оскільки підприємство має властивість із часом змінюватися, важливим інструментом аналізу ситуації на підприємстві стає вивчення залежності результатів його діяльності від часу, тобто вивчення часових рядів, а саме розроблення процедури кількісного аналізу, спрямованої на прогнозування ринкових тенденцій і виявлення взаємозв'язків досліджуваних параметрів [3, с. 51].

Моніторинг методів і інструментів створення інновацій при пошуку оптимальної комбінації використовуваних ресурсів спираються на прийомах аналізу також зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на необхідність і потребу підприємства у впровадженні інновацій, покращення умов праці, визначення напрямів удосконалення через аналіз різних варіантів розвитку подій в постійно мінливій бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

Прохорова В. В. Стратегічно-орієнтовані напрями інноваційного розвитку промислового підприємства / В. В. Прохорова, О. В. Божанова // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2020. - № 2. - С. 132-140. -

Ареф'єва О. В. Методичні засади діагностування результативності модернізації підприємств у контексті реалізації інноваційного потенціалу [Текст] / О. В. Ареф'єва, О. М. Вовк, С. М. Очеретяна // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки. - 2020. - № 4 (149). - С. 8-16.

Лепейко Т. І. Прогнозування сучасних ринкових тенденцій у контексті обґрунтування стратегії розвитку підприємства / Т. І. Лепейко, А. М. Баланович // Економіка розвитку. - 2017. - № 4. - С. 49-59.

Ніколайчук Т.О.,
аспірант відділу економічного
регулювання природокористування
Інститут проблем ринку та
економіко-екологічних досліджень НАН України
м.Одеса, Україна

Е-ПОСЛУГИ ВРАЖЕНЬ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЕО-ЕКОНОМІЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ

Ключові слова: послуги вражень, програмування вражень, авторські кейси вражень

У зв'язку з економіко-організаційними та гео-суспільними обмеженнями, викликаними пандемією коронавірусної інфекції, спричиненої вірусом SARS-CoV-2, майже усі царини національної економіки мусли вносити суттєві зміни до організаційно-виробничих процесів. Послуги вражень в умовах існуючих суспільних обмежень можуть стати не тільки альтернативним інструментом розвитку господарської діяльності в країні, формуванню міжгалузевих зв'язків, а також засобом зменшення психологічно-емоційної втоми населення, зниження корпоративного тиску на людський капітал, та, вектором мотивації до отримання позитивних економіко-трудоувих результатів.

Кейси вражень у сфері туристично-рекреаційних послуг пропонується розглядати, як належним чином упорядковану систему заходів або інших дій, що спрямовані на програмування (регулювання інтенсивності) емоцій, вражень, набуття досвіду на підставі штучного розробленого сценарію з урахуванням побажань клієнта, його професійних та особистих якостей, туристичного досвіду, фінансових ресурсів [1, с.47-48]. Кейсам вражень притаманні наступні функціональні властивості:

- графічне, аудіо та відео оформлення;
- персоналізований штучний сценарій, що містить низку обставин, що мають спровокувати певний спектр емоцій та вражень у клієнта;
- опосередкована взаємодія з природними ресурсами, шляхом їх візуального або аудіоспоживання;
- формування кейсу вражень-як кінцевого продукту всіх процесів господарської діяльності підприємця.

Враховуючи всесвітню пандемію коронавірусу, викликану інфекцією, спричиненою SARS-CoV-2, відсутність можливостей задовольнити свої потреби в отриманні позитивних вражень, емоцій, спогадів шляхом традиційних видів туризму, відвідування загальносвітових туристичних місць та курортів, через обмеження політично-соціального характеру он-лайн кейси вражень можуть стати інструментом альтернативного туризму (Рис. 1).

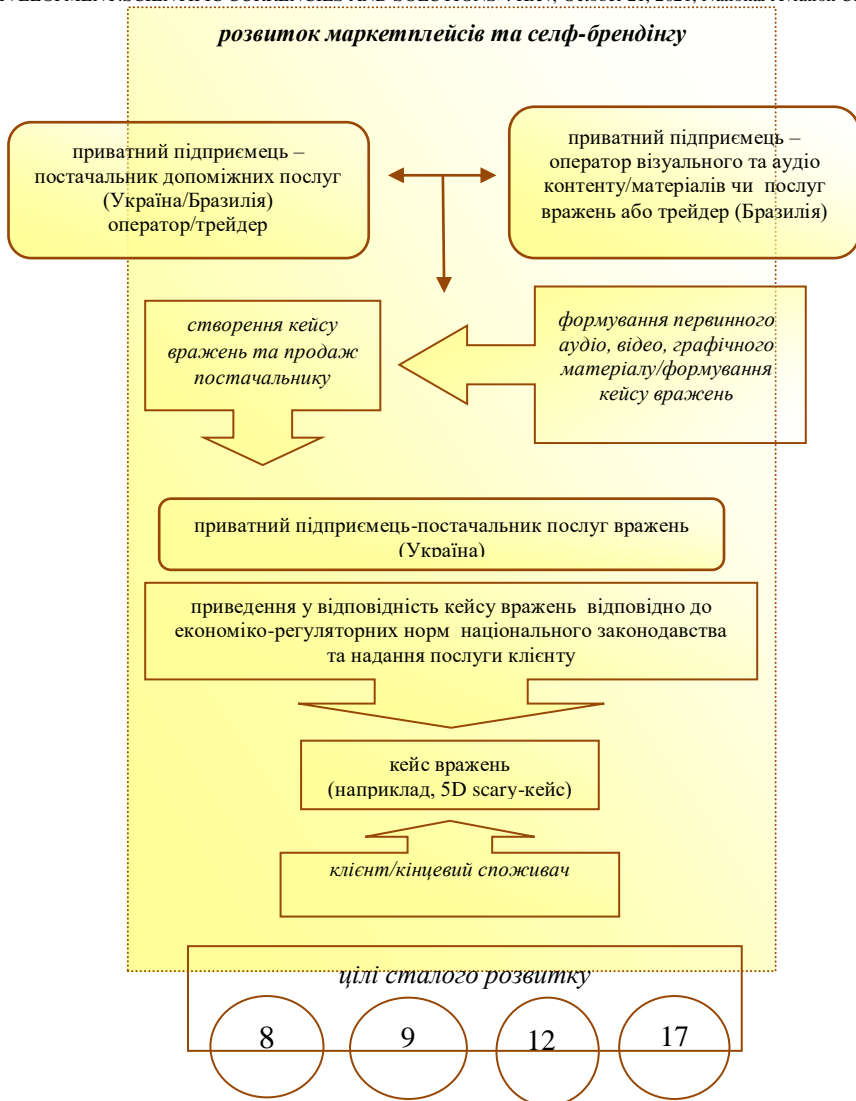

Рис. 1. Механізм формування кейсів вражень в індустрії гостинності
Джерело: власна розробка автора

Надання послуг вражень у електронному форматі передбачає створення персоналізованого алгоритму чи програми, що задовольнить побажання потенційного клієнта, та, забезпечить максимально реалістичне відтворення запропонованого сценарію та обставин, що стануть механізмом отримання позитивних емоцій. У разі використання авторських кейсів вражень, як форми надання послуг, доцільно використовувати засоби електронної ідентифікації або електронний ключ на відповідних майданчиках, відповідно до вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги» [2]. Система автентифікації не тільки

забезпечить доступ до персоналізованого кейсу власне замовником, а також, стане додатковим інструментом захисту авторських прав. Суб'єкт господарювання – постачальник послуг вражень в даному випадку є власником програмно-технічного комплексу, що буде здійснювати сертифіковану електронну доставку кейсів вражень шляхом використання веб-платформи; генерацію сертифікатів, електронних ключів для замовників послуги; та, блокування недобросовісних споживачів або контрагентів.

Авторський кейс вражень спрямований на програмування вражень, набуття нетрадиційного досвіду, не можна розглядати, виключно, як підвид туристично-рекреаційного продукту, оскільки головною метою його є не ознайомлення потенційного клієнта з історико-культурними особливостями певного інфраструктурного об'єкту або природного комплексу (з традиційно-туристичного підходу), а виклик певного спектру емоцій, регулювання їх інтенсивності. Індустрія вражень є одним з найбільш перспективних векторів господарювання для всіх організаційно-установчих форм представників бізнес-угруповань, оскільки забезпечує безперервний розвиток господарської діяльності навіть в умовах геосоціального дистанціювання.

Список літератури:

1. Т. Ніколайчук. Інноваційні форми послуг вражень у сфері господарської діяльності. Науковий Вісник МДУ. Серія "Економіка". 2021. Том 8 (3). С. 46-59. URL: <https://economics-msu.com.ua/uk/article/innovatsiyni-formi-poslug-vrazhen-u-sferi-gospodarskoyi-diyalnosti>. [https://doi.org/10.52566/msu-econ.8\(3\).2021.46-59](https://doi.org/10.52566/msu-econ.8(3).2021.46-59)
2. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. ст.400. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: **Ковальчук А.М.** к.е.н., доцент кафедри
Національний авіаційний університет

ЧИННИКИ ТА ПРИНЦИПИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. У тезах розглянуті основні чинники, що визначають вибір підходів до оцінки економічної безпеки підприємств у конкурентних умовах у сучасних реаліях цифрової трансформації. Визначені та описані принципи добору підприємств для проведення оцінки економічної безпеки умовах конкурентної економіки.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, оцінка економічної безпеки, конкурентна економіка, підприємство, система оцінки економічної безпеки підприємства.

Сучасні економісти-дослідники пропонують значну кількість теоретико-методичних підходів до оцінки рівня та стану економічної безпеки в залежності від галузі, специфіки та умов діяльності досліджуваного підприємства. Особливо в умовах конкурентної економіки, коли рівень економічної безпеки та стан її системи забезпечення залежить від конкурентного середовища функціонування підприємств.

Своєчасне виявлення загроз та небезпек, та впровадження заходів щодо їх подолання та забезпечення економічної безпеки у контексті впливу конкурентного середовища та необхідності управління нею, потребує проведення діагностики усіх аспектів діяльності підприємства через аналіз складових економічної безпеки. Діагностика економічної безпеки передбачає точне вираження сукупності економічних характеристик функціонування підприємства про його здатність забезпечити стійкий розвиток як у поточному періоді, так і в майбутніх, а також опосередковано свідчить про рівень компетентності керівників підприємства в управлінні економічною безпекою [1].

Обираючи теоретико-методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки необхідно врахувати чинники, можуть впливати на їх вибір (рис 1): розмір підприємства, мета та цілі підприємства (у тому числі й стратегічні), вид діяльності, джерела фінансування, кадрове забезпечення, мотивація, інформаційне забезпечення та інші.

Вважаємо, що система оцінки економічної безпеки підприємства має характеризуватись наступними властивостями: своєчасність проведення, забезпечення якісних показників, точність результатів, комплексність (поєднання різних методів, показників, критеріїв), постійність та системність проведення, інформаційно забезпеченими та інші [2].

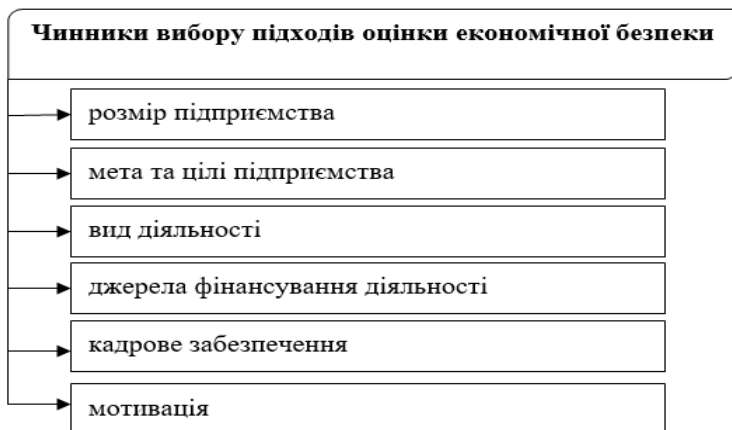

Рис. 1. Чинники, що визначають вибір підходів до оцінки економічної безпеки підприємств у конкурентних умовах [2]

Обираючи, підприємства для проведення оцінки економічної безпеки у контексті управління нею в умовах конкурентної економіки можна дотримуватись наступних принципів:

- відкритості та доступності інформації (підприємства повинні надавати відкриту та достовірну інформацію про власну господарську діяльність);
- регіональності (для порівняння впливу зовнішніх факторів та різних умов ведення господарської діяльності доцільно обирати підприємства з різних регіонів);
- приналежності до різних форм власності та видів організаційної структури, що забезпечить отримання більш повної та широкої інформації щодо особливостей забезпечення економічної безпеки та управління нею;
- приналежності підприємств до різних напрямів машинобудування, що дозволить визначити впливи специфіки діяльності підприємств на рівень її економічної безпеки та мотивації до розвитку.

Список використаних джерел

1. Коптева Г.М. Основні елементи системи оцінки рівня економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі. *Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття: матеріали міжнародної наукової конференції* (Т. 1) (7 серп., 2020 р., Черкаси, Україна), МЦНД, 2020 С.36-38

2. Ковальчук А. М. Управлінські аспекти оцінювання економічної безпеки підприємства в умовах трансформаційної економіки. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2020. №4 (72). С. 211-218

3. O. Vovk; T. Tkachenko; S.Smerichevska; Y.Osypova; L. Raicheva. Implementation of modernization potential to ensure economic safety of enterprises. *Laplace Em Revista, (International)*. Vol. 7, n. 3, Sept. - Dec. 2021, p. 363-373. URL : <https://laplaceemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/issue/view/45>, <https://doi.org/10.24115/S2446-62202021731304p.363-373>

Пілецька С.Т.
Д.е.н., професор
Ковальчук Т.С.
магістр

Національний авіаційний університет

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ

Анотація. В умовах розвитку ринкових відносин фінансова стійкість підприємства як об'єкт управління набуває особливої актуальності. Обґрунтовано необхідність розглядати фінансову стійкість як системний процес фінансової діяльності, спрямований на забезпечення здатності підприємства погасити свої зобов'язання в строк, забезпечити зростання дисконтованого доходу і фінансову рівновагу.

Ключові слова: управління, фінансова стійкість, принципом управління, показники, підприємство

У сучасних умовах фінансовий стан багатьох вітчизняних підприємств є нестійким. Тому проблема управління їх стійкістю придбала в даний час дуже велике значення. Однак, незважаючи на свою практичну значимість, багато питань, пов'язаних з даною проблемою, до теперішнього часу комплексно не вирішені і вимагають проведення подальших досліджень.

Фінансові проблеми, з якими стикаються підприємства, за своєю економічною сутністю багато в чому ідентичні і тому їх вирішення можливе при використанні універсального інструментарію та типових заходів, які утворюють механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. Найважливішим елементом даного механізму є оцінка фінансової стійкості підприємства, в основі якої лежить розрахунок абсолютних і відносних показників, що визначають прибуток та збитки підприємства, зміни в структурі його активів і пасивів, а також в розрахунках з дебіторами і кредиторами. Показники фінансової стійкості підприємства дозволяють встановити як вона забезпечується і наскільки ефективно здійснюється управління нею [1]. В якості основних показників її оцінки використовуються, як правило, такі коефіцієнти: співвідношення позикових і власних коштів; забезпеченість власними коштами - відношення власних оборотних коштів до загальної величини оборотних коштів; оборотність власного капіталу - відношення чистої виручки від реалізації до середнього за аналізований період обсягу власного капіталу. Всі зазначені коефіцієнти є похідними від коефіцієнта співвідношення позикових і власних коштів. Вони залежать від вартості необоротних і оборотних активів, величини капіталу та резерву, а також від розмірів довгострокової заборгованості підприємства.

Класифікація показників фінансової стійкості підприємства дозволяє отримувати її статичну оцінку і не розкриває в належній мірі їх взаємозв'язок з іншими показниками, що характеризують динаміку фінансових потоків. Тому пропонується нова класифікація даних показників, що дозволяє більш чітко визначати напрями вдосконалення процесу управління фінансовою стійкістю (табл. 1).

Классификация показателей финансовой устойчивости

Признак классификации	Виды показателя
Способ получения	Первичные
	Производные
Временной признак	Абсолютные
	Средние
Статистическая природа	Моментные
	Интервальные
Динамическая аддитивность	Неаддитивные
	Аддитивные
Плановый период	Текущие
	Краткосрочные
	Долгосрочные

При такій побудові управління фінансовою стійкістю можна пов'язати його генеральну мету з іншими цілями управління підприємством, тобто забезпечити його комплексність.

В даний час особливого значення набула проблема вибору критеріїв оцінки фінансової стійкості підприємства, які враховують фінансові ризики і стратегії його розвитку в довгостроковому періоді [4]. Можуть бути різні підходи до вирішення зазначеної проблеми. На нашу думку доцільно встановити дані критерії на основі аналізу структури поточних активів підприємства і визначення її середніх значень. При цьому слід враховувати, що критерії повинні містити максимум інформації про фінансовий стан підприємства і бути не суперечливими.

Особливості управління фінансовою стійкістю підприємства визначаються суб'єктом і об'єктом даного управління. У той же час існують загальні принципи зазначеного управління.

Основним загальним принципом управління фінансовою стійкістю підприємства є принцип його цільової орієнтації. Тому організація управління фінансовою стійкістю підприємства повинна відповідати дереву цілей його розвитку. Генеральною метою є забезпечення фінансової стійкості підприємства. Інші цілі (другого і третього рівня) визначають зміст конкретних функцій управління, необхідних для її досягнення.

Другим найважливішим загальним принципом управління фінансовою стійкістю підприємства є принцип системності, що визначає її як самостійний об'єкт дослідження, що володіє специфічними заходами і критеріями їх оцінки, які розрізняються за своїм внутрішнім змістом і визначаються зовнішніми і внутрішніми факторами, що впливають на фінансові результати діяльності підприємства.

Аналіз даних заходів повинен здійснюватися шляхом збору та оцінки різнобічної інформації про виробничу, економічну та соціальну діяльність підприємства. Принцип системності вимагає всебічного аналізу всіх видів впливу на кінцевий результат управління фінансовою стійкістю підприємства за різними напрямками її прояви.

Удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства вимагає, з нашої точки зору, зміни часових рамок, в яких визначається його фінансова спроможність, шляхом посилення її стратегічної спрямованості.

Крім того, важливим напрямком даного вдосконалення є посилення ролі показників фінансової стійкості, які формуються поза підприємства (такі, як рівень капіталізації) і характеризують ризики діяльності підприємства [5].

Вони відображають зовнішні і внутрішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

Отже, управління фінансовою стійкістю підприємства необхідно розглядати як системний процес фінансової діяльності, спрямований на забезпечення здатності підприємства погасити свої зобов'язання в строк, забезпечити зростання дисконтованого доходу і фінансову рівновагу. Його вдосконалення в сучасних умовах має, на нашу думку, полягати в перетворенні даного управління з оцінки в основному поточного фінансового стану підприємства в активний інструмент реалізації фінансової стратегії його розвитку з урахуванням інтересів усіх впливають на нього факторів.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що проблеми, що виникли в процесі посткризового розвитку економіки, вимагають дослідження причин фінансової нестійкості підприємств і її наслідків. Інноваційна модернізація економіки не може бути здійснена без фінансової стабілізації діяльності всіх суб'єктів господарювання. Тому інституційні перетворення економіки вимагають подальшого розвитку методологічних основ та інструментарію управління фінансовою стійкістю підприємств, можливі напрямки якого характеризують розглянуті в даній статті пропозиції щодо їх вдосконалення.

Література

1. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Кравчук Н.М. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки. Проблеми системного підходу в економіці : зб. наук. праць. К. : НАУ, 2020. Вип. 1(75). Ч. 1 170 с. С. 80–90.
2. Вовк О.М., Ареф'єва О.В., Посипайко Є.А. Інтенсифікація формування матеріально-технічного забезпечення підприємства в умовах неоіндустріальної модернізації. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2020. Вип. 2 (70). С. 123-131.
3. Ковальчук Н.О., Руснак Т.В. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. В. 11. С. 368-371.
4. Корьтько Т.Ю., Дзержинская В. М. Мониторинг финансовой устойчивости предприятия с учетом его жизненного цикла. Вісник ДДМА. 2008 № 3 С.154-160.
5. Косарева І. П. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства . Молодий вчений С. 678-682. Вип. 4. 2017.
6. Пігуль Н.Г. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 1.С. 186-190.
7. Пілецька С.Т. Сутність економічної стійкості та її взаємозв'язок з кризовими процесами на підприємстві. Бізнес Інформ. 2014. № 5 (436). С. 286–290.
8. Токарев О.М., Гук О.В. Фінансова стійкість підприємств як передумова його інноваційного розвитку. Сучасні підходи до управління підприємством: збірник наукових праць. Київ, 2018. С. 284-291.

Пілецька С.Т.
Д.е.н., професор
Гартачник Т.С.
магістр

Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЯ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВА В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СТАДІЇ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

Мета дослідження полягає в розкритті особливості стратегія запобігання банкрутству підприємства в залежності від стадії життєвого циклу. Охарактеризовано можливі причини банкрутства підприємства в залежності від стадії життєвого циклу.

Ключові слова: стратегія, банкрутство, підприємство, життєвий цикл, стратегічні рішення

Актуальність обраної теми пояснюється тим, що успіх стратегії щодо запобігання банкрутству в першу чергу залежить від того, як зможе менеджмент підприємства своєчасно виявити виникнення вихідної події, з якого починається рух до кризового переломного станом підприємства, а при неможливості його запобігання, на перший план виходить грамотне застосування процедури банкрутства. В умовах ринкової економіки, особливо важливе значення, має захист прав і інтересів господарюючих суб'єктів і громадян. Велику роль в цьому відіграє такий інструмент, як банкрутство неспроможного боржника, що дозволяє відновити порушені права кредиторів. Інститут банкрутства виступає сукупністю правових норм, створених для забезпечення ринкової економіки і її підвалин.

На будь-якому етапі життєвого циклу потрібен особливий підхід до розробки стратегії в області виробництва, фінансів, маркетингу і т.д. Кожна стадія має свої особливості, які як відкривають певні можливості для керівництва організації, так і ставлять проблеми. Отже, виникає необхідність своєчасного виявлення та усунення факторів, що спричиняють за собою негативні наслідки для діяльності підприємства. У табл. 1 представлено короткий опис основних причин можливого настання банкрутства на різних стадіях розвитку підприємства.

У той же час, існують причини банкрутства, які характерні для всіх стадій життєвого циклу підприємства, такі, як: низький науково-виробничий потенціал, некваліфіковану управлінський персонал, неефективність системи управління (механізмів управління та організації управління), помилки в прийнятті рішень стратегічного характеру і ін.

Таким чином, усунути фактори, що тягнуть за собою негативні наслідки для діяльності підприємства, можливо за рахунок застосування заходів щодо запобігання банкрутству ще на стадії зрілості. Основною метою на даному етапі має стати максимальне його продовження, так як в цей час підприємство отримує найбільшу фінансову віддачу, формує необхідну основу для підготовки і реалізації подальших стратегічних рішень.

Таким чином, головною умовою успішної діяльності підприємства є не тільки дотримання вимог зростання або зниження витрат, але і постійний моніторинг ділової активності, своєчасне виявлення і усунення відхилень.

Таблиця 1.

Опис етапів життєвого циклу

Етапи	Характерні риси	Можливі причини банкрутства
Народження	Стадія створення і початок діяльності організації: відсутність структури бізнесу; демократична персоніфікована організаційна структура; безладні бізнес-процеси; робота на межі можливостей	швидке старіння впровадженої технології; низькі темпи розвитку; велика невідповідність прогнозного і фактичного попиту на вироблений товар; загострення конкуренції, що закриває можливості проникнення на ринок
Юність	Стадія швидкого зростання, період другого народження організації: збільшення і стабілізація грошових потоків; формування структури бізнесу, організаційної культури, основних бізнес-процесів, стилю роботи	революційні зміни в технології; зростання прибутку при зниженні продажів; трата поваги і довіри до керівництва
Зрілість	Стадія отримання максимальної фінансової віддачі - оптимальна точка кривої життєвого циклу: зростання прибутку і продажів; налагоджена організаційна структура і система службових обов'язків; орієнтація на результат	уповільнення зростання попиту на вироблені товари; посилення конкуренції, що супроводжується втратою позицій на ринку; насичення або зниження попиту; загроза втрати ринку; відсутність персоналу з необхідним рівнем компетенцій і навичок; переважання короткострокових цілей і завдань над довгостроковими
Старіння	Стадія уповільнення темпів зростання - старіння організації: втрата гнучкості, скорочення впроваджуваних інновацій; зміцнення системи контролю і старих традицій; переважання гордості за минуле над думками про майбутнє	уповільнення темпів зростання; втрата конкурентоспроможності; відсутність концентрації на споживачах; заперечення реального стану справ; «вимивання» фінансових ресурсів для самозбереження

Слід зазначити, що для запобігання банкрутству керівництво на всіх етапах життєвого циклу підприємства повинно аналізувати існуючі проблеми і приймати відповідні рішення щодо їх усунення. Завдяки конкретним діям можна захиститися

від негативного впливу зовнішнього і внутрішнього середовища, що в кінцевому підсумку дозволить уникнути появи ознак неспроможності.

Література

1. Ареф'єва О.В. Пілецька С.Т. Просторово-адаптивний підхід до формування конкурентної стратегії підприємства. Бізнес-інформ. 2018. № 5. С. 408 – 415.
2. Вовк О.М., Дудік А.О. Управління потенціалом розвитку підприємства: стратегічний підхід. Економічний простір. № 162, 2020. С. 121-129.
3. Гринчишин Я. М. Стратегічний підхід до антикризового управління підприємствами. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2021. Т. 32 (71). № 1. С. 38–41.
4. Морковник Х. Гучні банкрутства 2020: які компанії вилетіли в трубу, які – вбралися з боргової ями. URL: <https://thepage.ua/ua/exclusive/yaki-kompaniyi-viletili-v-trubu-yaki-vibralsiya-z-borgovoyi-yami>
5. Пілецька С.Т. Коритько Т.Ю. Ефективність управління підприємством, підходи та методи щодо її оцінки. Проблеми системного підходу в економіці : зб. наук. праць. К. : НАУ, 2018. Вип. 5(67). С. 100–106.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ БІЗНЕС ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні інституціональні перетворення, що спостерігаються в тенденціях світової економіки та на рівні національної економіки, зокрема, вимагають формування та імплементації інноваційних стратегій на ринках цифровізації та інформатизації суспільства, а також створення сприятливих умов переходу держави до інформаційного простору.

За [1], цифровізація є визначним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності [2].

За аналізом економічної літератури [3-5]: цифрова трансформація - це впровадження сучасних технологій у бізнес-процеси підприємства. Цей підхід передбачає фундаментальні перетворення та докорінну зміну підходів до управління підприємством, корпоративної культури та екзогенними комунікаціями. Результатом буде підвищення продуктивності персоналу та рівень задоволеності споживачів, а також нарощення позитивного іміджу підприємства на ринку.

Моніторинг даних Євростату дозволяє зробити наступні висновки:

- великі підприємства частіше впроваджують нові технології.
- електронний обмін інформацією за допомогою програмного забезпечення планування ресурсів підприємства (ERP) набагато частіше зустрічається у великих підприємствах (78%), ніж у малих та середніх підприємств (МСП) (33%).
- 32% МСП використовують системи управління відносинами з клієнтами (CRM) для аналізу інформації про клієнтів для маркетингових цілей, ніж великі підприємства
- 78% великі підприємства 52% МСП активні в соціальних мережах.
- МСП обмежено використовують можливості електронної комерції, оскільки лише 18% продають через Інтернет (проти 39% великих підприємств) і лише 8%-через кордон (23% для великих підприємств).
- існує багато інших технологічних можливостей, які ще мають бути використані МСП, такі як хмарні послуги та BIG DATA.

На ринку ЄС загальний дохід, отриманий від публічних хмарних послуг, тобто інфраструктури як послуги (IaaS), платформи як послуги (PaaS) та програмного забезпечення як послуги (SaaS), збільшився на 21% у період з 2018 по 2019 рік. Продовжуватиме зростати на 50% між 2019 та 2021 роками.

SaaS становить майже дві третини загальних доходів від загальнодоступних хмар, отриманих на ринку ЄС, і, за прогнозами, триватиме щонайменше до 2021 року. IaaS і PaaS становлять відповідно 20% і 13% загального доходу від загальнодоступних хмар, отриманих на ринку ЄС. Прогнозується, що між 2019 та 2021 роками IaaS та PaaS зростатимуть відповідно на 63% та 67%, обидва з більш високими темпами, ніж SaaS, за той самий період (42%).

В Україні відсутня уніфікована модель оцінювання економічного ефекту від впливу інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на ті чи інші індустрії та сфери життя. Чинна система цифрової статистики представлена показниками кількості імпортованих у країну техніки й обладнання та обсягу експорту послуг ІТ-компаній. Також відсутні офіційні дані щодо покриття території країни цифровими інфраструктурами та рівня споживання відповідних послуг [6]. За прогнозами та розрахунками експертів [6] на підставі даних World Economic Information technology Report (DEF) частка цифрової економіки у ВВП України до 2030 року має зростати (рис. 1)

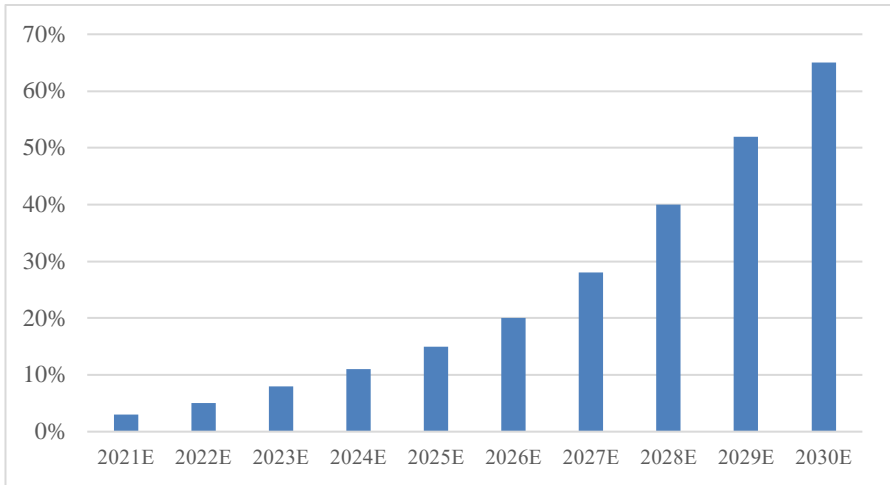

Рис.1 Частка цифрової економіки у ВВП України (КРІ)

Джерело: Побудовано автором на основі [6]

За даними асоціації «Підприємств промислової автоматизації України» (АППАУ) КРІ розвитку цифровізації бізнесу та промисловості [5;6] в найближчій перспективі національна економіка зміцнить позиції у цифровому просторі за рахунок наступних кроків: використання цифрових платформ економічно-господарської взаємодії (e-business): електронні рахунки та електронні (смарт) контракти, електронні податкові та митні документи, електронні можливості кредитування 99% вітчизняними бізнес підприємствами тощо, скорочення паперового документообігу між суб'єктами до 2–3%; імплементація дорожніх карт цифрової трансформації ключових індустрій: в агросекторі, машинобудуванні, туризмі, легкій промисловості, харчовій та переробній промисловості, енергетиці, гірничо-добувній промисловості, оборонній сфері; збільшення частка високотехнологічного експорту в випуску промислової продукції до 50%; суттєве зменшення трудової імміграції інженерних кадрів промислового спрямування; гармонізація всіх промислових стандартів Індустрії 4.0 з європейськими; зростання кількості підприємств, що випускають smart (digital) products.

Підтримка державою підприємств через фінансові: фіскальні: маркетингові та інші стимули дозволить накопичувати їх внутрішній потенціал та наблизить до досягнення стратегічної мети національної економіки в цілому.

Перелік посилань:

1. Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. №67-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації»

2. Зуб, П., & Калач, Г. (2021). Цифровізація бізнес-процесів промислових підприємств. *Економіка та суспільство*, (26). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-52>

3. Лазебник Л.Л., Войтенко В.О. Інформаційна інфраструктура в цифровізації бізнес-процесів підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Випуск 42. С. 18–22. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/42-2020/5.pdf>

4. Погребняк А.Ю., Трофименко О.О., Гушуляк В.В. Особливості реалізації стартапів сфери АПК в умовах індустрії 4.0. - "Підприємництво та інновації", випуск №6, грудень, 2018. – С.130-136

5. Тульчинська С.О., Корзун Л.С. Цифровізація як засіб трансформації економіки України// *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. Випуск 25 (2020) - С.52-59. Режим доступу: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/199972>

6. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»), - ГС «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА», 2016

ІННОВАЦІЙНО-ЦИФРОВІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. У тезах викладено окремі аспекти інноваційно-цифровізаційного розвитку підприємств в сучасних умовах. Зокрема, проаналізовано взаємозв'язок інноваційного розвитку підприємства та цифровізації, розглянуто показники інноваційної діяльності промислових підприємств, проаналізовано структуру витрат на інновації, визначено ряд факторів, що впливають на рівень інноваційної діяльності та цифровізації українських підприємств.

Ключові слова: цифровізація, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, промислові підприємства, джерела фінансування.

Основні наукові результати. Сучасний етап розвитку економіки України обумовлений такими загальносвітовими тенденціями як глобалізація, підвищення ролі людського капіталу та інформатизації, прагнення до інноваційно-технологічного розвитку, цифровізація різних суспільних сфер. Для України, як і для будь-якої держави, виробнича сфера та підтримка і розвиток відповідного технологічного рівня виступають одним із стратегічних пріоритетів для розвитку економіки в цілому та підвищення рівня доходів та національного добробуту зокрема. Залежно від окремих галузей різниться рівень цифровізації економіки. Використання новітніх досягнень у сфері інформаційних технологій широко розповсюджені у логістиці, сфері зв'язку, при наданні фінансових послуг; проте, інтенсивність цифровізації окремих галузей, скажімо гірничодобувної промисловості, є досить низькою. Нині інноваційний розвиток базується саме на впровадженні цифрових технологій, поширення яких сприяє стрімкому розвитку бізнесу. Взаємозв'язок інноваційного розвитку підприємства та цифровізації показано у табл. 1.

Таблиця 1

Взаємозв'язок інноваційного розвитку підприємства та цифровізації

Напрямок	Взаємозв'язок
Механізми блокчейн	Базується на інноваційних способах прискорення передачі інформації та замикання її у певні типи внутрішніх протоколів інформаційних систем
Цифровий банкінг	Нові методи передачі та квітування оплат, використання мобільних додатків зі спеціалізованим цифровим кодуванням
Інтернет	Підключення та комп'ютеризація різних систем і їх повна автоматизація завдяки використанню Інтернету
Цифровізація бізнесу	Інноваційні розробки у сфері інформатизації
Підходи в роботі з Big Data	Розробка інноваційних аналітичних інструментів різного спрямування, автоматизація механізмів планування і прогнозування різних економічних показників.

Джерело: [3].

Розмір витрат підприємств на розробку та впровадження новітніх технологічних продуктів та рівень інвестування в інновації є досить незначним. Аналіз показників інноваційної діяльності промислових підприємств показав, що частка інноваційно активних промислових підприємств у загальній структурі складає близько 15-16%, що значно нижче у порівнянні із розвинутими країнами (табл. 2). Частка інноваційно активних підприємств у середньому в ЄС складає 51%. Найвищий рівень у Бельгії – 68%, Португалії – 67%, Фінляндії – 65%, Люксембурзі – 64%, Німеччині – 64%. Найнижчий – у Румунії – 10% і Польщі – 22% [3, с. 125]. Проте, на протипагу цьому у 2020 році зросла кількість впроваджених видів інноваційної продукції.

Таблиця 2

**Показники інноваційної діяльності промислових підприємств
у 2011-2020 рр.**

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Кількість інноваційно активних промислових підприємств									
1679	1758	1715	1609	824	832	759	777	782	722
<i>% до загальної кількості промислових підприємств</i>									
16,2	17,4	16,8	16,1	17,3	18,9	16,2	16,4	15,8	16,8
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси)									
1327	1371	1312	1208	723	735	672	739	687	640
<i>% до загальної кількості промислових підприємств</i>									
12,8	13,6	12,9	12,1	15,2	16,6	14,3	15,6	13,8	14,9
Кількість упроваджених у звітному році видів інноваційної продукції (товарів, послуг), усього одиниць									
3238	3403	3138	3661	3136	4139	2387	3843	2148	4066

* попередні дані

Джерело: складено автором за даними [2].

У вітчизняному суспільстві відбувається неоіндустріальна модернізація, особливостями якої є поширення інформаційних технологій в усіх сферах життєдіяльності, перехід до цифрового суспільства, капіталізація суспільних знань [1, с. 5-6]. Відповідно, цифровізація економіки обумовлена певним суспільним устроєм. Низький рівень цифровізації та інноваційної діяльності українських підприємств зумовлений рядом факторів, зокрема це нерозвинутість інформаційної інфраструктури, недостатній рівень нормативно-правового регулювання, ресурсні обмеження, прогалини у сфері безпеки та конфіденційності даних, дефіцит

кваліфікованих фахівців, недостатній рівень компетентності майбутніх користувачів, низький рівень цифрової культури, значна вартість проєктів, що передбачають використання цифрових технологій. Стимулюючим фактором до розвитку цифровізації, зокрема рівня інвестування ресурсів власниками активів у інновації, є також прагнення максимізувати власну приватну вигоду, а застосування новітніх технологій в більшості випадків вимагає значних витрат та пов'язано з певними ризиками.

Аналіз структури джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств (табл. 3) показує, що значна частина фінансується саме за рахунок власних коштів підприємств, проте нині для бізнесу витрати на інноваційні продукти не є першочерговими.

Таблиця 3

**Структура витрат на інновації промислових підприємств
у 2011-2020 рр.**

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Витрати на інновації, млрд грн									
14,3	11,5	9,6	7,7	13,8	23,2	9,1	12,2	14,2	14,4
у тому числі за рахунок (у % до загального обсягу витрат на інновації)									
<i>власних коштів підприємств</i>									
52,9	63,9	72,9	85,0	97,2	94,9	84,5	88,2	87,7	85,4
<i>коштів державного бюджету</i>									
1,0	2,0	0,3	4,5	0,4	0,8	2,5	5,2	3,9	1,9
<i>коштів інвесторів-нерезидентів</i>									
0,4	8,7	13,1	1,8	0,4	0,1	1,2	0,9	0,3	0,9
<i>коштів інших джерел</i>									
45,6	25,5	13,7	8,7	2,0	4,3	11,8	5,7	8,1	11,8

Джерело: складено автором за даними [2].

Висновки. Таким чином, одним із важливих завдань на державному рівні є сприяння підвищенню рівня цифровізації як одного із сучасних трендів розвитку економіки. Інноваційно-цифровізаційні тенденції економічного розвитку промислових підприємств вимагають перегляду стратегічних пріоритетів та промислової політики держави з метою подолання розривів у промисловій сфері та підвищення рівня конкурентоспроможності створюваних товарів та послуг як в Україні, так і за кордоном. Цифровізація економіки дає поштовх для розвитку всіх сфер та сприяє підвищенню рівня привабливості вітчизняної економіки для

інвестицій, зокрема сприяє зміцненню конкурентних позицій вітчизняних підприємств завдяки прискоренню автоматизації виробничих процесів, підвищенню рівня продуктивності праці, зростання ефективності управлінських процесів, розширення меж для співпраці.

Список використаних джерел

1. Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення: Монографія. За редакцією Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2020. 260 с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf

ФОРМУВАННЯ ЗАХОДІВ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Визначення ключових складових політики ціноутворення. Обґрунтування комплексу заходів впливу на цінову політику підприємства та виявлення оптимальної цінової позиції підприємства. Формування напрямів по удосконаленню цінової політики суб'єктів господарювання через виокремлення тактичних напрямів ринкового ціноутворення.

Ключові слова: ціна, ринок, суб'єкт господарювання, ціноутворення, цінова політика, тактичні заходи цінової політики.

В умовах ринкової економіки зростає роль цінової політики, що обумовлено загостренням конкурентної боротьби, активізацією консьюмеристського руху. При цьому підвищується важливість управлінських рішень з цін, оскільки ціни значно впливають на кінцеві фінансові результати і ринкове положення підприємства.

Політика ціноутворення є складовою загальної економічної та соціальної політики України і спрямована на забезпечення [1, с.522]:

1. Рівних економічних умов і стимулів для розвитку всіх форм власності, економічної самостійності підприємств, організацій та адміністративно-територіальних регіонів держави;
2. Збалансованого ринку засобів виробництва, товарів і послуг;
3. Об'єктивних співвідношень у цінах на промислову та сільськогосподарську продукцію, що забезпечує еквівалентність обміну;
4. Підвищення якості продукції;
5. Соціальних гарантій насамперед для низькооплачуваних та малозабезпечених громадян, включаючи систему компенсаційних виплат у зв'язку зі зростанням цін і тарифів;
6. Створення необхідних економічних гарантій для виробників;
7. Орієнтації цін внутрішнього ринку на рівень цін світового ринку.

При розробці оптимальної цінової політики підприємством слід враховувати комплекс заходів впливу на цінову позицію по власному асортименту товарів, при цьому обрана політика формування цін в ряді випадків може не досягати поставленої мети. Це може бути зумовлене недоліками застосування тактичних заходів.

Так, у сучасних умовах господарювання діяльність підприємницьких структур здебільшого орієнтується на зростання рівня майбутніх ринкових цін. Таке зростання зумовлене не тільки потребами отримання більших прибутків в результаті діяльності, але і забезпеченням компенсації втрат від інфляційних процесів та інших непередбачених витрат. Але за умови обмеження споживчого попиту на товари через низьку платоспроможність покупців і зростаючу конкуренцію, суб'єктам господарювання не завжди вдається здійснювати реалізацію товарів за стратегічно передбаченими цінами.

В такій ситуації, як правило, надаються переваги короточасним тактичним заходам з формування ринкових цін у межах програми довгострокової перспективи. З цією метою підприємства повинні обирати такий тактичний напрямок цінової політики, який має найбільші переваги для реалізації своїх стратегічних цілей [2].

Залежно від ринкової конкуренції суб'єкти господарювання змінюють ціни на свої товари з метою збереження або збільшення частки ринку з одночасним забезпеченням отримання передбаченого прибутку та виконання інших оперативних завдань фінансово-господарської діяльності.

В даному випадку, практика діяльності суб'єктів господарювання засвідчує, що найкращою винагородою для споживачів товару є застосування цінової знижки. Тому вони мають досить широке застосування в тактичних заходах ринкового ціноутворення.

Цінові знижки можуть використовуватися для вирішення таких тактичних завдань цінової політики, як реагування на зміну рівня цін конкурентами і поведінки споживачів на ринку в процесі купівлі-продажу товарів, скорочення запасів на складах і звільнення підприємницької структури від товарів, які не користуються попитом у споживачів та з іншою метою [3].

В ряді випадків для стабілізації та нарощування попиту на продукцію підприємства можуть бути застосовані цінові надбавки. Вони являють собою конкретну частку вартості, яка додається до базової ціни в процесі здійснення її корегування. Надбавки можуть встановлюватися за підвищену якість товару, за їх своєчасне постачання на зручне місце для використання та виконання інших додаткових вимог покупців.

Суб'єкти господарювання можуть використовувати надбавки до ціни як засіб для отримання додаткового прибутку від реалізації продукції високої якості. Адже обсяг надбавки до ціни здебільшого перевищує різницю між додатковими витратами на виробництво продукції підвищеної якості та ціною її базової моделі.

Вибір методу або групи методів організації тактичних заходів ринкового ціноутворення на підприємстві може відбуватися відповідно до основної мети цінової політики та її досягнення в умовах існуючої ринкової ситуації.

Список використаних джерел

1. Власюк В. Є.; Олексієвець О. О.; Олішкевич, К. В. Проблеми формування цінової політики підприємств. *Молодий вчений*, 2017, 5: 521-524.
2. Гапешко, А. С. Цінова політика підприємства та шляхи її удосконалення. 2020.
3. Вертелецький, В. Шляхи покращення цінової політики підприємства. *Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неіндустріального суспільства*. Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2020.

Смерічевський С.Ф., д.е.н., професор,
декан факультету економіки на бізнес-адміністрування
Шаболтун Д. магістрант
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

При визначенні економічних аспектів розвитку потенціалу підприємства слід виділяти генеральну мету підприємства і комерційні цілі, в якості яких доцільно прийняти підвищення рентабельності, оптимізацію фінансового результату, вартісний підхід при формуванні ресурсного забезпечення.

Стратегічне управління потенціалом розвитку підприємства є важливою складовою частиною у досягненні підприємницького успіху. Зазначені визначення поняття, складники, фактори, які впливають на стратегічне управління потенціалом підприємства, є теоретичною основою для побудови раціональної моделі інноваційного управління підприємством[1-2]. Впровадження моделі управління допомагає керівництву фірми приймати правильні рішення, які забезпечать усунення поточних та стратегічних проблем, та підвищує можливість підприємства вчасно реагувати на будь-які зміни у зовнішньому середовищі [3, С. 55].

Після вибору основної стратегічної моделі діяльності підприємства визначаються мета, цілі, які стають орієнтиром та підставою для прийняття управлінських рішень по всім щаблям організаційної структури. Для реалізації цієї мети необхідно вирішення комплексу задач: ефективне формування, розподіл і використання матеріальних, виробничих, трудових, фінансових ресурсів, що є передумовою позитивного фінансового результату і забезпечує безперервність діяльності на обраних напрямках бізнесу; достатність фінансових ресурсів для вирішення завдань функціонування і розвитку підприємства; оптимізувати співвідношення вкладених ресурсів і результатів.

Іншим важливим інструментом розвитку потенціалу є оптимальний склад і структура вибраних складових, а саме: виробничої, кадрової, фінансової, інформаційної, техніко-технологічної, безпекової, інноваційної та інші, а також ефективне управління ними. Така функціональна структуризація допомагає формувати адресні управлінські впливи при здійсненні стратегічного управління і виконанні тактичних планів в просторовій ринковій орієнтації. Так, наприклад, механізм впливу цього інструменту в межах фінансової складової полягає в наступному: оборотний капітал протягом кругообігу постійно змінює свою форму, перетворюючись з грошових ресурсів в товарні запаси, потім - в дебіторську заборгованість, і, нарешті, - знову набуває грошову форму, завершуючи цикл руху оборотних активів. Важливим моментом, який потребує уваги, є постійне зменшення вартості необоротних активів в процесі амортизацій. Так як в процесі амортизації збільшується собівартість послуг і зменшується прибуток, яка також впливає на рівень фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, позитивний економічний прибуток свідчить про створення вартості і ефективне використання капіталу підприємства та використання основних для комерційно-виробничого процесу складових економічного потенціалу. Вільний

грошовий потік показує результат руху грошових коштів в фіксований період часу, що відображає перевищення грошових надходжень над грошовими виплатами. Сума прогнозних грошових потоків, дисконтованих за процентною ставкою, яка враховує ризики підприємства, визначає його ринкову вартість і, як наслідок, вартість самого економічного потенціалу.

Разом з тим, процеси інтелектуалізації діяльності підприємства набувають ключового значення для його холистичного розвитку в умовах посилення конкуренції на світових ринках. Вони дозволяють формувати та акумулювати інтелектуалізований досвід на всіх рівнях підприємства, накопичувати потрібну інформацію, створювати передумови для передачі знань, освоєння та створення нових технологій [4, с.33].

Підтримання конкурентних позицій підприємствами потребує гармонізації всіх складових економічного потенціалу, втім, має бути застосована певна градація їх в залежності від рушійної сили, яка сконцентрована в тій і іншій складовій. Процеси інтелектуалізації в архітектоніці економічного потенціалу і сфері управління, діджиталізації зовнішнього і внутрішнього просторів потребують впровадження нових технологій і створення товару, полуги, яка в більш комфортний спосіб задовольнить потреби споживачів.

Список використаних джерел

1. Kryvovyazyuk I.V., Volynchuk Yu. V., Pushkarchuk I. M. Methodological approach to the efficiency evaluation of innovative processes in logistical activity of enterprises. *Actual Problems of Economics* 2015. Vol. 174, Issue 12, Pages 408 – 414.
2. Palyvoda Olena, Karpenko Oksana, Bondarenko Olena, Bonyar Svitlana and Bikfalvi Andrea (2018). Influence of network organizational structures on innovation activity of industrial enterprises. *Problems and Perspectives in Management*, 16(3), 174-188.
3. Вовк, О. М., Дудік, А. О. (2020). Управління потенціалом розвитку підприємства: стратегічний підхід. *Економічний простір*, (162), 53-56.
4. Ареф'єва, О. В. Полоус О.В. (2019) Соціально-економічні умови інтелектуалізації управління холистичним розвитком підприємства // *Зб. наук. пр. НУК. – Миколаїв : НУК, 2019. – № 2 (476). – С. 29–36.*

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ МАРКЕТИНГОВОГО ПІДХОДУ

Анотація. В дослідженні обґрунтовано актуальність маркетингового забезпечення процесів управління інноваційним потенціалом. Визначено основні функції, що реалізуються при управлінні розвитком інноваційного потенціалу авіаційного підприємств в межах маркетингової концепції. Автором деталізовано напрями формування стратегічних орієнтирів для розвитку інноваційного потенціалу авіаційних підприємств в межах маркетингової концепції.

Ключові слова: інноваційний потенціал, маркетингове забезпечення, концепція, авіаційне підприємство, розвиток потенціалу.

Сучасна динамічність та інтегрованість ринків авіаційних послуг провокує постійний пошук інноваційних технологій для отримання нових конкурентних переваг. Інноваційний потенціал авіаційних підприємств забезпечує адаптивність та конкурентоспроможність в ринковому просторі, а його розвиток стає імперативом для збереження ринкової ніші й стійких позицій в умовах глобалізації та лібералізації ринків авіаційних послуг. В умовах поступового подолання кризових проявів світової пандемії та її негативного впливу на авіаційний сектор транспортних послуг активізації маркетингової концепції має домінуючий характер, оскільки забезпечить виявлення та задоволення нових запитів споживачів, дозволить адаптувати посткризові прояви зниженого інноваційного потенціалу до структурних змін у ринковому просторі, а також стане стратегічним орієнтиром для перспективного нарощування результативності інноваційного розвитку авіапідприємств.

При маркетинговій підтримці розвитку інноваційного потенціалу основною метою її здійснення є дослідження ринку інновацій та можливостей авіаційного підприємства на ньому, а також подальша комерціалізація, дифузія та формування конкурентних переваг для продуктів від реалізації інноваційного потенціалу. тому до функцій забезпечення розвитку інноваційного потенціалу в рамках маркетингової концепції віднесемо:

- планування маркетингових заходів на усіх етапах управління розвитком інноваційного потенціалу;
- мотивація до реалізації інноваційного потенціалу та стимулювання його розширення на нові ринки;
- концентрація на визначених специфікою авіаційної діяльності підприємства ринках, послугах та продуктах;
- організація збутової політики, логістики, після сервісного супроводу;
- аналіз і дослідження ринків інновацій, авіаційних та суміжних послуг, бенчмаркінгова оцінка середовища;
- розробка цінової політики та брендинг інноваційних послуг.

Тому стратегічні орієнтири для розвитку інноваційного потенціалу авіаційних підприємств в межах маркетингової концепції мають спрямовуватись на:

- заходи із збору даних та аналізу ринкової позиції авіаційного підприємства, запитів споживачів та пропозиції постачальників для формування стратегій розвитку інноваційного потенціалу;

- заходи із управління інноваційним портфелем та системою інноваційних стратегій;

- проєктування графіків виходу на ринки з інноваційними послугами чи продуктами;

- формування комунікаційних каналів для забезпечення відповідності інноваційного потенціалу цілям розвитку авіаційного підприємства та середовища його функціонування.

Відповідно до наукових засад маркетингової концепції управління економічними системами процес розвитку інноваційного потенціалу має базуватись на трьох компонентах: умовах в економічному просторі, внутрішніх можливостях та стимулах, суспільних потребах. Тому маркетинговий підхід до забезпечення розвитку інноваційного потенціалу дозволяє авіаційним підприємствам сформулювати цінності, що відповідають його конкурентному статусу, наявним можливостям до реалізації інноваційно-інвестиційних стратегій, а також запитам ринкового середовища.

Список використаних джерел

1. Olena Palyvoda, Oksana Karpenko, Olena Bondarenko, Svitlana Bonyar and Andrea Bikfalvi (2018). Influence of network organizational structures on innovation activity of industrial enterprises. *Problems and Perspectives in Management*, 16(3), 174-188. Scopus DOI:10.21511/ppm.16(3).2018.14

2. . Tulchynska, O. Vovk, O. Popelo, S. Saloid, O. Kostyunik. Innovation and investment strategies to intensify the potential modernization and to increase the competitiveness of microeconomic systems. *International Journal of Computer Science and Network Security*, VOL.21 No.6, June 2021, pp. 161-168. URL: http://paper.ijcsns.org/07_book/202106/20210622.pdf, <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.6.22>

3. Reshetnikova, I., Smerichevskiy, S., Polishchuk, Y. Multican Marketing as an Innovation Technology of Providing Services in the Conditions of Globalization of the Banking Market. *Marketing and Management of Innovations*. 2019. Issue 3. Pp. 142–150. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-11>

Смірнова А.С., студентка

Панчощна Т.М., студентка

Науковий керівник: д.е.н., доцент Вовк О.М.

Національний авіаційний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Анотація. Станом на сьогодні цифровізацію за правом можна вважати одним з найголовніших факторів розвитку світової економіки у найближчі 5-10 років. Цифровізація, як детермінанта економічного розвитку, дозволяє формувати нові конкурентні перспективи: модернізовані властивості продукції та її цінність, економія часу, створення попиту завдяки розробці й комерціалізації нових товарів та послуг. Перешкодами масової цифровізації та поширенню нових ІТ-технологій є їх висока собівартість, потреби у адаптації інституційно-правового середовища до темпів цифровізації інформації, доступність ринків ІТ-технологій, а також стратегічного бачення в управлінні цифровими технологіями.

Ключові слова. цифровізація, економіка, цифрові технології, цифрове суспільство, цифрові дані.

Станом на сьогодні світ все більше охоплює поняття «цифрова економіка». Це той тип економіки, де основними факторами виробництва виступають саме цифрові дані, такі як текст, числа тощо. Їх застосування дає змогу неабияк підвищувати цінність товарів та послуг, покращувати ефективність та продуктивність, а також будувати цифрове суспільство [1-2]. Адже саме воно є однією з рушійних сил цифровізації економіки у світі. Крім того цифровізація детермінує тренди в економічному розвитку систем усіх рівнів управління: від мікробізнесу до міжнародних інтеграційно-глобалізованих корпорацій [3-5]. Становлення цифрової економіки, як окремого виду функціонування та сфери виробництва продукції, притаманний бізнесу усіх галузей економічної діяльності. Іншими словами, його використовують не тільки у телекомунікаціях та інформаційному просторі, а і у будівництві, сільському господарстві тощо. Цифрова економіка охоплює сектори усіх категорій: видобувний, фінансовий, реальний та невиробничий, приватний та державний, а також сектор послуг.

Станом на сьогодні цифрові технології розвиваються у багатьох різних напрямках, а економіка такого типу задає нові тренди у цифровізації. Розглянемо деякі з них:

- економіка спільного користування;
- впровадження цифрових платформ;
- штучний інтелект;
- цифрові трансформації не тільки окремих бізнесів, а і секторів в цілому;
- розвиток сфери інтернету речей;
- віртуалізація фізичних ІТ-систем;
- дані поступово стають основним джерелом конкурентоспроможності.

Проте для належного впровадження та розвитку даних цифрових тенденцій необхідні певні умови, деякі з них, на сьогодні, на жаль відсутні в Україні.

Саме тому дослідимо більш детально, які перешкоди існують на шляху трансформації української економіки у цифрову.

Насамперед, варто згадати що сучасні цифрові технології створюють переваги для підприємств в конкурентному середовищі та за допомогою їх створюються нові продукти, властивості та можливості для споживачів. Гарним прикладом є інтернет банкінг. На жаль, в Україні відсутні державні програми, інфраструктури підтримки, які б заохочували бізнес структури до застосування сучасних цифрових інструментів та допомагали розвивати інноваційні підприємства; не має системи, яка забезпечувала вивчення навичок інноваційних підприємств та загальних цифрових вмій для середньої та вищої освіти. Тренд цифрових трансформацій для України має забезпечити розвиток ринку праці, цифрової економіки та інноваційних підприємств, появу нових індустрій та покращення конкурентоспроможності для окремих секторів економіки.

Віртуалізація фізичних IT-систем може надати бізнесу, підприємствам, споживачам та державним установам можливість використовувати сучасні переваги цифровізації та для країни в цілому ефективно розробити та забезпечити цифрову інфраструктуру. Перешкодами для отримання таких переваг в Україні є:

- відсутнє законодавство щодо хмарної технології;
- відсутня хмарна стратегія для державного управління, промислового, наукового та освітнього секторів;
- відсутні локальні постачальники щодо хмарних послуг вищих рівнів безпеки.

Штучний інтелект – невідмінна частина цифровізації, яка вдосконалюється з кожним роком. Застосування його поширюється на все більшу кількість сфер і галузей. Тому на сьогодні є чимало технологій, такі як машинне навчання, опрацювання мови, комп'ютерний зір, тощо. За допомогою їх можна пришвидшити певні процеси та покращити якість послуг. Цей тренд може забезпечити для економіки покращення конкурентоспроможності підприємствам, покращення якості послуг держави. Є можливість задати імпульс різним видам трудової діяльності та зменшити державний апарат. Проте в нашій країні є такі проблеми, що перешкоджають запровадженню та розвитку штучного інтелекту :

- мала кількість фахівців, які можуть забезпечити експертизу;
- брак і низька якість оброблювальних даних;
- малий рівень інвестування у штучний інтелект;
- відсутність потужних IT-систем;
- відсутність певного законодавства та стимулювання з боку держави.

Якщо об'єднати інші цифровізаційні тренди, то доречно зауважити наступну сукупність проблем, які не дають змоги до кінця реалізуватися цих трендам :

- відсутність достатньої кількості фахівців й інженерів у сфері ОТ, брак кадрів;
- малий рівень інноваційної діяльності, так як наявні стартапи не можуть реалізуватися в Україні через брак фінансування;
- необізнаність підприємств у перевагах та необхідності постійного розвитку цифрових технологій та застосуванні їх;
- проблема захисту інтелектуальної власності;

- відсутність стандартів, регламентів, законодавства та регулювання розвитку цифрової економіки.

Відсутність державної підтримки, стандартизації, низький рівень безпеки та недовіра підприємств до Інтернет-ресурсів, необізнаність сфери бізнесу щодо сучасних цифрових трендів, застаріла техніка та цифрові технології, брак кваліфікованих спеціалістів у сфері цифровізації, низький рівень інвестування у сферу цифрової економіки – це все є перешкодами для розвитку української цифрової економіки. Проте, на сьогоднішній день країна намагається подолати ці проблеми та має успіхи щодо розвитку у сфері цифровізації.

Використані джерела:

1. Матюшко В.І. Аналітичне дослідження. *Широкопasmовий доступ до Інтернету в Україні: стан та перспективи*. 2012. № 2. С. 132-135.

2. УКРАЇНА 2030Е — КРАЇНА З РОЗВИНУТОЮ ЦИФРОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-1>.

3. Ареф'єва О.В., Вовк О.М., Посипайко Є.А. Інтенсифікація формування матеріально-технічного забезпечення підприємства в умовах неоіндустріальної модернізації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2020. Вип. 2 (70). С. 123-131.

4. Вовк О.М., Литвин Н.Ю., Долгополова Ю.А. Інвестиційне забезпечення модернізаційного розвитку підприємств в умовах неотехнологічного укладу. *Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій: Монографія/За редакцією Прохорової В.В.* Харків, 2020. 297с. [С. 7-15].

5. Вовк О.М., Кривенко В.О. Дослідження інноваційно-інвестиційних умов модернізації підприємств інфраструктурної сфери. *Економіка і суспільство*. № 26, 2021. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-20>.

СОЦІАЛ-МЕДІА МАРКЕТИНГ ЯК ТРЕНД ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглянуто питання впливу цифрових технологій на маркетингові процеси в суспільстві. Проаналізовано необхідність застосування соціал-медіа маркетингу під час цифрової трансформації економіки.

Ключові слова: соціал-медіа маркетинг, діджиталізація, соціальні мережі, цифрові технології.

З розвитком цифрових технологій підприємці усього світу почали використовувати ті можливості для проведення маркетингових досліджень та рекламних кампаній, які надає цей технологічний прогрес. Саме соціал-медіа маркетинг, або SMM, набирає обертів у великому бізнесі через низку причин, які змушують адаптуватися, а саме:

- вірусна хвороба COVID-19, через яку можливі представники клієнтської бази більше часу проводять вдома, що призводить до зниження ефективності «вуличних» видів реклами (рекламні банери, розповсюдження листівок, вулична агітація, безкоштовне тестування продукції тощо).

- використання інтернету та соціальних мереж суспільством як основних засобів отримання інформації, що призводить до старіння класичної реклами (телебачення, радіо, газети тощо). За статистикою DIGITAL 2021 JULY GLOBAL STATSHOT REPORT люди віком від 16 до 65 в середньому в день витрачають в інтернеті 6 годин та 55 хвилин (в соціальних мережах 2 години 24 хвилини), а телебачення займає тільки 3 години 20 хвилин їхнього часу [1];

- всесвітня діджиталізація;
- вбудоване в соціальні мережі програмне забезпечення, яке дозволяє легше шукати цільову аудиторію та дешевше проводити таргетингову рекламу (Spark Ads, Ads Manager).

Проаналізувавши дані фактори, можна зрозуміти, що використання маркетингу у соціальних мережах є якщо й не найбільш ефективним рішенням для сучасних підприємців, то точно повинно займати одну з ключових позицій у просуванні товарів або послуг у суспільство через те, що професійний SMM дозволяє зосередити увагу людини в таких місцях і подіях, на які вона не має часу або можливостей, наприклад, на перегляд телевізора та читання газети в громадському транспорті, під час обідньої перерви або ж при ранковому перегляді останніх новин у Facebook або Telegram.

Саме діджиталізація суспільства призводить до цифрової трансформації економіки, й щоб підприємці могли продовжувати займатися своєю діяльністю, вони повинні слідкувати цим світовим тенденціям та адаптуватися до змін. З 5,27 млрд. людей у світі, які мають смартфони, 4,48 млрд. використовують соціальні мережі [1], що підтверджує думку про необхідність застосування соціал-медіа маркетингу під час цифрової трансформації задля максимізації прибутку та підвищення рентабельності інвестицій у рекламу.

Також потрібно зазначити, що кожен власник підприємства повинен розуміти, яку мережу використовувати для проведення найефективнішого маркетингу. Хоч статистика показує, що серед соцмереж перше місце за використанням у світі займає Facebook (див. табл. 1), все ж вподобання суспільства різняться залежно від місця перебування, віку, менталітету.

Таблиця 1

Кількість користувачів різних соціальних мереж

Назва соціальної мережі	Кількість користувачів, млн.чол.
Facebook	2853
YouTube	2291
WhatsApp	2000
Instagram	1386
Facebook Masanger	1300
WeChat	1242
TikTok	732
QQ	606
Douyin	600
Telegram	550

Джерело: згруповано автором за інформацією [2]

Висновки. Отже, наведенні вище факти дають чітке розуміння того, що маркетинг у соціальних мережах стає більш популярним завдяки цифровій трансформації економіки і більшій свободі використання новітніх технологій для суспільства.

Список літератури

1. Статистика DIGITAL 2021 JULY GLOBAL STATSHOT REPORT: сайт статистичних звітів Datareportal. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-july-global-statshot>
2. Статистика кількості користувачів в соціальних мережах: сайт статистики Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЙНО-МОДЕРНІЗАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У тезах сформовано складові елементи реструктуризаційно-модернізаційної складової економічного потенціалу підприємства з урахуванням сучасних цифровізаційних трансформацій. Виявлено вплив кожного окремого елемента та загальний рівень реструктуризаційно-модернізаційної складової економічного потенціалу підприємств.

Ключові слова: економічний потенціал підприємства, реструктуризаційно-модернізаційна складова економічного потенціалу, цифрові трансформації, потенціал виробничих потужностей, ресурсний потенціал, фінансовий потенціал.

Реструктуризаційно-модернізаційна складова економічного потенціалу підприємства є основою потенціалу підприємства, оскільки відображає виробничі потужності, спроможність підприємства до змін у напрямі модернізації виробництва та реструктуризації організації підприємства. Основними складовими елементами реструктуризаційно-модернізаційної складової є потенціал виробничих потужностей, ресурсний потенціал, організаційний потенціал, модернізаційний потенціал, сировинний потенціал, фінансовий потенціал. Реструктуризаційно-модернізаційна складова економічного потенціалу підприємства в сучасних умовах забезпечує спроможність підприємства до формування, використання та впровадження складових елементів інших запропонованих складових економічного потенціалу (рис 1).

Усі складові елементи реструктуризаційно-модернізаційної складової економічного потенціалу підприємства сформувалися на основі загальних детермінант економічного потенціалу та під впливом специфічних умов, середовища та інтересів, що притаманні машинобудівним підприємствам в реаліях сучасного ведення діяльності. Основним умовами є наявність постійних змін, адаптацій та всеохоплюючої неіндустріалізації, які формують внутрішнє та зовнішнє середовище та визначають інтереси, що мають ключовий вплив на формування елементів реструктуризаційно-модернізаційної складової економічного потенціалу підприємства[1]. Якщо розглядати складові елементи, то потенціал виробничих потужностей характеризує здобутки, можливості та спроможності підприємства до виробництва продукції машинобудування чи надання послуг у даній галузі

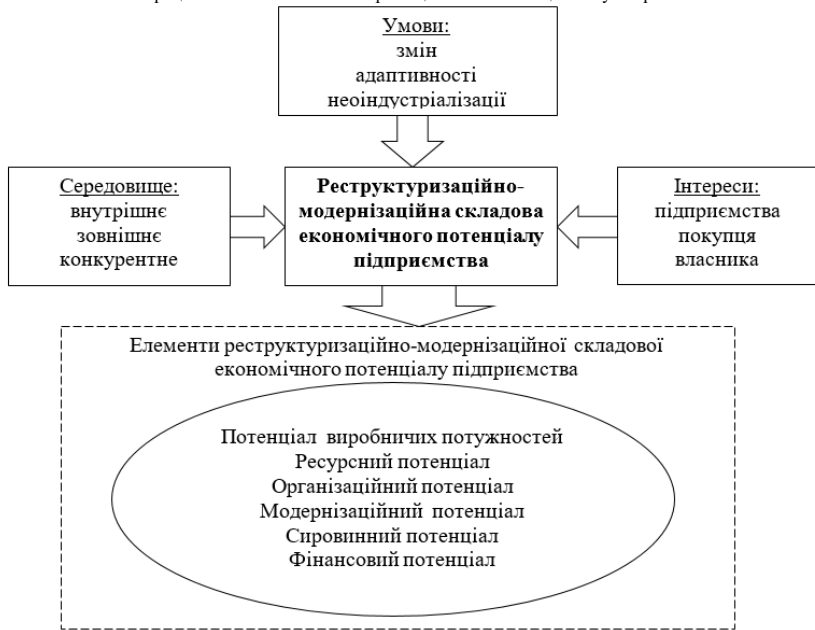

Рис. 1. Складові елементи реструктуризаційно-модернізаційної складової економічного потенціалу підприємства

Ресурсний потенціал підприємства у контексті реструктуризаційно-модернізаційної складової економічного потенціалу є основою забезпечення процесів його формування, оскільки саме в забезпеченості ресурсами вбачається першоджерело можливостей формування потенціалу будь якого економічного суб'єкта. У контексті забезпечення сталого розвитку підприємств в Україні пропонується розглядати елементний склад ресурсного потенціалу підприємства через призму взаємодії тріади складових (соціальної, екологічної, економічної) компонент, тобто з врахуванням процесу трансформації внутрішньої (економічної) та екологічної складової (природно-ресурсні компоненти) в соціальну складову (задоволення суспільних потреб) за умов спроможності, готовності та здатності суб'єкта господарювання використовувати наявні ключові можливості – ресурсні (природні, трудові, економічні тощо), організаційні, компетентнісні (маркетингові, інвестиційно-технологічні, управлінські тощо) [2]. Метою цього трансформування є забезпечення стану, здатного до адаптування до змін макрота мікросередовища, підвищення ефективності функціонування як підприємств, так і національного господарства в цілому з урахуванням можливості перетворення екологічних обмежень в економічні переваги, забезпечення збалансування тріади складових сталого розвитку завдяки інструментам управління, які спроможні ефективно реагувати на посилення зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників.

Організаційний потенціал підприємства як елемент складової економічного потенціалу дозволяє забезпечити організацію модернізаційних змін у виробництві. Відповідно модернізаційний потенціал відображає здатність підприємства

сприймати різні напрями модернізації в умовах неоіндустріалізації, адаптуватися до цифрових трендів та реалій [3]. Не менш важливим є сировинний потенціал машинобудівних підприємств, оскільки доступ до дешевої та якісної сировини дозволяє здійснювати реструктуризацію виробництва у короткі строки та зі мінімальними втратами виробничих можливостей підприємства. Саме від сировини, з якою має можливість працювати підприємство залежить якість виробленої продукції, а від її територіального розміщення можливості до швидкого реагування на зміну кон'юнктури ринків збуту продукції.

Для реструктуризаційно-модернізаційної складової економічного потенціалу підприємства у сучасних капіталістичних умовах ключовим є наявність сформованого фінансованого потенціалу, який дозволяє залучати необхідні фінансові ресурси, що можуть бути основою модернізаційних змін.

Література

1. Перерва, П.Г., Н.М. Побережна Визначення ефективності використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. №2. С. 191-198.

2. Латишева О. В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку. *Економічний вестник Донбасса*, 2018. №3 (53), С. 126-130.

3. Ареф'єва О.В. Ареф'єв С.О. Методологічні підходи реалізації інноваційного управління розвитком підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика Серія «Економіка»* 2017. Випуск 3 (6). URL: <http://am.eor.by/index.php/gallery/125-vipusk-3-6-2017>

Ткаченко Т.П. к.е.н., доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Анотація. Обґрунтовано, що для досягнення конкурентних позицій на ринку важливим для промислових підприємств є забезпечення економічної безпеки. Основним підходом для розгляду економічної безпеки промислових підприємств виступає системний підхід. Виокремлено заходи щодо підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств у контексті забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства.

Ключові слова. Системний підхід, система, економічна безпека, конкурентоспроможність, промислове підприємство.

Для досягнення конкурентних позицій важливим для підприємств є забезпечення економічної безпеки промислових підприємств. Коли мова йде про економічну безпеку підприємства обов'язково враховується системний підхід до розгляду процесів забезпечення економічної безпеки підприємств. Системний підхід дає можливість підтримувати високий рівень конкурентоспроможності підприємства та безпеки його діяльності, оскільки дає можливість підвищити ефективність використання всіх ресурсів на промислових підприємствах.

Системний підхід щодо розгляду економічної безпеки промислових підприємств є ключовим у сучасних наукових дослідженнях щодо структуризації та функціонуванні складових економічної безпеки. Системний підхід дає можливість не тільки досліджувати саму систему економічної безпеки промислового підприємства, а й обґрунтувати комплексність загроз, цінностей побудови економічної безпеки її функціонування, закономірностей розвитку тощо. Це дає можливість отримати переваги по відношенню до собівартості продукції, а також сформувати резерви та забезпечити використання інноваційних впроваджень, стабілізувати ціну випуску продукції із урахуванням стабільного розвитку.

Підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства вимагає обґрунтування та забезпечення функціонування його системи економічної безпеки. Це можливо за умов дотримання таких вимог, як [1-6]:

- підвищення іміджу і прибутковості підприємства через забезпечення підвищення господарювання відповідно до сучасних викликів економічного розвитку;
- формування системи функціональних конкурентних стратегій у межах системи економічної безпеки промислового підприємства;
- розроблення та впровадження інноваційної політики орієнтованої на створення нових конкурентних переваг функціонування підприємства;
- забезпечення дієвої інвестиційної політики для забезпечення стабільного розвитку та розширення за необхідністю виробничих потужностей, а також їх модернізації;

- проектування консолідованої фінансово-цільової політики із урахуванням зовнішніх та внутрішніх тенденцій та змін ринків ресурсів та готової продукції;
- забезпечення кредитоспроможності та інвестиційно-інноваційної активності за рахунок стійкості доходів виробничого підприємства;
- активне використання інформаційно-аналітичних технологій та цифровізації у процесі моніторингу, аналізу та проектуванні функціонування підприємства та забезпечення його економічної безпеки;
- використання гнучкої цінової політики із урахуванням тенденцій, загроз та ризиків діяльності підприємства;
- постійне забезпечення різнорідних механізмів для забезпечення високої якості виробляємої продукції;
- організація та налагодження після продажного сервісного обслуговування та збутової інфраструктури та обслуговування продукції;
- задіявання механізму капіталізації інтелектуального капіталу для освоєння нових технологій та процесів на підприємстві;
- постійний моніторинг можливих джерел зниження собівартості випускаємої продукції при дотриманні високих стандартів якості та безпеки;
- модернізація виробництва та техніко-технологічне оновлення виробництва;
- підвищення ефективності організації виробництва та його управлінням;
- дотримання всіх вимог щодо екологічності виробництва та підвищення;
- формування корпоративної соціальної відповідальності;
- спільні дії з іншими суб'єктами ринків щодо удосконалення технологій енергозбереження, екологічного то соціального захисту.

Отже, перерахованих напрямів може забезпечити комплексність реалізації системи економічної безпеки промислового підприємства із активізацією його конкурентоспроможності та ринкових переваг.

Використані джерела:

1. Tulchynska S., Vovk O., Popelo O., Saloid S., Kostiuник O. (2021) Innovation and investment strategies to intensify the potential modernization and to increase the competitiveness of microeconomic systems. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.21 No.6, June 2021. pp. 161-168.
2. Вовк О.М., Тульчинська С.О. Еволюція модернізації економічних систем в контексті інноваційного розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. Т. 2. Вип. 6. С. 284-289.
3. Тульчинська С.О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного процесу. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 1(6). С. 89-95.
4. Солосіч О.С., Тульчинська С.О., Теоретичні та прикладні аспекти організації рейдерської діяльності як ключова загроза забезпеченню силової економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. Вип. 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8392>
5. Тульчинський Р.В. Тульчинська С.О., Ружицький А.В. Стратегії конкурентоспроможності підприємств в умовах макроекономічної нестабільності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. Вип. 6. С. 5-9.
6. Тульчинська С., Солосіч О., Чорній В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. Вип. 9. С. 54-58.
7. Ареф'єва О. В., Ковальчук А. М. Забезпечення економічної безпеки підприємства через мотивацію персоналу до стратегічних змін. *Проблеми економіки*. 2020. №4. С. 126-133

Устименко Д. В.,
Науковий керівник: д.е.н., доцент **Коваленко Н. В.**
Національний авіаційний університет

ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ ЯК ОДИН З КЛЮЧОВИХ ТРЕНДІВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Annotation: the purpose of this research is to consider the Internet of Things as one of the key trends in the development and formation of the digital economy, to describe the main features, trends and prospects of the newest technology.

Анотація: метою даного дослідження є розглянути Інтернету речей як одного з ключових трендів у розвитку та становлення цифрової економіки, охарактеризувати основні особливості, тренди та перспективи розвитку новітньої технології.

Ключові слова: Інтернет речей, цифрова економіка, цифровізація, збирання даних, пристрої, технології.

Keywords: Internet of Things, digital economy, digitalization, data collection, devices, technologies.

Інтернет речей (The Internet of Things, IoT) є невід'ємною складовою цифрової економіки, та являє собою концепцію комунікаційної мережі так званих «речей» (об'єктів), засновану на технологіях взаємодії між собою та із зовнішнім середовищем. Цілком ймовірно, що найближчим часом Інтернет речей стане основним способом збирання даних завдяки мільярдам підключених електронних пристроїв, які приймають дані ззовні та передають свої дані назовні. До пристроїв збору даних можна віднести такі пристрої як датчики, лічильники, радіочастотну ідентифікацію чи будь-які інші гаджети, що використовуються в повсякденному житті, можуть бути вбудовані в різні об'єкти та підключені до Інтернету. У зв'язку зі стрімкими темпами цифровізації світової економіки економічний ланцюжок створення даних відбувається в декількох країнах, та прискорюється через зменшення витрат і спрощення використання більш складних технологій, включаючи IoT.

Світова пандемія COVID-19 лише підкреслила ключову роль інтернету речей в житті людства. Деякі програми Інтернету речей допомагали боротися з пандемією за рахунок передачі важливих даних, підключених теплових камер, пристроїв для відстеження контактів та носіїв для моніторингу стану здоров'я. Крім того, датчики температури та відстеження посилок сприяли безпечній доставці чутливих вакцин проти COVID-19. Однак, все більше використання Інтернету речей викликало занепокоєння щодо безпеки, конфіденційності, сумісності та справедливості, якими необхідно управляти належним чином.

Світ швидко перейшов до віддаленої роботи та навчання, а важливість підключених пристроїв стала більш очевидною. До Інтернету речей було підключено в 2020 році 11,7 млрд пристроїв, тоді як до звичайного інтернету - 11 млрд. Така перевага сталася вперше в історії.

У 2020 році обсяг світового ринку речей становив 308,97 млрд дол. США. Згідно з прогнозами, ринок зросте з 381,30 млрд дол. США у 2021 році до 1,85 трлн дол. США, зі щорічним темпом зростання 25,4% в період 2021-2028 років. Відповідно до прогнозів International Data Corporation (IDC), у 2021-2024 роках пандемія негативно

вплинула на світові витрати на Інтернет речей, однак очікується повернення до двозначного зростання в середньо- та довгостроковій перспективі з досягненням щорічного зростання на прогностичний період на рівні 11,3%. На Китай, США та західну Європу припадає близько три чверті усіх витрат на Інтернет речей. Хоча спочатку всі три регіони матимуть однакові суми витрат, згодом витрати Китаю зростатимуть швидше, ніж у двох інших регіонах – 13,4% порівняно з 9,0% та 11,4% відповідно, що робить його провідною країною за рівнем витрат на Інтернет речей. Найшвидше щорічне зростання на Інтернет речей спостерігатиметься на Близькому Сході та у Північній Африці (19,0%), Центральній та Східній Європі (17,6%) та Латинській Америці (15,8%).

Охорона здоров'я очолила список сегментів з найбільшим зростанням впровадження IoT, за нею слідують розумна електроенергія, підключені автомобілі і додатки для розумних міст. Так, IoT в секторі охорони здоров'я зростає майже на 39% і досягне \$ 188,2 млрд до 2025 року (у 2020 році цей показник склав \$ 72,5 млрд). Очікується, що до 2025 року в середньому на людину припадатиме майже чотири пристрої Інтернету речей. За оцінками Groupe Speciale Mobile Association (GSMA) загальна кількість з'єднань Інтернету речей збільшиться з 9,1 мільярда у 2018 році до 25,2 мільярда у 2025 році, що принесе дохід у розмірі 1,1 трильйона доларів США.

За оцінками, у 2018 році, світова економіка отримала вигоду у розмірі 175 мільярдів доларів від переваг продуктивності бізнесу, отриманої від використання Інтернету речей. Очікується, що вигода від використання Інтернету речей для бізнесу зростає до 3,7 трлн дол. США у 2025 році, що становить 0,34% світового ВВП. США та Китай є світовими лідерами за зростанням продуктивності Інтернету речей, що становить понад 50% загальносвітових переваг.

Оскільки Інтернет речей сприяє набагато більшому збору та споживанню даних, використання цих технологій викликає посилення проблем конфіденційності та безпеки. Досліджуючи управління технологіями Інтернету речей Світовий економічний форум (WEF) наголошує на тому, що багато ризиків, пов'язаних з Інтернетом речей не вдалося ефективно подолати. Важливим є регулювання різних типів додатків Інтернету речей, правил конфіденційності, транскордонного обміну даними та кібербезпеки. Інтернет речей є одним із головних світових трендів та рушійною силою розвитку цифрової економіки. Неодмінною перспективою є масштабування технологій Інтернету речей, їх використання як на мікро-, так і на макрорівнях економіки, причому в абсолютно всіх галузях економіки. Інтернет речей є потужним інструментом у становленні конкурентоспроможності та рушійною силою економічного розвитку країн світу.

Федорчук А. О.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: **Ковальчук А.М.** к.е.н., доцент кафедри
Національний авіаційний університет

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КИТАЇ

Анотація. У тезах досліджено та узагальнено китайської досвід розвитку цифрової економіки. Виділені теоретичні аспекти китайського досвіду цифровізації економіки, які узагальнені в етапах цифровізації економіки. Систематизовані практичні результати щодо створення економічного зростання і розвитку.

Ключові слова: цифрова економіка, цифровізація, адаптація, розвиток.

Частка цифрової економіки у Китаї вже зараз становить 30,6% ВВП. Завдяки цифровим трансформаціям в країні вдалося створити 2,8 млн нових робочих місць і забезпечити щорічне зростання зайнятості на 21%. Безсумнівно, цифрова економіка стала найбільш жвавою областю економічного розвитку Китаю за останні роки. У 2017 року про неї вперше згадали в звіті про роботу уряду [1]. Цифрову економіку в Китаї стали вважати новою силою, яка прискорила зростання і розвиток економічного життя країни.

Вже найперші результати розвитку цифрової економіки Китаю показали всьому світу величезний потенціал і привабливість стрибкоподібного зростання науки і техніки. В 2017 році Китай неймовірно популярність отримали мобільні платежі. Вони переступили епоху банківських карт, на формування якої пішли десятки, а то і добра сотня років. У містах першої і другої лінії більше не потрібні платіжні термінали, а для проведення переважної більшості повсякденних транзакцій достатньо всього лише мобільного телефону. Сьогодні за допомогою мобільного телефону люди можуть отримувати консультації лікарів, оплачувати воду і електрику, вирішувати питання, що виникають під час автомобільних аварій, а в разі таких стихійних лих, як тайфуни і грози, можна інформувати і попереджати всі населення [1]. Цифрова інформація береться у людей і використовується для їх же блага.

В Китаї є програма, яка є засобом для розвитку цифрової економіки. В таких же споживчих сферах, як фінанси, медицина, освіта, транспорт, ця програма вже стала корисним інструментом. Вона або змінила спосіб взаємодії з користувачем, або призвела до появи нових бізнес-моделей, або допомогла підвищити ефективність цих галузей завдяки миттєвому обміну інформацією. Можна сміливо стверджувати, що зміни, до яких привела програма «Інтернет!» в різних сферах, - лише початок, як і «Інтернет + медицина», яка аж ніяк не обмежується такими простими операціями, як запис на прийом до лікаря по телефону або оплата медичної страховки. В майбутньому розвиток цифрової економіки революційним чином перетворює ключові переваги кожної галузі. Цифрова економіка змінює світогляд і спосіб мислення людей. Вона сприяє проникненню економіки спільного споживання в різні галузі народного господарства. Обмін цифровими даними

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University. дозволив відокремити право власності на продукти від права користування ними [2]. .

За допомогою технологій в цифровій економіці формується такий фактор консолідації суспільства, як довіра. Низька вартість, можливість ведення записів, запити в реальному часі і маса інших переваг, яких не було в доцифрову епоху, створюють у користувачів довіру до цифрових технологій. Воно дозволяє нам купувати товари за тисячу кілометрів від нас, без побоювання сідати в попутний транспорт з незнайомцями, швидко і зручно користуватися кредитно-фінансовими послугами. Завдяки децентралізованому розвитку цифровий зв'язок формує автономну інфраструктуру [2]. Більш того, всі суб'єкти цієї екосистеми отримують можливість швидко і автоматично зростати.

Отже, цифрова економіка - це новітній шлях безперервного розвитку світової економіки, який базується на використанні цифрових технологій. Вона здатна не тільки підвищити економічну продуктивність в малорозвинених регіонах, а й, що важливіше, дати населенню цих регіонів найрізноманітніші можливості для позитивних змін.

Якщо говорити про Україну, то на відміну від інших країн, де державі відведено провідну роль у формуванні цифрової економіки, українські фахівці зазначають, що роль держави в цьому процесі не така значна, а долучення до міжнародного онлайн-бізнесу – це не вибір, а необхідність, яка сама по собі призведе до поступового переходу до цифрового управління і що винятково завдяки міжнародним відносинам розвиток цифрової інфраструктури є неминучим.

Нині показники економіки Китаю зростають завдяки розвитку технологій, модернізації. Масштаби національного ринку і правильний підхід до управління й контролю в ранні роки розвитку технологій зробили країну глобальним лідером у таких галузях, як електронна комерція і фінансові технології.

Література

1. Цифрова трансформація Китаю - Ма Хуатен. 2019р., 250 с.
2. Загарій В.К., Ковальчук Т.Г., Синільник В.В. Пріоритетність розвитку цифрової економіки для України. Приазовський економічний вісник, 2019, Випуск 2 (13), С. 64-68 http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/13.pdf
3. Вовк О.М. Детермінанти модернізації підприємств інфраструктурної сфери: теорія, методологія, практика. Київ, ФОП Маслаков, 2020. 480 с.
4. Вовк О.М., Ковальчук А.М. Стратегічне управління розвитком підприємств в умовах конкурентної економіки. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2019. №1. С. 20-32. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Znpnudps/index.html>.

ПРИТАМАННІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Обґрунтовано, що концепція креативної економіки набуває все більшого значення для розвитку постіндустріального напрямку суспільного розвитку, оскільки дозволяє інтенсивно нарощувати обсяги, генерованої економічною системою забезпечуючи сталий розвиток соціально-економічних систем регіонів. Визначено, що об'єднуючим елементом широкого кола трактувань поняття «регіон» є в першу чергу системність цього поняття. Виокремлено притаманні особливості регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки порівняно з іншими системними утвореннями.

Ключові слова. Креативна економіка, регіональна економічна система, регіон, система.

Сучасні тенденції глобалізаційного розвитку економічних систем супроводжуються становленням постіндустріального суспільного розвитку. Ядром розвитку економічних систем у постіндустріальному розвитку виступають знання, інформація, інновації, цифрові технології, креативні підходи тощо. Останнім часом все більше набирає обертів концепція креативної економіки, що дозволяє інтенсивно нарощувати обсяги, генерованої економічною системою, доданої вартості паралельно забезпечуючи сталий розвиток соціально-економічних систем регіонів та усіх її складових.

Незважаючи на наявність потужного теоретичного базису сформованих принципів побудови креативної економіки, на даний час більш широкого висвітлення потребують теоретичні аспекти реалізації концептуальних положень даної теорії в контексті забезпечення ефективного функціонування регіональних економічних систем.

Сучасні положення теоретичної ідентифікації поняття «регіону» у економічній літературі характеризується плюралізмом наукових думок, що варіюються від вузького розуміння як певного територіально обмеженого утворення, що характеризується низкою спільних економічних, соціокультурних, природних та демографічних ознак [1; 3; 5]. До більш комплексних дефініцій, що визначають регіон як системне поліфункціональне утворення, об'єднане сукупністю господарсько-правових та соціокультурних відносин просторово-територіального характеру у складі економічних систем вищого рівня [2; 4].

Однак, необхідно зазначити, що об'єднуючим елементом широкого кола відповідних трактувань є в першу чергу системність поняття регіону.

В умовах становлення креативної економіки притаманними особливостями регіональних економічних систем порівняно з іншими системними утвореннями є наявність низки специфічних ознак до яких слід віднести:

по-перше, фактори виробництва, які в подальшому формують поняття «продуктивних сил регіону» як сукупності ресурсного потенціалу регіональних систем, який є необхідний для виробництва економічних благ та задоволення потреб споживачів із урахуванням креативних підходів до виробничих процесів та прийняття оптимальних рішень;

по-друге, економічні відносини, як сукупність зв'язків, які формуються в процесі руху продукції на усіх стадіях відтворювального циклу із урахуванням можливої їх оптимізацією за рахунок задіявання креативних ідей;

по-третє, просторова ознака, що описується територіальною обмеженістю регіональних економічних систем;

по-четверте, функціональна масштабованість, оскільки розмір систем обумовлюється їх функціональними можливостями, при цьому зберігається їх відносна автономність економічних взаємодій, що в умовах становлення креативної економіки функціональності систем може надавати нові якості.

Таким чином, очевидним є специфічність регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки як досліджуваного об'єкту, що потребує врахування вище перерахованих особливостей їх функціонування та побудови, які виявляють себе на різних рівнях відповідної економічної організації. Тобто досліджуючи регіональні економічні системи в умовах становлення креативної економіки, варто брати до уваги, що останні представляють собою складні організаційно-господарські комплекси, які не обмежуються територіальними межами їх формального статусу.

Використані джерела:

1. Вовк О.М., Тульчинська С.О. Еволюція модернізації економічних систем в контексті інноваційного розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. Т. 2. Вип. 6. С. 284-289.
2. Дергалюк Б. В., Тульчинська С.О., Перепелюкова О.В. Структурні зміни в економіці регіонів як запорука економічного зростання. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 31. С. 215-219.
3. Тульчинська С.О. Підходи до визначення поняття «регіон». *Ефективна економіка*. № 6. 2012. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
4. Тульчинська С.О. Стратегія розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів – імператив становлення економіки знань. *Ефективна економіка*. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
5. Тульчинська С.О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного процесу. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 1(6). С. 89-95.
6. Arefieva Olena, Polous Olga, Arefiev Volodymyr, Kopcha Yuri, Sandeep Kumar Gupta. Intellectualization Of Human Capital Development In Digital Economics. *International Journal of Advanced Science and Technology*, Vol. 29, No. 8s, 2020, pp. 2297-2303. <http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/issue/view/278>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЙ

Анотація. Розглянуто конкурентні переваги, які забезпечує діджиталізація бізнес-організаціям. Обґрунтовано, що розвиток діджиталізації є важливим джерелом конкурентних переваг.

Ключові слова: діджиталізація, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, цифрова трансформація, бізнес-організація.

Основні наукові результати. Розвиток вітчизняних бізнес-організацій у сучасних умовах господарювання, що характеризуються наростаючою конкуренцією та пришвидшеними темпами змін у конкурентному середовищі, засвідчує наявність значної кількості об'єктивних і суб'єктивних причин, що перешкоджають сталому зростанню ефективності їхньої діяльності. Для посилення ролі діджиталізації у забезпеченні конкурентоспроможності у загальній системі управління бізнес-організаціями необхідні дослідження, які б системно охоплювали питання розвитку цифрової економіки з урахуванням основних цільових характеристик для забезпечення здатності бізнес-організацій впливати на ринкову ситуацію у власних цілях, формувати стійкі конкурентні переваги з метою ефективного впливу на кінцеві результати діяльності.

Формування та реалізація конкурентних переваг є метою і результатом стратегічного управління бізнес-організаціями, концентрованим проявом лідерства серед конкурентів. Їх особливості і механізм досягнення – є одним із ключових факторів конкурентоспроможності. Щоб бути конкурентоспроможним, організації повинні володіти унікальними конкурентними перевагами, завдяки яким можна досягти не лише тимчасового результату, а і забезпечити довгостроковий розвиток.

Нові тенденції у розвитку економічних відносин, стрімке формування нових умов конкуренції, посилення ролі інноваційної та інтелектуальної складової у конкурентних процесах на ринку, цифрова трансформація бізнес-процесів, динамічність економічного розвитку загалом, обумовлює необхідність перегляду традиційних уявлень про конкурентні переваги бізнес-організацій як основи забезпечення їхньої конкурентоспроможності та спонукає до пошуку нових, відповідних сучасним умовам господарювання, методологічних підходів до забезпечення успішного розвитку шляхом перегляду традиційних та виявлення нових джерел конкурентних переваг.

Всеохоплюючим трендом сучасних економічних відносин є діджиталізація, яка вийшла на якісно новий рівень важливості для бізнес-організацій у напрямі підвищення їхньої конкурентоспроможності та є потужним джерелом конкурентних переваг.

Діджиталізація, за свідченням світового досвіду вважається конкурентною перевагою та дієвим інструментом щодо переорієнтації управлінської та бізнесової діяльності для підвищення прибутковості та забезпечення високої конкурентоспроможності на основі широкомасштабного використання перспективних цифрових технологій і побудови комунікаційних ланцюгів [1, с. 18].

Діджиталізація забезпечує підприємствам такі конкурентні переваги як: надання додаткової цінності товару через якісний сервіс; високий рівень зв'язку з клієнтами та цільовою аудиторією; підвищення іміджу компанії за допомогою швидкої комунікації з клієнтами; зниження ціни за допомогою автоматизації процесів та оцифрування бізнес процесів; прозорість внутрішніх та зовнішніх процесів підприємства; підвищення лояльності клієнтів до компанії [2, с. 22].

Внутрішньою метою цифрової трансформації є підвищення ефективності бізнес-процесів. Для задоволення потреб у гнучкості й швидкості змін, гострим стає питання впровадження хмарних платформ, які прискорюють розробку додатків, робочих процесів, інтеграцію даних, а також дозволяють розширити можливості аналітики й спростити процес підготовки корпоративної звітності, що є важливим для своєчасного прийняття якісних управлінських рішень. При цьому, зовнішні переваги, одержувані підприємствами від цифрової трансформації – це можливість розробки та адаптації продуктів / послуг з урахуванням потреб та очікувань клієнтів – перехід від «цільової аудиторії» до персоналізації, що підвищує лояльність споживачів та є запорукою конкурентної переваги в боротьбі за покупця [4].

Висновки. Таким чином, розвиток діджиталізації є важливим джерелом конкурентних переваг, що визначає темпи розвитку бізнес-організацій у напрямі підвищення ефективності бізнес-процесів, підвищення іміджу, підвищення мотивації працівників, розвитку у них креативного мислення, економії робочого часу, кращому представленню та засвоєнню інформації, яка подається.

Список літератури

1. Гудзь О. Є. Діджиталізація, як конкурентна перевага підприємств / О. Є. Гудзь, С. А. Федюнін, В. В. Щербина // Економіка. Менеджмент. Бізнес. - 2019. - № 3. - С. 18-24. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esmebi_2019_3_5.
2. Лігоненко Л. О. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях / Лігоненко Лариса Олександрівна, Хріпко Анна Володимирівна, Доманський Анатолій Олександрович // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»: зб. наук. пр. / [редкол.: Д. І. Коваленко (голов. ред.) та ін.]. – Київ, 2018. – № 2, т. 2. – С. 20–25.
3. Leipziga T. et al Initialising customerorientated digital transformation in enterprises // Sustainable Manufacturing: In: 14th Global Conference. GCSM. Procedia Manufacturing 8. 2017. – p. 517-524.

Циганій С.В., студент,
Науковий керівник: доцент **Ковальчук А.М.**
Національний авіаційний університет, м. Київ

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Анотація. Важливість стратегічної поведінки різко зросла за останнє десятиліття. У минулому багато фірм змогли успішно працювати, звертаючи увагу переважно на щоденну роботу над внутрішніми проблемами, пов'язаними із підвищенням ефективності використання ресурсів у поточній діяльності. Практика показує, що ті організації, які впроваджують інтегровану стратегію та управління та беруть це до уваги при формуванні її структури управління, працюють успішніше та отримують прибуток значно вищий за середній для галузі.

Ключові слова: управління, конкурентоспроможність, стратегічне управління, продуктивність, стратегія, ефективність.

Основні наукові результати. За останнє десятиліття ринкові трансформації в Україні призвели до змін у системі управління підприємствами, адекватних зовнішньому конкурентному середовищу. Конкурентоспроможність підприємства як об'єкта управління - це сукупність взаємопов'язаних елементів, спрямованих на забезпечення міцних конкурентних позицій, збереження існуючих та створення нових конкурентних переваг. В сучасних умовах в Україні спостерігається зростання конкуренції, внаслідок чого керівники підприємств знаходяться у постійному пошуку нових (адекватних умовам конкуренції) інструментів управління конкурентоспроможністю підприємства, що визначає актуальність вивчення цього питання .

Досягнення високого рівня конкурентоспроможності є стратегічною метою підприємства в ринкових умовах, що потребує консолідації всіх підрозділів та ланок системи управління підприємством. Однак управління конкурентоспроможністю не є еквівалентом усієї діяльності підприємства для досягнення кінцевих цілей, а включає ті функції, які стосуються розробки та реалізації стратегії конкуренції, стимули до реалізації стратегії, цільову спрямованість різних видів діяльності. Конкурентоспроможність підприємства в загальній класифікації об'єктів управління можна віднести до функціональних (на відміну від виробничих та структурних), які потребують розробки спеціального механізму управління [1].

Головною ознакою управління конкурентоспроможністю підприємства є його орієнтація на майбутнє. Необхідність управління конкурентоспроможністю підприємства обумовлена, насамперед, тривалими швидкими змінами зовнішнього середовища, появою важко передбачуваних економічних та фінансових ситуацій. Безсумнівно, що ефективна система управління конкурентоспроможністю підприємства забезпечить стабільне становище підприємства на ринку, створивши стабільне зростання його конкурентних переваг у середовищі, що швидко змінюється. Існують основні етапи оцінки та підвищення конкурентоспроможності підприємств (табл. 1). Для оцінки конкурентоспроможності підприємств, які

виробляють широкий асортимент продукції, можна використовувати модель дезагрегації, використовуючи детальні показники кожної конкретної групи товарів/діяльності [2]. Це необхідно для визначення місця, яке займає ця група товарів (або окремі товари) у ряді подібних товарів на ринку.

Використовуючи етапи оцінки та підвищення конкурентоспроможності підприємства, можна проаналізувати та виявити основні проблеми та недоліки підприємства.

Таблиця 1

Модель поетапної оцінки та стратегії розвитку для підвищення конкурентоспроможності підприємств

Етапи	Стратегія
Перший етап	Аналіз показників, що визначають конкурентоспроможність підприємства: - аналіз конкурентного (ринкового) середовища; - аналіз внутрішнього середовища
Другий етап	Визначення характеристик галузі
	Формалізація методів оцінки конкурентоспроможності підприємства
Третій етап	Визначення знаків та встановлення на них обмежень
	Визначення необхідної інформації та джерела її отримання
Четвертий етап	Визначте додаткові ресурси, які мають бути залучені до оцінки
	Кількісна оцінка індивідуальних характеристик для кожного рівня градацій шкали з урахуванням вагового коефіцієнта
П'ятий етап	Розробка заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства
Шостий етап	Контроль за дотриманням якості та термінів виконання
	Стратегія розвитку підвищення конкурентоспроможності підприємств

Підприємство повинно розробляти і застосовувати в залежності від умов, що складаються на ринку, різновиди стратегій, використовувати найефективнішу для конкретних умов. Як правило, успішні організації мають цілий набір таких розробок, до яких належать:

- стратегія зниження собівартості продукції;
- стратегія диференціації продукції;
- стратегія сегментування ринку;
- стратегія впровадження новин;
- стратегія негайного реагування на потреби ринку;
- стратегія диверсифікації [3].

Основний принцип поведінки успішної фірми на ринку – це вибір і реалізація проєктів, найрентабельніших за поточних ринкових умов. Вибір стратегії, що найбільшою мірою відповідає особливостям підприємства і тенденціям розвитку ринкової ситуації, включає низку процедур:

- оцінку переваг і ризиків стратегії;
- аналіз відповідності ринкових умов, необхідних для реалізації стратегії, реальній ситуації на ринку;

- аналіз відповідності особливостей організації виробництва та управління на підприємстві пред'явленим вимогам [3].

Підприємства повинні знати своє місце в ієрархії конкурентоспроможності підприємств, щоб прагнути досягти більшого. Це неможливо здійснити без стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства.

Перевагами стратегічного управління конкурентоспроможністю є те, що діяльність підприємства орієнтована на те, щоб досягти успіху на ринку, позиціонувати організацію, враховуючи майбутнє конкурентний стан. Можливість здійснювати оцінку загроз і можливостей з зовнішньої сторони і відповідно на них реагувати. Обов'язково встановлюються стратегічні кращі сфери і масштаби діяльності, орієнтуючись на потенціал організації і привабливість галузі. Можливість знаходити альтернативні варіанти дій для створення конкурентних переваг, їх порівняльної оцінки і вибору кращого. Також можна створити систему планування та реалізації планів, які об'єднують всі рівні управління.

Висновки. Виходячи з усього вищесказаного, можна сказати, що стратегічне управління конкурентоспроможністю вкрай необхідно здійснювати підприємствам. Знання розташування організації на тому чи іншому рівні управління конкурентоспроможності, дозволяє керівництву правильно оцінити ситуацію і вжити необхідних заходів. Управління конкурентоспроможністю дозволяє організаціям досягти успіху в суперництві в порівнянні з конкурентами, і тим самим, зайняти більш вигідне місце на ринку, тобто отримати можливість для подальшого розвитку і вдосконалення діяльності підприємства.

Список літератури:

1. Белов О.В. Методичні підходи до оцінки рівня конкурентоспроможності торговельного підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2011. Спецвипуск 33, Ч. 1. С. 18–25.
2. Іванов Ю.Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток: монографія Х. : ІНЖЕК, 2008. –352 с.
3. Шевчук К.І. Економічні інструменти управління ефективністю і конкурентоспроможністю виробництва (підприємства) Міжвідомчий наук.-тех. зб. «Будівельне виробництво». -Вип.63.-К.:БП НДІБП, 2018

Чобіток В.І., д.е.н., доц.,
проф. кафедри економіки та менеджменту
Бірюкова К.В., магістр
Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків)

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Поява цифрових технологій у всіх сферах життя сучасного суспільства потребує створення інноваційних платформ розвитку. Для досягнення конкурентних позицій у цифровому просторі необхідно прискорити процес цифрової трансформації економіки, враховуючи нові глобальні виклики.

Цифрова трансформація активно впливає на відповідні проекти, які мають вирішальне значення для успіху ведення бізнесу та значною мірою заснована на використанні послуг в соціально-економічних системах. Більше того, цей взаємозв'язок та механізм його реалізації залишаються недостатньо дослідженими, що змушує розробляти та використовувати інструменти для їх виявлення, оцінки та ефективного управління.

Цифрова трансформація соціально-економічних систем базується на цифрових платформах, які інтегрують економічні, соціальні та технологічні процеси та формують системи цифрових послуг. Тому в економіці виникає новий напрямок, нова категорія бізнес-структур у сфері послуг – інтегратори послуг, роль яких полягає у формуванні механізмів, методів управління, співпраці мережевих сервісів з іншими підприємствами, а також включає багато інших напрямів розвитку.

Є основні недоліки, які заважають соціально-економічним системам успішно оцифрувати свій бізнес:

нерозуміння справжніх масштабів цифрової трансформації, незалежно від галузевих змін чи впливу цифрових технологій на інноваційний розвиток підприємств;

надмірна увага до внутрішніх потреб підприємства замість детального аналізу потреб споживачів з урахуванням майбутніх змін у галузі та ринку в цілому;

особиста команда, де члени правління розглядають цифрову трансформацію як проблему управління, а не як частину своєї ролі, тоді як керівництво розглядає її як частину ІТ. Така позиція ускладнює реальні зміни. Цифрова трансформація повинна бути частиною місії компанії та лежати в основі її стратегічних планів. Інакше прогрес буде нерівномірним або не досягнутий зовсім;

відсутність чіткого визначення стратегічних і тактичних цілей, показників, кінцевого результату та формату цифрової трансформації, коли проекти цифровізації не взаємопов'язані і навіть конкурують між собою за такі ресурси, як грошові інвестиції, пріоритети впровадження та компетентний персонал;

відсутність орієнтації на зростання, де інновації ігноруються, а проблеми сприймаються як можливості для розвитку підприємства;

фокусування на технологіях замість того, щоб звертати увагу на їхню корисність для ефективності підприємства, де новий інструмент цифрової трансформації позиціонується як цінність сама по собі, а не засіб досягнення мети;

надмірний процес планування, що уповільнює процес змін і знижує гнучкість підприємства. Це допоможе вирішити процедуру швидкої та ітеративної інновації у вигляді продукту з мінімальною рентабельністю, який можна представити споживачеві, а потім уточнювати за допомогою аналізу зворотного зв'язку в реальному часі;

локальна оптимізація замість загального покращення, коли ініціативи зосереджені лише на конкретних завданнях поточного періоду, а не на глобальних трансформаціях, корисних для всього підприємства у стратегічному плані. Якщо реалізується стратегія еволюційного вдосконалення, то трансформація має носити структурний характер і орієнтуватися на зміну бізнес-моделі, переосмислення продуктів і процесів з точки зору їх створення;

ігнорування корпоративної культури, яка репрезентує цінності, норми та переконання працівників.

Тому слід пам'ятати, що інструментами цифрової трансформації є насамперед продукти, процеси, які різко змінюються. Тому низький рівень цифрової культури на підприємстві є серйозною перешкодою для успішного розвитку інновацій та реалізації стратегії цифрової трансформації.

Література:

1. Криворучко О. С. Імперативи формування та доміанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті / Н. М. Краус, О. С. Криворучко // Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст.: зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., 2–3 лист. 2017 р. – Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2017. – С. 681–685.

2. Прохорова В. В., Юрман Я. В. Формування інноваційно-організаційної культури на підприємстві як основа активізації процесу інновінгу. Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій: колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, професора Прохорової В. В. - Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2020. С. 52-60.

3. Чобіток В. І. Інтегрований механізм інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств: мультиагентні технології. / В. І. Чобіток // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2019. - № 4 (68). - С. 148–154.

Чобіток В.І., д.е.н., доц.,

проф. кафедри економіки та менеджменту

Старенков Д.О., магістр

Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків)

СУТНІСТЬ ЦИФРОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ЛОГІСТИЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Світова глобалізація та зростаюча динамічність розвитку ринкової економіки зумовлюють потреби внутрішніх ринків і ставлять нові завдання перед вітчизняними підприємствами для підвищення рівня конкурентоспроможності та виходу на нові ринки. Для того щоб успішно функціонувати в ринкових умовах і задовольняти потреби економічних суб'єктів, необхідно раціонально використовувати цифрові тенденції в логістичному управлінні підприємствами.

Ця обставина вимагає істотного перегляду механізму функціонування розподільної системи вітчизняних підприємств на основі логістичного підходу, маючи на увазі під ним формування інтегрованих систем організаційно-економічного, інформаційного та іншого порядку, призначення яких полягає не тільки в забезпеченні більш досконалого рівня обслуговування споживачів, але і в глобалізації господарської діяльності, активізації виконання міжнародних вимог в напрямку відповідального зберігання вантажів за допомогою використання цифрових тенденцій в логістичному управлінні підприємствами.

В економічній літературі можна зустріти кілька підходів до виділення етапів розвитку логістичного управління підприємствами, тому, розглядаючи їх, неважко помітити, що основна відмінність полягає в різному ступені деталізації періодів розвитку логістичного управління підприємствами, при цьому всі зазначені підходи дають змогу простежити зміну концептуальних підходів та визначити значущість цифрових технологій в цьому процесі.

Використання цифрових тенденцій в логістичному управлінні підприємствами є найбільш ефективним механізмом реалізації економічних перетворень і виступає в світовій системі руху товарів як спосіб планування, формування та розвитку переміщення матеріальних потоків з мінімальними тимчасовими і фінансовими витратами.

Разом з тим, проблеми розвитку системи використання цифрових тенденцій в логістичному управлінні підприємствами як складової розвитку сучасної системи господарювання підприємств та адаптації їх у вітчизняних реаліях потребують подальшого дослідження.

В сучасних ринкових умовах одним із основних напрямків підвищення конкурентоспроможності є формування ефективної системи використання цифрових тенденцій в логістичному управлінні підприємствами, що надасть можливість своєчасно продукувати ефективні управлінські рішення.

В часи глобальних перетворень йде процес формування економіки інноваційного типу, що передбачає інтенсивний розвиток і впровадження інформаційних технологій, обґрунтоване створення конкурентного середовища в сфері руху товарів, розвиток співробітництва та взаємодії в системі економічних взаємовідносин між учасниками процесу розподілу продукції. Система логістичного управління підприємствами

направлена на посилення інтеграційних тенденцій в економіці, а це в свою чергу, вимагає використання цифрових технологій та пошуку оперативних і функціональних ринкових механізмів, що забезпечують ефективне функціонування вітчизняних підприємств.

Література:

1. Вовк О. М., Борисюк І. О. Розвиток інтелектуального капіталу як конкурентної переваги підприємства. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі : колективна монографія / за заг. ред. О. В. Ареф'євої. Київ : НАУ, 2019. С. 94-102.
2. Прохорова В. В., Проценко В. М., Чобіток В. І. Формування конкурентної стратегії підприємств на засадах інноваційно-спрямованого інвестування [текст монографії]. Харків: УІПА, 2015. – 291 с.
3. Прохорова В. В., Юхман Я. В. Формування інноваційно-організаційної культури на підприємстві як основа активізації процесу інновіngu. Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій: колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, професора Прохорової В. В. - Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2020. С. 52-60.

ІННОВАЦІЙНА БЕЗПЕКА: ІНДИКАТОРИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РЕАЛІЇ В УКРАЇНІ

Визначено значимість інноваційної безпеки в системі забезпечення економічної безпеки держави. Визначено індикатори інноваційної безпеки відповідно до національної методики. На основі проведеного аналізу виявлено основні загрози інноваційній безпеці України.

Ключові слова: економічна безпека, інноваційна безпека, інновації.

Досвід розвинених країн свідчить, що їх економічне зростання напряму пов'язане з модернізацією суспільного виробництва на основі впровадження інновацій (у розвинених державах 70-90% приросту ВВП припадає на науково-технічний прогрес). Недооцінка інноваційного фактору розвитку в нашій державі породжує загрозу зниження економічної безпеки держави як основи самостійного і стійкого розвитку України. Очевидно, що забезпечення економічної безпеки України можливе тільки на основі динамічного й стійкого розвитку інноваційної сфери, яка, стимулюючи економічний розвиток, слугуватиме основою для підвищення рівня життя населення.

Серед чинників, що негативно впливають на забезпечення економічної безпеки держави в інноваційній сфері, слід виділити такі:

- ⇒ слабкий розвиток інноваційної інфраструктури та низький рівень трансферу технологій;
- ⇒ низький рівень фінансування НДДКР, що призводить до втрати наукових кадрів та інтелектуальної власності, погіршення структури науково-технічного потенціалу, зниження інноваційної активності;
- ⇒ зниження рівня «інтелектуалізації» експорту і зростання імпортозалежності країни від наукоємних товарів;
- ⇒ недостатній рівень інформаційного забезпечення інноваційної діяльності;
- ⇒ неадекватна податкова політика держави, яка не сприяє зростанню інноваційної активності підприємств;
- ⇒ повільний розвиток ефективних форм інноваційної діяльності та ін.

Розуміючи значимість інноваційної сфери у забезпеченні економічної безпеки держави, в Україні діють методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки [1], у відповідності з якими складовою економічної безпеки є інноваційно-інвестиційна складова. Відповідно до вище вказаної національної методики до *індикаторів безпеки в інноваційній сфері належать:*

- ⇒ питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, % (X1);
- ⇒ відношення витрат на наукові та науково-технічні роботи за рахунок держбюджету, % до ВВП (X2);
- ⇒ чисельність спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи, до чисельності зайнятого населення (на 1 тис. осіб) (X3);

- ⇒ питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств, % (X4);
- ⇒ питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості, % (X5);
- ⇒ відношення експорту роялті, ліцензійних послуг, комп'ютерних та інформаційних послуг, наукових та конструкторських розробок, послуг в архітектурних, інженерних та інших технічних галузях, % до ВВП (X6);
- ⇒ частка осіб, які повідомили, що за останні 12 місяців користувалися послугами Інтернету (обстеження домогосподарств), % (X7).

В цілях виявлення рівня загроз за вище перерахованими індикаторами в національній методиці визначено їх значення за рівнем небезпеки. Аналіз стану інноваційної безпеки за системою визначених індикаторів відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Стан інноваційної безпеки в Україні як складової економічної безпеки держави, 2010-2019 рр.

Індикатори	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
X1	0,75	0,65	0,67	0,7	0,6	0,55	0,48	0,45	0,47	0,43
	*****/*****				*****					
X2	0,33	0,29	0,33	0,32	0,25	0,2	0,155	0,159	0,17	0,166
	****				*****					
X3	8,02	7,68	7,14	6,73	6,29	6,17	4,58	4,24	4,05	3,53
	****			*****						
X4	11,5	12,8	13,6	13,6	12,1	15,2	16,6	14,3	15,6	13,8
	****	***								
X5	3,8	3,8	3,3	3,3	2,5	1,4	1,4	0,7	0,8	1,3

X6	0,7	0,8	0,9	1,1	1,6	2,4	2,5	2,5	2,7	3
	***			**	*					
X7	22	28,7	35,3	33	46	49	53	59	63	70
	*****	*****		***			**			

Умовні позначення рівня безпеки: * - оптимальний; ** - задовільний; *** - незадовільний; **** - небезпечний; ***** - критичний. Через флеш (!) позначено рівень безпеки, який знаходиться між двома суміжними рівнями.

 - візуалізація критичного та небезпечного рівня безпеки

Як свідчать дослідження, за ключовими індикаторами інноваційної безпеки Україна, на жаль, демонструє вкрай загрозливі результати та тенденції. Так, питома вага виконаних наукових і науково-технічних робіт по відношенню до ВВП в Україні складає менше 1%, а в останні роки – менше 0,5%, в той час коли оптимальне значення даного індикатора визначено на рівні 3%. Негативну тенденцію та критичний рівень небезпеки з 2015 р. демонструє такий індикатор як чисельність спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи (знизився з 8,02% у 2010 р. до 3,53% у 2019 р. при оптимальному значенні 35%, що в певній мірі є наслідком як кількісних, так і якісних міграційних втрат України). Досить низький

рівень безпеки спостерігається також і за показником питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації (протягом 2010-2019 рр. варіювала в межах від 11,5 до 16,6%). Тобто, в Україні досить низька частка підприємств, що реалізують інноваційні проекти. Незмінно критичний рівень безпеки протягом 2010-2019 рр. демонструє показник питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в обсязі реалізованої промислової продукції. Так, оптимальне значення даного індикатора визначено на рівні 25%, в той час як в Україні його значення варіювало від 0,8 до 3,8%, що не відповідало навіть критичному рівню безпеки (5%). Досить суперечливим в контексті реального відображення інноваційної компоненти економічної безпеки є показник користування населенням мережею Інтернет. На нашу думку, даний показник, хоча і відображає рівень доступу до інформації та рівень мобільності населення, все ж прямим індикатором інноваційної безпеки не є. Адаже не стільки важливо аналізувати кількісний аспект доступу до мережі Інтернет, як якісний (джерелом пошуку якої інформації слугує Інтернет?).

Таким чином, вказані чинники в сфері національної інноваційної безпеки посилюють структурні диспропорції в промисловості, стримують зростання продуктивності праці, негативним чином позначаються на темпах зростання виробництва та його ефективності і, зрештою, на економічній безпеці держави. Ігнорування виявлених загроз в інноваційній сфері може надовго «відкинути» Україну від рівня розвинених держав, законсервувати економічні проблеми та призвести до втрати економічного суверенітету держави. Стратегічними напрямами підвищення інноваційної безпеки держави мають стати технологічне переоснащення національної економіки, насичення її високопродуктивними системами технологій та інновацій, що втілюють новітні досягнення науки і техніки. Національні інтереси України вимагають невідкладних дій зі створення ефективної системи організаційно-правових, економічних і соціальних механізмів захисту, відтворення і збереження національного науково-технічного і технологічного потенціалу і, в кінцевому підсумку, досягнення високого рівня економічної безпеки держави в цілому

Література.

1. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» № 1277 від 29.10.2013 р.
2. Білоусов Є.М. Інноваційна сфера та економічна безпека держави (постановка проблеми). Право і суспільство. 2014. № 4. С. 90-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_4_17

Юсюк І.В.

Науковий керівник – **Н.В. Касьянова**, д.е.н.
завідувач кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки
Національний авіаційний університет

ЦІЛОЧИСЛОВІ МОДЕЛІ ТА МЕТОДИ ЗНАХОДЖЕННЯ ЇХ ОПТИМАЛЬНИХ РОЗВ'ЯЗКІВ

Анотація: В роботі розглянуто системи цілочислового програмування та необхідність їх застосування в економіці. Нами було досліджено утворення та пошук відповідей задач лінійного цілочислового програмування та розв'язання їх за допомогою симплекс-методу. Також розкрито сутність методу Гоморі та методу гілок і меж.

Ключові слова: лінійне цілочислове програмування, метод Гоморі, метод гілок і меж, наближені методи, симплекс-метод.

Математичне програмування проникло у різні сфери життя, починаючи з біології закінчуючи лінгвістикою. Якщо математичний механізм раніше застосовувався як елемент обчислення, то нині постає задача вибору найефективнішого рішення проблеми, знаходження найкращого варіанту. Методи лінійного цілочислового програмування набувають масштабного поширення при розв'язку економічних задач, в плануванні виробництва, в агропромисловості тощо. Це значно може підвищити якість розроблених планів, перевіреність та продуктивність затверджених рішень. Саме тому розуміння системи лінійного цілочислового програмування потрібні для кожного фахівця в сфері економіки.

Виникнення необхідності цілочисловості в економіці є доволі очевидним та пов'язаним з параметрами наявними у моделях, що набувають лише цілих значень. З вимог цілочислових змінних впливає незначна нелінійність. Отже, цілочислове програмування зазвичай вивчають як розділ математичної оптимізації лінійних моделей, на змінні яких накладено умову цілочисловості.

Звернемо увагу на те, що завдання цілочислового програмування входять до більш ширшого типу задач – дискретної оптимізації. Дискретне програмування застосовується в багатьох прикладних та теоретичних дисциплінах. В наслідок широкого застосування різноманітних моделей дискретного програмування добре формалізуються задачі проектування, розміщення, планування, кваліфікація та управління.

Задачі лінійного цілочислового програмування утворюються за таким планом: шукаємо розв'язок $X = (x_1, x_2, \dots, x_n)$, за якого лінійна функція має мінімальне або максимальне значення з обмеженим діапазоном

$$\sum_{i=1}^n a_{ij}x_j = b_i, \quad i = 1, 2, \dots, m.$$

$$x_j \geq 0 \quad (x_j - \text{цілі числа}), \quad j = 1, 2, \dots, n.$$

Для пошуку відповідей задач лінійного цілочислового програмування застосовують групу методів: наближені методи (ідея спрощеного пошуку, в

результаті якого утворюється наближений розв'язок), методи відтинання (ідея поступового «звуження» значень допустимих розв'язків шуканої задачі), комбінаторні методи (ідея перебору кожного допустимого цілочислового розв'язку).

Велика кількість наближених алгоритмів ґрунтується на застосуванні обчислюваних схем точних методів, наприклад, метод Гоморі та метод гілок і меж.

Для порівняння продуктивності використання визначених наближених алгоритмів на практиці головними показниками є абсолютна Δ_1 і відносна Δ_2 похибки одержаних наближених відповідей.

$$\Delta_1 = F(X^*) - F(X_1), \Delta_2 = \frac{|F(X^*) - F(X_1)|}{|F(X^*)|}$$

Запропонований методом Гоморі алгоритм використовують для розв'язку задач лінійного цілочислового програмування. Даний алгоритм ґрунтується на симплекс-методі та застосовує достатньо легкий спосіб побудови вірного відтинання. Один з алгоритмів методу Гоморі:

1. Знаходження розв'язку задач без урахування вимоги цілочисленості.
2. Сформулювати правильне відсікання, якщо є дробові значення серед оптимального розв'язку.
3. Включаємо в систему обмежень рівняння, яке утворилося при введенні допоміжної невід'ємної цілої змінної в нерівність.
4. Одержану розширену задачу потрібно розв'язувати за допомогою симплексного методу до отримання цілого оптимального плану.

Дієвішим ніж метод Гоморі є метод гілок та меж при розв'язуванні задач цілочислового програмування. Суть цього методу полягає в упорядкованому переборі варіантів, ділення їх на перспективні і безперспективні, але спочатку потрібно розв'язати послаблену задачу. Алгоритм методу гілок та меж доволі простий. Спочатку множину можливих значень певним способом розділяємо на підмножини, потім дані підмножини знову розбиваються. Цей процес триватиме, поки ми не одержимо на виході оптимальний цілочисловий розв'язок.

З вище сказаного випливає, що цілочислові задачі дуже широко застосовуються в економічних обчисленнях, їх використання надає перспективу отримати оптимальний план враховуючи особливості економічної постановки завдань. Звернемо увагу на те, що алгоритмізація вирішення оптимізаційних задач та дослідження методів математичної постановки проводиться завдяки комп'ютерній підтримки, з цього випливає, що спеціалісти майбутнього в сфері економіки зможуть використовувати свої знання з оптимізаційних методів.

Список використаних джерел:

1. Оптимізаційні методи та моделі в підприємницькій діяльності // url: <http://repository.vsau.org/getfile.php/25186.pdf>
2. Моделі і методи теорії прийняття рішень // url: http://lib.udau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/512/4/model_metod_tpr.pdf

ФІНАНСИ, ОБЛІК, АУДИТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

FINANCE, ACCOUNTING, AUDIT AND TAXATION

Голова секції

Тетяна Косова – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;

Tetyana Kosova – Professor, Doctor of Economics, is the Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation National Aviation University

Заступник голови секції

Олена Рибак – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету

Olena Rybak, – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation National Aviation University

Августова Олена Олександрівна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку та оподаткування,

Мухаровська Віталія Вікторівна

Київський національний торговельно-економічний університет

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Розкрито сутність та види глобальних принципів управлінського обліку. Узагальнено підходи до формування принципів управлінського обліку у фаховій літературі.

Ключові слова: облік, управління, принцип, класифікаційні групи, глобальні принципи.

Актуальність даної теми полягає в тому що, сьогодні українським підприємствам надається право самостійно розробляти власні виробничі програми, плани виробничого і соціального розвитку, визначати стратегії цінової політики, а отже, суттєво зростає відповідальність керівників за прийняті ними управлінські рішення. Керуючим компонентом цих рішень є управлінський облік.

Управлінський облік – це процес збору, накопичення та аналізу даних, інтерпретація та представлення фінансової та виробничої інформації, яка буде основою для прийняття керівництвом оперативних та стратегічних рішень [4].

Основною метою управлінського обліку є саме допомога менеджменту підприємства в досягненні стратегічних цілей підприємства.

Новітня система управлінського обліку включає чимало процедур, вибір яких залежить від цілей управління, здатності оперативно реагувати на зміну зовнішніх і внутрішніх чинників, можливості коригувати неактуальні цілі, прогнозувати ситуацію на майбутнє. Але, вони повинні відповідати певним базовим принципам, що лежать в

основі всіх інших елементів цієї системи [4].

Дослідженню принципів управлінського обліку присвячено праці авторів: О.С. Красова, Л.В. Нападівської, О.Є. Ніколаєвої та Т.В. Шишкової та інших. У наукових працях даних вчених приведено свій підхід до переліку принципів управлінського обліку, щодо якого кожен автор має власне бачення [5].

Отже, принципи управлінського обліку – це базові засади, які є основою організації та ведення управлінського обліку. З метою надання допомоги організаціям стимулювати інтегроване мислення, яке забезпечить більш ефективне прийняття рішень і були розроблені чотири принципи, що зосереджені на досягненні чотирьох основних цілей [5]:

Вплив (комунікація породжує інформацію, що має вплив):

- Розробка і реалізація стратегії – це діалог.
- Комунікація є точковою.
- Комунікація сприяє прийняттю ефективних рішень.

Релевантність (інформація є релевантною):

- Інформація є найкращою з наявної.
- Інформація є надійною і доступною.
- Інформація є контекстуалізованою.

Вартість (аналізується вплив на вартість):

- Моделі забезпечують розуміння варіантів.
- Черговість дій визначається їхнім впливом на результат.

Довіра (розумне керування вибудовує довіру):

- Підзвітність і надійність.
- Сталий розвиток.
- Професійна доброчесність і етика.

У фаховій літературі є різні інші класифікаційні групи принципів, такі наприклад як [3]:

Принцип методологічного плюралізму - переважна більшість економічних проблем можуть бути вирішені більш плідно на основі методологічних прийомів різних дисциплін, ніж це можна зробити на рівні кожної з них окремо.

Орієнтація обліку на досягнення стратегічних цілей підприємства - приймаючи найбільш вигідне поточне рішення, враховуючи всі можливі альтернативи на різних рівнях управління, пріоритетними слід вважати стратегічні цілі підприємства.

Принцип результативності - при здійсненні будь-яких видів діяльності необхідно постійно порівнювати затрати з отриманим доходом у результаті діяльності, при цьому доходи завжди повинні перевищувати затрати.

Принцип відповідальності за прийняття рішень - за результати, які є наслідком прийнятих рішень на кожному рівні управління, відповідає конкретна особа.

Принцип комплексності - управлінський облік базується на комплексній інформації, незалежно від того, в якій системі ця інформація виникла і яка вона: якісна чи кількісна, зовнішня чи внутрішня, фінансова чи не фінансова.

Принцип «різна собівартість для різних цілей» - ґрунтується на використанні різних видів собівартості для досягнення різних цілей.

Принцип економічності - затрати на створення системи управлінського обліку не повинні перевищувати отриману вигоду від її використання.

Щодо думки Красова О.С. то [2]:

Принципи, обумовлені вимогами бухгалтерського обліку - визначають основні методологічні підходи до визначення суті управлінського обліку

Принципи, що формують склад і процедури ведення управлінського обліку - визначають перелік об'єктів спостереження, їх класифікаційні характеристики і одиниці виміру, включаючи інформацію нефінансового характеру, процедури моніторингу господарських операцій, що здійснюються на підприємстві, в реальному масштабі часу, перелік показників внутрішньої звітності за короткі проміжки часу.

Принципи, що визначають напрями і способи обліку в конкретних ситуаціях управління господарським процесом - орієнтують систему управлінського обліку на використання специфічних прийомів узагальнення інформації з метою обґрунтування управлінських рішень.

До таких принципів відносяться: періодичність, господарського циклу, облік витрат за процесами діяльності, відповідність доходів і витрат, оцінка результатів діяльності структурних підрозділів.

Принципи управлінського обліку були розроблені з метою надання допомоги організаціям подолати розрізненість та стимулювати інтегроване мислення, яке забезпечить більш ефективне прийняття рішень.

Проведений аналіз результатів досліджень вчених та передумов розвитку управлінського обліку в Україні та світі дозволив визначити та розкрити його специфічні принципи. Розроблені принципи управлінського обліку направлені на усунення організаційних бар'єрів шляхом налагодження ефективної комунікації; виділення і використання найактуальнішої і надійнішої інформації для аналізу; вживання аналітичних методів, що дозволяють бачити дію різних чинників на вартість організації; зміцнення атмосфери сумлінності і довіри, що забезпечує процвітання бізнесу в довгостроковій перспективі.

Використані джерела:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 06.07.1999 р. № 96-XIV. Верховна Рада України. 1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Красова О.С. Управленческий учет в США. *Журнал «Горячая линия бухгалтера»*, М. 2006. – 168 с
3. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підручник для вузів. К.: КНТЕУ, 2010. – 648 с.
4. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручн. – 3-те вид. К.: Лібра, 2006. 704 с
5. Лепетан І.М. Глобальні принципи управлінського обліку та їх застосування на підприємстві *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2020, № 3 URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/26575.pdf>

Августова Олена Олександрівна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку та оподаткування,

Кухарчук Ірина Олександрівна

Київський національний торговельно-економічний університет

ПЕРЕХІД НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Нами досліджено особливості формування фінансової звітності підприємств при переході на міжнародні стандарти обліку.

Ключові слова: фінансова звітність, бухгалтерський облік, аналіз господарської діяльності, міжнародні стандарти фінансової звітності.

В наш час інтеграційні економічні процеси в світі призводять до поступової уніфікації документообігу в країнах, у тому числі фінансового. Тому бухгалтерський облік також набуває єдиної форми для зручності користувачів облікової інформації. Підприємства, які прагнуть вийти за межі вітчизняного ринку повинні переходити з національних положень бухгалтерського обліку на міжнародні стандарти.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – це прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності. [1]

Міжнародні стандарти обліку та фінансової звітності складаються з наступних документів [2]:

- Міжнародні стандарти фінансової звітності, МСФЗ;
- Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, МСБО;
- Тлумачення, викладені Комітетом з питань тлумачень міжнародної фінансової звітності;
- Тлумачення, викладені Постійним комітетом з тлумачень;
- Інші офіційні документи, до яких входить Концептуальна основа фінансової звітності;
- РМСФЗ для малих та середніх підприємств;
- Передмова до Міжнародних стандартів фінансової звітності;
- Заява про практику застосування МСФЗ щодо прийняття суттєвих рішень;
- Практичний коментар до керівництва.

Причинами та мотивом переходу вітчизняних підприємств на ведення обліку за МСФЗ є розширення господарської діяльності, вихід на зовнішні ринки, потреба кредитування, потреба в іноземних інвестиціях, європейська інтеграція. Однак в Україні вже є ряд підприємств, які повинні складати звітність на підставі МСФЗ: підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти господарювання, що провадять діяльність у видобувних галузях, підприємства, що провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Перехід на МСФЗ на практиці поєднує декілька етапів:

- обрання дати переходу на МСФЗ, оскільки перший звіт за МСФЗ можливий через два роки після цієї дати;
- визначення відмінностей між МСФЗ та П(С)БО, які застосовуються на підприємстві;
- внесення змін до облікової політики підприємства для приведення її до вимог МСФЗ;
- проведення інвентаризації на дату переходу на МСФЗ;
- виконання коригувань (трансформації) статей фінансової звітності;
- складання вступного балансу на дату переходу на МСФЗ;
- складання порівняльної фінансової звітності за МСФЗ. [3]

Також варто зауважити, що перехід на МСФЗ пов'язаний з рядом ризиків та труднощів. Наприклад, виявлені помилки у фінансовій звітності, яка була складена за національними положеннями бухгалтерського обліку, необхідно відкоригувати та розкрити різницю у першій звітності за МСФЗ. До того ж, працівники, які займаються складанням фінансової звітності на підприємстві повинні володіти достатнім обсягом знань для того, щоб здійснювати це на основі міжнародних стандартів, а в свій час керівники підприємств чи власники можуть бути не зацікавлені в даному процесі.

Отже, можна зробити висновок, що перехід на міжнародні стандарти ведення фінансової звітності є досить складним етапом, однак водночас є можливістю для підприємства глобалізувати свою діяльність та залучити іноземних клієнтів, інвесторів, кредиторів тощо. Тож вітчизняним підприємствам слід підвищувати кваліфікацію бухгалтерів та поступово трансформувати процес формування фінансової звітності з ПСБО на МСФЗ, оскільки це надасть їм нових можливостей щодо ведення господарської діяльності.

Використані джерела:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України в редакції від 16.11.2018 № 996-XIV.
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. ГоловБух. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7302-mjnarodn-standarti-fnansovo-zvtnost-2018>
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності : навч. посіб. / Лучко М. Р., Бенько І. Д., Яцишин С. Р., Мельник Н. Г. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 390 с

Антипенко Надія Василівна

д.е.н, професор,

професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Петрова Анастасія Максимівна

Національний авіаційний університет

СУТНІСТЬ ТА КЛЮЧОВІ ВІДМІННОСТІ ПОНЯТЬ FINTECH, REGTECH TA SUPTECH

Анотація. Розглядається сукупність технологій, що спрямовані на ефективну оптимізацію комплаєнсу банку, що являє собою систему контролю за дотримання нормативних вимог. Досліджено передумови виникнення таких понять, як FinTech, RegTech та SupTech. Висвітлюється сутність зазначених категорій, які переваги вони надають і які ключові відмінності існують між ними.

A set of technologies aimed at effective optimization of bank compliance, which is a system of control over compliance with regulatory requirements. The preconditions for the emergence of such concepts as FinTech, RegTech and SupTech are studied. The essence of these categories, what advantages they provide and what key differences exist between them are highlighted.

Ключові слова: Fintech, regtech, suptech, банківська система, криптовалюта, банківські регулятори.

Keywords: Fintech, regtech, suptech, banking system, cryptocurrency, banking regulators.

В сучасних умовах високої та жорсткої конкуренції потреба у інноваціях та технологіях, які б могли полегшити роботу підприємств та організацій, зростає ніколи. Ринок та його запити постійно деформуються, тому вимоги до рівня мобільності й ефективності роботи установ рухаються в безперервному напрямку зростання. Проте, цього і варто було чекати, оскільки для забезпечення стабільності і підвищення показників результативності у теперішніх реаліях, не вистачає застосування лише традиційних методів ведення операцій. Саме освоєння та активне впровадження прийомів інтенсивного характеру, які спрямовані на трансформацію уже усталених принципів та надання їм нового дихання, зможуть просунути будь-яку галузь на зовсім інший рівень. Наявність в своєму арсеналі даних категорій надасть більш широкі можливості для їх користувачів і поставить у вигоду та пріоритетне положення серед тих, хто відмовиться чи побоїться впровадження чогось нового.

Зауважимо, що на фоні суцільних динамічних змін, які відбуваються у суспільстві та сферах, де воно функціонує, еволюція галузі фінансів продовжує безупинно рухатись відповідно до вимог сьогодення. Паралельно з цим виникають такі поняття, як FinTech, RegTech та SupTech. Що вони собою являють, які переваги надають і які ключові відмінності існують між ними, можна дізнатися, розібравшись в сутності даних категорій.

Якщо проаналізувати деякі аспекти нашого життя, то неважко помітити, як ми поступово рухаємось у сторону цифровізації здійснення багатьох фінансових операцій та послуг; яскравими ілюстраціями цього можуть стати стрімкий розвиток

онлайн-банкінгу, яким охоче користуються як фізичні особи, так і підприємства, залучення безконтактних розрахунків у повсякдення та цілеспрямоване інвестування у криптовалюти, які з кожним днем набирають все нових обертів поширення. Що можна говорити, якщо на сучасному етапі вже складно уявити молодь без користування такими сервісами, як мобільні додатки та програми, що значно полегшують процес проведення платежів і переказів. Якщо, проаналізувати та узагальнити сукупність наявних фактів, то доцільно підкреслити, що FinTech – це явище, що характеризує технології, які забезпечують більш високий ступінь доступності фінансових послуг для їх споживачів. В даних умовах створюються безпрограшні умови для обох сторін: для споживачів – це зменшення витрат часу на отримання водночас якісніших послуг з даної сфери; для надавачів ж – скорочення витрат на ресурси із збільшенням продажу цих послуг.

RegTech або ж регуляторні технології – це сукупність технологій, що спрямовані на ефективну оптимізацію комплаєнсу банку, який представляє собою систему контролю за дотримання нормативних вимог.

Поступово RegTech інструменти банків переходять в бік регуляторів. Демонстрацією рішень глобального охоплення може слугувати платформа, що здійснює стандартизацію звітності одночасно на стороні банку і регулятора Abacus від консалтингу BearingPoint підтверджує, що бажання спрощення регуляторної звітності і максимізації її корисності, може вплинути на перетворення таких програм із банківських у двосторонні. Іншими словами, те, що було сформоване з метою спрощення процесу надання звітності банку, одержує інтерфейс саме на стороні регулятора, який отримує паралельно і верифіковані дані, і достатньо потужні інструменти, призначені для організації аналізу та консолідації.

Прикладом успішної реалізації RegTech є така платформа як AuRep, що об'єднала 90% австрійських банків. Основний механізм полягає в тому, що існує спільний інтерфейс звітності, як для банків, так і для регулятора, який накопичує саме дані, а не якісь чисельні таблиці.

Надзвичайно зручним у застосуванні регуляторних технологій є метод data-centric (що означає, той, у центрі якого дані), що є протилежним за суттю до template-based reporting method, який базується на таблицях і шаблонах, які куди важче обробляти. Сукупність усіх даних повинна пройти етапи контролю і верифікації, після чого накопичуються у basic cube (базовому кубі), який можна рухати у різних проекціях. Дана платформа має таку низку плюсів, як: майже вся система підпорядковується одному стандарту звітності, проведення контролю за входною інформацією та наявність можливості визначення під час діалогу з регулятором спільного стандарту для фінансової інформації. Головними перевагами даних систем є: забезпечення оптимальної швидкості та якості, чистоти і зменшення витрат, направлених на звітування банками та обробку звітів регулятором.

Щодо України, то даний підхід, data-centric, запровадив НБУ ще в 1999 року. Це дає підстави, зрозуміти те, що і у вітчизняному фінансовому регуляторі вже застосовуються ініціативи, які відносяться до SupTech/RegTech.

Запровадження та поширення SupTech (наглядових технологій) висуває вимоги для регуляторів та відповідних органів фінансового ринку щодо пристосування власних прийомів та оцінки ризиків, у зв'язку з нестабільним рівнем зрозумілості та контрольованості нових продуктів.

Якщо говорити про сутність такого явища, як SupTech,, то його можна визначити, як сукупність технологій, що реалізуються регуляторами ринків та відповідними наглядовими органами, з метою виконання власних завдань та задач адміністративного напрямку.

Перше, з чим асоціюється використання наглядових технологій – це Business intelligence рішення. Однак це не межа: мінімізація випадків шахрайства завдяки переходу певних реєстрів і процесів на технології саме розподіленого реєстру. Найпопулярнішою технологією в даному напрямку є, всім відомий, блокчейн.

Розглянемо приклад досягнення успіху даної сфери, а саме, формування мексиканської спеціальної системи банківського звітування щодо операцій, які супроводжуються фінансовим моніторингом. Наведений проєкт був втілений у життя лише за 14 місяців, проте, він сутнісно скоротив витрати людських та часових ресурсів, задля отримання та обробки звітності про підозрілі операції. Внаслідок реалізації цього, звітність можна подати не за 1,5 днів, а вже за 0,01 секунди, процес ідентифікації операцій осіб, яким більше 80 років, неповнолітніх та компаній, яким менше 3 років зменшилась з одного тижня до трьох хвилин, також кількість визначених порушень, що містилися в звітності, збільшилися з 45 до 57 випадків.

Зауважимо також, що в Україні наприкінці 2018 року НБУ було розпочато проєкт із впровадження наглядових технологій і реалізації його пілотної частини. Наступним кроком повинно стати формування відповідної стратегії використання технологій у сфері нагляду та регулюванні.

Отже, проаналізувавши наведені вище дані, можна зробити висновок, що комплексне та ефективне застосування фінансових, регуляторних та наглядових технологій, дозволяє полегшити виконання процесів, тим самим відкриваючи безліч нових можливостей та переваг для установ різного роду діяльності.

Використані джерела:

1. SupTech, RegTech та FinTech – що це таке і у чому різниця: пояснює експерт НБУ. URL: <https://ain.ua/2019/05/17/suptech-regtech-ta-fintech/> (Дата звернення 17.05.2019).

Афанас'єва Інна Іванівна

к.е.н, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Деркач Олена Сергіївна

Національний авіаційний університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ: МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ТА АКТУАЛЬНІ ЗАХОДИ

Анотація. Досліджена сучасна роль фінансового контролю у процесі детінізації економіки та легалізації трудових відносин. Проаналізовано положення Податкового кодексу України щодо інструментів податкового контролю дотримання чинного законодавства. Розглянуто заходи фінансового контролю щодо легалізації заробітної плати, які об'єднують зусилля органів влади та органів самоврядування.

Ключові слова. Заробітна плата, фінансовий контроль, податковий контроль, детінізація економіки, легалізація трудових відносин.

Основні наукові результати. Одним з дієвих інструментів боротьби з неформальним сектором економіки став фінансовий контроль, який дозволяє виявляти та запобігати злочинам проти інтересів держави і дестабілізації економіки. Враховуючи характер кризи, яка виникла внаслідок пандемії, дослідження інструментів та способів протидії тіньовому сектору економіки стає все актуальнішим. За різними експертними оцінками до 50% бізнесу перебуває у тіні. Статистична інформація, яку наводить Державна податкова служба України, свідчить, що 90% підприємств України порушують податкове законодавство. Значна частка цих порушень пов'язана з ухиленнями від сплати податків і пов'язана з недосконалістю податкового законодавства, неефективністю податкового контролю та низьким рівнем соціальної відповідальності бізнесу [1, 2].

Офіційне укладання трудових відносин та виплата належної заробітної плати регламентовані низкою законодавчо-нормативних документів та являються засобами соціальної захищеності працівників. Виплати працівникам є важливим об'єктом податкового контролю, функціональні особливості якого визначено Податковим кодексом України. До основних способів здійснення податкового контролю відносяться: ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичне забезпечення, перевірки та звірки відповідно до норм Податкового кодексу України, контроль за дотриманням законодавчих актів, моніторинг операцій та опитування посадових осіб і працівників. Податкові перевірки являються тільки одним із способів податкового контролю. Статтею 75 Податкового кодексу України встановлено види перевірок, у тому числі позапланового характеру, які можуть проводити контролюючі органи (табл. 1) [3].

Від ефективного функціонування податкового контролю залежить стан надходжень до бюджету, що прямим чином впливає на розвиток економіки і рівень життя суспільства. Тому створення ефективної системи контролю за податковими надходженнями повинно входити до числа основних завдань соціально-економічної політики держави.

У зарубіжній практиці основними механізмами реалізації податкового контролю являються правовий, інформаційний, економічний та соціальний. Як свідчить практика європейських країн максимізувати легалізацію трудових відносин можна за допомогою поєднання санкцій та стимулів. Тому серед сучасних заходів фінансового контролю детінізації заробітної плати ефективними стануть:

- взаємодія органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін щодо легалізації трудових відносин;
- інформаційні заходи для громадян щодо соціальних ризиків та наслідків нелегальної зайнятості;

Таблиця 1

Методичні прийоми фінансового контролю оподаткуванням виплат працівникам

Вид перевірки	Предмет перевірки	Примітки
Камеральна	податкова звітність	проводиться посадовими особами у приміщенні контролюючого органу. Згода та присутність платника податків не обов'язкові
Документальна	свочасність, достовірність, повнота нарахування та сплати податків і зборів; дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками	позапланові перевірки проводяться у випадку наявності інформації про ухилення від оподаткування заробітної плати, у тому числі не укладання трудових договорів
Фактична	дотримання роботодавцем чинного законодавства щодо оформлення трудових відносин з працівниками, порядок обліку виконаної працівником роботи та витрат на оплату праці, відомості про виплати працівникам	здійснюється без попередження платника податків

- роз'яснювальна робота з роботодавцями щодо дотримання вимог чинного законодавства та ведення соціально відповідального бізнесу [4].

Висновки. Ефективне функціонування податкового контролю детінізації заробітної плати залежить від комплексу методів і заходів, які мають стимулююче значення. Фінансовий контроль легалізації трудових відносин має базуватися на усуненні чинників, які спонукають бізнес ухилятися від оподаткування, та сприяти зростанню соціальної відповідальності бізнесу.

Використані джерела:

1. Андриющенко І.Є., Шаповал С.С. Податковий контроль в системі протидії ухиленню від оподаткування. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5691> (дата звернення 05.10.2021).
2. Офіційне укладання трудових відносин – це основа соціальної захищеності працівника, яке гарантує держава. URL: <https://pl.dsp.gov.ua/news/ofitsiine-ukladannia-trudovykh-vidnosy/> (дата звернення 06.10.2021).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 06.10.2021).
4. Павленко Н.В., Виганійло С.М., Пилипенко Н.М. Детінізація економіки України як чинник економічного зростання. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4971&i=3> (дата звернення 05.10.2021).

Afanasieva Inna Ivanovna

Ph. D. in Economics,

Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation,

Borovyk Iryna Sviatoslavivna

National Aviation University

DOCUMENTATION AS A WAY TO ENSURE QUALITY ACCOUNTING OF PAYMENTS TO EMPLOYEES

Annotation. The modern role of payments to employees, their stimulating function is considered. The importance of documenting payroll calculations, which provides a system for managing information on labor costs, has been proven.

Key words: accounting, payments to employees, expenses, salaries, regulatory support, primary document.

A number of domestic and foreign economists have made a significant contribution to the study of certain aspects of primary accounting, analysis and control of payments to employees, in particular: Verkhoglyadova NI, Shilo VP, Krokhmal NI, Butynets FF, Vedernikov MD, Veriga YA, Zadorozhny MV, Legenchuk SF, Melyankova LV, Ovsyuk NV, Shulga NV and other scientists.

Wages in the modern economic conditions of management have lost their reproductive and stimulating function, becoming a kind of social benefits not related to the final result, the quality of work. Sufficient provision of enterprises with the necessary labor resources, their rational use, high level of labor productivity, the correct system of its payment are of great importance for increasing production volumes and improving efficiency.

Therefore, accounting for payments to employees is an important component of accounting, as it requires accurate and operational data, which reflects changes in the number of employees, labor costs, categories of employees, production costs, control over the use of labor resources. Given the latest approaches to the organization of accounting and information quality requirements, the documentation of payroll transactions is a very important issue.

It is important to have reliable information about the employment relationship in order to make management decisions related to employee costs. The main form of legal registration of labor relations is an employment contract in which the employee is obliged to perform certain work and obey the rules of internal labor regulations of the enterprise, and the owner of the enterprise - timely pay the employee in full and provide the necessary working conditions. .

Employment contracts by form are classified into written and oral and by terms are divided into indefinite and fixed [1, p. 375]. The contract of civil law is concluded, as a rule, for performance of any one-time, not peculiar to the enterprise, works. The set of documents in which the stages of labor activity of employees are recorded is called personnel documentation (personnel, personnel), or personnel documentation. One of the priority tasks of each enterprise, regardless of ownership, is the accounting of personnel of the enterprise, which is maintained by the personnel department or another authorized person [2, 3]. The main administrative documents regarding personnel are: order (instruction) on employment, order (instruction) on transfer to another job, order

(instruction) on granting leave, order (instruction) on termination of employment agreement (contract). Conducting business activities of the enterprise involves the preparation of mandatory primary documents that reflect the calculations of wages. Accounting for payroll is based on legal documents and directly the accounting policy of the enterprise [4, 5].

An important issue is the proper timely registration of all business transactions for granting leave to employees of the organization. Failure to comply with the requirements of the legislation on the provision and calculation of leave is accompanied by sanctions and fines imposed on both responsible persons and the company. To detail the information on holiday calculations, it is advisable to use the primary document "Statement of holiday pay".

Conclusions. Remuneration is a time-consuming and integral part of all levels of management. Documenting working hours and the number of employees helps to strengthen control over employees' compliance with labor discipline. In addition, it ensures the accuracy of calculations of payments to employees and the correct use of funds for wages, facilitates the compilation of statistical reporting.

REFERENCES:

1. Verkhoglyadova NI, Shilo VP Financial Accounting: Theory and Practice: A Practical Guide. K.: Center for Educational Literature, 2010. 536 p.
2. Ovsyuk NV Compliance control in the field of labor relations. Scientific journal Global and national economic problems. 2018. Vip. 23. pp. 662-667. DOI: <http://global-national.in.ua/issue-23-2018>.
3. Ovsyuk NV Accounting, analysis and control of payments to employees: problems of accounting and analytical support: [monograph]. Zhytomyr: ZhSTU, 2015. 596 p.
4. Afanasieva II Formation of accounting policy of the enterprise: theory and practice. Bulletin of Odessa National University. Economy. 2013. T. 18, Vip. 3 (1). Pp. 24-26. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_3\(1\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_3(1)_8).
5. Afanasieva II Information system of management accounting in the conditions of digitalization of economy. Collection of scientific works of the State University of Infrastructure: Series "Economics and Management". Vip. 49. K.: DUIT, 2021. S. 32-40. DOI: [10.32703 / 2664-2964-2021-49-32-4](https://doi.org/10.32703/2664-2964-2021-49-32-4). URL: <https://em.duit.edu.ua/index.php/home/article/view/3>.

Afanasieva Inna Ivanovna

Ph. D. in Economics,

Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation,

Hembik Anna Valentiniyvena

National Aviation University

TAX POLICY OF UKRAINE: NATIONAL FEATURES AND DIRECTIONS OF IMPROVEMENT

Annotation: The role of the tax system and tax policy, basic principles and types of taxes are analyzed. The directions of tax policy improvement will be determined, which will contribute to the effective development of the national economy

Keywords: tax system, tax policy, taxation, improvement, indirect taxes, direct taxes, fees.

Taxation is an important element of state regulation of the economy and the formation of the revenue side of the budget, because it is through taxes that economic relations and the interests of the state, regions, citizens and businesses are regulated. Tax policy is the basis for ensuring the functioning of expenditures and therefore is an important component of economic development and a way to attract investment to Ukraine. a set of tax relations that are mediated by the financial authorities that provide tax administration, and are manifested in specific forms of taxation. It is determined not only by the set of taxes and fees, but also by the principles of construction, which are enshrined in the Tax Code of Ukraine.

The tax system of Ukraine consists of national and local taxes and fees. National taxes include fees and charges that are mandatory for payment throughout Ukraine, except as provided by the Tax Code. Local taxes and fees are set in accordance with the list and within the limits of rates by decisions of village, settlement and city councils within their powers, and are mandatory to be paid on the territory of the respective territorial communities.

The modern national tax system and policy are characterized by complexity and inefficiency. The reason for this is a number of problems, including uneven tax burden, fiscal orientation of tax instruments, instability of tax legislation, inefficiency of tax benefits and many other problems. Inefficient tax policy not only does not contribute to the development of the economy, but also hinders its modernization, which indicates the need to improve the existing tax system and tax policy. In recent years, there has been a tendency in the tax system to increase the share of direct taxes, which is in line with the practice of developed countries. Although indirect taxes are convenient for fiscal authorities from the point of view of their collection, their payment becomes a burden for the final consumer.

The main directions of reforming the tax policy of Ukraine are:

- the direction of tax policy to ensure the effective development of the national economy (reduction of tax rates and reduction of total taxes); according to household incomes (which will help reduce tax evasion and increase budget revenues),
- simplification of the tax system (tax collection should be convenient and understandable for all taxpayers);

- reduction of fiscal pressure , while reducing corporate income tax rates and VAT;
- reducing the tax burden among indirect taxes, increasing the value of local taxes in the structure of local budget revenues;
- democratization of the tax service of Ukraine (changing the ideology of its operation based on tax service reform).

Conclusions. The current state and functional significance of tax policy does not meet the democratic principles and demands of sustainable development. Improvement of tax policy should be carried out in the areas of reducing fiscal pressure and tax burden, aimed at the effective development of the state economy.

REFERENCES:

1. Afanasieva I.I. Implementation of the provisions of EU directives in Ukraine. Bulletin of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, № 3 (233), 2017. P. 9-12. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=VSUNU_2017_3_3
2. Voronska OO Taxes in Ukraine: from theory to practice: Training course. - K.: Accent PP. - 2018. - 464 p.

Afanasieva Inna Ivanovna

Ph. D. in Economics,

Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation,

Kovalenko Anastasia Nikolaevna

National Aviation University

NON-FINANCIAL REPORTING: ESSENCE AND PURPOSE

Annotation. The structure of financial statements in accordance with the requirements of EU Directives is considered. The definition and purpose of non-financial reporting are given, the characteristics of positive and negative sides of non-financial reporting are given. The application of a systematic approach to the evaluation of non-financial reporting indicators is substantiated.

Keywords. EU directives, non-financial reporting, non-financial indicators, advantages and disadvantages of non-financial reporting.

In accordance with paragraph 6 of Directive 2014/95/EU of 22 October 2014 (hereinafter - Directive 2014/95/EU) large enterprises must prepare a non-financial report containing information on at least the following aspects: environmental protection, employment and social issues, respect for human rights, the fight against corruption and bribery. Such a report should include a description of the policies, results and risks associated with these issues and be included in the enterprise management report. The non-financial report should also include information on the implementation of the due diligence process (a procedure of detailed independent verification of the investment object carried out on behalf of investors to form an objective view of the investment object. cooperation implemented at the enterprise and information concerning, where appropriate and appropriate, supply chains and subcontracting, in order to identify, prevent and mitigate existing and potential adverse effects.

Large enterprises of public interest, in which the value of a criterion such as the average number of employees during the financial year reaches 500 at the balance sheet date, should include non-financial information in the management report. This information is presented to the extent necessary to understand the development of the enterprise, its operation, condition, and the impact of its activities at least in the following aspects: environmental, social and employment issues, respect for human rights, anti-corruption and bribery, including:

- a brief description of the current business model of the enterprise;
- a description of the policy pursued by the economic entity in relation to the above aspects, including the implementation of due diligence (due diligence);
- the results of the above policies that have been achieved;
- significant risks associated with these issues that arise in connection with the activities companies, and, where possible and as far as possible, depend on the economic operator, including commercial relationships with other counterparties, products and services that are likely to cause significant adverse effects in the above areas, as well as information on which the steps taken by the company to manage these risks;

- key non-financial indicators that relate to the relevant business [1].

The literature provides the definition and purpose of non-financial reporting by different approaches and the purpose of such reporting (Table 1).

The advantages of non-financial reporting are that it: builds trust in the company, increases the transparency of the company, strengthens business relations and promotes market expansion, access to financial resources. But non-financial reporting also carries certain risks that businesses should be aware of: possible criticism, resource consumption; data reliability and transparency.

Table 1

Definition and purpose of non-financial reporting

Authors	Definition
X. Agaverdiyeva	Non-financial reporting helps to increase the confidence of those interested in the activities of NPF1 and any other enterprise. This is due to the disclosure of information in such main areas as economic stability, social welfare and environmental stability [2, p. 57].
O. Annaev	Non-financial reporting contributes to a more successful and sustainable development of the organization through the timely satisfaction of information needs of stakeholders on economic, social and environmental issues [3].
A. Blakita, P. Podjak	The introduction of non-financial reporting not only qualitative but also quantitative indicators that would measure the effectiveness of investment in human capital and the impact of these measures - one of the important steps in improving non-financial reporting, as most Ukrainian reports are dominated by descriptiveness [4, p. 129].
T. Botsyan	Non-financial reporting is a public tool for informing shareholders, employees, partners, customers, society about how and at what pace the company implements the goals set in its strategic development plans for economic sustainability, social welfare and environmental stability of society [5].
O. Gritsenko	Non-financial reporting is a tool of socially responsible business, which provides information about the company's impact on society, economy and the environment, describing the company's activities in the relevant social context [6, p. 31].
Г. Moskaluk	Non-financial reporting is an important element of the management system, a tool for dialogue with stakeholders [7].

Conclusions. Non-financial reporting in Ukraine is at the stage of active development and the masses have significant potential, given the low percentage of companies that report. Compilation of non-financial statements indicates a certain stage of development of the enterprise, awareness of the importance of bringing information to society. In

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University. Ukraine, the process of development of non-financial reporting is intensive, but unsystematic, so today the question of forming a system of effective tools for its objective assessment is acute.

REFERENCES:

1. I.I. Afanasyeva. Implementation of the provisions of EU directives in Ukraine. Bulletin of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, № 3 (233), 2017. P. 9-12. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VSUNU_2017_3_3
2. H F Agaverdiyeva. Non-financial reporting as a tool for regulating social responsibility. Economics, management, law: realities and prospects. 2016. №2. Pp. 54-57.
3. A.A. Annaev. The essence, standards and process of preparation of non-financial statements.
4. A.V. Blakita, R.S. Polyak. Non-financial reporting as a tool for assessing corporate social responsibility. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences. 2015. Vip. 15. Ch. 4. S. 126-129.
5. T.V. Botsyan. Using standards for compiling and publishing non-financial statements: the experience of Ukrainian enterprises, 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_2_10.
6. O.I. Gritsenko. Trends and problems of formation of integrated reporting by business entities. A young scientist. 2014. № 2 (05). Pp. 31-34.
7. G.O. Moskalyuk. Non-financial reporting in the implementation of the concept of sustainable development in Ukraine. Accounting and control in the management of economic stability of enterprises in the context of globalization / Ed. VF Maksimova. Odessa: ONEU, 2014. S. 323-373.

Белінська Ганна Василівна к.е.н., с.н.с.,
доцент кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки.
Національний авіаційний університет

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА СТАН ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Анотація. В роботі досліджено вплив пандемії на стан у фінансових ринків світу в цілому, та України зокрема. Визначено основні відмінності фінансового ринку України від провідних європейських та американського фінансових ринків.

Ключові слова: фінансовий ринок; глобалізаційні процеси; світова фінансова криза, фондовий ринок.

Коронавірусна пандемія суттєво вплинула на світову економіку в 2020 році. Майже всі компанії змушені були значно загальмувати свою активність, або зовсім її призупинити. Багато урядів, особливо в розвинених країнах, збільшували витрати на допомогу постраждалим компаніям та населенню, а також перерозподіляли бюджетні кошти на користь системи охорони здоров'я.

Проте, незважаючи на таку безпрецедентну економічну допомогу, світові фінансові ринки реагували на локдаун та інші обмежувальні заходи бурхливо. Так, варто зазначити, що падіння американського (S&P500), і європейського (FTSE 100) фондових індексів за період від 20 лютого 2020 року до найнижчої точки 23 березня 2020 склало близько 34%. [1, 2]

Оскільки до моменту локдауну фондовий ринок США проявляв більш стійку динаміку, ніж усі європейські ринки, то протягом 2018 – 2020 рр. S&P500 втратив приблизно 14%, у той час як FTSE 100 – майже 30% від своєї вартості.

Також фондовий ринок США показав більш стійкі темпи відновлення, ніж європейський, причиною чого вважають агресивну монетарну політику, що носила в цей період яскраво виражений стимулюючий характер: відбувалося активне кредитування бізнесу з одночасним зниженням облікової ставки, збільшувалося страхування на випадок безробіття при одночасному зменшенні податків домогосподарствам.

По факту, завдяки діям уряду США, відбулося значне вливання коштів в економіку країни, що допомогло фондовому ринку швидко відновитися.

В той самий час, країни ЄС теж проводили активні стимулюючі заходи: надавали вітчизняним компаніям гарантовані позики для підтримки їх платоспроможності, запроваджували скорочені робочі дні та субсидії на заробітну плату, намагаючись утримувати робітників на своїх робочих місцях.

Проте, можна впевнено стверджувати, що фондовий ринок США краще відреагував на локдаун, показавши менше падіння та більш стрімке зростання своєї вартості, ніж у країнах Європи.

Якщо ж говорити про реакцію фінансового ринку України на наслідки пандемії, то є очевидним, що вона суттєво відрізнялась від ситуації на світовому ринку.

Насамперед, український фондовий індекс (PFTS) втратив лише 6% своєї вартості за період від 20 лютого 2020 року до 22 березня 2020 [3], тож можна було б стверджувати, що українська економіка відреагувала на коронавірус дещо краще,

особливо якщо порівнювати це падіння з попередніми кризами: у 2009 році ВВП скоротився на 15,1%, а у 2014-2015 роках - на 6,8% та 9,9% відповідно. [4]

Цього разу уряд також намагався допомогти економіці: зокрема, деяким видам ФОПів було надано разову грошову допомогу у розмірі 8 тис. грн., а всім ФОПам було дозволено не платити частину податків [5].

Же в другому півріччі 2020 року економіка України почала доволі швидко відновлюватися. Головним рушієм її відновлення був споживчий попит. Також цьому сприяли стимулююча монетарна політика НБУ та пакет затверджених урядом антикризових заходів.

Проте, позитивна динаміка пояснюється, нажаль, не лише стійкістю та стабільністю фінансового ринку України, але також недорозвиненістю його окремих сегментів.

Так, фондовий ринок проявляє свою недієздатність через низький обсяг торгів. Вітчизняні агропромислові компанії не відчували серйозних проблем, оскільки їхні акції зосереджені у руках досить вузького кола людей.

Проте, банківський сектор країни досить добре пережив коронавірусну кризу. Так, українські банки ввійшли в кризу добре капіталізованими та зі значним запасом ліквідності. Дослідники зазначають, що це є наслідком зусиль НБУ з оздоровлення банківського сектору, впровадження міжнародно визнаних вимог до капіталу й ліквідності, регулярного стрес-тестування тощо[4].

Ще одним позитивним моментом стало те, що ставки за кредитами бізнесу увійшли до однознакового діапазону через те, що продовж першого півріччя 2020 року НБУ чотири рази знижував облікову ставку, яка осягла історично низького рівня 6% [4]. Тож і ставки за новими кредитами бізнесу в гривнях за рік знизилися з 15,7% до 9,2% річних. Це, в свою чергу, дало можливість забезпечити приватний бізнес необхідними в кризу дешевими позиковими коштами.

Крім того, дана криза стала першою кризою, яка не супроводжувалась відпливом коштів громадян із банків, навпаки – приплив коштів у банківську систему спостерігався упродовж усього 2020 року. Адже достатня ліквідність банків дала змогу зберегти довіру вкладників.

Отже, як висновок можна зазначити, що коронавірусна криза майже мінімально зачепила фінансовий сектор України. Цьому сприяли попередні кроки уряду з оздоровлення фінансового сектору та незначний вплив фондового ринку на фінансову систему через його недорозвиненість.

Використані джерела:

1. S&P 500. Historical Data. Yahoo finance. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/%5EGSPC/history?p=%5EGSPC>
2. FTSE 100 Index. WSJ Markets. URL: <https://www.wsj.com/marketdata/quotes/index/UK/UKX/historical-price>
3. PFTS Index Parameters. PFTS Exchange. URL: <https://pfts.ua/en/1-marketdata/1-pfts-index/1-index-data>
4. Як змінилися економіка та фінансова система України у перший рік пандемії: звіт НБУ за 2020 рік. URL: https://biz.ligazakon.net/news/203407_yak-zmnilisya-ekonomka-ta-fiansova-sistema-ukrani-u-pershiy-rk-pandem-zvt-nbu-za-2020-rk
5. 8 тисяч ФОПам і найманим працівникам: перші виплати через «Дію» становлять 2,2 мільярда. Економічна Правда. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/12/23/669467/>

Білоченко Андрій Миколайович

к.е.н, докторант

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» НААН

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано обсяги державної фінансової підтримки аграрного сектору за останні роки. Обґрунтовано необхідність корегування існуючої моделі такої підтримки в Україні з урахуванням досвіду країн ЄС.

Ключові слова: аграрний сектор, державна фінансова підтримка, державні інституції, сільське господарство.

Державна підтримка аграрного сектору є однією з ключових форм державного регулювання. Така підтримка є ключовим механізмом реалізації сучасної державної аграрної політики та супроводжується створенням належних умов розвитку аграрного виробництва [1].

Результати досліджень провідних вчених, а також практика господарювання довели, що ефективний сталий розвиток аграрного сектору може бути досягнутий лише завдяки його належному фінансовому забезпеченню. Водночас, принципи, підходи та інструменти державної підтримки, які застосовуються на даний момент у нашій державі, потребують суттєвого вдосконалення

Аграрний сектор продовжує відігравати ключову роль в економіці України. В ньому формується понад 10 % валової доданої вартості, працює понад 17% зайнятого населення. А продаж аграрної продукції в зарубіжні країни за підсумками 2020 року приніс нашій державі понад 22 млрд дол. США, що склало майже 45% усього українського експорту (таблиця 1).

Провідні дослідники, експерти та навіть політики обґрунтовують тезу про те, що щорічний обсяг коштів Державного бюджету України, які спрямовуються на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, повинен становити не менше 1% випуску продукції у сільському господарстві. В цілому погоджуючись із зазначеним підходом, констатуємо, що протягом останніх років обсяги фактично виділених коштів за базовими програмами підтримки не відповідали вищезазначеному критерію (таблиця 1).

Поширення також набула практика перенесення державних компенсаційних витрат поточних періодів на наступні періоди (роки) та формування значних обсягів заборгованості держави перед сільгосптоваровиробниками.

Роль аграрного сектору в економіці України та видатки Державного бюджету на підтримку розвитку АПК

Показник	2016	2017	2018	2019	2020*
Випуск сільського господарства (у фактичних цінах, млрд грн)	637,791	707,792	847,587	842,767	892,852
Експорт аграрної продукції, млрд дол. США	15,3	17,8	18,6	22,1	22,2
% у Валовій доданій вартості	13,8	12,1	12,0	10,4	10,8
% у загальній зайнятості	17,6	17,7	18,0	18,2	17,1
Видатки Держбюджету на підтримку АПК, млн грн	1754,6	5448,1	4283,9	5963,3	4000,0
Частка видатків Державного бюджету на підтримку розвитку АПК в обсязі випуску в с.-г.	0,3	0,8	0,5	0,7	0,45

Джерело: складено за даними Держслужби статистики України, 2016-2020 рр. та [3]

* попередні дані

А у 2019 році до зазначених проблем додалися нові, пов'язані з необґрунтованими, як на наш погляд, інституційними змінами в аграрній сфері – ліквідацією Міністерства аграрної політики та продовольства України у вересні 2019 року шляхом його приєднання до Міністерства економіки. Зазначену помилку було виправлено лише в лютому 2021 році, коли час вже було втрачено, а вкрай обмежені бюджетні ресурси були використані нераціонально. Адже процес передачі повноважень між двома міністерствами затягнувся, що не дало змоги вчасно затвердити Порядки використання коштів відповідних державних програм та вчасно підтримати аграріїв.

Разом з тим, у поточному 2021 році спостерігається ряд позитивних тенденцій. По-перше, майже повністю відновлено роботу Мінагрополітики України та переформатовано інституційну систему галузевих Агентств, підпорядкованих цьому міністерству.

По-друге, розширено переліку Державних програм підтримки аграріїв. Зокрема, до традиційних напрямків (часткова компенсація вартості сільгосптехніки вітчизняного виробництва, здешевлення кредитів, розвиток садівництва, виноградарства та хмелярства, підтримка розвитку фермерських господарств, тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції), додано нові напрямки підтримки (дотації): агрострахування, відшкодування втрат від посухи, розвиток меліорованих земель, виробництво органічної продукції, картоплярство та субсидія на гречку. Водночас, динаміка фактично виплачених коштів державної фінансової підтримки аграрному сектору є поки-що далекою від запланованих обсягів. Це прямо підтверджують оперативні дані Мінагрополітики, які містяться у відкритому доступі. Так, станом на кінець вересня 2021 р., державна підтримка підприємствам АПК була виплачена в розмірі 1,55 млрд грн із передбачених в бюджеті 4,5 млрд грн [2].

До-третьє, на сьогодні аграрії виступають найактивнішими користувачами Урядової програми «Доступні кредити 5-7-9%» (44% від усіх її реципієнтів). За

оперативними даними Мінагрополітики України, цього року аграрії вже отримали майже половину від загальної суми програми, тобто 26 млрд грн.

Заслугують на увагу й інші законодавчі ініціативи – створення Фонду часткового гарантування кредитів в сільському господарстві для підтримки малих та середніх суб'єктів підприємництва, включаючи фермерські господарства (шляхом часткового гарантування виконання зобов'язань таких суб'єктів перед фінансовими установами за кредитними договорами), а також упорядкування справ у сфері водокористування та зрошення. Але всі вони поки-що знаходяться на різних стадіях доопрацювання.

Таким чином, враховуючи кращий зарубіжний досвід та досвід країн ЄС, Україні слід збільшувати обсяги програм державної підтримки так званої «зеленої скриньки» (вимога COT), які сприятимуть інтенсивному розвитку аграрного сектору. Державі необхідно й надалі усіляко сприяти нарощенню експорту аграрної продукції (але за рахунок збільшення частки товарів з високою доданою вартістю та зменшення сировинної частки), збільшенню продуктивності сільськогосподарського виробництва, харчової та переробної промисловості, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції на зарубіжних ринках, поширенню малих та середніх форм господарювання на селі та розвитку сільських територій.

Висновки. Сучасна державна фінансова підтримка аграрного сектору є ключовим механізмом реалізації державної аграрної політики та передбачає створення належних умов для розвитку аграрного виробництва.

Основними проблемами державної фінансової підтримки в Україні в останні роки були: інституційна розбалансованість та слабкість державних інституцій, брак бюджетних коштів та їх нераціональне використання, слабкість підтримки малих та середніх форм господарювання на селі.

Основними шляхами удосконалення вищезазначеної підтримки повинно бути наближення відповідних програм та інструментів до вимог COT та ЄС, а також кращих європейських та зарубіжних практик.

Використані джерела:

1. Петлюк Л.О., Медведкова Н.С. Державна підтримка у забезпеченні розвитку аграрного сектору економіки України. *Економіка та держава*. 2021. № 2. С. 105–111. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.2.105>
2. Аграрії отримали з бюджету 1,5 млрд грн дотацій за 2021 рік [Електронний ресурс] // AgroPolit.com [сайт]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/909-agrariyi-otrimali-z-byudjetu-15-mlrd-grn-dotatsiy-za-2021-rik>
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України [офіційний сайт]. – Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/ua/napryamki/finansova-politika/finansuvannya-z-derzhavnogo-byudzhetu>
4. Maslak N., Brychko A., Maslak O., Lukash S.(2021) State Policy and Financial Support for the Development of the Ukrainian Agrarian Economy. *Public Policy and Administration*, 20 (2), 189–204. <https://doi.org/10.13165/VPA-21-20-2-04>

Бондаренко Ольга Михайлівна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Коваленко Анастасія Миколаївна,

Національний авіаційний університет

АУДИТ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Анотація. В роботі досліджено важливість аудиту касових операцій. Мета дослідження - визначити сутність, цілі і завдання, контроль за готівковими операціями та методичні рекомендації з проведення їх аудиту.

Ключові слова: аудит; касові операції; аудиторська перевірка.

Аудит касових операцій має свій особливий характер, завдання та мету. Аудит - це перевірка фінансової звітності конкретного підприємства з метою висловлення думки щодо достовірності та об'єктивності фінансової звітності. Зокрема, коли мова йде про аудит операцій з грошовими коштами, основна увага має бути зосереджена на об'єкті бухгалтерії, яка веде бухгалтерську звітність. Мета, яку ставить перед собою аудит касових операцій, формування думку про законність грошових потоків і обороту коштів щодо касових операцій компанії відповідно до законодавчої бази обліку та аудиту таких операцій.

Всі документи по руху грошових коштів поділяються на 3 категорії:

- прийом;
- зберігання;
- витрачання.

Касові операції можуть включати матеріально-технічні процедури, пов'язані з готівкою та безготівковими коштами. При виконанні своїх професійних обов'язків аудитор керується нормами і стандартами, а також принципами аудиторської етики. Під час аудиту необхідно дотримуватися етичних принципів:

- принципи незалежності експертів;
- чесність;
- об'єктивність;
- професійна компетентність;
- принцип конфіденційності;
- належну професійну поведінку аудитора.

Тільки сертифікований аудитор має право проводити аудит касових операцій.

Завдання, поставлені перед аудитом касових операцій, наступні:

- 1) перевірка обґрунтованості надходження грошових потоків від фінансових установ або інших ресурсів в касову підприємства;
- 2) аудит контролю підприємство за дотриманням встановленого касового ліміту;
- 3) аудит об'єктивності відображення всі касові операції у фінансовій звітності.

Кожна бухгалтерія веде аналітичний і синтетичний облік, який потребує проведення постійної перевірки. Однією з таких перевірок може виступати - аудиторська перевірка, яка показує відповідність цих рахунків правовим нормам держави. Крім того, аудитор обов'язково аналізує відповідність грошового обігу

нормативам Національного банку. Як правило, аудитор - це людина, яка повинна мати сертифікат та ліцензію (за умови ведення підприємницької діяльності). Що стосується ліцензування, то тут можливі два варіанти: отримання індивідуальної ліцензії або ліцензії компанії на здійснення аудиторської діяльності. Згідно чинного законодавства існує обов'язкова та ініціативна форма аудиту.

Кожне підприємство, наказом про облікову політику підприємства проводить розрахунок та затвердження ліміту касових операцій протягом операційного дня. За винятком днів зарплати, наприклад, зарплати співробітників, коли гранична сума може бути перевищена. Якщо накопичення перевищує ліміт і в інші дні, то законодавством передбачено штраф. У зворотному випадку грошові кошти, не витрачені в повному обсязі, також підлягають санкціям.

Згідно з положенням про ведення касових операціях, каси повинні приймати готівку згідно з прибутковими касовими ордерами. Видача готівкових грошових засобів проводиться на підставі видаткового касового ордеру. За умови видачі оплати праці через касу, видача здійснюється на підставі відомості на виплату готівки. Обов'язковою умовою відображення по касі руху грошових засобів є наявність касової книги. Грошові ресурси, які у вигляді готівки надходять в касу підприємства, здаються в банківські установи, щоб бути зарахованими на рахунок цих підприємств.

Таким чином, аудит касових операцій являє перевірку операцій підприємства, пов'язаних з грошовим обігом при здійсненні фінансово-господарської діяльності, з метою визначення правильності їх проведення.

Bondarenko Olga Mikhailovna,
Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of Finance, Accounting and Taxation,
Cherenkova Anna Vladimirovna
National Aviation University

ACCOUNTING FOR LEAVE: THE RIGHT TO RECEIVE AND CALCULATE IT

Annotation. The paper examines the problem of ignorance of employees about vacation and its relationship with wages. The purpose of the study is to disclose the accounting of leave, its calculation and types.

Keywords: vacation; annual; paid; unpaid; salary.

In modern business conditions, payroll accounting is a very relevant topic, as it is the main source of income for citizens of Ukraine. First of all, this is due to the fact that the structure has sharply deteriorated and the share of wages in the gross domestic product has decreased. Remuneration has ceased to perform its main functions, namely: restorative, stimulating, regulating. Real wages have fallen to a level where citizens cannot always provide for themselves even with basic necessities. Wage arrears are declining very slowly. The consequence of this is a sharp decline in the purchasing power of the population, the collapse of the domestic market. The inefficiency of the existing mechanism of wage organization requires a detailed review of the basic theoretical foundations and practical implementations.

Vacation is one of the elements of accounting for the employee's salary, so the correctness of its accounting and verification is very important for the accountant and accounting in general. Leave is a time free from work of a certain duration in calendar days with the preservation of the place of work (position), salary (assistance) in the cases provided by law.

Leave is divided into several types, namely: paid leave and unpaid leave. For now, I want to analyze the two most commonly used types of leave: annual leave and leave at your own expense.

Annual basic leave is leave that is granted each year for a period of 24 calendar days and is paid. The employee has the right to go on leave after 6 months of official employment. He may be granted it for the entire number of days, or in proportion to his period of work (but for a year there must be leave of at least 14 calendar days). There is also a category of employees whose leave lasts much longer, namely the maximum number is 59 calendar days. First of all, it depends on the company where the employee works and the position he holds. Usually, companies at the beginning of the calendar year approve the schedule of vacations on the basis of which employees are sent on vacation. Women who have children under the age of 5 have the primary right to go on vacation. There is a lot of information about vacations that employees may not be aware of. For example, if an employee has not been on leave for a long time, the company may be fined,

which is why some accountants or human resources may send their employee there forcibly. Or if you are ill during your vacation, the number of days on which the illness persists (they can be taken at any time with the consent of the employee and the company), and the sick leave is reimbursed in full according to the established calculation.

There are also paid vacations that you may not be aware of. For example: study leave (granted to employees for training during a referral to a session, the company issues an order based on a call for a session), creative leave (granted to an employee to write creative and scientific work, such as graduation or master's thesis), social leave (provided to an employee who may have social status, such as single mothers, Chernobyl victims, women with 2 or more children under the age of 15).

Also, the Labor Code gives employees the right to go on unpaid leave for their needs, ie leave at their own expense. The maximum number of calendar days of such leave is not more than 14 per year. If during such leave the employee falls ill, he will be calculated the amount of compensation under the certificate of incapacity for work only for the number of days on which the specified leave did not fall.

The regulatory framework [1, 2] establishes the procedure for calculating leave. For this calculation, the total income of the employee for 12 months or less working time is divided by the number of calendar days in the worked period minus holidays and non-working days. Thus, the average salary for one calendar day is calculated [3]. Then this value is multiplied by the number of calendar days of leave. Holidays are subject to taxation in the same way as the wage fund, namely: SSC (22%), personal income tax (18%), military duty (1.5%).

Due to the fact that most employees of the company have a desire to go on vacation in the summer. And this can lead to significant costs for the company, which will not be able to cover revenues and ultimately it can lead to losses. Therefore, to prevent this situation, the company must form a reserve of vacations in advance, which will be used during the period when employees are sent on vacation. Therefore, as a rule, it is formed before the employees go on vacation.

Conclusions. Thus, every employee should know the types of leave to which he is entitled and how they are calculated and paid. First of all, this is due to the ignorance of employees. Therefore, in order not to lose their rights and opportunities, employees of the enterprise must get acquainted with the Labor Code and the Law of Ukraine "On Remuneration of Labor".

REFERENCES:

1. Code of Labor Laws of Ukraine: Law of Ukraine of 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (access date: 01.10.2021).
2. On remuneration of labor: Law of Ukraine of March 24, 1995 № 108/95-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (access date: 01.10.2021).
3. On the calculation of the average salary (income, cash security) for the calculation of payments for compulsory state social insurance: Resolution of 26.03.2001 №1266 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show / 1266-2001-% D0% BF # Text> (access date: 01.10.2021).

Владика Юлія Павлівна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Національний авіаційний університет

Скиба Ганна Іванівна,

Міжрегіональна Академія управління персоналом

ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В теперішніх умовах господарювання все більш вагомого значення набуває проблема формування якісного інформаційного забезпечення управлінського процесу. Встановлено, що ефективне управління прибутком досягається за умови наявності достатньої інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Ключові слова: прибуток, управління, бухгалтерський облік, економічний аналіз, обліково-аналітичне забезпечення.

Основні наукові результати. Сьогодні формування ресурсів є актуальним завданням, що впливає на стратегічну, тактичну та операційну діяльність підприємства. Саме прибуток на сучасному етапі економічного розвитку є джерелом розширеного відтворення виробництва, зростання ринкової вартості підприємства та добробуту його власника, основним спонукальним мотивом підприємницької діяльності. При цьому суттєвої ваги набуває проблема розробки та впровадження дієвої системи управління прибутком підприємства, ефективність якої пов'язана з якістю інформаційного забезпечення управлінського процесу.

Значну увагу питанням обліку формування та використання прибутку підприємств здійснили такі вчені як М.Д. Білик [1], Л.О. Волощук [2], Т.А. Гоголь [3], В.М. Жук [4], Г.А. Загородній [5], С.О. Кузнецова [6], О. Лаговська [7], Є.В. Мних [8], М.Ф. Огітчук [9] та інших вітчизняних вчених економістів. Враховуючи, що деякі аспекти, пов'язані з організацією та методикою формування інформаційно-аналітичного забезпечення для потреб управління прибутком підприємства, на сьогодні залишаються недостатньо дослідженими або носять проблемний характер, вважаємо за доцільне більш детально їх обґрунтувати, систематизувати та удосконалити. Це і визначило актуальність теми дослідження.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів, розробка підходів до удосконалення механізму формування обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства.

Прибуток – це та частина виторгу, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу, комерційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, та слугує засобом відтворення і головним мотивом здійснення такої діяльності для власників підприємства в поточному та перспективному періоді [1, с. 68].

Система управління прибутком забезпечує:

- максимізацію прибутку та формування відповідно до ресурсного потенціалу підприємства;
- оптимальну пропорційність між рівнем прибутку та рівнем ризику;
- високу якість прибутку, що формується;
- необхідний рівень доходу на інвестований капітал;
- формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства в перспективі;
- зростання ринкової вартості підприємства;
- ефективність програм участі персоналу щодо прибутку.

Діяльність доцільної системи управління прибутком підприємства дає змогу своєчасно виявляти негативні процеси й тенденції в його діяльності, а також досліджувати комплекс заходів з метою попередження небезпек погіршення фінансового стану та забезпечення в подальшому фінансової стабільності в умовах конкурентного економічного середовища. Реалізувати це завдання, можливо за наявності внутрішнього інформаційного забезпечення, основу якого генерують підсистеми бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Створення системи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком є процесом неперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників облікового та необлікового характеру, що будуть використовуватися в процесі планування, аналізування та для прийняття ефективних управлінських рішень.

Порядок економічних інформаційних показників мусить не лише відображати загальні обсяги діяльності, розмір та структуру доходів і витрат, але й містити інформацію про вплив факторних показників на них. Вагомою та необхідною є інформація щодо елементів обраної на підприємстві облікової політики, подій після дати балансу, впливу інфляції на фінансові результати діяльності. Звітні економічні показники розмежовуються за ступенем впливу, тобто відбираються найбільш обґрунтовані та суттєві показники для управління, далі – показники, що впливають на найбільш важливі показники.

Т.А. Гоголь під обліково-аналітичним забезпеченням пропонує розуміти організацію процесу збору, обробки, узагальнення і збереження облікової та аналітичної інформації, узгодження її руху між різними структурними підрозділами управлінської служби, забезпечення ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем з метою інформаційного забезпечення системи управління та зовнішніх користувачів [3, с. 41]. Водночас інші автори переконують у доцільності виділення складової «аналітична» в структурі обліково-аналітичного забезпечення, аргументуючи це тим, що аналітичною є облікова інформація після опрацювання її методами економічного аналізу [8, с. 192].

Під обліково-аналітичним забезпеченням Л.О. Волощук, розуміє єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, що взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування й передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами [2, с. 330].

Таким чином функціонування дієвої системи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства передбачає виконання комплексу завдань, до яких варто зарахувати такі, а саме:

- забезпечення повноти та своєчасності відображення в системі бухгалтерського обліку господарських операцій, що пов'язані з формуванням доходів, витрат та результатів діяльності підприємства;

- створення системи аналітичних показників, що дає змогу оцінити ефективність процесів формування, розподілу та використання прибутку, а також розробка системи моніторингу фінансового стану підприємства;

- формулювання порядку генерування необхідних для управління прибутком підприємства облікових даних та методики їх наступної трансформації в аналітичну інформацію;

- опрацювання та введення заходів, спрямованих на підвищення рівня рентабельності підприємства в короткостроковому та довгостроковому періодах, а також порядку здійснення контролю за їх виконанням.

Підрунтям інформаційної бази управління прибутком підприємства є дані бухгалтерського обліку, на основі яких проводиться економічний аналіз, прогнозування та поточне планування фінансових показників. Обліку дані, що використовуються в процесі прийняття ефективних управлінських рішень, представлені звітною інформацією, а також відомостями за аналітичними та синтетичними рахунками, на яких накопичуються дані щодо формування фінансових результатів підприємства. Необхідно зазначити, що під обліково-аналітичним забезпеченням управління прибутком підприємства необхідно розуміти процес систематизації та структурування інформації, що генерується системами бухгалтерського обліку та економічного аналізу, з метою задоволення інформаційних запитів менеджерів у процесі формування, розподілу та використання фінансових результатів підприємства

Висновки. Результатом даного дослідження є посилення теоретичних та організаційно-методичних засад формування обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства. Одержані результати свідчать про досягнення поставленої мети і дають змогу зробити такі висновки:

1. Ефективне управління прибутком підприємства потребує налагодженого функціонування обліково-аналітичної системи, здатної забезпечувати потреби керівництва в актуальній та достовірній інформації.

2. Бухгалтерський облік є основним джерелом формування даних, які виступають інформаційною основою для реалізації інших функцій управління.

3. Використання наведених аналітичних показників дає змогу формувати цілеспрямовану систему аналітичного забезпечення управління, орієнтовану як на прийняття стратегічних, так і на ефективне оперативне управління процесами формування, розподілу та використання прибутку підприємства.

Використані джерела:

1. Білик М.Д. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами діяльності підприємств / М.Д. Білик, В.В. Бабіч // Бізнесінформ. - 2015. - № 4. - С. 205-213.

2. Волощук Л.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Л.О. Волощук // Праці Одеського політехнічного університету. - 2011. - № 2(36). - С. 329-334.

3. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу: [монографія] / Т.А. Гоголь. - Чернігів: Лозовий В.М., 2014. - 384 с.
4. Жук В.М. Облікові технології у забезпеченні інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / В.М. Жук, Ю.С. Бездушна, О.С. Вдовенко // Облік і фінанси. – 2013. – № 4 (62). – С. 32-38.
5. Загородній А.Г. Оцінювання ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства / А.Г. Загородній // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (23-24 квітня 2010 р., Тернопіль). – Тернопіль: Крок, 2010. – С. 31-32.
6. Кузнецова С.О. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком торговельних підприємств [Електронний ресурс] / С.О. Кузнецова. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2847/1/70.pdf>.
7. Лаговська О. Обліково-аналітичне забезпечення процесу управління прибутком підприємства [Електронний ресурс] / О. Лаговська, М. Якименко. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_04_17_18_kampodilsk/sekcija_2_2014_04_17_18/oblikovo_analitichne_zabezpechennja_proces_u_upravlinnja_pributkom_pidpriemstva/52-1-0-892.
8. Мних Є. Ефективність інтегрованих обліково-аналітичних систем / Є. Мних // Вісник КНЕУ. - 2013. - № 1.- С. 109-116.
9. Огійчук М.Ф. Формування у бухгалтерському обліку доходів і витрат сільськогосподарської діяльності відповідно до вимог П(С)БО «Біологічні активи» / М.Ф. Огійчук // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 6. – С. 24-33.

Gavrillo Tatiana Alexandrovna
Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of Finance, Accounting and Taxation,
Kushnir Andrey Sergeevich
National Aviation University

ENDOWMENT FUNDS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE

Annotation. The essence of endowment funds, their place in the practice of functioning of foreign and domestic higher education institutions was considered. Problems of endowment development in Ukraine and conditions for their solution were identified.

Keywords: ENDOWMENT FUNDS, CHARITY, HIGHER EDUCATION INSTITUTION, TARGET CAPITAL, INVESTMENT.

Basic scientific results. Endowment funds or trust funds are funding that operate in non-profit organizations. Endowment funds are created through charitable contributions, which are made in the form of cash or securities for the purpose of generating income, and are deposited with a bank or non-banking financial institution.

Endowment funds are characterized by a number of features that distinguish them from ordinary charities:

1. Target character - the financial resources raised are used for educational, research or other projects of public importance.
2. Investment of endowment funds' capital has a long-term character and only profits obtained from investments are used for implementation of projects.
3. The high level of transparency is ensured by not managing the received funds independently, but with a professional management company; in addition, the fund is obliged to report on the movement of financial resources at the request of each benefactor.

Endowment funds are traditionally established in the fields of education, science, healthcare, social support, culture, etc. Foreign practice of using endowment funds in higher education institutions is quite long - more than five hundred years. Today, endowment funds account for 25% to 45% of the total budgets of foreign HEIs.

Endowment fund units in the USA are concentrated at Harvard University (over 38,3 billion dollars), Yale University (31,2 billion dollars), Princeton University (18,2 billion dollars) and Stanford University (18,7 billion dollars). Overall, there are more than 800 endowment funds at universities and colleges in the US. In the UK, the largest endowment funds have been established at Oxford (4,1 billion dollars) and Cambridge (3,2 billion dollars) Universities.

The Nobel Endowment Fund, which funds awards to scientists and public figures (one premium is at least \$1 million), is internationally renowned. The endowment funds have an accumulated share of about 500 million - almost double the amount of the initial capital.

The Economic Strategy of Ukraine 2030 developed by the Ukrainian Institute of the Future considers endowment funds as a mechanism for financing domestic universities, which can be replenished by their alumni, industry and professional associations, and private investors [1].

As of today, endowment is not widespread in Ukraine. The first endowment fund was established at the Institute of International Relations of the Taras Shevchenko National University (2013). The interest generated by the fund's capital is used to develop the institute's infrastructure, provide tuition assistance to students and postgraduates, pay bonuses to teachers, etc. [2].

The University of Banking has an endowment fund called "Banking Education and Science Development Fund", whose key features have been identified as creating an alternative to budget financing, increasing the level of financial sustainability, expanding investment opportunities. The structure of the endowment fund is as follows: passive income - 95 UAH thousand, charitable contributions - 64 UAH thousand, non-repayable financial aid - 386 UAH thousand. [3].

The problems, solving which will allow creating favorable conditions for development of endowment in the field of education in Ukraine are:

- improving the legislative framework for endowment funds, eliminating the existing shortcomings in the regulation of their activities;
- overcoming the crisis situation connected with the pandemic, which led to the deterioration of charitable sentiments in the society;
- raising the level of charitable culture among the population through education;
- active dissemination of endowment experience in higher education institutions of Ukraine and foreign EHEs.

Conclusions. Supporting and investing in the development of higher education institutions in the form of endowment funds is an established global practice. Ukraine needs to introduce the best international practices, possibly by involving successful and financially stable companies with a clear awareness of their own social responsibility in the endowment fund processes.

REFERENCES:

1. Economic Strategy of Ukraine 2030. Ukrainian Institute for the Future. URL: <https://strategy.uifuture.org/> (accessed 01 October 2021).
2. Development Fund of the Institute of International Relations. URL: <http://iirfund.org/about/history/> (accessed 04 October 2021).
3. Endowment. University of Banking. URL: <https://ubs.edu.ua/spilnota-ubs/fundraising/endaument/> (accessed 05 October 2021).

Горбачова Оксана Миколаївна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Аніщенко Богдан Андрійович.

Національний авіаційний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Медичне страхування визначається як форма соціального захисту населення в сфері збереження здоров'я, яке забезпечує гарантії надання медичної допомоги на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини. Визначено особливості формування медичного страхування страховими компаніями, забезпечення ефективної співпраці з медичними закладами. Висвітлено теоретичні основи медичного страхування, вивчення вітчизняними вченими, визначено проблеми впровадження медичного страхування та перспективи впровадження та розвитку медичного страхування в Україні.

Ключові слова: медичне страхування, обов'язкове медичне страхування, добровільне медичне страхування, ринок медичного страхування, страховий ринок.

Забезпечення доступності для населення медичного страхування та підвищення його ефективності є важливим і соціально значимим компонентом страхової діяльності.

Щороку чисельність населення України зменшується, стан здоров'я осіб працездатного віку погіршується й кількість економічно активного населення скорочується. Така тенденція може призвести до значного фіскального тиску на вітчизняну систему охорони здоров'я у майбутньому. Тому, реформування медичної сфери за допомогою впровадження медичного страхування і закріплення його як фундаменту фінансування сфери охорони здоров'я – шлях, який зможе вирішити більшість проблем медичної галузі держави.

Основною ціллю обов'язкового медичного страхування є капіталізація страхових внесків і надання за рахунок акумульованих коштів медичної допомоги всім категоріям громадян на законодавчо встановлених умовах та в гарантованих державою обсягах. Воно є найважливішим елементом системи соціального захисту населення в частині охорони здоров'я.

Медичне страхування є важливою складовою соціальної інфраструктури кожної розвиненої країни і розглядається як альтернативна модель організації охорони здоров'я. Воно дає змогу раціональніше використовувати кошти, призначені для забезпечення охорони здоров'я, і в той самий час підвищувати якість цих послуг і рівень забезпеченості ними населення. Основними його учасниками є страхові компанії, які пропонують відповідні послуги, страхувальники (фізичні і юридичні особи), страхові посередники, компанії, медичні установи.

Відомо, що нині в розвинених країнах діють три системи охорони здоров'я: система обов'язкового (регулюючого) страхування, бюджетна система та система приватного страхування. Ці системи в різному сполученні мають місце практично у всіх розвинених країнах, однак переважає тенденція впровадження на державному

рівні обов'язкового медичного страхування. Отже, страхова медицина — об'єктивна необхідність в Україні. Запровадження страхової медицини дозволить:

- поєднати обов'язкове державне страхування з приватними лікувальними установами;
- підвищення якості медичних послуг;
- розвиток медичної інфраструктури та науки;
- збільшення розмірів фінансування закладів охорони здоров'я;
- надання доступу до якісних медичних послуг населенню з мінімальним рівнем доходів.

Для забезпечення рівності застрахованих громадян виникає необхідність оптимальної забезпеченості фінансових ресурсів для фінансування витрат на охорону здоров'я на державному та місцевому рівнях. Необхідно формувати одноканальну систему фінансування охорони здоров'я через систему органів місцевого самоврядування консолідованою базовою програмою, з урахуванням регіональних диференційованих обсягів медичної допомоги та фінансування бюджету України.

Виходячи із необхідності пошуку позабюджетних джерел фінансування охорони здоров'я, на нашу думку, актуальним залишається формування і подальший розвиток лікарняних кас. Лікарняні каси дозволяють легалізувати оплату медичних послуг за рахунок населення. Перевагою таких кас є об'єднання коштів громадян для фінансування необхідних витратів, їх цільове використання. В Україні розробляється законодавство щодо організаційних засад функціонування лікарняних кас.

У розвиненій ринковій економіці одне із найважливіших джерел фінансування охорони здоров'я — добровільне медичне страхування громадян, як відмічалось вище, на добровільне медичне страхування припадає 1,5% від загальної суми фінансування сфери охорони здоров'я.

Основою запровадження системи медичного страхування є: підготовка та затвердження необхідної законодавчої та нормативної бази; завершення роботи над медичними стандартами та протоколами лікування; ви\$ значення вартісних показників медичних послуг; завершення організаційно економічної перебудови галузі; залучення до фінансування охорони здоров'я додаткових джерел (страхові внески роботодавців та працюючих, збільшення акцизів та введення податку на активи та інше)

Найбільш помітні зміни чекають лікарні та поліклініки: щоб співпрацювати з Фондом загальнообов'язкового соціального медичного страхування, їм доведеться пройти акредитацію: пред'явити ліцензію на медичну практику; укласти договір про надання медичних послуг зі страховиком; володіти матеріально-технічною базою, яка відповідає законодавчим нормативам.

Висновки і перспективи проведеного дослідження в цьому напрямку:

1. Основою страхової медицини є формування страхових фондів для покриття ризиків, що стосуються здоров'я та життя громадян. Першочергової ваги набуває запровадження обов'язкового медичного страхування, формування страхових

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University. фондів на рівні громад, розвиток та удосконалення добровільного медичного страхування.

2. Головними проблемами запровадження обов'язкового медичного страхування вважають: оптимізацію видатків на охорону здоров'я, що гарантує держава кожному громадянину; розрахунок достатнього рівня оподаткування роботодавців та громадян з метою формування Фонду обов'язкового медичного страхування.

3. Важливим, на мою думку, є формування фінансових ресурсів для фінансування охорони здоров'я на рівні територіальних громад. Адже основна мережа закладів охорони здоров'я утримується за рахунок коштів відповідних територіальних громад.

4. Актуальним питанням залишається розвиток добровільного медичного страхування в сфері страхування додаткових медичних послуг, окремих програм медичного страхування. При чому потребує удосконалення та прийняття нового закону "Про страхування", в контексті пільгового функціонування відповідних страхових компаній.

5. Основою здійснення заходів реорганізації системи охорони здоров'я та запровадження страхової медицини, як свідчить зарубіжний досвід, є ріст економіки держави, запровадження антикорупційних заходів в галузі охорони здоров'я, прийняття закону " Про обов'язкове медичне страхування в Україні", прийняття нового закону " Про страхування".

Використані джерела:

1. Гринчишин Я.М. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України / Я. М. Гринчишин, А. В. Прокопюк // Молодий вчений. – 2017. – № 3. – С. 622-626.

2. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні, соціальні гарантії» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>

3. Закон України «Про загально обов'язкове державне соціальне страхування» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

4. Проект Закону України " Про лікарняні каси" від 10.01.2017 р. № 5664. Верховна Рада України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101\\$2017p](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101$2017p)

5. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uoz.cn.ua/strategiya.pdf>

6. Пташка К. Медичне страхування українців: чого чекати / К. Пташка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uain.press/articles/medychne-strahuvannya-ukrayintsiv-chogo-chekaty-587997>

7. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я URL: <http://www.moz.gov.ua>

8. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики URL: <http://www.msp.gov.ua>

Horbachova Oksana Mykolayivna,
Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of Finance, Accounting and Taxation,
Zaiats Yuliia Anatoliyivna.
National Aviation University

FEATURES OF UKRAINE FOREIGN EXCHANGE MARKET

Annotation. Currency market plays an important role for Ukraine financial market because it connects the national and world financial systems. International payments, insurance currency risks, foreign-exchange interventions, making a profit, economic growth, inflation rate, and national competitiveness depend on efficiency of currency market. Besides, the currency market and the mechanism of its regulation influence the state of individual sectors of economy, enterprises, and a place of state in the world market. So, today the problem of foreign-exchange market, its issues of development and finding the solutions is actual enough, and it needs special attention.

Key words. Currency market, foreign-exchange interventions, inflation rate, economic growth, currency operations, currency adjusting, currency policies, national bank.

Main scientific results. The currency market is important thing in the system of currency adjusting. The state carries out a significant part of activities for foreign exchange market. It is here that the sellers and the buyers of currency values reconcile their interests. The participants of the currency market are the different groups of economic entities, and each of them has a goal to maximize its profit.

The foreign exchange market is the system of economic relationship that relate to external payments, tourism, movement of capital, labor migration, sale of payment document in foreign currency and placement of funds operations.

The main operations that are on the currency market: exchange operations (conversion), credit and deposit operations, investments in securities, etc.

It is needed the National Bank of Ukraine to pursue an effective currency policy because it helps maintain financial and macroeconomic stability and promote an economic growth [1].

In Ukraine the foreign exchange restrictions exist as one of the forms of currency adjusting. And this is popular enough. The currency restrictions are used to prevent capital outflow and to regulate the supply and demand in the domestic currency market. They also can be installed and removed very fast when it is needed. The National Bank of Ukraine applied administrative restrictions on operations with foreign currency to reduce and minimize a negative influence of the financial crisis [2].

For example, it happened in 2013-2014. The strict restrictions were established on the selling rate of the US dollar in the cash market. The restrictions on operations with this currency were applied to the banks.

Besides, the National Bank of Ukraine use the currency interventions to improve the situation in the currency market. The currency intervention is a significant one-off impact of the National Bank on the foreign exchange market and exchange rate. It is carried out by selling or buying a large amount of currency. The currency intervention is used to regulate the rate of foreign currencies.

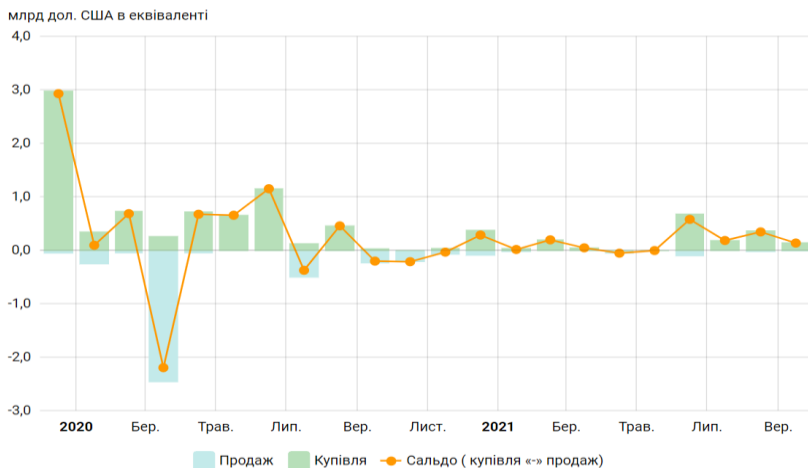

Fig. 1. An amount of the NBU currency interventions

On the diagram we see that the National Bank of Ukraine mainly purchased foreign currency during this period. Only in March 2020 the NBU sold most currency, and then it purchased \$100 million. The reason for this is a need to stabilize the situation in the currency market due to the coronavirus epidemic [3].

The rate of hryvnia to dollar and euro is instable till now. There are both internal and external factors that have impact on the exchange rate. In this situation the government has to come up with a strategic program of development of the national economy.

The disadvantages also include the increase of currency risks that is provoked by the dependence of Ukraine economy on the dollar. It is high level of dollarization of the domestic economy [1].

To improve the functioning of the Ukraine currency market there are some solutions:

- to reduce the level of dollarization;
- to improve the rules for participants of the market;
- to improve a monitoring of the currency risks;
- to stimulate export and ensure balance of payments;
- to optimize the procedure of currency interventions of the National Bank of Ukraine.

Conclusion. So, we can say that today the currency market of Ukraine is not stable enough. It has some disadvantages, and for this Ukraine government should come up with the strategy of the effective development of the currency market. There are some solutions that we propose as well.

REFERENCES:

1. Bereslavska, O. (2017), "Imbalance currency market of Ukraine", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, vol. 3, pp. 3—9.
2. Bereslavska, O. (2018), "The stability of the hryvnia, the objective reality of forced or necessity?", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, vol. 3, pp. 6—11.
3. National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 05.10.2021).

КВІНТЕСЕНТНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЩОДО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ У ЖИТЛОВОМУ БУДІВНИЦТВІ

Анотація. Фінансові ресурси в житловому будівництві можна назвати «квінтесентними», тобто основою для започаткування проекту щодо спорудження житла. Оскільки, в будівництві задіяна значна кількість грошових коштів та розрахунків ними. З іншого боку, матеріальні та технічні ресурси мають свою вартість, що, в основному, підтверджується фінансовими ресурсами. Класифікація таких ресурсів має власну історію та видозміни, проте в сучасних умовах вона характеризується новими ознаками.

Ключові слова: класифікаційні ознаки, облік, контроль, фінансові ресурси, житлове будівництво.

Основні наукові результати: Досліджувана нами тема є популярною серед вчених-економістів, однак щодо галузевих особливостей житлового будівництва та новітніх економічних змін вона малодосліджена. Класифікації фінансових ресурсів вивчали вчені-економісти: Вовк В. М., Катан Л. І., Концева В. В., Кушта І. В., Мельник В. К., Салманов Н. М., Сігайов А. О., Сидоренко А. І., Хілобок Ю. А., Яременко В. Г.

Класифікації цих вчених-економістів пропонуємо розглянути детальніше. Для прикладу, Мельник В. К. та Сігайов А. О. здійснили класифікацію фінансових ресурсів підприємств за такими ознаками: за видами господарської діяльності, за правом власності, за об'єктами інвестування, за кругообігом, за організаційно-правовою формою, за характером використання, за джерелами формування, за видами сформованих активів, за джерелами покриття активів, за ступенем ліквідності активів, за терміновістю погашення зобов'язання [1, с. 94]. Така класифікація, вважаємо, є досить широкою і характеризує фінансові ресурси різнобічно.

Фінансові ресурси підприємства, на думку Катан Л. І. та Сидоренко А. І., класифікують за: джерелами створення, за формою власності, за цільовим призначенням, за формою виявлення, за напрямком надходження, за способом формування, за напрямками використання [2].

Науковий погляд під іншим кутом зору висловлюють вчені Концева В. В. і Кушта І. В., які пропонують таку класифікацію фінансових ресурсів підприємства: 1) формуються під час заснування підприємства; 2) формуються за рахунок власних та привієняних до них коштів; 3) мобілізуються на фінансовому ринку; 4) надходять у порядку розподілу грошових коштів [3, с. 349].

Щодо житлового будівництва, то тут фінансові ресурси мають свої специфічні ознаки, що відрізняються від інших галузей економіки. Адже, житлове будівництво є складним та відповідальним видом економічної діяльності, що потребує не лише залучення значних сум фінансових ресурсів, а й уміння ефективно управляти ними і відображати їх у фінансовому й управлінському обліку, звітності.

Проаналізувавши різні точки зору вчених-економістів, пропонуємо власну класифікацію фінансових ресурсів у житловому будівництві. В ній використано нові класифікаційні ознаки і, переважно, не застосовано ті ознаки, які були розроблені вченими-економістами раніше (рис. 1).

Рис. 1. Квінтесентна класифікація фінансових ресурсів у житловому будівництві.
Джерело: власна розробка автора.

Звернемо увагу на те, що четверта класифікаційна ознака полягає у трактуванні фінансових ресурсів з позиції фінансових активів або джерел утворення фінансових ресурсів. У разі нечіткого їхнього розподілу під час ведення обліку можуть виникати труднощі при складанні звітності, а, отже, і контролю за нею.

П'ята класифікаційна ознака полягає у розгляді фінансових ресурсів з точки зору іпотеки, що не є завжди зрозумілою для індивідуальних замовників, а тому ефективне ведення обліку та здійснення щорічного контролю за іпотечними розрахунками дасть змогу реалізувати об'єкт будівництва згідно із визначеними попередньо строками.

Висновки. Класифікація фінансових ресурсів, з точки зору, їх галузевого призначення вносить корективи в особливості ведення обліку, звітності і контролю. Тому, вона вимагає нових підходів, методик та технік у формуванні первинної,

зведеної і звітної інформації щодо формування, нагромадження та раціонального використання фінансових ресурсів у житловому будівництві.

Використані джерела:

1. Мельник К. В., Сігайов А. О. Економічна сутність фінансових ресурсів підприємства та їх класифікація. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 10. С. 91-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_10_21
2. Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. Ефективна економіка. 2014. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_6_6.
3. Концева В. В., Кушта І. В. Фінансові ресурси – основа структури капіталу дорожнього підприємства. Вісник [Національного транспортного університету]. 2010. № 21 (1). С. 348-352. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vntu_2010_21%281%29_88

Долгова Людмила Іванівна,

к. е. н., доцент,

доцент кафедри економіки та бізнес-технологій,

Галавська Галина Олександрівна.

Національний авіаційний університет

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Анотація. Розглянуті питання фінансової грамотності населення, як одного з ключових факторів економічного та соціального розвитку держави.

Ключові слова. Фінансова грамотність, економічний розвиток, діджиталізація, освітня платформа, інформаційно-освітня програма.

В умовах сучасного розвитку економіки питання покращення рівня свідомості населення та його фінансової грамотності посіло одне з найважливіших місць та потребує пошуку шляхів його вирішення. Аналіз проблеми неосвіченості населення та можливі кроки її подолання є основною метою цієї роботи.

Наразі, фінансову грамотність населення можна розглядати, як основний фактор економічного та соціального розвитку держави. Питання впровадження фінансової грамотності, як повноцінної галузі знань, у програму середньої та вищої освіти є одним з найважливіших кроків у досягненні обізнаності населення у сфері економіки та майбутнього прогресу держави.

Доцільно чітко висвітлити вплив поінформованих та свідомих громадян на середовище, в якому вони перебувають; проаналізувати, що призводить до низької фінансової грамотності населення; запропонувати альтернативи вирішення цієї проблеми та довести на прикладах про суттєве значення освіченості населення у цій галузі.

Внаслідок епідемії у 2020-2021 році, відбулись кардинальні зміни з якими постала проблема обмеження всіх видів контакту громадян, у тому числі в фінансовій сфері. Ця ситуація розкрила масштаби фінансової неграмотності українців, оскільки більшість фінансових операцій потрібно було виконувати безготівково, віддаючи переваги інтернет-банкінгу. Насамперед, як було зазначено у статті: «Фінансові послуги стають дедалі різноманітнішими, відповідно споживачам все складніше орієнтуватися та використовувати нові фінансові продукти на ринку» [1].

Основна причина неграмотності населення України у сфері фінансів, на нашу думку, полягає у низькому рівні надання знань з цього напрямку молодому поколінню. А також незначна кількість освітніх платформ за допомогою яких для кожного відкривається можливість підвищити свої, так би мовити, «skills» з фінансових питань і не тільки.

Альтернативне рішення - впровадження освітніх програм та підтримання інформування щодо фінансової грамотності на високому рівні та для широкого загалу: як для неповнолітнього, так і для зрілого громадянина.

Слід зазначити, що саме держава має відповідати за підвищення рівня фінансової грамотності населення: оскільки вона має достатньо великий перелік

засобів впливу, та може задіяти такі інструменти як засоби масової інформації, додаткові інтернет ресурси тощо. Як приклад, на сьогодні одним з сучасних освітніх українських проєктів є «Цифрова освіта. Дія», який своєю метою вбачає інформування та грамотність населення. Викладені на офіційному сайті освітні серіали, доступні кожному громадянину України, а також по завершенню надають сертифікат, який може бути використаний у резюме [2].

Найрозвиненіші країни світу можуть відзначитись фінансово грамотним населенням. Крім того, підвищення фінансової грамотності у багатьох розвинених країнах є елементом державної політики. В Україні ж, просування шляхів до фінансової грамотності населення знаходяться на початковій стадії, що потребує дієвої системи розповсюдження та реалізації інформаційно-освітніх програм

Тож, насамперед економічний розвиток держави значно залежить від фінансової грамотності населення. І саме тому держава має вводити нові освітні програми, щоб збагачувати освіченість більшості громадян.

Використані джерела:

1. Щьокіна Є. Ю., Черепанова Н. О., Гужва О. А. Фінансова грамотність як запорука соціального та економічного розвитку держави. *Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка"*. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 299.
2. Цифрова освіта. Дія. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/>

Zham Olena Yuriivna,
Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of Finance, Accounting and Taxation,
Rudenko Lilia Alexandrovna.
National Aviation University

PROSPECTS OF "TAX AMNESTY"

Annotation. Theses consider the goals of tax amnesty in Ukraine. In addition, these theses examine who can benefit from the amnesty, which assets can be amnestied, what collection rates and what are the prospects for this procedure.

Key words: tax amnesty, taxes, rates, money, assets, income.

Theoretically, non-payment of taxes is a crime. However, in the process of tax amnesty, the state does not exercise its right to punish, but allows it to come out of the shadows and legalize the capital that its owners received without paying taxes or even withdrew from the country. To this end, they have the opportunity to pay lower taxes and / or avoid penalties for non-payment.

Developing countries or countries with low tax discipline tend to resort to tax amnesty. Sometimes this happens after extraordinary economic shocks or crises, and then the goal is to replenish the budget faster.

In order to attract money to the state budget, in the summer the Verkhovna Rada of Ukraine approved a tax amnesty - Law №1539-IX [1] of July 15, 2021, which has already received the signature of the President and came into force on September 1, 2021.

In addition, in Ukraine, the tax amnesty is designed to perform the following tasks: to legalize the assets of Ukrainians, increase confidence in the state and allow the population to reset before the next stage of income control through indirect methods.

The question of who can benefit from the tax amnesty remains unresolved. In the period from September 1, 2021 to September 1, 2022, citizens of Ukraine and foreigners who at the time of receipt of the asset were tax residents, taxpayers in Ukraine may file a special tax return. In this declaration, individuals must indicate the assets received from undeclared income or income from which taxes and fees were not paid before January 1, 2021.

However, not everyone will be able to take advantage of the tax amnesty. The following categories of citizens will not be able to use this procedure: civil servants, minors, incapacitated and natural persons who have fallen under the sanctions legislation.

The tax amnesty applies to the following assets:

a) funds in national and foreign currencies placed on accounts in Ukrainian or foreign banks, cash, rights of monetary claim;

b) immovable property, including objects of unfinished construction, not put into operation or the right of ownership of which is not registered, but the property rights to them belong to the declarant, and are not put into operation and are on land plots, the rights to which belong to the declarant;

c) movable property: corporate rights, other rights in associations without the status of a legal entity, securities, transport, intellectual property rights.

In Ukraine, persons wishing to file a special tax return will be able to pay the fee at the following rates:

- 1) 2.5% of the value of government bonds of Ukraine;
- 2) 5% of the value of currency values on bank accounts in Ukraine, as well as other assets located in Ukraine;
- 3) 9% of the value of currency values and other assets located abroad (7% for declarations to be submitted by March 1, 2022).

Law №1539-IX [1] also allows for the payment of agreed obligations in three equal installments. But in this case, the fee rates will be higher - 3%, 6% and 11.5%, respectively.

Citizens will also be subject to so-called "unconditional amnesty" if their assets do not exceed the limits set by Law №1539-IX [1]. In particular:

- any assets with a total value not exceeding UAH 400,000;
- apartments in Ukraine up to 120 sq. m.;
- houses in Ukraine up to 240 sq. m.;
- non-residential real estate for non-commercial purposes, up to 60 sq. m.;
- land plots, the size of which does not exceed the standards of free privatization;
- one vehicle for personal non-commercial use.

The question of what a citizen who benefits from a tax amnesty will receive remains unresolved. The state will guarantee the following person:

- 1) exemption from liability for violations of tax and currency legislation;
- 2) the impossibility of initiating criminal proceedings and carrying out investigative actions against the assets specified in the special tax return or in respect of such a person.

In addition, Law №1539-IX [1] has its unresolved issues. Because, this law states that the tax service has no right to require taxpayers to provide information on the origin of assets from which taxes have not been paid before. However, banks will be required to do so. And they may not open a taxpayer account at all if the taxpayer does not pass financial monitoring.

Thus, from our point of view, the tax amnesty was introduced mainly because it is a requirement for Ukraine's accession to the international system of tax information exchange. Before using the amnesty or refusing to participate in it, it is necessary to assess not only the risks of participation, but also the consequences of non-participation. Therefore, amnesty is usually the first step before strengthening tax control.

REFERENCES:

1. Закон України від 15.06.2021 №1539-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо ступенювання детинізації дохідів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20#Text> (дата звернення 05.10.2021)

Задерака Наталя Миколаївна,
старший викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування.,
Годунова Ганна Олександрівна,
Національний авіаційний університет

НАПРЯМКИ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ

Анотація. Досліджено напрямки пристосування вітчизняного бухгалтерського обліку й фінансової звітності до міжнародних та світових шаблонів. Визначено необхідність інтеграції різних видів бухгалтерського обліку в єдину інформаційну систему господарського обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, міжнародні стандарти, нормативна база, суб'єкти господарювання.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі ринкових відносин бухгалтерський облік є основною ланкою інтеграції інформаційних систем управління економікою, оскільки формує базу для складання фінансової, податкової та статистичної звітності, обчислення податків, оперативного управління господарською діяльністю підприємств, для задоволення потреб користувачів інформації різних типів управління.

За таких умов головним напрямом розвитку бухгалтерського обліку стає інтеграція різних його видів в єдину інформаційну систему господарського обліку та пристосування цієї системи до міжнародних стандартів.

Сучасні Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО) цілком не відображають всіх підходів до обліку, моделей оцінки статей фінансової звітності, вимог до розкриття інформації, всіх пояснень, які містять Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ).

Для впровадження МСФЗ в умовах євроінтеграції Україні необхідно вирішити ряд питань:

— узгодити міжнародні стандарти права з існуючими в Україні НП(С)БО та створити цільну нормативну базу МСФЗ для усунення подвійної системи фінансової звітності;

— загальні принципи бухгалтерського обліку України привести у відповідність до МСФЗ з встановленням регламенту щодо їх застосування;

— створити надійну систему управління для складання фінансових звітів за МСФЗ [1].

Вирішення цих питань дало б змогу на законодавчому рівні впровадити методичні рекомендації щодо застосування МСФЗ у співставленні з діючими національними стандартами, а також чітко визначити перелік суб'єктів, що змушені в обов'язковому порядку застосовувати ці стандарти. Оскільки малі та середні підприємства не можуть вести облік та складати звітність так, як великі, в силу своїх економічних можливостей, необхідно вдосконалити роботу щодо створення спрощеної системи ведення бухгалтерського обліку для окремих суб'єктів господарювання.

Зараз в Україні МСФЗ застосовують лише ті підприємства, чії інвестори зацікавлені в її складанні, а також компанії, які співпрацюють з банками, що вимагають застосування цих стандартів, або намагаються вийти на міжнародні фондові ринки.

Актуальною сьогодні також є проблема підготовки кваліфікованих спеціалістів у галузі МСФЗ, оскільки кількість бухгалтерів, які володіють міжнародними стандартами та мають відповідний сертифікат-підтвердження, є мізерною. Тому підприємства змушені навчати працівників за власний рахунок або залучати консультантів. Вирішенням цього питання могло б стати створення в Україні системи підвищення кваліфікаційного рівня для бухгалтерів, яка б відповідала стандартам освіти Міжнародної федерації бухгалтерів [2].

Висновки: Отже, доки якість ведення бухгалтерського обліку та складання звітності суб'єктів господарювання не дозволить давати всебічну та об'єктивну оцінку їх економічному стану, українські компанії не будуть цікавими для іноземних інвесторів з точки зору справжнього ступеня фінансової стійкості, надійності активів та дійсного розміру зобов'язань, величини реальних капіталів та обсягів доходів та витрат.

Використані джерела:

1. Нашенко Л.П. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами в процесі гармонізації економічних взаємозв'язків. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2010. №9. с. 6-9.
2. Ілюхіна Н.П., Муренко Т.О. Адаптація національної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності до міжнародних стандартів в сучасних умовах. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. №3 (43).

Задерака Наталя Миколаївна,
старший викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Лесько Марія Олександрівна.
Національний авіаційний університет.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Анотація. Розглянуто проблеми та шляхи удосконалення обліку нематеріальних активів. Запропоновано оновлену класифікацію нематеріальних активів.

Ключові слова: нематеріальний актив, класифікація нематеріальних активів, інтелектуальна власність, бухгалтерський облік, рахунки.

Категорія нематеріальних активів певною мірою є новою для господарської практики України, а також маловивченою і не до кінця розробленою. Однією з основних проблем є незрозуміння категорії «нематеріальні активи» у сучасному вітчизняному обліку. Це призводить до того, що об'єкти, перераховані у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (далі - НП(С)БО) 8 «Нематеріальні активи» [2] та Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій (далі - План рахунків), насправді не є такими. Відповідно до положень пункту 4 НП(С)БО 8 нематеріальний актив - це немонетарний актив без матеріальної форми, який може бути ідентифікований компанією та утримуватися протягом більше одного року (або бізнес-циклу, якщо він більше одного року) для використання у виробництві, торгівлі, цілях управління або передачі в оренду іншим особам.

Вплив фізичних і розумових здібностей людини, який не має матеріальної форми і може бути використаний для виробництва товарів та послуг, є інтелектуальним продуктом. Після державної реєстрації інтелектуальний продукт стає інтелектуальною власністю, право на яку мають фізичні та юридичні особи, що підтверджується реєстраційним документом (патент, сертифікат, ліцензія на використання) відповідно до чинного законодавства.

Відповідно до Цивільного кодексу України до об'єктів інтелектуальної власності належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; складання даних (бази даних); виконання; звукозаписи, відеозаписи, трансляції (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, проектування промислової продукції; макет (топология) інтегральних мікросхем; пропозиції щодо раціоналізації; сорти рослин; види тварин; комерційні марки, торгові марки (знаки товарів і послуг), географічні зазначення; комерційна таємниця. Таким чином, нематеріальні активи включають лише права інтелектуальної власності.

Термін «недобросовісна конкуренція» в контексті нематеріальних активів відноситься до незаконного використання торговельних марок, знаків продуктів та послуг або будь-яких знаків, а також до незаконного копіювання форм, упаковки, дизайну, прямого копіювання продукції інших підприємств, несанкціонованого використання їхніх назв; умисного розповсюдження неправильної інформації або неточних доказів, що може завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам інших підприємств; отримання, використання та поширення комерційної

таємниці та конфіденційної інформації, щоб завдати шкоди діловій репутації чи майну інших підприємств.

Захист від недобросовісної конкуренції можна забезпечити через суд. З точки зору бухгалтерського обліку, захист корпоративних прав через суд - це грошові витрати на судові розгляди, метою яких є припинення нечесної поведінки конкурентів, що може зменшити прибуток компанії в майбутньому. Однак валюта - це грошовий актив, тому вона не може бути нематеріальним активом, оскільки це грошові витрати, що гарантують майбутній прибуток компанії (хоча вона не може забезпечити повної впевненості в абсолютній безпеці), а також є витратами майбутніх періодів (відстрочена вартість) [3].

Право на здійснення діяльності дійсно є необхідною умовою, щоб жити, працювати і заробляти гроші, але воно не може бути активом, оскільки право - це не ресурс, а привілей. Отже, витрати на отримання вигоди або економічні вигоди в бухгалтерському обліку - це витрати на управління в майбутньому періоді, які збігаються з витратами на рекламу. Через усі ці відстрочені витрати компанія може бути прибутковою у майбутньому. Однак вони не є активами, тобто ресурсами, і їх слід виключити з нематеріальних активів.

Якщо вилучити всі ці зайві відкладені витрати, то до нематеріальних активів варто віднести:

- 1) право на використання геологічної та іншої природоохоронної інформації;
- 2) товарні права на товари та послуги (торгові марки);
- 3) об'єктні права промислової власності (права на винаходи, права на корисні моделі, права на промисловий зразок, права на сорти рослин та на права власності на технологію);
- 4) авторське право та суміжні права (права на літературні та музичні твори, комп'ютерні програми, бази даних).

Однак ця класифікація не є досконалою. Слово "право" слід виключити, оскільки це не право нематеріальних активів, а сам об'єкт інтелектуальної власності. Це схоже на те, як матеріальні активи відображаються у бухгалтерському обліку. Якщо компанія має основні засоби, ми пишемо "основні засоби" замість "права користування основними засобами". Тому, на нашу думку, класифікацію нематеріальних активів слід представити в дещо видозміненій формі (зі змінами, зазначеними вище) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація нематеріальних активів

Номер суб-рахунку	Назва субрахунку за Планом рахунків	Зміст субрахунку за НП(С)БО 8
1	2	3
121	Винаходи	Обладнання, мікробні штами, культура рослинних клітин, культура клітин тварин
122	Корисна модель	Конструктивне використання обладнання
123	Промисловий зразок	Форма, малюнок, фарбування

1	2	3
124	Сорт рослин	
125	Засоби індивідуалізації	Торгова марка, знак товарів і послуг, знак географічного походження товару
126	Об'єкти авторських і суміжних з ними прав	Літературно-художні твори, комп'ютерні програми, збірники даних, звукозаписи, відео, радіопередачі
127	Компоновка інтегральних мікросхем	
128	Раціоналізаторські пропозиції	
129	Комерційна таємниця	Геологічна та інша інформація, секрети виробництва

Джерело: згруповано автором за інформацією [1]

Висновки. Отже, запропонована класифікація нематеріальних активів наближує облік нематеріальних активів до норм і принципів Європейського Співтовариства, дозволяючи більш точно відобразити в обліку об'єкти інтелектуальної власності (нематеріальні активи).

На законодавчому рівні вигідно регулювати процедури скасування відстрочених витрат та вносити зміни до Плану рахунків бухгалтерського обліку та НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

Використані джерела:

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z-0893-99#Text> (дата звернення: 03.10.2021)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 03.10.2021)
3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: підручник. К.: Алерта, 2016. 928с.

Zaderaka Natalia Nikolaevna,

senior lecturer

Department of Finance, Accounting and Taxation,

Kyryk Natalia Vitaliyivna.

National Aviation University

CONCEPTS OF DETERMINATION OF FINANCIAL RESULTS: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Annotation. The definition of financial result according to different concepts of profit and capital is considered. The direct dependence of the amount of profit on the concepts of capital support used in the preparation of financial statements is determined.

Key words: income, expenses, financial result of activity, accounting, financial reporting.

In the domestic economic literature, the concepts of formation and reflection of profits in accounting are given little attention. Basically, the works are mechanical in nature, which is due to the current rules of regulation of accounting and tax legislation [1].

The financial result (profit or loss) is the main indicator of the organization. Getting a positive result - the purpose of any enterprise, written in its Charter. Profit is often used as a measure of efficiency or as a basis for other dimensions, such as return on investment or earnings per share [2, p. 48].

The amount of profit directly depends on the concepts used by companies in the preparation of financial statements of capital support. The impact of the concepts of profit and capital on the calculation of the financial result are presented in table 1.

The choice of concept depends on the needs of reporting users. International Financial Reporting Standards (IFRS) state the following: if users are concerned about the provision of nominal invested capital or the purchasing power of invested capital, the financial concept is adopted; if users are concerned about the operational capacity of the company, the physical concept is used [2, p. 48].

The concept of financial capital support. According to this concept, capital is synonymous with net assets or invested purchasing power. Profit is considered to be received if the financial (monetary) amount of net assets at the end of the period exceeds the financial (monetary) amount of net assets at the beginning of the period minus all distributions and contributions of owners during the period [2].

The concept of supporting physical capital. Capital is the production capacity of a company. Profit is considered to be obtained if the physical productivity (or operating capacity) of the company at the end of the period exceeds the physical productivity at the beginning of the period after deducting all distributions or contributions of owners during the period [2].

The fundamental difference between the two concepts is to reflect in accounting for the results of changes in asset prices and accounts payable. With the support of financial

Table 1

The influence of the concepts of profit and capital on the calculation of the financial result

Concepts	Determination of profit (loss)	Influence on the calculation of the result
The concept of total (total) profit	Changes in the entity's equity (net assets) for the period as a result of business transactions and events not related to owners' contributions and payments to owners	Changes in equity regardless of its owners and cumulative adjustments to data from previous periods are attributed to the result of the reporting period
Net profit concept	Amount of profit (loss) from operating activities (main and non-main)	Changes in capital regardless of its owners and general adjustments to data from previous periods are attributed to capital accounts
The concept of financial capital support	Exceeding the financial (monetary) amount of assets for the period less all distributions and contributions of owners	Changes in asset prices and accounts payable are attributed to the result of the period
The concept of supporting physical capital	Excess of physical production (operating capacity) of the company for the period minus all distributions and contributions of owners	Changes in asset prices and accounts payable are credited to equity accounts

Domestic regulatory documents on accounting do not consider provisions on different approaches to calculating the result. The amount of revaluation of fixed assets is attributed to additional capital, which corresponds to the concept of supporting physical capital.

Changes in the prices of current assets, such as securities, are reflected in the results of operations for the period. Thus, the concept of financial capital support is applied.

Conclusions. Thus, net profit is a rather subjective category, as its indicator is determined not by the amount of funds in the current account, not the size of the trade margin, and the moment of identification in the accounting of the elements that form it, adopted by the company accounting method. In modern accounting, the calculation of the financial result is governed not only by the concepts of profit, the rules proposed by current regulations on accounting and taxation, but also by theoretical principles.

REFERENCES:

1. Drozd IK, Nazarova GB Concepts of accounting and control of financial results (at the enterprises of railway transport): monograph. 2009. 229 p.
2. International Accounting Standards / trans. from English for order. S.F. Head. K. : Federation of Professional Accountants and Auditors of Ukraine. 1998. 736 p.
3. Instructions on the application of the Chart of Accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 30.11.1999 № 291 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>
4. On approval of the National Regulation (standard) of accounting 1 "General requirements for financial reporting": Order of the Ministry of Finance of Ukraine 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

Карандюк Ольга Григорівна,
старший викладач кафедри бізнес-аналітики і цифрової економіки,
Відрашко Владислав Олександрович.
Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. В роботі розглянуто сутність Інтернет-страхування, досліджено його основні переваги та недоліки. Метою дослідження є визначення перспектив розвитку Інтернет-страхування в Україні. Надано характеристику розвитку ринку страхових послуг в Інтернет-середовищі України та запропоновано можливі напрямки покращання його подальшого функціонування.

Ключові слова: страхування; Інтернет-страхування; страхові послуги; страховий ринок.

Останнє десятиріччя можна сміливо називати «десятиліттям діджиталізації» причому відносно як суспільного життя, так і сфери бізнесу. Першими у цифровому світі почали свою діяльність комерційні банки, інвестиційні фонди, посередницькі організації. За останні п'ять років до них доєдналися і страхові компанії, які сьогодні активно провадять свою діяльність в Інтернеті. Через мережу Інтернет страхові компанії просувають свої послуги, підвищують їх якість та доступність, розширюють клієнтську базу [1].

Існує багато визначень поняття Інтернет-страхування такими науковцями як О. Залетов, С. Міщенко, О. Новак, Н. Спіцин, Н. Приказюк. Після проведеного аналізу наукової літератури, було встановлено, що найбільш вдалими і зрозумілими є визначення С.В. Науменкова, який визначає Інтернет-страхування як процес взаємодії страхової компанії та її клієнтів, який полягає у визначенні кола бажаних страхових послуг, оформленні та придбанні страхових полісів і отриманні страхових премій за допомогою мережі Інтернет [2].

За даними НБУ у 2020 році в Україні працювало 215 компаній, з яких 196 спеціалізуються на ризиковому страхуванні, а 19 – на страхуванні життя. Але в останні роки кількість страхувальників, які працюють на ринку страхових послуг України постійно скорочується. Більшість страхових компаній, які працюють на українському ринку, почали впроваджувати просування страхових продуктів у форматі он-лайн через пошук можливостей скорочення витрат на канали збуту страхових послуг, пошук нових маловитратних каналів збуту. Розвиток Інтернет-страхування як раз й відноситься до таким та дозволяє страхувальникам подальше розповсюдження страхових послуг незалежно від географічного місця розташування офісу. Але необхідно зазначити, що більшість невеликих компаній взагалі не мають власного сайту і не використовують Інтернет для залучення нових клієнтів через небажання витратити кошти на створення сайту та його технічну підтримку.

В Україні до послуг страхування, які компанії пропонують через мережу Інтернет відносяться страхування майна, особисте страхування та страхування відповідальності. Найбільш популярними в Україні виступають такі страхові продукти, як КАСКО, страхування громадян, які прямують за кордон, медичне

страхування, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, страхування майна фізичних осіб та інше. Необхідно зазначити, що найбільш простою процедурою оформлення полісу серед усіх зазначених є автострахування. При оформленні страхової послуги через Інтернет клієнти можуть обирати способи оплати: готівкою, через Інтернет картою банку, через Інтернет через формування рахунку в банку. Звичайно, що більшість клієнтів сплачують послуги страхування картою.

Необхідно зазначити, що основними чинниками, які стримують широке розповсюдження Інтернет-страхування виступають:

- відсутність необхідної законодавчої бази у галузі Інтернет-страхування, яка б давала можливість оформлювати договір страхування не тільки у письмовій формі (використання електронних підписів);
- нерозвинуті віртуальні платіжні системи в Україні;
- потреба у значному початковому капіталі;
- недостатня кількість спеціалістів високої кваліфікації, які б володіли навичками роботи в Інтернет-страхуванні;
- великий рівень недовіри українських громадян до страховиків;
- недоліки в організаційних структурах;
- незадовільний рівень технологічності проведення страхових операцій та впровадження інформаційних технологій;
- відсутність соціальної та економічної відповідальності перед суспільством та нормального конкурентного середовища [3].

Також на діяльність ринку страхування значний вплив здійснюють чинники політичного, економічного та соціального характеру, які безпосередньо впливають на поведінку всіх його учасників. Але головною проблемою Інтернет-страхування на сьогодні в Україні виступають шахраї, які підривають рівень довіри населення до будь-якого виду Інтернет-послуг. Для боротьби із шахрайством державні органи мають впроваджувати нові технології, які сприятимуть своєчасному виявленню шахрайських схем.

Для розвитку Інтернет-страхування на перспективу необхідно, щоб страхова компанія мала якісне інформаційне наповнення власного сайту і клієнти мали б змогу отримати наступні можливості, а саме: доступ до правдивої інформації щодо діяльності страхової компанії та її послуг; можливість самостійного розрахунку вартості оформлення страхового полісу через підрахунок на он-лайн калькуляторі; самостійне заповнення страхувальником заяви на страхування; в разі настання страхового випадку провести оплату страхового поліса та страхових виплат дистанційно; можливість надання клієнту страхового полісу, який був би підтверджений електронним підписом; он-лайн спілкування з клієнтом на всіх етапах продажу та обслуговування договору страхування.

Висновки. Просування продуктів страхування через мережу Інтернет має свої переваги як для страховика, так і страхувальника. Так, для страхувальника головною перевагою є зменшення витрат часу на підписання договору страхування, максимальний доступ до інформації про фірми, які працюють на ринку страхових послуг та реальна можливість отримати знижку при укладанні договору на обслуговування. А для страхової компанії перевагами виступають зменшення витрати за операціями у віртуальному офісі страхової компанії, можливість

збільшення каналів просування страхових послуг та цілодобове обслуговування клієнтів через сайт компанії.

Таким чином, дослідивши основні переваги, недоліки та сучасний стан розвитку Інтернет-страхування в Україні маємо зазначити, що для подальшого його розвитку необхідно впровадити наступні заходи:

- 1) поліпшити українську нормативно-правову базу задля забезпечення максимально широкого впровадження послуг Інтернет-страхування;
- 2) підвищити рівень довіри населення через якісну організацію захисту веб-сайтів страхових компаній;
- 3) максимально використовувати правильний підхід до розробки дизайну сайтів страхових компаній;
- 4) керівництву страхових компаній має дбати про якісне наповнення сайту та зручну навігацію по ньому;
- 5) організувати інформування потенційних клієнтів про можливість оформлення повного портфелю страхових послуг не виходячи з власної домівки чи офісу;
- 6) розробити правильну маркетингову політику, яка стане головним і дієвим методом реклами, способом розповсюдження та просування страхових продуктів на ринок.

Всі запропоновані заходи мають максимально сприяти розвитку Інтернет-страхування в Україні в майбутньому, страхові компанії поліпшать свій фінансовий стан завдяки розширенню кола клієнтів і отримання додаткового доходу, що, в цілому, позитивно вплине на розвиток економіки України.

Використані джерела:

1. Гриньова К. Інтернет-страхування в Україні: правовий аспект. *Правовий тиждень*. № 29 (207), 20 липня 2018 р. С. 11.
2. Рябоконт Н.П. Систематизація каналів продажів страхових продуктів. *Науковий вісник УАБС НБУ*. 2016. Вип. 34. С. 268-275.
3. Спіцина Н.М., Григораш О.В. Переваги та недоліки Інтернет-страхування в Україні. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасних наук-2017»*. Дніпро, 2017.
4. Полчанов А. Ю. Особливості розвитку страхування в умовах поширення інтернету. *Вісник ЖДТУ*. № 1 (71). 2018. С. 256-260

Карандюк Ольга Григорівна,
старший викладач кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки,
Павленко Руслана Олександрівна,
Національний авіаційний університет

НЕОБХІДНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. В роботі проаналізовано проблеми, які спричинили появу антикризового управління на підприємстві. Також визначено сутність антикризового управління на підприємстві. Метою роботи є дослідження необхідності антикризового управління на підприємстві. Визначено суб'єктів та об'єкти антикризового управління.

Ключові слова: криза, антикризове управління, антикризовий менеджмент, суб'єкти антикризового управління.

На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігається тенденція виникнення багатьох проблем у діяльності підприємств різних галузей. Економічна ефективність діяльності кожного суб'єкта господарювання безпосередньо залежить від сили впливу макроекономічних факторів, а також від дії багаточисельних внутрішніх причин. Політична нестабільність та спад економіки, спричинений вимушеними локдаунами у 2020-2021 роках, соціальні проблеми тільки підкреслили наявні проблеми підприємств. Забезпечення сталого розвитку економіки України робить дуже важливішим питання організації протидії кризовим явищам та відродження нормального виробничого функціонування підприємств всіх форм господарювання та типів власності. Саме тому актуальним виступає питання впровадження у вітчизняну практику менеджменту важелів антикризового управління на підприємствах. Адже проблеми законодавчих та економічних обмежень, нестача фінансових ресурсів, відсутність підтримки інвесторів мають негативний вплив на діяльність суб'єктів господарювання.

Суб'єктами антикризового управління можуть виступати власник підприємства, фінансовий директор, функціональний антикризовий менеджер, фахівці державних та відомчих органів, арбітражний менеджер, представник кредиторів.

Об'єктом антикризового управління є чинники, що зумовлюють виникнення та поглиблення кризи розвитку підприємства. Предметом антикризового управління є причини кризи, її причини, проблеми, тобто всі прояви загострення суперечностей, що становлять загрозу виникнення та розвитку кризи.

Дуже часто трапляється, що основною внутрішньою першопричиною виникнення кризи на підприємстві виступають помилки в управлінні. Але також до першорядних причин кризової ситуації на підприємстві відноситься несвоєчасна і недостатньо ефективна реакція на несприятливі зовнішні фактори. Також необхідно зазначити, що внутрішні причини виникнення кризи мають свої прямі джерела безпосередньо в середовищі підприємства і пов'язані з високим ризиком при розробці маркетингової стратегії, виникненням внутрішніх конфліктів, можливими недоліками в організації процесу виробництва та недосконалістю інноваційної та інвестиційної політики керівництва підприємства [1]. В цьому випадку ефективна

система управління підприємством є головним фактором при вирішенні кризових ситуацій на підприємстві. Тобто можна сказати, що антикризовий менеджмент має своєчасно виявити кризові явища та створити відповідні методи та заходи для їх ліквідації з метою забезпечення успішної підприємницької діяльності та запобігання банкрутству суб'єкта господарювання.

На сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого поняття антикризового управління, але узагальнюючи думки різних вчених, можна сказати, що антикризове управління або, як його ще називають, антикризовий менеджмент являє собою процес, на меті якого є запобігання (або уникання) настання кризової ситуації. Система антикризового управління підприємством являє собою таку систему управління підприємством, в якій усі рішення спрямовані на протидію кризовим явищам, запобігання фінансовій кризі та забезпечення сталого розвитку з урахуванням специфіки галузі.

До основних завдань антикризового управління на підприємствах можна віднести:

1. Своєчасне виконання основних заходів щодо діагностики всього фінансового стану підприємства з метою прогнозування фінансової кризи та її ефективної ліквідації.
2. Збереження та запобігання зниженню фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.
3. Розробка і впровадження заходів щодо запобігання зменшенню обсягу власних коштів та збільшенню позикових коштів, щоб уникнути фінансових проблем, які можуть сприяти виникненню фінансової кризи.
4. Застосування антикризових заходів, які спрямовані на мінімізацію негативних наслідків, спричинених фінансовою кризою на підприємстві.

Необхідно зазначити, що діяльність кожного підприємства має дві сторони: стабільний стан та криза. І не можна сказати, що криза – це однозначно погано, адже без виникнення криз не буде розвитку. Виникнення кризи негативно впливає на стабільність системи, але одночасно відбувається її повне оновлення. Отже, криза також потрібна системі, яка розвивається відповідно до життєвих циклів, адже завдяки усуненню негативних наслідків виникнення кризи, підприємство отримує новий виток змін фінансового, виробничого, інвестиційного характеру.

Антикризова програма, яку керівництво підприємства має розробляти і виконувати, повинна включати наступні складові:

1. Детальний опис причин формування фінансової кризи та сучасний етап її перебігу на підприємстві.
2. Детально описані цільові параметри антикризового процесу.
3. Перелік раніше обґрунтованих антикризових заходів.
4. Формування бюджету для фінансування антикризової програми.
5. Пропонування заходів щодо функціонування підприємства в контексті реалізації антикризової програми.
6. Методи моніторингу хід виконання антикризової програми на підприємстві [2].

Антикризова програма визначає основні інструменти, які будуть використані для подолання фінансової кризи на підприємстві. До них належать: реструктуризація; реінжиніринг; реорганізація; управління ризиками.

На сьогоднішній день процес формування антикризової системи управління на українських підприємствах не є ідеальним і має ряд недоліків:

1. Не існує чіткого розуміння сутності антикризового управління.
2. Виникають проблеми координації дій при здійсненні боротьби з ознаками фінансової кризи.
3. Ігнорування проявів факторів, які сприяють виникненню кризи, на ранніх стадіях.
4. Не існує сучасного законодавчого забезпечення належного впровадження антикризової політики на рівні підприємств.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження антикризового управління на підприємстві дозволяє зробити висновок, що цей процес є складним і потребує пильної уваги з боку керівництва підприємств. Для провадження антикризового управління необхідно чітко визначити цілі, завдання та терміни виконання, а також визначити, які саме інструменти антикризового управління будуть використовуватись для аналізу фінансового стану підприємства, фінансових показників або ймовірності банкрутства.

Процес антикризового управління на підприємствах має провадитись з чіткою послідовністю. Також при впровадженні антикризового управління необхідно враховувати психологічні наслідки, які можуть виникнути після настання фінансової кризи. Тому керівництво та топ-менеджери підприємства завжди повинні бути готові до будь-яких наслідків настання кризи.

Використані джерела:

1. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління підприємством: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 208 с.
2. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2018. 504 с

Карандюк Ольга Григорівна,
старший викладач кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки,
Пеценко Марія Віталіївна.
Національний авіаційний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ПОСЛУГ

Анотація. В роботі проаналізовано сутність поняття послуги, надано її стислу класифікацію. Також розвиток ринку послуг в Україні та світі. Метою роботи є дослідження сучасного стану та тенденцій міжнародного ринку послуг. Виявлені фактори, які сприяють зростанню міжнародного ринку послуг.

Ключові слова: послуга, види послуг, ринок послуг, світова торгівля, міжнародний ринок, глобалізація.

Міжнародна торгівля виступає традиційною та основною формою міжнародних економічних відносин. Саме світова торгівля є кількісним показником міжнародного поділу праці, до переваг якого можна віднести зростання продуктивності виробництва, зменшення витрат виробничого процесу та пошуком найбільш оптимального задоволення економічних інтересів. Однією зі сфер світової економіки, які стрімко розширюються і виступають найбільш перспективними, є торгівля послугами. Сьогодні саме послуги охоплюють значну частку економічної діяльності як конкретної країни, так і на міжнародному рівні.

На сучасному етапі ринок послуг в Україні розвивається дуже динамічно. Відмінності між ринками товарів і послуг стали об'єктом дослідження ще з 1950 років. Але в умовах сьогодення за наявності великого різноманіття маркетингових інструментів проблеми ринку послуг постають у новому баченні. Тому саме цей ринок вимагає сьогодні особливо ретельної уваги від компаній, якщо вони планують працювати ефективно та виходити на світові ринки.

Тенденціям розвитку сфери послуг притаманна значна різноманітність: розвиток виробництва, швидке впровадження інновацій сприяли не тільки появі нових страхових, фінансових, інформаційних, транспортних послуг, а й дали поштовх активному розвитку послуг, які надаються компаніями під час та після реалізації товарів послуг.

На думку Ф. Котлера, послугою можна вважати будь-яку діяльність, яку один суб'єкт може запропонувати іншому суб'єкту, якій притаманна неосяжна природа і результатом якої не є володіння будь-чим [1].

З початку XXI століття у світі спостерігається тенденція зростання світової торгівлі, яка за темпами свого зростання обігнала темпи зростання світового ВВП. Так, за результатами 2019 року обіг міжнародної торгівлі становив близько 14 трильйонів доларів і за прогнозами економістів, цей показник буде тільки зростати і до 2040 року буде дорівнювати 20 трильйонам доларів США. І це, незважаючи на те, що торгівля послугами та сервісами вважається «невидимою», невідчутною.

За даними СОТ (Світової організації торгівлі), за період з 2005 по 2020 роки темпи щорічного приросту продажів товарів становив більше 4,5 %, а темпи приросту торгівлі різного роду послугами та сервісами становив більше 5 % [2]. До

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University. найбільших експортерів послуг у світі відносяться США, Китай і Німеччина. За підсумками 2020 року їхня частка у загальному показнику продажів послуг становила майже 30%.

Основоположним документом, який забезпечує функціонування міжнародної торгівлі послугами, виступає Генеральна угода з торгівлі послугами, що входить на правах додатку до угоди про СОТ. Зазначений документ трактує торгівлю послугами як процес передачі послуг з території однієї країни на територію іншої країни. До сфери послуг відносять такі значні сектори економіки, як охорона здоров'я, туризм, освіта, будівництво, телекомунікації, транспорт, фінанси і ряд інших. У табл. 1 наведено можливі типи послуг залежно від чинників впливу.

Відповідно до класифікації, яку впровадила СОТ, всі види послуг поєднуються у 4 групи:

1 група – транскордонні поставки (особа, знаходячись в одній країні, отримує послугу в іншій – наприклад, послуги через мережу Інтернет);

2 група – споживання за кордоном (наприклад туризм);

3 група – комерційна присутність (компанія відкриває свої представництва або філії в інших країнах);

4 група – фізична присутність людини (конкретний фахівець працює за кордоном)

До основних факторів, які зумовили зростання світової торгівлі послугами протягом останніх десятиліть, відносяться:

- вплив НТП на обсяги та різноманіття послуг;

- покращення показника відкритості національних економік, так, і національних ринків;

- зусилля країн, які були спрямовані на лібералізацію світової торгівлі послугами, а також на побудову нормального конкурентного середовища в більшості секторів послуг;

Таблиця 1

Типи послуг

Чинники	Типи	Приклад
Тип власності	Приватні	рекрутингові, консалтингові компанії, розважальні заклади
	Державні	пенсійне забезпечення, послуги залізничного транспорту
Ступінь контактності з людиною	послуги високої контактності	медичина, салони краси
	низької контактності	послуги зв'язку, ремонт взуття, банківські послуги
Ступінь кваліфікації	висококваліфіковані послуги	юридичні послуги
	ті, що не потребують особливих навиків	послуги розважальних закладів, клірингові послуги
Призначення	для кінцевого, власного (B2B) споживання	сфера розваг та відпочинку, масажні салони
	виробничого (B2B) споживання	девелопмент

Примітка. Складено автором на основі джерела [1].

- зміна структури споживання населення (тобто збільшення попиту на послуги). В більшості це характерно для розвинених і нових індустріальних країнах, адже, насамперед, пов'язано зі зростанням рівня життя населення;

- перехід розвинених країн до етапу формування «нового інформаційного суспільства». В його фундаменті знаходиться збільшення споживання різних послуг, перш за все, інформаційних послуг;

- невід'ємність більшості товарів і послуг одне від одного, саме тому збільшення обсягів світової торгівлі товарами сприяє паралельному зростанню послуг;

- зростаюча взаємопов'язаність світової торгівлі різними видами послуг, серед яких більшість реалізуються в комплексі;

- розвиток Інтернет мережі як головного чинника розвитку електронної торгівлі, а також надання фінансових послуг за через телекомунікації.

На сучасному етапі у сфері послуг вагомим значення набуває розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК), адже саме в даному секторі генеруються такі ключові чинники економічного зростання, як наукові знання, нематеріальні форми накопичення, інформаційні технології.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження міжнародної торгівлі послугами показало, що їй притаманна певна специфіка. Перш за все це пов'язано з тим, що послугам характерні різноманітні форми і сутність. Вони поєднуються в глобальний ринок, якому характерні не загальні риси, але загальні тенденції, які дають реальну можливість впливати на його функціонування на глобальному рівні навіть з урахуванням нових моментів в його розвитку. На сучасному етапі світовий ринок послуг регулюється на чотирьох рівнях: міжнародному, галузевому, регіональному та національному. Все це сприяє пришвидшенню темпів зростання сфери послуг як на внутрішньому ринку країн, так і на світовому ринку.

Використані джерела:

1. Котлер Ф., Катарджая Г., Сетьяван І. Маркетинг . Від традиційного до цифрового. Пер. з англ. К. Куницької та О. Замаєвої. Київ: Вид. група КМ-БУКС, 2018. 208 с .

2. Офіційний сайт World Trade Statistical Review 2020. URL: <https://www.wto.org/> (дата звернення 06.10.2021 р.).

3. Структурні зміни у світовій торгівлі як чинник розвитку внутрішнього ринку України: колективна монографія за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т.О.Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». К., 2019. 350 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/310.pdf> (дата звернення 07.10.2021 р.)

Карандюк Ольга Григорівна,
старший викладач кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки,
Петух Анастасія Сергіївна.
Національний авіаційний університет

СУЧАСНІ ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглядається сутність інфляції як економічного явища. Проаналізовано підходи економістів до оцінки впливу інфляції на економіку. Простежуються особливості інфляційних процесів, що відбувалися протягом останніх шести років. Найгострішою проблемою для України є зростання диференціації доходів внаслідок інфляції. Вказується негативний вплив інфляції. Розглянуто напрями подолання інфляції в Україні та вдосконалення її фінансової системи.

Ключові слова: інфляція, інфляційний вплив, девальвація національної валюти, монетарне регулювання, виробництво.

Враховуючи сучасний стан економіки України, зростання загальних цін на товари, засоби виробництва та послуг, а також девальвацію національної валюти, проблема ефективної антиінфляційної політики потребує більш глибокого вивчення.

Більшість економістів вважає стабільність цін однією з необхідних, але недостатніх умов розвиненої економіки. Погляди різних економічних шкіл погоджуються: уряд будь-якої країни повинен досягти адекватного рівня життя, гнучкості власного ринку праці, а також ліквідації дефіциту бюджету, щоб отримати більшу свободу дій та потребу у фінансових стимулах. Однак існують різні погляди на інфляцію та її вплив на економіку. Іншими словами, досі немає однозначної думки та недостатньо реальних доказів на користь ідеї про те, що країни з мінімальною інфляцією мають більш високі темпи зростання.

За останні шість років економіка України зіткнулася з низкою значних проблем, не в останню чергу з інфляцією та її негативними наслідками. Досвід попередніх років та політика країни у сфері антиінфляційного регулювання дає можливість стверджувати, що для забезпечення стабільності національної валюти та запобігання зниженню рівня життя необхідна активна державна політика у сфері монетарного регулювання (особливо під час посилення зовнішнього тиску на економічну ситуацію в країні), забезпечення індексації та зростання доходів на рівні не нижче офіційного рівня інфляції, обмеження державних витрат на неефективне використання бюджетного фінансування, стабілізувати грошовий обіг та інфляцію.

У серпні 2021 року споживча інфляція в річному вимірі залишилася на рівні попереднього місяця –10,2%. У місячному вимірі ціни знизилися на 0,2%. Про це свідчать дані, опубліковані Державною службою статистики України. Упродовж найближчих місяців інфляція залишатиметься в діапазоні 10–11% з огляду на дію як тимчасових, так і фундаментальних проінфляційних чинників. Водночас наприкінці 2021 року інфляція сповільниться нижче 10% і у 2022 році поступово повернеться до цілі Національного банку 5%.

Найактуальнішою проблемою для України сьогодні є зростання диференціації доходів внаслідок інфляції, що призводить до негативних змін у демографічній структурі населення, погіршення якості трудових ресурсів. Ці втрати знижують конкурентоспроможність національної економіки, можливість збільшення людського та соціального капіталу. Враховуючи регресивний характер непрямого оподаткування, що збільшує нерівномірний розподіл доходів, такий спосіб боротьби з інфляцією не усуває, а, навпаки, посилює першопричину зростання цін, одночасно зменшуючи трудовий потенціал нації.

Висновки. Реальною альтернативою антиінфляційній політиці, що проводиться через грошові обмеження, є активна стимулююча політика держави в умовах кризи перевиробництва, що проводиться за кейнсіанськими рецептами з урахуванням реальних економічних умов України. Така політика повинна включати комплекс економічних заходів, які виходять за рамки прямої боротьби з інфляцією:

- 1) державне регулювання цін, особливо в монополізованих галузях економіки;
- 2) стимулювання ефективного суспільного попиту та грошової підтримки економіки шляхом підтримки зростання реальних доходів та рентабельності виробництва, а також подальшого погашення заборгованості із заробітної плати, розширення грошової бази відповідно до міжнародних стандартів та підвищення заробітної плати у бюджетній сфері;
- 3) розвиток пріоритетних галузей та підприємств шляхом вливання грошей у "критичні точки" економіки, які дають найбільший економічний ефект у довгостроковій перспективі;
- 4) стимулювання заощаджень громадян та накопичення коштів підприємств для зменшення державних запозичень та боргів;
- 5) для створення конкуренції в банківському секторі та зниження вартості кредитних ресурсів - допущення на фінансовий ринок України західних банків, особливо німецьких, які мають успішний досвід роботи з перехідною економікою колишньої Німецької Демократичної Республіки. Поряд з паралельним вільним обігом євро цей процес започаткує процес підвищення платоспроможності попиту в економіці.

Використані джерела:

1. Марцин В.С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки. Економіка розвитку. 2013. № 1. С. 42–48.
2. Савлук М.І., Мороз А.М., Лазепко І.М. Гроші та кредит: підручник. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с
3. Кругман П. Для спасення Європе нужна инфляция. URL: <https://www.interfax.by/news/belarus/1105734>
4. Филиппова І.Г. «Порочне коло» інфляційних процесів в Україні. Вісник СНУ ім. В. Даля. 2011. № 16. С. 172–178. URL: <http://garevna.ucoz.com/articles/inflation-bad-circle.pdf>
5. Національний банк України. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції в серпні 2021 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-v-serpni-2021-roku>

Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансових ринків.
Університету державної фіскальної служби України

ТРЕНДИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ДЕРЖАНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Анотація. Виокремлено позитивні та негативні риси залучення коштів через механізм державних цінних паперів. Визначено ключові заходи щодо активізації ринку державних цінних паперів в Україні.

Ключові слова: державні цінні папери, ринок цінних паперів, боргові зобов'язання.

В умовах посткризового розвитку економіки, державні цінні папери мають як позитивні, так і негативні риси. До позитивних зокрема відносяться такі:

- порівняно з податковими надходженнями залучення коштів відбувається за меншого опору з боку населення;
- для кредиторів є більш надійними і зручними вкладення тимчасово вільних коштів, яке забезпечується гарантованою виплатою доходу у формі фіксованого відсотку;
- безземісійне, або неінфляційне фінансування державних видатків, а також бюджетного дефіциту;
- можливість перерозподілу коштів у часі між поколіннями, що дає можливість «позичати у майбутнього»;
- сприяння економії витрат обігу, що досягається за рахунок скорочення витрат на випуск і збереження грошових знаків;
- забезпечення прискорення обігу коштів, зростанню ліквідності та гнучкості економіки в цілому.

Що ж до негативних, то виділяються такі :

- висока ймовірність перетворення узятих урядом позик за рахунок коштів резидентів на національний борг, що породжує суспільно-солідарні зобов'язання з його обслуговування в суспільстві;
- можливість переміщення коштів з реального сектору економіки у фінансовий (за умови високого рівня доходності позик);
- послаблення контролю уряду за своїми видатками та збільшення його залежності від внутрішніх кредиторів;
- скорочення можливостей кредитування реального сектору економіки в результаті збільшення видатків бюджету на погашення та обслуговування внутрішніх запозичень;
- висока ймовірність перетворення платників податків у кінцевих боржників за внутрішніми державними позиками за умови неефективного використання позичених державою коштів.

У подальшому розвиток ринку державних ЦП має супроводжуватися економічними реформами, зменшенням податкового навантаження і збільшенням за

рахунок вітчизняного інвестиційного ринку. Пріоритет у структурі державного боргу має надаватися середньо- і довгостроковим зобов'язанням. Це дозволить розподілити боргове навантаження між різними групами інвесторів у часі та забезпечить ефективне управління ним. Залученні державою фінансові ресурси за допомогою державних запозичень мають мати обов'язково цільове використання та фінансувати реальні інвестиційні проекти.

У сучасній економіці роль ринку державних ЦП зводиться до способу фінансування не лише бюджетного дефіциту, а й економічного розвитку. Уряд може залучати кошти під великі суспільно необхідні і водночас рентабельні інвестиційні проекти. Але для цього потрібна ефективно діюча структура, яка здійснюватиме оцінку і відбір таких проектів. Однак в Україні поки що немає необхідних умов для успішної реалізації зазначеної практики. «Для того, щоб ринок державних ЦП ефективно функціонував, необхідно створити відповідну структуру його учасників, зокрема інституційних інвесторів (страхові компанії, банківські установи, пенсійні фонди, інститути спільного інвестування). Адже державні ЦП, що характеризуються високою ліквідністю та низькою ризикованістю, виступають привабливим інструментом інвестування активів НПФ та страхових компаній багатьох країн світу.

На думку А. Білявської, «необхідно створити добре організований механізм стимулювання попиту населення на державні боргові зобов'язання та наявність спеціальних урядових програм. Так, досить важливу роль у системі підтримки національних заощаджень і створенні умов для вкладання коштів громадян у державні облігації мають спеціальні урядові програми в інших країнах («New Canada Savings Bonds Program», Канада; «Easy Saver», США), які дають можливість власникам малого та середнього бізнесу організувати заощадження найманих працівників» [1].

За аналізу зарубіжного досвіду у сфері обігу державних ЦП і ситуацію на національному ринку цих інструментів, слід зазначити, що на сьогодні без вжиття дієвих заходів з боку держави активізація цього ринку є неможливою. Удосконалення та розвиток ринку державних ЦП потребують розробки і запровадження цілісної стратегії, яка поєднуватиме завдання вдосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення політики державних запозичень, розвиток інструментарію урядових позик для підтримки індивідуальних заощаджень і створення відповідної інфраструктури, — надійної та доступної для населення.

Першочерговим завданням є відновлення довіри населення до держави і розробка нових видів державних ЦП для задоволення потреб різних груп інвесторів. Крім того, такі ЦП можуть стати джерелом фінансування певних програм, які відповідали б напрямам використання залучених коштів (медичне забезпечення, розвиток бізнесу та здобуття вищої освіти, соціальні перетворення). Проблема ефективного функціонування і подальшого розвитку ринку державних ЦП в умовах становлення фінансової системи України, може бути вирішена за рахунок підвищення його ліквідності, внаслідок таких його напрямків удосконалення:

– забезпечення прозорості діяльності держави у частині випуску її ЦП, доступність і зрозумілість умов інвестування у такі інструменти;

- удосконалення організаційної бази функціонування внутрішнього ринку державних ЦП;
- підвищення інвестиційної привабливості облігацій внутрішньої державної позики;
- підвищення інституційної довіри до держави шляхом реалізації заходів з погашенням відсотків і основної суми заборгованості.

Важливим моментом розвитку ринку державних ЦП має стати подальший розвиток фінансового та фондового ринку як механізму, що забезпечить відносну стабільність і послідовність розміщення ОВДП і вільний доступ для інвесторів. Щодо заходів, які пропонуються Середньостроковою програмою управління державним боргом на 2019 – 2022 рр. [2] – інструментом, розробленим Міністерством фінансів України «для оцінки поточного стану та динаміки державного боргу України та визначення цілей, завдань й заходів у середньостроковій перспективі з метою оптимізації структури державного боргу з точки зору співвідношення вартості обслуговування та ризиків при збереженні прийнятної рівня боргового навантаження» [2]. Ця Стратегія реалізується в контексті макроекономічної стабілізації. Українська економіка стала на шлях стійкого економічного зростання. Економічне відновлення країни супроводжується підтримкою з боку міжнародних організацій, в т. ч. у формі надання кредитів на пільгових умовах. У середньостроковій перспективі основною метою України в управлінні державним боргом є залучення необхідного фінансування за найнижчої можливої вартості з урахуванням ризиків.

Використані джерела:

1. Коваленко Ю. М., Воробей А. М. Функціонування фондового ринку в сучасних умовах. Зб. наук. праць НУДПСУ, 2015. №1. С. 122–133.
2. Коваленко Ю.М. Управління фінансовими активами: навч. посіб. у 2 х ч. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 498 с.
3. Пересада А. А. та ін. Інвестування: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2001. URL: <http://fingal.com.ua/content/view/603/87/1/0>.
4. Білявська А. Ю. Внутрішні державні запозичення в умовах посткризової економіки. Фінанси, облік і аудит: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: В. М. Федосов (голов. ред.) [та ін.]. Київ : КНЕУ, 2017. Вип. 2. С. 33–43.
5. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2019–2022 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 № 473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2019-%D0%BF#Text>.

Косова Тетяна Дмитрівна,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Тігаренко Анастасія Денисівна.
Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ

Анотація. Визначено роль інтегрованої звітності для забезпечення сталого розвитку електроенергетики України. Досліджено проблеми її стандартизації та уніфікації. Запропоновано напрями розвитку корпоративної соціальної відповідальності енергетичних холдингів України.

Ключові слова: інтегрована звітність, сталий розвиток, енергетична сфера

Забезпечення сталого розвитку суспільства є головним завданням сучасності і запорукою подальшого існування і розвитку цивілізації. Енергетичні компанії світу відіграють важливу роль у зазначеному процесі в умовах глобальних викликів, пов'язаних з такими чинниками: перехід світової економіки у фазу спаду, посилення волатильності світових цін на сировинні товари, спалах і поширення пандемії вірусу COVID-19. Розвиток енергетичної галузі України ускладнюється внутрішніми проблемами, викликаними низкою факторів, серед яких: втрата сировинної бази, вугільних ресурсів та енергетичних потужностей у зв'язку з військово-політичним конфліктом на сході країни; зменшення обсягів транспортування російського газу до Європи, які на даний час складають 40% постачань Російської Федерації; низька енергоефективність і структурна незбалансованість національної економіки; відставання темпів економічного розвитку від європейських країн. Ризики втрати транзитного потенціалу пов'язані з введенням в експлуатацію трубопроводу «Північний потік-2», що позначиться скороченням обсягів транспортування газу із РФ до Європи через Україну майже вдвічі. При цьому позитивно слід оцінити прогрес України у частині впровадження європейського законодавства, яке є зобов'язанням, що впливає з приєднання нашої країни до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Відокремлення оператора газотранспортної системи стало суттєвим кроком на шляху до подальшої інтеграції України в європейський газовий ринок і посилило позицію нашої країни у переговорах щодо продовження транзиту російського газу у 2020 році. Негативний вплив внутрішнього і зовнішнього середовища певною мірою покликана згладити програма співпраці України з МВФ, орієнтована на подолання корупції, проведення секторальних реформ, у тому числі в енергетиці. Системне вирішення окреслених проблем та досягнення цілей сталого розвитку Глобального договору ООН лежить у площині розробки *ESG (Environmental, Social, Governance)* – стратегії наддержавними, державними, муніципальними інституціями, суб'єктами господарювання тощо та прийняття на себе зобов'язань щодо прогресу.

Узагальнення історичного досвіду переконливо показує, що зміцнення акцентів із інформативності попиту на джерела первинної енергії на користь вторинної пов'язано із впровадженням маркетингових інновацій та потребами екологічного

захисту довкілля та людства. Діяльність енергетичних холдингів України має важливі соціальні та екологічні наслідки, а запорукою її ефективності є належне корпоративне управління та впровадження фінансових та маркетингових інновацій, серед яких все популярнішим об'єктом становляться зелені енергетичні ресурси, передусім біопаливо. Пріоритетом діяльності українських енергетичних холдингів є використання відновлюваних джерел генерації: від сонячної фотоелектричної енергії до енергії вітру (наземної та морської).

Добровільний характер складання і низький рівень уніфікації призводить до суттєвих відмінностей у інтегрованій звітності енергетичних холдингів України. Кількість розділів складає від п'яти у ДТЕК до восьми у Енергоатом. Представлення результатів досягнення індикаторів сталого розвитку та маркетингових інновацій за розділами носить довільний характер, що унеможливує побудову зведених таблиць, у яких наскрізно відображають дані за всіма трьома холдингами. Тому оцінка результатів досягнення індикаторів сталого розвитку, впровадження маркетингу інновацій, цифрової трансформації, соціально відповідального інвестування та інновацій в енергетичному менеджменті проведено на індивідуальній основі з використанням кількісних і якісних показників.

Уніфікація фінансової звітності енергетичних холдингів України дозволила побудувати зведену таблицю і встановити, що за обсягом фінансових результатів Нафтогаз є найбільшим енергетичним холдингом України. ДТЕК є другим за обсягами діяльності енергетичним холдингом України. Енергоатом є найменшим за критерієм фінансових результатів із аналізованих енергетичних холдингів України, проте він потужно розвивається. Спільними ознаками діяльності всіх досліджуваних енергетичних холдингів України є прибуткова діяльність, переважна тенденція до нарощування обсягів діяльності і чистого прибутку. Відмінності полягають у диференціації обсягів діяльності і зменшені величини доходу Нафтогаз та ДТЕК у 2019 році.

Таким чином, впровадженню моделей корпоративної соціальної відповідальності у практику діяльності українських енергетичних холдингів в умовах євроінтеграції сприятиме: найповніше використання переваг інформаційної ємності фінансової звітності та уніфікація форм соціальної нефінансової звітності; імплементація законодавчих актів, спрямованих на створення конкурентного ринку торгівлі електроенергією; розбудова інфраструктури та електричних мереж для забезпечення перетоків електроенергії; приєднання до стратегії розвитку транс'європейської мережі щодо секторів електроенергетики, природного газу, нафти тощо; залучення енергетичних інвестицій на основі угод про співпрацю з Енергетичним Співтовариством; виконання національних зобов'язань у галузі ядерної безпеки відповідно до європейських стандартів.

Кочетков Володимир Миколайович,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки,
Капоріна Марина Юрїївна.
Національний авіаційний університет

ЄВРОПЕЙСЬКА ФІНАНСОВА ІНТЕГРАЦІЯ ПІД ЧАС КРИЗИ COVID-19

Анотація. У науковій роботі подано огляд фінансової роздробленості ЄС під час кризи коронавірусу (COVID-19) та її політики, прийнятої для протидії наслідкам. Після різкої фрагментації фінансова інтеграція єврозони загалом відновилася до докризового рівня, але не за всіма показниками. Однак це відновлення все ще є нестабільним і спирається на безпрецедентну суму фінансової, монетарної та пруденційної політичної підтримки.

Ключові слова: криза, COVID-19, фінансовий ринок, фінансова інтеграція, грошово-кредитна політика.

Основні наукові результати. Коронавірус (COVID-19) створив безпрецедентний вид шоку та спричинив різкий економічний спад. У січні 2020 року коронавірус почав поширюватися по всьому світу, включаючи значну частину Європи. 30 січня Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила COVID-19 надзвичайною ситуацією у сфері охорони здоров'я, що викликає міжнародне занепокоєння, а 11 березня посилила загрозу стану пандемії. Оскільки стало зрозуміло, що для контролю поширення вірусу будуть потрібні масштабні заходи стримування, включаючи карантин, економічна діяльність у євроні розпочала безпрецедентний спад за своєю масштабністю та швидкістю.

Коронавірус є загальною надзвичайною ситуацією охорони здоров'я, але він також мав різні наслідки в економіках єврозони. Пандемія спричинила потрясіння як попиту, так і пропозиції. Постачання було обмежене закриттям підприємств та самоізоляцією робітників. Припинення роздрібною діяльністю та збої в ланцюгах поставок супроводжувалися падінням попиту на проміжні та кінцеві товари [2]. У міру затягування кризи уряди більше вдаються до вливання власного капіталу [3].

Хоча причина цих потрясінь була загальною для всіх країн, розміри економічних наслідків помітно відрізнялися через відмінності, зокрема, у початкових макроекономічних та фінансових умовах, жорсткості заходів із охорони здоров'я та силі внутрішніх фіскальних заходів для підтримки економіки, наприклад, відстрочення сплати податків, гарантії кредитів, зупинення виплат із соціального страхування, гарантії експорту, допомога ліквідності та короткострокові схеми роботи.

Криза коронавірусу поставила реальну економіку та фінансові ринки під надзвичайну загрозу, що призвело до початкової різкої фрагментації фінансових ринків єврозони. Протягом кількох днів після першого зареєстрованого в Європі випадку коронавірусу 24 січня 2020 року [1] композитний індикатор системного стресу (CISS) почав зростати до рівнів, близьких до тих, що були під час глобальної фінансової кризи (GFC) 2008 року та кризи державного боргу єврозони (SDC) 2011-12 років. Протягом кількох тижнів після перших повідомлених випадків ціновий

складений показник фінансової інтеграції [1] впав до рівнів, подібних до тих, що спостерігалися протягом місяців після введення євро. Падіння в період з лютого по квітень 2020 року можна було порівняти зі зниженням, яке воно зазнало на початку кризи 2008 року та кризи державного боргу, а падіння у березні 2020 року стало четвертим за величиною падінням рівня цього показника з моменту введення євро. Відбувалися занепокоєння щодо фрагментації серед країн єврозони [1].

Однак, однією чудовою особливістю кризи COVID-19 було швидке відновлення фінансової інтеграції завдяки швидкому реагуванню політики та стійкості, створеній фінансовою підтримкою та реформами, впровадженими за останні десять років.

Швидке розгортання кризи COVID-19 викликало необхідність високочастотного моніторингу розвитку фінансової фрагментації на різних сегментах ринку. Європейський центральний банк (ЄЦБ) стежив за станом фінансової інтеграції в єврозоні з моменту введення євро, оскільки фрагментовані фінансові ринки перешкоджають безперебійній та рівномірній передачі монетарної політики між країнами-членами. З метою більш високої частоти моніторингу фінансової інтеграції єврозони під час кризи COVID-19, був розроблений інструментарій високочастотних показників на основі набору даних, представлених у звіті ЄЦБ про фінансову інтеграцію та структуру в єврозоні. Ці показники фінансової інтеграції є корисним інструментом для моніторингу фінансової фрагментації, а також можуть бути використані для ілюстрації наслідків дій політики ЄС у відповідь на економічний спад.

Реакція політики єврозони на кризу були вирішальними як на національному, так і на наднаціональному рівнях. Це сприяло швидкому поверненню фінансової фрагментації до докризового рівня до середини вересня 2020 року. Оперативна грошово-кредитна політика та наглядові дії ЄЦБ стали першою лінією захисту для пом'якшення дезінфляційного шоку та протидії негативному впливу фінансової фрагментації на ефективність грошово-кредитної політики. Ці дії отримали форму додаткових закупувель активів через Програму придбання активів (APP) та нову Програму з викупу активів в надзвичайних умовах пандемії (PEPP), програми банківського кредитування на надзвичайно вигідних умовах (цільові операції довгострокового рефінансування), наглядові заходи та скоординовану ліквідність програми забезпечення.

Законодавці національної фіскальної політики також негайно відреагували у всій єврозоні, навіть у країнах з обмеженими фінансовими можливостями, хоча розмір фіскальних пакетів варіювався. Крім того, усвідомлюючи важливість централізованого реагування на кризу, європейські політичні діячі запровадили різноманітні загальноєвропейські заходи підтримки, такі як три системи соціального захисту: тимчасова схема SURE (Підтримка з метою зниження ризиків безробіття в надзвичайних ситуаціях), схема гарантування позик Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), нова кредитна лінія від Європейського механізму стабільності (ESM), фонду ЄС Наступного Покоління та зміцнення Багаторічної програми фінансового розвитку (MFF) на 2021-2027 роки.

Ця політика разом із вищим ступенем стійкості у фінансовій інтеграції, досягнутим завдяки інституційним реформам за останні десять років, допомогли змінити значну частину початкової різкої фрагментації фінансових ринків. Станом

на середину вересня фінансова інтеграція загалом повернулася до докризового рівня. Однак це очевидне повернення до показників доковідного часу є крихким і значною мірою залежить від постійної підтримки політики.

Зведений ціновий індикатор фінансової інтеграції та його підкомпоненти свідчать про те, що коронавірусна криза розгорталася у чотири фази. Фаза 1 (30 січня - 25 березня 2020 р.) охоплювала спалах кризи та оголошення від РЕПР. На другій фазі (26 березня - 7 травня) спостерігався зростаючий економічний збиток та початкова невизначеність щодо загальноєвропейської фінансової реакції. Фаза 3 (8 травня - 21 липня), охоплювала поступове послаблення карантину та прогрес у досягненні загальної європейської фінансової відповіді та рішення фонду ЄС Наступного Покоління. Фаза 4 (22 липня - 15 вересня) була періодом збереження реінтеграції, досягнутої за допомогою відповідей європейської валютно-фінансової політики на попередніх етапах [4].

Висновки. Наразі реінтеграція фінансових ринків євросони все ще крихка і нерівномірна, і поступове повернення до ситуації перед спалахом COVID-19 залежить від безпрецедентного обсягу грошових та фінансових стимулів, що наразі існують. Хоча багато показників фінансової інтеграції свідчать про покращення протягом третьої та четвертої фаз кризи, ця тенденція реінтеграції піддається ризику подальших хвиль інфекцій та поновленням заходів локдауну.

Використані джерела:

1. Bekaert, G., Harvey, C.R., Lundblad, C.T., Siegel, S. What Segments Equity Markets?, Review of Financial Studies, Vol. 24, № 12, 2011, pp. 3841-3890.
2. Duffie, D., Krishnamurthy, A. Passthrough Efficiency in the Fed's New Monetary Policy Setting, Jackson Hole Symposium of the Federal Reserve Bank of Kansas City, 2016.
3. Fysyna K.A. COVID-19 air transportation strains // Polit. Callanges of science today. International relations: abstracts of XXI International conference of higher education students and young scientists. – National Aviation University. – Kyiv, 2021. P. 179-180
4. Hoffmann, P., Kremer, M., Zaharia, S. Financial integration in Europe through the lens of composite indicators, Working Paper Series, № 2319, ECB, Frankfurt am Main, September 2019.

Кузуб Михайло Віталійович,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Смілянець Дарина Андріївна.
Київський національний торговельно-економічний університет

ІСТОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Досліджено періоди розвитку бухгалтерського обліку. Розглянуто бухгалтерський облік у такого важливого учасника ринку туристичних послуг, як туристичний агент.

Ключові слова: бухгалтерський облік, періоди розвитку, міжнародні стандарти, туристичний агент.

Актуальність даної теми є цікавою та потребує детального дослідження, оскільки бухгалтерський облік був викликаний до життя самою господарською діяльністю людини і до сьогодні, видно якою повагою користувалися в давнину всі ті, хто працював бухгалтером і як цінувалась їх справа. Бухгалтерський облік називали і називають таємницею Богів, в яку посвячували лише обраних, але на жаль, мало хто звертає на це увагу, особливо з молоді. Матеріалом для дослідження стала історія в сфері бухгалтерського обліку, компанії, які щодня використовують даний напрям. Мета аналіз сучасного стану використання бухгалтерського обліку та вплив на ринок світу.

Почнемо з того, що загалом розуміється під словосполученням «Бухгалтерський облік». Бухгалтерський облік - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. [1] Об'єктом обліку перш насамперед була земля та її використання. Головним багатством було зерно і воно оберталося як гроші, грошима також обертався метал у злитках та різні предмети – раковини, шкури тварин, сіль, тощо. Після цього, монети стали універсальним еквівалентом обміну та вартісним вимірником у бухгалтерії. Монетні гроші були видатним винаходом в стародавній Греції. За своїм значенням цей винахід прирівнюється до винаходу писемності. Для бухгалтерії винахід грошей з «твердим курсом» означав поворот від натурального обліку до узагальнюючого вартісного. Отже, можна зазначити, що нікому невідомо, хто був винахідником бухгалтерського обліку. Можна тільки стверджувати, що система подвійного запису почала з'являтися у 13-14 століттях у деяких торгових центрах Північної Італії.

Для розвитку даної теми сприяв в першу чергу прогрес, стабільність, та у зв'язку з цим важливого значення набула періодизація розвитку, але в літературі не існує єдиної думки про це. То ж виділяють чотири основні періоди розвитку бухгалтерського обліку.

Перший період – виникнення різних способів реєстрації фактів в облікових реєстрах у вигляді записів. Вершиною даного періоду стало розповсюдження інформації подвійного запису.

Другий період – припав на революційні перетворення в галузі виробництва, а саме на розвиток торговельних, фінансових товарних операцій і не тільки в окремих

країнах, а вже більш масштабно – на увесь світ. В даний період видається більша кількість занять з обліку, відповідно збільшились робочі місця.

Третій період – набув великого значення. Бухгалтерський облік вважається як сфера наукових знань. Протягом цього періоду, більшості авторів були направлені на те, щоб встановити теоретичні основи, щоб визначити галузь тих явищ, вивчення яких складає об'єкт даної науки. Також було виявлено ряд визначень бухгалтерського обліку і його цілей.

То ж останній, четвертий період - його доцільно ділити на дві окремі стадії:

а) Та, що охоплює період до середини ХХ століття (розробка базових принципів об'єктивної оцінки майново-правового стану.

б) Та, що з середини ХХ та до нині. Вона характеризується розробкою принципів оцінки майново-правового стану господарчих суб'єктів в умовах зовнішнього ринкового середовища і у зв'язку з прийняттям ефективних господарчих рішень для отримання майбутньої економічної вигоди. [1]

То ж ми бачимо, що бухгалтерська справа, як і інший суспільний розвиток – це досить складний процес, його історія сповнена падінь, невдач, відхилень та помилок. Найголовніше дотримуватись трьох завдань:

1. Досліджувати облік максимально інформативно та точно;
2. Досягти його простоти і дешевезни;
3. Отримати своєчасну інформацію про факти господарського життя.

Для більш детального аналізу пропоную розглянути бухгалтерський облік у такого важливого учасника ринку туристичних послуг, як туристичний агент. Передусім згадаймо, хто такі туристичні агенти. Це — особи, які здійснюють посередницьку діяльність щодо реалізації. Зазвичай такі особи займаються комерційним посередництвом, а саме як агенти, діючи *в інтересах та від імені туроператорів* на підставі укладених агентських договорів (ст. 295 Господарського кодексу України). Згідно з агентським договором, комерційний агент отримує агентську винагороду за посередницькі операції, здійснені ним в інтересах суб'єкта, якого він представляє, у розмірі, передбаченому договором. Агентська винагорода виплачується комерційному агенту після оплати третьою особою за угодою, укладеною з його посередництвом, якщо інше не передбачено договором сторін. [2]

Відповідно, бухгалтерський облік таких турагентів-посередників, які реалізують туристичний продукт туроператорів, цілком і повністю підпорядковується «посередницьким» принципам. Підсумовуючи, можна зазначити те, що кожний бухоблік має своє значення. Досліджуючи історію розвитку бухгалтерського обліку, необхідно пам'ятати і про інші науки, які так чи інакше пов'язані з обліком.

Теорія бухгалтерського обліку включає цілу низку наукових дисциплін, в яких розглядаються методологічні та організаційні принципи його побудови, специфічні особливості його ведення на різних підприємствах і галузях народного господарства, використання облікової інформації для складання звітності, аналізу, контролю та управління в цілому. [3]

До речі, серед промисловців, банкірів, інвесторів з'явилося свого роду гасло: «Бухгалтери всіх країн, єднайтеся!» І 29 червня 1973 р. було утворено Міжнародний комітет з розробки бухгалтерських стандартів. До комітету увійшли представники 14 країн світу і 29 червня 1973 р., то ж було утворено Міжнародний комітет з розробки бухгалтерських стандартів. До комітету увійшли представники 14 країн світу. [4].

Нині перед науковцями і практиками бухгалтерського обліку в Україні стоїть нове завдання – перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), що розробляються Комітетом з Міжнародних стандартів. [5]

То ж бухгалтерська справа потребує однозначно уваги. Успішний бухгалтер займається не тільки веденням рахунків, але й іншою діяльністю, що включає планування і прийняття рішень, контроль, оцінювання та аналіз господарської діяльності.

На разі, сучасний бухгалтер має задовольняти потреби тих, хто використовує облікову інформацію, незалежно від того хто споживачами цієї інформації є. Кількість бухгалтерів України складно точно підрахувати. За оцінками Світового банку, в Україні їх близько 500 тисяч. [7].

Розвиток бухгалтерського обліку базується на складній системі інституціонального забезпечення. Вона взаємопов'язана та взаємозалежна. Здійснений аналіз, дає змогу дійти висновку, що історія бухгалтерського обліку має значущий вплив в сучасності. Слід пам'ятати про неї, про тих хто вкладає в дану науку багато знань та уваги. Саме цей напрям відграє значний вплив на економіку по всьому світу.

Як висновок, можна зазначити, що виникнення і розвиток бухгалтерського обліку є невід'ємною складовою частиною всієї історії людського суспільства.

Сучасна наука не дає однозначної відповіді, який саме момент слід вважати виникненням бухгалтерського обліку, але у багатьох випадках це пояснюється недостатньою кількістю джерел, що збереглися в облікових документах, які використовувалися вченими. То ж широке розповсюдження бухгалтерії викликає необхідність у висвітленні історії її виникнення і розповсюдження по всьому світу.

Використані джерела:

1. ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Туристична діяльність: облік та оподаткування. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005703-turistichna-diyalnist-oblik-ta-opodatkuvannya>.
3. Історія розвитку бухгалтерського обліку в Україні. URL: dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2918/1/Джерелейко_ОБС_31.pdf
4. Пушкар М.С. Історія обліку та контролю господарської діяльності: Навч. Посібник / Пушкар М.С., Гавришко Н.В., Романів Р.В. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 223 с.
5. Звітність підприємств: [навч. посібн. для студентів вищих навч. закл.] / С.В. Філіппова, Є.І. Масленников, О.В. Побережець, С.О. Черкасова. – Одеса: Прес-кур'єр, 2015. – 188 с.
6. Кузуб М.В. Інструменти стандартизації фінансових даних. Матеріали Всеукраїнського круглого столу «Обліково-аналітичне забезпечення антикризового управління підприємством» (Київ, 21 квітня 2016 р.). С. 13–17. 10. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною з однієї сторони та Європейським Союзом, Євро
7. Звіт про стан дотримання стандартів та кодексів (ЗДСК). Бухгалтерський облік та аудит. URL: http://www.worldbank.org/ifa/rosc_aa_ukr_ukr.pdf
8. Лещій Л. А., Кузуб М. В. Оцінка впливу інфляції на показники фінансової звітності. Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізаційні виклики розвитку національних економік», присвяченої 70-річчю КНТЕУ. 19-21 жовтня 2016 р., м. Київ. URL: <https://knute.edu.ua/file/NzM1OQ==/bbd395069fa67e97d7a68f2c897d9a6a.pdf>

Кузуб Михайло Віталійович,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Ляшенко Ілона Анатоліївна.
Київський національний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Анотація. Досліджено питання організації оплати праці та її регулювання в Україні. Запропоновано удосконалення організації обліку праці та її оплати на підприємствах.

Ключові слова: оплати праці, трудові відносини, стаж роботи.

Доцільність дослідження даної теми зумовлено зміною документальної та нормативної бази оплати праці на окремих підприємствах. Наразі можемо спостерігати значний поділ заробітної плати між різними соціальними групами. Оплата праці втратила позицію основного фактору як мотивації працівників до продуктивної праці.

Організація обліку праці має здійснювати контроль за кількістю і якістю виконаної роботи та за використанням засобів, які прийнято включати до фонду заробітної плати і виплат соціального характеру.

На сьогодні існують багато підприємств з різними формами власності, на яких встановлені нові форми організації праці. У досліджуваній темі важливе місце має матеріальне заохочення робітників, і перш за все створення тісного зв'язку між заробітною платою з отриманими результатами. Такий підхід вимагає, у свою чергу, залучення новітніх прогресивних систем і форм оплати, що враховували б індивідуальні особливості кожного члена колективу. Пошуки зручних форм оплати праці та нових підходів до управління працею, які були б допустимі ринковим відносинам, ведуть до неминучих змін та удосконалення в системі організації обліку заробітної плати.

Питання організації оплати праці в Україні досліджували О. Дороніна, А. Калина, Н. Ткаченко, К. Крищенко, Н. Лукьянченко, С. Соломонов та інші. Не зважаючи на велику кількість напрацювань та розглянутих питань, відсутні дослідження, присвячені покращенню організації обліку розрахунків з оплати праці за зміни законодавства та господарських умов.

Організація обліку рахунків з оплати праці є відповідальною і трудомісткою роботою, яку потрібно здійснювати за відведений термін. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 966 - XIV, для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство може самостійно обрати форму його організації, розробити структуру, призначити відповідальних осіб, затверджувати форми первинних документів та графік документообігу тощо [1, с. 2].

Відповідними вимогами щодо організації обліку оплати праці є визначення цілей, системи показників й рахунків. Отож, головними завданнями організації обліку праці є:

- контролювати дотримання кількісного складу робітників, використання робочого часу й додержання трудової дисципліни;

- визначати кількість відпрацьованого часу та виробленої продукції, перевірка виконання норм виконаної роботи, обчислювати заробітну плату кожному працівникові, розподіляти нараховану заробітну плату за напрямками витрат;
- проводити розрахунки працівників фірми щодо заробітної плати, з бюджетом щодо утриманих податків і Пенсійним фондом стосовно нарахування єдиного соціального внеску, контролювати витрати фонду оплати праці, складати звітність тощо.

Оплата праці працівників, що знаходяться у трудових відносинах з підприємствами незалежно від форм власності й господарювання, може регулюватися за допомогою встановлення: 1) державного розміру мінімальної заробітної плати; умов і розмірів оплати праці; оподаткування прибутків працівників; 2) угодами, що укладаються на державному, регіональному та міжнародному рівнях. Регулювання оплати праці на рівні підприємства включає розробку, узгодження й застосування внутрішніх нормативних документів про: заробітну плату, видання премій за виконання виробничих завдань, винагороду за результатами виконаної роботи за рік тощо [2, с. 23].

Облік оплати праці в Україні здійснюється відповідно до:

- чинних нормативно-правових актів;
- міжнародних та регіональних угод;
- колективних та трудових договорів;
- інших внутрішніх нормативних документів підприємств [3, с. 19].

Положення про оплату праці є одним з основних інструментів, що характеризує порядок організації оплати праці на підприємстві, суми основної та додаткової заробітної плати, порядок нарахування премій працівникам, Цей документ має включати інформацію про:

- загальні принципи організації оплати праці на підприємстві;
- штатний розклад;
- побудову тарифної оплати праці з урахуванням інструкцій за посадами й професіями тарифних ставок та окладів або порядку розрахунку, на основі результатів роботи робітника;
- інші системи виплати премій, які прийнято використовувати на підприємствах та шкали преміювання [4, с. 22].

Тарифна система є фундаментом організації оплати праці, яка заснована на: тарифній сітці, тарифній ставці, схемі посадових окладів і тарифно-кваліфікаційній характеристиці, згідно з ч. 1 ст. 96 КЗпП. Упровадження тарифної сітки визначає суму тарифної ставки робітника в прямій залежності від його кваліфікації. Це досягається за допомогою використання тарифних коефіцієнтів, які встановлюють співвідношення між розміром тарифної ставки й тарифною ставкою першого розряду [5, с. 153].

Ця система підлягає частому реформуванню, усі заходи якої спрямовані на удосконалення механізмів державного й колективно-договірного регулювання заробітної плати, пошук шляхів і механізмів її зростання, посилення захисту прав працівника на її своєчасне одержання.

Важливим елементом при розрахунку розміру винагороди за підсумками роботи за рік є стаж роботи. Це особливий вид премії, який дозволяє підвищити

зацікавленість робітників у покращити ефективність та якість продукції. Ураховуючи фінансові можливості фірми можуть розроблятися різні документи для мотивації персоналу та впроваджуватися й інші системи виплат надбавок, бонусів та премій [7, с. 63].

Упровадження таких субрахунків дозволить розмежувати витрати на оплату, які входять до фонду оплати праці та здійснювати контроль за цими виплатами.

В Україні практично працює законодавча база з регулювання оплати праці згідно з міжнародними трудовими нормами, які існують у ринковій економіці, але цей механізм у повному обсязі не використовується, особливо в договірному регулюванні рівня оплати праці. Щодо удосконалення організації обліку праці та її оплати на підприємствах, то вони мають базуватись на оптимізації тарифного контролю за заробітною платою, таких як:

- упровадження тарифної системи за допомогою впровадження тарифних ставок відповідно до рівня кваліфікації працівника;
- установа гнучких форм і систем оплати праці;
- колективне регулювання заробітної плати.

Залучаючи певні новації у організацію обліку оплати праці, адміністрація фірми має підходити до такого питання обґрунтовано, враховувати доцільність, використовувати дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців. При розробці внутрішніх документів (положення про оплату праці, виплату премій та інші), потрібно:

- упроваджувати практику персоналізації ставок і окладів робітникам, що є найбільш кваліфікованими та орієнтованими на підвищення продуктивності праці;
- враховувати особливості даної галузі, зокрема при створенні системи мотивації, використовувати спеціальні, специфічні фактори оцінок робіт для методу бальної системи нарахування премій, для кожної категорії персоналу, посилювати регуляторну і стимулюючу функції заробітної плати.

Використані джерела:

1. Давидова К. Складаємо обліковий регламент на наступний рік К. Давидова Баланс. - 2008. - № 99.-С . 2 -4 .
2. Рожнов В. Організаційно - нормативні документи підприємства В. Рожнов II Заробітна плата. -2006. - № 1. - С. 9 -1 4 ; № 2. -С. 22-25.
3. Пантелейчук Л. Про особливості відображення на рахунках бухгалтерського обліку рахунків за виплатами працівникам Л.Л. Пантелейчук Праця і зарплата. -2008. - № 9. -С . 17-21.
4. Горицька Н. Виплата заробітної плати: строки і відповідальність Н. Горицька Заробітна плата. -2006. - №3. - С. 18-24.
5. Чацкіс Ю.Д. Організація бухгалтерського обліку: [навчальний посібник] / Ю.Д. Чацкіс, Е.С. Гейер, О.А. Наумчук. : Центр учбової літератури, 2011. - 564с.
6. Мещерякова М. В., Кузуб М. В. Вплив науково-технічного прогресу на ведення бухгалтерського обліку. URL:www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/20201022/36ірінник_листопад_2020.pdf#page=318.
7. Бруханський, Р. Ф. Методологія наукових досліджень і викладання облікових дисциплін : / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 114 с.
8. Радченко Д. В., Кузуб М. В., Документація як складовий елемент методу бухгалтерського обліку/– Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – с. 218-221.

Кузуб Михайло Віталійович,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Пархоменко Дар'я Василівна.
Київський національний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Анотація. Досліджено питання обліку та списання простроченої дебіторської заборгованості. Запропоновано удосконалення управління дебіторською заборгованістю, що допоможе уникнути прострочення термінів її погашення, а також удосконалив управлінський аспект щодо витрат та доходів кожного окремого підприємства.

Ключові слова: дебіторської заборгованості, прострочена заборгованість, класифікатор дебіторської заборгованості.

На сьогоднішній день одним із не простих та важливих завдань бухгалтерського обліку є облік дебіторської заборгованості, яка пов'язана з існуванням проблеми неплатежів. Під час ведення господарської діяльності майже у кожного підприємства виникає дебіторська заборгованість. Це в свою чергу призводить до економічної нестабільності на ринку України, через що збільшуються ризики при продажі товарів та послуг з відстрочкою оплати.

Дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів та значно погіршує фінансовий стан підприємства, оскільки відбувається зниження темпів виробництва та їх показників діяльності. Незалежно від причин виникнення, уникнути її неможливо, тому необхідно мати навички управління боргами.

Особливої уваги потребує порядок списання простроченої дебіторської заборгованості, тому що виникає прямий зв'язок між списанням такої заборгованості та складанням бази для визначення податку на прибуток.

Таким чином, результати виконаного дослідження дебіторської заборгованості свідчать про необхідність удосконалення методичного підходу до обліку дебіторської заборгованості як інструменту покращення фінансового стану підприємства.

Однією з проблем організації обліку дебіторської заборгованості можна назвати непристосованість методів визначення резерву сумнівних боргів до обліку на підприємствах, а також неоднакове співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю на різних підприємствах однієї галузі, і як наслідок важко знайти баланс між ними.

Загально визнано, що найкращим є для підприємства, коли відношення кредиторської та дебіторської заборгованості дорівнює одиниці. Оскільки при перевищенні дебіторської заборгованості відбувається зниження фінансової стійкості підприємства і потрібно шукати додаткові джерела фінансування. А коли навпаки перевищує кредиторська заборгованість, то виникає загроза неплатоспроможності підприємства [1]. Тому ми часто отримуємо недостовірні дані при відображенні резерву сумнівних боргів в балансі. Розрахунок резерву необхідно проводити на підставі середніх статистичних даних.

Найпоширенішою проблемою є проблема оплати дебіторської заборгованості. Рефінансування дебіторської заборгованості представляє собою форму реструктуризації активів, що полягає в переведенні дебіторської заборгованості в ліквідні форми активів, таких як грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення. На жаль, в Україні дуже мало підприємств, які застосовують рефінансування, тому що воно б сприяло прискоренню трансформації дебіторської заборгованості у грошові кошти [2].

Обліки дебіторської заборгованості має багато недоліків. Найбільш суттєві з них є такі :

- Проблема реальної оцінки дебіторської заборгованості;
- Проблема організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості;
- Проблема відображення дебіторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку;
- Проблема проведення аналізу розрахунків з покупцями та замовниками.
- Проблема внутрішньогосподарського контролю дебіторської заборгованості. Якщо не контролювати суму дебіторської заборгованості, то вона може перевищити допустимий рівень, а це призведе до зменшення реалізації продукції та виручки підприємства [3].

Проаналізувавши проблеми відображення операцій з дебіторською заборгованістю на бухгалтерських рахунках, можна запропонувати такі шляхи щодо вдосконалення обліку дебіторської заборгованості:

- Потрібно приділити увагу організації обліку дебіторської заборгованості та доповнити облікову політику елементами, що допоможе виявити проблемні моменти та необхідно вжити заходи щодо відновлення платоспроможності покупців і замовників.
- Варто розширити кількість покупців та замовників підприємства, щоб уникнути наслідки від не сплати боргів.
- Своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості. При перевищенні дебіторської заборгованості виникає загроза для фінансової стабільності підприємства і через це треба залучати додаткові кошти [4].
- Систематично проводити інвентаризацію заборгованості.
- Використовувати метод розрахунку з покупцями, який застосовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами, - метод надання знижок за дострокової оплати.
- Удосконалити контроль стану розрахунків з дебіторами, а саме за простроченими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства.
- Слід здійснювати оцінку дебіторської заборгованості за допомогою міжнародних стандартів.

Ще одним інструментом для покращення обліку та аналізу дебіторської заборгованості є цифровий аналіз. Використання цифрового аналізу дозволяє виявити факти шахрайства та помилок у бухгалтерському обліку.

Необхідно також створити системний класифікатор дебіторської заборгованості з використанням таких параметрів : ознак, принципів та мети класифікації, якісної характеристики ознаки, користувачів інформації та типів класифікації [5].

Використання цієї розробки допоможе надати якісну бухгалтерську інформацію для аналізу, контролю, залежно від конкретних потреб користувачів у період антикризового регулювання.

Вирішення цих проблемних питань, що пов'язані з обліком дебіторської заборгованості, допоможе здійснювати правильний її аналіз. В свою чергу, якщо правильно аналізувати дебіторську заборгованість, це допоможе мінімізувати розмір простроченої заборгованості та строків інкасації боргу.

Важливу роль в управлінні дебіторською заборгованістю відіграють організація, планування та контроль роботи з дебіторами. Тому правильно організований облік та проведений аналіз допоможе зменшити її аналіз. Для цього потрібно вести оперативний контроль за надходженням готівки, своєчасно надавати платіжні документи, збільшувати коло покупців з метою мінімізації втрат від несплати одним або декількома покупцями та своєчасно визнавати сумнівну заборгованість [7].

Отже, організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві має важливе значення, оскільки потрібно завжди перевіряти та контролювати достовірність даних із розрахункових операцій з дебіторами. Вдосконалення процесу управління дебіторською заборгованістю допоможе уникнути прострочення термінів її погашення, а також удосконалив управлінський аспект щодо витрат та доходів кожного окремого підприємства.

Використані джерела:

1. Колеснікова О. М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України [Електронний ресурс] / О. М. Колеснікова // Ефективна економіка. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?Operation=1&iid=772>.
2. Волович О. Б. Сутність та класифікація заборгованості підприємства / О. Б. Волович // Економічний простір. — 2012. — № 66. — С. 195–203.
3. Москалюк Г. О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Г. О. Москалюк // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». — 2012. — № 721 — С. 173–178.
4. Подолянюк Р. В. Актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості / Р. В. Подолянюк // Управління розвитком. — 2012. — № 4. — С. 114–116.
5. Кисельова О. Порядок врегулювання сумнівної, безнадійної заборгованості / Бухгалтерський облік і аудит. - 2003. - №4. - с.24-29.
6. Кузуб М.В. Інструменти стандартизації фінансових даних. URL: <https://knute.edu.ua/file/MTc=/c902b121ed3493620cf96cfa0c166fca.pdf>.
7. Іванілов О.С., Смачило В.В., Дубровська Є.В. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - №1. - С.156-163.
8. Лещій Л. А., Кузуб М. В. Оцінка впливу інфляції на показники фінансової звітності. Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізаційні виклики розвитку національних економік», присвяченої 70-річчю КНТЕУ. 19-21 жовтня 2016 р., м. Київ. URL: <https://knute.edu.ua/file/NzM1OQ==/bbd395069fa67e97d7a68f2c897d9a6a.pdf>.

Кудлай Віра Григорівна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки,

Демиденко Валерія Олегівна.

Національний авіаційний університет

ПАНДЕМІЯ ЯК СТИМУЛ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ

Анотація. В роботі досліджено сучасні світові економічні тренди під впливом пандемії. Метою дослідження є виявлення впливу COVID-19 на процес цифрової трансформації світової економіки.

Ключові слова: цифрова трансформація; цифровізація бізнесу; пандемія.

В умовах впроваджених карантинних заходів у більшості країн світу, призупинення роботи великої кількості підприємств та заборони фізичного контакту співробітників на об'єктах значимість цифрової економіки зростає. Тож при високому рівні цифровізації виробництва процеси проходять автоматично з дистанційним контролем диспетчерського центру. Фірми, які прийняли цифрові рішення з початку пандемії, в майбутньому можуть мати більшу продуктивність та впевненість у виділенні ресурсів або ризиків щодо цифрових можливостей. Тож підприємства, які вже провели цифрову трансформацію, зазнали найменших фінансових та технологічних втрат, так як змогли забезпечити безперервність виробництва, незважаючи на вимоги до самоізоляції для співробітників. В організаціях, які під час кризи експериментували з новими цифровими технологіями, і серед тих, хто інвестував у цифрові технології більші капітальні витрати, ніж в інших компаніях, керівники вдвічі частіше повідомляють про зростання надходжень, ніж керівники інших підприємств. Разом із багаторічним прискоренням цифрового виробництва, криза призвела до кардинальних змін у думках керівництва щодо ролі технологій у бізнесі.

Завдяки цифровій трансформації керівництво організацій отримує можливість автоматизувати фінансовий аналіз, зокрема, збір і систематизацію економічної інформації, яка необхідна для проведення розрахунків. Також позитивну динаміку, крім виробників програмного забезпечення, показали комунікаційні компанії та роздрібна торгівля.

Цифровізація в сучасних умовах виступає структурним фактором соціально-економічної динаміки, підвищує конкурентоспроможність та ефективність у всіх секторах економіки. За оцінками, до 2030 року ріст ВВП буде більш ніж на половину пов'язаний з цифровізацією. Крім того, пандемія надала стимулюючий вплив на індустрію онлайн-торгівлі. Таким чином, роздрібна торгівля витісняється продажами через онлайн-канали.

Підвівши підсумок ми бачимо, що глобальна пандемія виступила в якості виклику для бізнесу та промисловості, повністю змінивши «правила гри». Більшість компаній та підприємств усвідомили важливість автоматизації та цифровізації виробництва та бізнес-процесів, а також впровадження гнучкої стратегії бізнесу. А для національних економік це шанс змінити свою структуру, зробити процеси державного управління більш прозорими, знизити витрати і досягти якісного зростання.

Використані джерела:

1. McKinsey&Company URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/how-covid-19-has-pushed-companies-over-the-technology-tipping-point-and-transformed-business-forever>
2. Современные экономические тренды под влиянием пандемии URL: <https://ntk.kubstu.ru/data/mc/0075/3774.pdf>
3. Пандемия как стимул для развития цифровой экономики URL: https://www.elibrary.ru/download/elibrary_44212001_47734963.pdf
4. Digital Transformation and Economic Growth URL: <https://dt-global.com/company/blog/april-1st-2021/digital-economy>
5. Цифрова економіка в умовах пандемії URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-ekonomika-v-usloviyah-pandemii/viewer>

Malyuga Natalia Mykhailivna,
Professor, Doctor of Economics,
Vitchenko Viktoriya
Polisia National University

MANAGEMENT MODEL OF INCOME REFLECTION IN ACCOUNTING AND FINANCIAL STATEMENTS

In a market economy, the main goal of any enterprise is profit, which is an indicator of the efficiency of economic entities. Today, in the context of Ukrainian economic reforms, the level of profitability tends to decrease, so this issue is very relevant and needs further study. Businesses are trying to increase profits by increasing the volume of production needed by the consumer and reducing the cost of its production. The economic category of "profit" requires considerable attention, as incorrect assessment by entrepreneurs of the direction of capital, organization of production and sales can be the opposite phenomenon-loss, which also covers the results of the company for a certain period of time.

Profit is a monetary indicator created by the owner-enterprise. It describes the financial results of the enterprise's activities. This index, which can fully reflect the efficiency of production, quantity and quality of products, the state of productivity and level of property. In the opinion of most of the authors, the profit is a positive result of the company's activity. However, there is an opinion that this economic category is part of the income that remains after all costs have been paid, which is then used to pay dividends to the business owners.

In my opinion, profits should be used for the development of the economic entity, be their own source of investment and only then be treated as the owners' income. To obtain positive dynamics of profitability of an enterprise it is necessary to build an effective system of profit management. The main tasks of profit management include:

- assessment of the profitability of production and commercial activities of the enterprise;
- determination of business risk;
- ensuring maximization of profits within the capabilities of the resource potential of the enterprise and the constraints of market conditions, ensuring optimal proportionality between the level of profit and the acceptable level of risk, the payment of a high level of income to business owners;
- ensuring the formation of a sufficient amount of financial resources at the expense of profit in accordance with the objectives of enterprise development in the long run;
- identification of reserves to increase profits through production activities, investment and financial transactions;

The profit management system must be organically integrated with the accounting information system. However, such an information system has not yet been created in the accounting system. To build it, we propose to allocate additional accounts to generate information about all indicators of profitability of the enterprise, its structural units and relationships that arise with customers (Fig. 1).

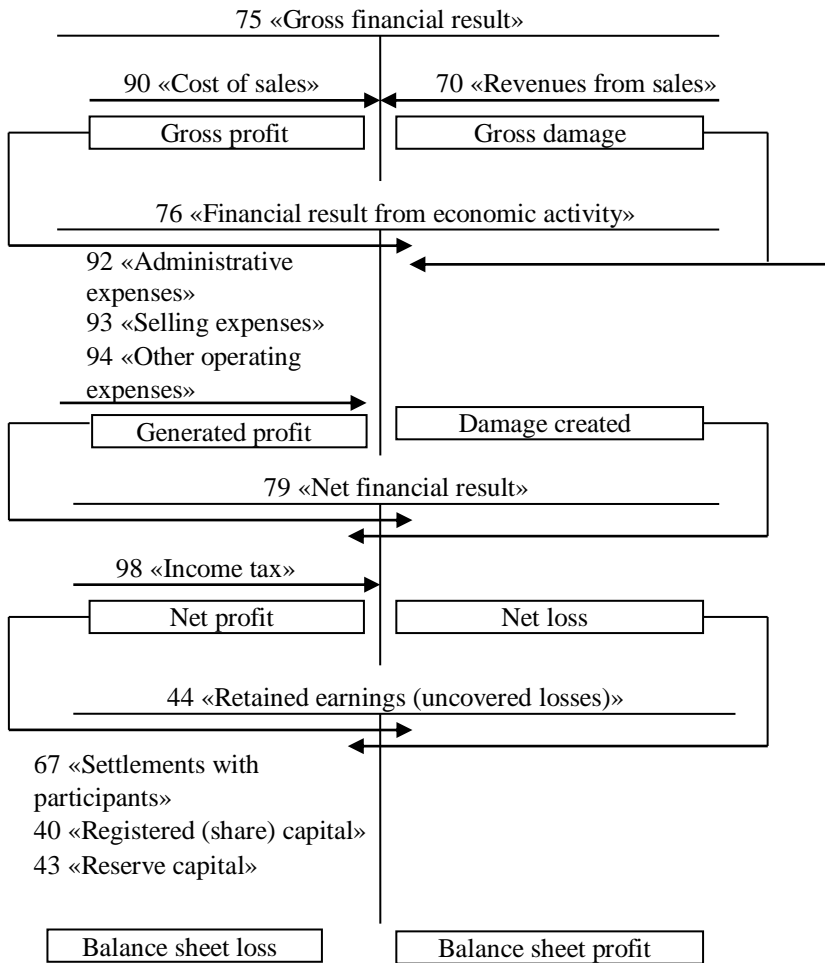

Fig 1. Model of formation of financial results for management of economic activity of the enterprise

Source: authors' own development

The proposed model of formation of financial results for the management of economic activity of the enterprise makes it possible to assess the performance of the enterprise in terms of gross profit, net profit and profit after tax with the adjustment of tax differences.

Therefore, in order to create an effective management model of profitability, it is necessary to:

1. To develop a model of earnings management that would meet the long-term goals of the company's development and achieve the best results with the help of available resources.
2. Include income from all activities of the company.

3. When using profits, be guided by the needs of the company in formulating its own sources of financing, which can lead to maximisation of profits.
4. Plan your expenses so that they do not exceed your income in a given period.

REFERENCES:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Цал-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Мельник Т. Ю. Облік, статистика, аналіз та аудит в системі контролювання фінансових результатів підприємства: монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2016. 300 с.
4. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні. В.П. Завгородній. – К.: А.С.К., 2002. – 420 с.
5. Міакова Г.І. Фактори впливу на прибуток / Міакова Г.І., Мяло В.В. Наукові праці КНТУ. – 2005. – Вип. 74. – С.15-17.
6. Нашкерська Г.В. Оцінка прибутку підприємства. Вісник Національного університету Львівська політехніка. "Менеджмент та підприємництво в Україні" – 2007. – № 576. – С.194-196

Мокринська Зоряна Володимирівна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Горова Анастасія Миколаївна.

Національний авіаційний університет

ВИПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ «В КОНВЕРТАХ»: ЧИ Є МОЖЛИВІСТЬ ВИВЕДЕННЯ З ТІНІ?

Анотація. Наведено характеристику виплат працівникам «в конвертах». Узагальнено статистичні дані та дані соціологічних досліджень щодо виплат працівникам «в конвертах». Визначено напрями детінізації ринку праці.

Ключові слова: виплати працівникам, заробітна плата, детінізація ринку праці, податки.

Серед роботодавців часто можна зустріти таких, які намагаючись обійти закон виплачують заробітну плату «в конвертах». Для того, щоб зменшити податковий тягар роботодавці вважають за краще наймати працівників без офіційного оформлення: вони не укладають з ними трудовий договір, не вносять записів до трудових книжок і звичайно, зарплата виплачується неофіційно. Ще є варіант, коли роботодавець офіційно сплачує своїм працівникам мінімальну заробітну плату, а решту - неофіційно виплачує «в конверті». Розмір такої зарплати може диверсифікуватися від мінімальної до дійсно високої для ринку праці.

У разі неофіційного працевлаштування відносини між працівником і роботодавцем не оформляються у письмовій формі, тобто немає договору. Відносини між організацією (приватним підприємцем) та працівником щодо оплати праці узгоджені лише словами. Таким чином людина офіційно не має жодних стосунків з роботодавцем. Така ситуація має переваги лише для однієї із сторін. В таких умовах робітник позбавлений соціального захисту і якщо роботодавець відстрочить виплату неофіційної зарплати чи виплатить в неповному обсязі, протидіяти чи захистити свої права в судді досить проблематично. Практика часткової виплати «в конвертах» також досить ризикова, адже як правило офіційно виплачується мінімальна зарплата, а виплата неофіційної частини – юридично ніяк не врегульована. У випадку затримки чи відмови її виплатити, захистити свої інтереси важко. Тому працівники, які погоджуються на повну чи часткову виплату зарплати «в конвертах» постійно в зоні ризику.

У науковій літературі, зазначається, що тіньова діяльність порушує природний хід відтворювальних процесів, поглинає потенційні ресурси стратегічного розвитку та веде до різкого зниження ефективності державної політики, утруднення, а подекуди – й неможливості регулювання економіки ринковими методами, із застосуванням інструментів грошово-кредитної й податкової політики [1, с.71].

Свого поширення дане явище набуло передусім у малих та середніх підприємствах. Найчастіше українцям виплачують заробітну плату «в конвертах»

платять у сферах сільського господарства, будівництва та торгівлі. Відповідно до даних Міністерства економіки України [3] у 2021 році виявлено 724 неформальних працівників. В результаті інспекційних відвідувань із 86 працівниками укладені трудові договори. Окрім того у першому півріччі 2021 року реалізовано інформаційну кампанію про переваги офіційного працевлаштування та ризики неформальних трудових відносин, результатом якої було оформлення майже 57 тис. працівників.

Дані проведеного компанією Gradus соціологічного опитування [2], свідчать про те, що лише 49% українців отримують всю зарплату офіційно, 8,6% - отримують зарплату нелегально будучи непрацевлаштованими офіційно, решта - отримують одну частину офіційно, іншу частину «в конвертах».

Несприятлива економічна ситуація в Україні та епідемія COVID-19 сприяють розвитку тіньового ринку праці. Люди в пошуках заробітку змушені погоджуватися на неофіційну роботу. Тому заходи зі сторони держави для детінізації необхідно спрямувати на співпрацю з працедавцями у вирішенні даної проблеми.

Висновки. Для вирішення проблеми детінізації ринку праці необхідні комплексні заходи з боку держави на всіх рівнях управління та безпосереднє співробітництво із роботодавцями у даному напрямку. А для цього потрібні не лише перевірки підприємств та установ та штрафи, але й заходи заохочення. Позитивні результати такої співпраці дозволять збільшити надходження до державного бюджету, а відповідно і можливість фінансування державних програм соціального спрямування. Таким чином, детінізація ринку праці та офіційне працевлаштування дозволяє захистити інтереси працівників.

Використані джерела:

1. Ангелко І. В. Тіньова зайнятість населення України: причини, наслідки та шляхи подолання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. Т. 1, № 2. С.69-74. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon /2012_2_1/ 069-074.pdf.

2. Менше половини українців отримують зарплату офіційно – соопитування. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/05/novyna/ ekonomika/menshe-polovyny-ukrayincziv-otrmyuyut-zarplatu-oficijno-soczopytuvannya>.

3. Названо сфери, де найчастіше платять зарплату в «конвертах». URL: <https://finclub.net/ua/news/liubchenko-rozpoviv-de-naichastishe-platiat-zarplatu-v-konvertakh.html>.

Moroz Yuliya Yuzyfivna, Doctor of Economics,
Prof., Head of the Department of Accounting, Taxation and Auditing,
Plysak Maryna Viktorivna,
Polisia National University

CONCEPTUAL ASPECTS OF THE PROFIT GENERATION IN THE ACCOUNTING SYSTEM FOR MANAGEMENT PURPOSES

Abstract: Substantiation of profit as an object of accounting and taxation of business, methods of its formation for business and taxation and reflection in the accounts of accounting, financial reporting and tax return.

Key words: profit, financial result, business, taxes, revenue, incomes, income statement

The economic activity of any enterprise involves a constant comparison of income and expenses and determine the financial result. The important role of profit in business is due to its functions. The formation of profit is influenced by various factors, which can be classified as follows: logistical; organizational and managerial; economic; social; ecological; market and marketing; economic and legal; administrative.

Due to the constant changes in the legal legislation of Ukraine, debatable and unresolved issues remain and arise, especially the harmonization of accounting and tax processes in the field of profit generation. At the same time, today the issue of harmonization of accounting and tax profits is acute. Based on the results of the study and based on the needs of assessing the efficiency of economic activity of enterprises, we propose to calculate three types of profit indicators as objects of accounting according to the following methodology of their calculation:

- a) the profit generated by the enterprise (PQ), for the overall assessment of the effectiveness of entrepreneurial activity;
- b) the profit that remains at the disposal of enterprises (PR), to assess the effectiveness of their activities by the owners;
- c) net investment income, which provides a change in equity (NI), to assess the attractiveness of economic activity in the dynamics.

Information of financial, managerial and tax accounting and statistical observations allow to form for the management system of the enterprise as effective objects of financial results of business the following indicators:

1. Gross financial result (profit, loss) at the levels
2. Operating financial result of the enterprise.
3. Settlement and conditional operating financial result at full cost in relation to the centers of responsibility, sold objects of activity, buyers, market segments.
4. Created financial result (profit, loss) as a result of economic activity.
5. Created financial result (profit, loss) as an object of taxation.
6. Created a net financial result (profit, loss).
7. Net investment income is created.

Thus, in economic activity, financial results as objects of accounting for business results and its taxation have a large number of characteristics and features that can be considered in various aspects. In order to assess the level of efficiency of economic activity, it is necessary to create information resources in the system of accounting accounts, which would allow to analyze, improve, stimulate and streamline the functioning of the enterprise. At the same time, profit is an important object of management for taxpayers, whose annual income from any activity (excluding indirect

taxes), determined by accounting rules for the last annual reporting (tax) period exceeds twenty million hryvnias.

In these enterprises, profit as an object of taxation is determined by adjusting the pre-tax financial result in the financial statements for tax differences. The formation of this information system today provides an assessment of business operations of the enterprise in terms of profit based on two characteristics: accounting and tax. The first - provides an assessment of economic activity in terms of profit generated by business, and the second - is used for the needs of society in the forced alienation of part of the company's revenues to budget revenues. As a result of using this method, the management efficiency indicator created by the information system of accounting accounts is not the basis for the process of alienation of enterprise revenues to state budgets through income tax. In profit management, attention is focused not on the formation of a single indicator, but separately on the creation of profit according to the rules of accounting and identifying differences in the assessment of the enterprise by the owners and the state based on the rules of the TCU. To streamline the problem of valuing the company on two indicators of profit, which are based on a set of business transactions, it is proposed to create a single integrated accounting and tax methodology for calculating profits and use it as an indicator to assess business efficiency and as a taxpayer. Based on certain approaches, accounting will ensure that those expenditures that are considered inappropriate by the state do not lead to a decrease in tax revenue, and revenues that are considered appropriate to increase it. In practical terms, this means that the state will not lose its (declared) share in the income of the enterprise due to subjective (unproductive) actions of the legal entity as a subject of taxation. The owners of the enterprise must be given the opportunity for all costs and revenues, which are formed by the mandatory rules of the TCU to adjust the profit after tax. The net profit of the enterprise to evaluate the business owners can be used to form relationships between owners and assess the investment attractiveness of the enterprise.

The practical feasibility of this formation of net profit is confirmed by the following:

- accounting and tax profits are formed on a single basis of business transactions, and the tax period coincides with the reporting period;
- the accrued tax on tax profit is a fiscal instrument not in relation to accounting profit, but for the distribution of income received in the course of economic activity of the enterprise in a certain reporting period;
- taxes that are formed by the income of the enterprise are determined by the reporting period in which the income is recognized. Therefore, it is necessary to reconsider the need to form deferred tax assets and liabilities in order to transfer them from one reporting period to another. Each reporting period is characterized by its business transactions, income, expenses, profits and, accordingly, taxes.

REFERENCES:

1. Дорош Н. І., Кізенко Є. С. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. пр. Київ*. Вип. 2 (76). 2020. С. 117-125.
2. Коцераба Н.В., Гилюк Л.О. Фінансовий контроль формування, розподілу та використання прибутку суб'єкта господарювання. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Т. 50. № 2. С. 155-161.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Мінфіну України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Овсюк Ніна Василівна, д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Руденко Діана Віталіївна
Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМИ ПДВ В УКРАЇНІ

Анотація. В роботі досліджено важливість змін в обліку ПДВ. А також необхідність модернізації ПДВ та усунення можливості використання «схем відшкодування ПДВ».

Ключові слова: податок на додану вартість, непрямий податок, корупційні дії, податок з обороту, наповнення бюджету, тіньова економіка.

ПДВ вважається відносно молодим податком, якому лише 67 років. Основоположником ПДВ вважається економіст Моріс Лоре, завдяки якому впроваджено цей податок у Франції в 1954 році. Розповсюдженню ПДВ сприяв той факт, що Європейська економічна спільнота, яка виникла у 1967 році, визначила запровадження ПДВ обов'язковою умовою членства. У 1992 році ПДВ, в основі якого було покладено французьку модель, для наповнення бюджету запроваджено в Україні зі ставкою 28%.

Податок на додану вартість є одним з найбільш бюджетоутворюючих податків, який регулюється V розділом Податкового Кодексу України. Згідно з статтею 14 п.1.178 ПКУ, це непрямий податок, який сплачується відповідно до його норм. На нашу думку, дуже гарно сформулював визначення Войків О.В. Він вважає, що ПДВ – непрямий податок на додану вартість, яка створюється на всіх стадіях виробництва та обігу. Він входить до ціни товарів, робіт, послуг і повністю оплачується кінцевим споживачем товарів, робіт, послуг. [2, с.180-186].

В Україні діють наступні ставки ПДВ: 0%, 7% та 20%. Даний податок став предметом дискусій щодо необхідності його застосування та наслідків для бюджету країни.

Так, науковець Т. Чижова зазначає, що механізм оподаткування доданої вартості виявився непридатним і пропонує шляхи приведення зазначеного податку у відповідність з міжнародними вимогами [3].

Дискусії щодо доцільності ПДВ є досить частою темою конференцій, семінарів, круглих столів. Постійні дебати полягають в недоліках адміністрування цього податку та застосування так званих «схем відшкодування ПДВ». До найбільш розповсюджених належать:

- Виконання операцій з експорту за навмисно завищеними цінами – таким чином збільшується розмір суми ПДВ, що буде заявлена до відшкодування.
- Проведення експортних операцій, коли підприємство «отримує» неіснуючі товари від фіктивного підприємства, таким способом збільшуючи свій податковий кредит на 20 % від ціни придбання, після чого експортує такі товари на адресу іншого фіктивного підприємства.
- Реалізація товарів покупцям за цінами, значно нижчими від ціни придбання.
- Ухилення від сплати ПДВ, втративши первинні бухгалтерські документи.

Також не всі розвинені країни готові запровадити ПДВ. Приміром, у США ПДВ не існує. Натомість, його функції виконує податок з обороту. Це пов'язано з автономністю кожного зі штатів у запровадженні податків. Окрім того, ПДВ є фактично податком на споживання, а його застосування зменшує реальні доходи

кінцевих споживачів, які сплачуючи за товар його ціну з врахуванням розміру податку.

Наслідуючи досвід США, відмова від ПДВ в Україні, попри його результативність у наповненні бюджету, призведе до покращення життя. З відміною ПДВ можна очікувати такі позитивні наслідки:

- Знизяться ціни, що в свою чергу призведе до підвищення попиту на товари та послуги.
- Багато бізнесів стануть легальними, адже практично всі підприємства прагнуть до зменшення податкових зобов'язань з ПДВ шляхом використання послуг конверт центрів. Разом з цим вся економіка країни запрацює відкрито;
- Унеможливиться корупція та тотальні перевірки бізнесу.
- Економіка країни стане прозорою та зрозумілою, це підвищить інтерес інвесторів до країни, а він в свою чергу збільшить робочі місця.
- Збільшиться ВВП та конкурентоспроможність національних товаровиробників.
- Не буде тіньової економіки, яка часто є більшою за офіційну.

Проте, Україна не може повністю відмовитись від ПДВ так як ПДВ є однією з умов вступу до Європейського союзу. У статті 114 Угоди про асоціацію з ЄС передбачається виконання до 2022 р. Директиви «Про спільну систему ПДВ».

З метою вирішення проблем, пов'язаних з адмініструванням ПДВ, перед державою постають наступні завдання:

- Посилення контролю за здійсненням відшкодування ПДВ.
- Здійснення ефективного податкового контролю.
- Удосконалення механізму стягнення ПДВ та системи його адміністрування.
- Удосконалення оподаткування операцій, пов'язаних з реорганізацією підприємств.
- Покращення взаємодії між Державною податковою та митною службою України і платниками податку щодо адміністрування ПДВ.
- Адаптувати досвід країн ЄС щодо диференціації ставок до українських реалій.

Отже, ПДВ є ефективним податком для легкого наповнення державного бюджету. Врахування та дотримання вищезазначених рекомендацій дасть змогу підвищити ефективність та регулюючу роль податку на додану вартість, а також сприятиме підвищенню економічного розвитку України. Якщо наша держава вирішить перейняти американський досвід, то це допоможе не тільки усунути головну проблему – корупцію, а й стати привабливою країною для інвесторів, та загалом змінити своє життя.

Використані джерела:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та доповненнями від 28.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Войків О.В., Хома І.Б. Механізм впливу ПДВ на фінансово-господарську діяльність суб'єктів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. С. 180-186
3. Чижова Т.В. Сучасні реалії адміністрування ПДВ та вирішення проблем його гармонізації. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011 URL: <http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/19-1-13-2011.pdf>
4. Про Угоду про асоціацію Україна – ЄС. Міністерство закордонних справ України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
5. Історія ПДВ URL: <http://chp.com.ua/all-news/item/31501-istoriya-pdv>
6. Загородній А.Г., Єлісєєв А.В. Податки та податкове планування підприємницької діяльності: Монографія. Львів: Цент Бізнес-Сервісу. 2003. 152 с.

Ovsyuk Nina Vasylivna,

Doctor of Economics,

Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation,

Berezovskaya Olena Olehivna.

National Aviation University

THE INFLUENCE OF DEPRECIATION OF NON-CURRENT ASSETS ON THE FORMATION OF DEPRECIATION POLICY OF THE ENTERPRISE

Annotation. The basic theoretical principles of accounting for depreciation of non-current assets are studied. The definitions of "depreciation" and "wearing out" of non-current assets are characterized. Depreciation methods and the essence of depreciation policy of business entities are outlined.

Key words: depreciation, non-current assets, accounting, depreciation methods, depreciation policy.

Statement of the basic material. One of the most controversial and difficult issues today is accounting, analysis and control of depreciation and depreciation of non-current assets.

It should be emphasized that the concepts of "wearing out" and "depreciation" are different in content and characteristics. Based on a study of the specialized literature, it can be concluded that the term "depreciation" used in accounting is understood not as physical wearing out or decrease in the market value of the object, but as a write-off of non-current assets during their useful life. The term is used to reflect the gradual write-off of the value of non-current assets at the expense of the enterprise. Wearing out is the depreciation of long-term non-current production assets, which is caused by the loss of their technical and economic characteristics.

In economic research, there are three types of wear:

- physical wearing out (physical wearing out of non-current assets) gradual loss of non-current assets of their consumer value in the process of their production use and under the influence of adverse conditions and forces of nature;
- wearing out (wearing out of non-current assets) decrease in the value of non-current assets due to increased productivity and technical progress in the industries where they are produced, associated with the loss of use of obsolete non-current assets due to more advanced items and tools (with improved technical and technological parameters);
- wearing out (depreciation of non-current assets) the gradual transfer of the value of labor as they are physically and morally depreciated on the products manufactured with their help and on services.

From the above data, it can be concluded that the term "depreciation" used in accounting is understood not as physical wearing out or decrease in the market value of the object, but as a write-off of the value of non-current assets during their useful life. The term is used to reflect the gradual write-off of the value of non-current assets at the expense of the enterprise [1, p. 97].

Summarizing the above definitions, we tend to believe that depreciation is a systematic distribution of the original cost or revalued value of non-current assets minus the liquidation value over their useful life on the product produced. In our opinion, the above

definition is the most reliable, as it most fully indicates the essence of this accounting category, interpreting it as a systematic distribution of the value of non-current assets, over a period of time at regular intervals. That is, depreciation is accrued using separate accounting methods (certain system).

Depreciation methods are defined by the National Regulation (Standard) of Accounting 7 "Fixed Assets", but the company has the right to choose the method of depreciation of non-current assets: straightforward, residual value reduction method, accelerated residual value reduction method, cumulative method, production method [2].

Carrying out operations related to the accrual and accounting of depreciation of non-current assets in accordance with regulatory and internal documents of the enterprise, involves the accuracy and validity of filling out primary documents, control and analysis of transactions, reflection of these transactions in accounting and reporting. These actions can significantly increase the reliability of operations performed on the specified accounting area and reduce the costs of the business entity.

Depreciation is an accounting tool that provides an important accounting principle for the accrual and matching of income and expenses.

Depreciation is a subjective phenomenon, because the business entity decides how the process will be carried out, namely what methods will be used and how the depreciation fund will be formed, and so on.

At the level of the business entity, depreciation significantly affects the efficiency of its financial and economic activities and is an important source of development.

Each business entity forms its own depreciation policy, which is a set of ways to calculate the amount of depreciation and manage them.

Conclusions. Depreciation policy affects the investment and innovation activities of enterprises, the main characteristics of which include: incomplete use of existing production facilities due to insufficient investment; limiting opportunities to restore the material and technical base of enterprises and increase the level of competitiveness of manufactured products and services; weak development of investment and innovation infrastructure.

The effectiveness of the depreciation policy directly depends on how carefully and reasonably the company has provided the selected options for methods of depreciation due to legal requirements.

REFERENCES:

1. Kafka S.M. Accounting for depreciation of non-current assets. Accounting, control and analysis: problems of theory and methodology: a monograph / under the general. ed. prof. F.F. Butynets. Kiev. 2013. P. 94 - 122.

2. National Regulation (standard) of accounting 7 "Fixed assets": Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

Ovsyuk Nina Vasylivna,

Doctor of Economics,

Professor, Professor of Finance, Accounting and Taxation,

Burdeina Yulia Igorivna.

National Aviation University

FEATURES OF CASH ACCOUNTING AT THE ENTERPRISE

Annotation. The article considers topical issues of cash accounting at the enterprise. Theoretical bases of the organization of the account of money resources in cash desk and non-cash settlements at the enterprise are briefly resulted. The most widespread problems of the organization of the account and movement of money resources in the conditions of managing are investigated and defined. Ways to improve the accounting of cash at the enterprise are suggested.

Key words: accounting, cash, enterprises, cash flow, non-cash payments.

The main scientific results. Money is an important part of the financial system around the world. In each country, payments are made daily for money for purchased goods or services. Money is very important in people's lives. After all, they can provide all human needs, material goods. These assets are necessary for the functioning of the modern economy. The introduction of a market economy in Ukraine, the development of financial and economic relations between economic entities, the use of new payment systems and the creation of new information technologies have led to the improvement of accounting. Many regulations and laws have been adopted regulating the accounting of cash and cash equivalents in enterprises.

Its reform has led to compliance with international standards and created a basis for management decisions aimed at ensuring liquidity in the short and long term. . Cash and cash equivalents are an important component of the resource cycle. Making effective decisions on cash management in the enterprise is possible by solving a number of problems related to the methodology and organization of their accounting, auditing, analysis and considered in the works of domestic and foreign economists.

Cash has a significant place in the activities of enterprises, institutions and organizations. Cash is an important separate object of the accounting system and at the same time a monetary measure for other accounting objects. In the economic literature, money is interpreted differently: as economic relations between economic entities, as a commodity, a symbol of value, the general equivalent, and so on. The subject of cash accounting is the process of documenting the movement of funds in the company's cash register and bank accounts, business transactions related to the receipt and expenditure of funds. The implementation of the procedure of reflection in the accounting and disclosure of information about cash in the financial statements is regulated by NP (S) BU 1 "General requirements for financial reporting". The cash of the enterprise, according to the National Regulation (standard) of accounting 1, includes: cash at the box office; funds in bank accounts; demand deposits [2].

The procedure for making payments in cash is strictly regulated by current legislation of Ukraine. Of course, there are certain rules, established procedures for cash transactions. This is a cash discipline. To ensure reliable and accurate information about the movement

of funds, it is necessary to ensure their clear, timely and complete accounting, so the main tasks of cash accounting are: proper organization, timely and legal conduct of non-cash and cash settlement operations; timely and correct documentation of cash flow transactions and settlements; ensuring the safety of cash and securities in the company's treasury; control over spending money; timely and accurate settlements with debtors and debt collection; periodic inventories of cash and receivables [4].

To provide the management of the company with adequate information on the status of the company's calculations and the current availability of funds should use the following reports:

- "Balance Sheet (Report on financial status) »form № 1;
- « Statement of cash flows »form № 3;
- « Notes to the financial statements »form № 5

« Statement of cash flows »Provides information on the operating, financial and investment activities of the enterprise, as well as provides an opportunity to assess the situation related to the receipt and expenditure of funds, and to determine the needs of the enterprise for the use of these funds. That is, the reporting form is multifaceted, which significantly complicates the process of its completion [3].

The use of cash control systems in enterprises will significantly increase the efficiency of the entire process of managing its activities, and it is proposed that enterprises develop financial plans for cash inflows and outflows for the next year, which will calculate the planned income from operating activities and cash expenditures in terms of cost items. This procedure will provide operational control over the movement of funds in enterprises. Nowadays, it is important to fully automate the accounting of cash, which will ensure high accuracy of accounting data related to cash flow. No less important is the problem of completeness and timeliness of reflection of funds in the accounting system, because if the funds are not fully and timely posted, it will not be a clear reflection of the actual amount of funds. And then - the wrong reflection of tax penalties. And such an error entails a number of others that can be detected only during the inventory. The activity of each enterprise directly depends on the correct organization of cash accounting, as the basis of the enterprise are transactions related to the movement of cash.

Conclusions. Problems of cash accounting and their solutions are relevant and important for all enterprises, because the reliability and efficiency of accounting depends on all financial activities of the enterprise. Building a proper system of cash accounting involves the correct implementation and reflection of all stages of their movement, starting with regulatory requirements, filling out primary documents, summarizing and systematizing information in the registers and ending with reporting.

REFERENCES:

1. Instruction on non-cash payments in the national currency of Ukraine. Approved by the Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated 21.01.04 № 22. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.
2. National Regulation (Standard) of Accounting 1 "General requirements for financial reporting" dated 07.02.2013 № 7 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Resolution of the Board of the NBU "Regulations on conducting cash transactions in the national currency in Ukraine" dated 19.02.2001 № 72 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.
4. Suk L., Suk P. Organization of accounting for transactions in bank accounts. Accounting in agriculture. 2017. № 8.36-37

Ovsyuk Nina Vasylivna,

Doctor of Economics,

Professor, Professor of Finance, Accounting and Taxation,

Galushko Lyudmyla Oleksandrivna.

National Aviation University

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE MANAGEMENT

Annotation. Substantiation of theoretical provisions for accounting and analytical support of enterprise management and identification of the basic principles of construction of accounting and analytical information system.

Key words: accounting and analytical support, information support of activity management, accounting and analytical information, methods of accounting, accounting and analytical system.

Presentation of the main material. Accounting and analytical support is available at every enterprise that conducts accounting in accordance with the legislation of Ukraine, but very often the level of such support is not sufficient for full-fledged information support of activity management. Therefore, first you need to understand the essence of the concept of "accounting and analytical support".

Accounting and analytical support is a component of information support of the enterprise and is a holistic information system related to the collection, registration, synthesis, storage, transmission and analytical processing of information, as well as providing a management system with sufficient quality information. Under the accounting and analytical support should be understood as a set of measures, tools and methods of accounting, management, tax accounting, which contribute to the development of financial forecasts in the future. Timely informing the management about the financial condition of the enterprise provides an opportunity to make informed operational and strategic decisions, provides an objective assessment of the results achieved and the development of strategies in stable and crisis conditions [1, p.103].

Then the question arises, what is "accounting and analytical information"? Accounting and analytical information is fundamental in terms of ensuring the stability of the enterprise, so it is advisable to create an effective system for collecting, analyzing and transmitting the necessary data directly to the administrative apparatus in order to make management decisions. Accounting and analytical information is a set of accounting data and has a number of requirements, such as: timeliness, accuracy, comparability, usefulness, availability, profitability and so on. But now there is a process of active integration of traditional methods of accounting, analysis, standardization, control and audit in a single accounting and analytical system of data acquisition and information processing, in particular in the accounting and analytical system [2, p.85].

Accounting and analytical system is a set of accounting, analytical, coordination and control procedures, the synergistic impact of which is aimed at meeting the needs of external and internal users in generating the most complete and comprehensive information, its adaptation to changes in the environment to make recommendations for rational management decisions [2, p.88].

Irrespective of the type of activity of economic entities, accounting and analytical systems (SAS) must be built taking into account the following principles:

- first, the use of external storage devices;
- secondly, legal regulation of functions and connections of system elements;
- thirdly, the economic feasibility of building a SLA of a certain level of complexity [3, p.408].

Conclusions. Therefore, to run a business, the manager needs quality, reliable information that guarantees the future and current development of the company. Namely, the effective functioning of the system of economic security of the enterprise depends primarily on the ability to obtain and use for its intended purpose quality information about changes in the external and internal environment of a particular entity. That is, accounting and analytical support, accounting and analytical information and accounting and analytical system are different concepts, but together they are the only mechanism that provides the company with information, quality forecasting and proper accounting.

REFERENCES:

1. Bezrodna TM Accounting and analytical support of enterprise management: defining the essence of the concept. *Bulletin of the East Ukrainian National un-tu them. V. Dahl.* 2008. № 10 (128). Part 2. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VISUNU/2008_10_2/bezrodna.pdf
2. Volskaya VV Methodical approaches to accounting and analytical support and audit of management activities of agricultural enterprises. *Problems of theory and methodology of accounting, control and analysis.* 2012. № 3 (24). Pp. 83–88.
3. Golyachuk NV Accounting and analytical support as an important component of enterprise management. *Coll. Science. works of Ternopil National economy. University "Economic Analysis".* 2010. Vip. 6. pp. 408-410.

Ovsiuk Nina Vasylivna,

Doctor of Economics,

Professor, Professor of Finance, Accounting and Taxation,

Kovalenko Anastasia Nikolaevna.

National Aviation University

INVESTMENT PROPERTY ACCOUNTING BY NATIONAL AND INTERNATIONAL STANDARDS

Annotation. The paper studies the importance of investment property accounting at the enterprise. The purpose of research is definition of essence of an investment real estate in the national and international standards.

Key words: investment real estate; valuation of investment property; fair value.

Accounting for investment property is important for a business because real estate and land can generate income, as can investments in stocks and bonds, which generate income in the form of increased intrinsic value and in the form of income from operating leases.

According to Ukrainian Accounting standards 32 «Investment property - own or leased under financial lease land, buildings, structures, which are located on the land, held in order to receive rent payments and / or increase equity, rather than for the production and supply of goods, services, administrative purpose or sale in the ordinary course of business»[1].

The valuation of investment property at fair value is based on active market prices in the same location in a similar condition in similar lease or other contracts at the reporting date and does not take into account future costs to improve the investment property.

In the absence of an active market, the fair value of investment property is determined as follows:

- the price of the last market transaction with such assets (assuming there are no significant changes in the economic, legal, market, technological environment in which the business operates);
- current market prices for real estate objects, which may be in different states, locations, lease terms and other contractual conditions, adjusted for individual characteristics, peculiarities of investment property for which the fair value is determined;
- additional indicators characterizing the level of prices for investment real estate.

Although the fair value methods listed above are quite broad, they all have certain drawbacks:

- lack of an active market in the same area and under the same conditions;
- difficulty in obtaining reliable information from active markets;
- the most recent market price cannot characterize the price level at the reporting date;
- inability to clearly identify significant changes;
- lack of known mechanisms of market price adjustment for real estate, take into account individual characteristics of investment objects, etc.

Therefore, we believe it is necessary to consider clause. 32 of International Accounting Standard 40 «Investment Property» (hereinafter referred to as «IAS 40»), which «encourages (but does not require) that an entity determines the fair value of investment property on the basis of valuation by an independent appraiser who is a

recognized specialist of appropriate qualification and has recent experience in valuation of investment property located in such a location and falls into such a category»[2].

The practical obstacle to such an assessment is the high cost of expert appraisal. All this leads in practice to the preferential application of the method of accounting at initial cost, reduced by the amount of accumulated depreciation.

In accordance with IAS 40 «Investment property is property (land or a building or part of a building or a combination of both) held (by the owner or lessee under a finance lease agreement) to earn rental payments or increase the capital value or both, rather than for: use in the production or supply of goods, the provision of services, or for administrative purposes; sale in the course of business»[2].

So, Ukrainian Accounting Standards 32 and IAS 40 differ in terms of classification, recognition and measurement of these objects, determination of their fair value and disclosure of information in the statements. However, these accounting standards define methodological bases for formation of information on investment property in accounting with the specific purpose of further more accurate reflection of these assets in the statements and improvement of their management.

REFERENCES:

1. National Accounting Regulation (Standard) 32 "Investment Property": Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 02.07.2007 № 779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text>
2. International Financial Reporting Standard 40 "Investment Real Estate". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_026#Text

Ovsyuk Nina Vasylivna,

Doctor of Economics,

Professor, Professor of Finance, Accounting and Taxation,

Kyryk Natalia Vitaliyivna.

National Aviation University

PROFIT OF THE ENTERPRISE AND FEATURES OF ITS MANAGEMENT

Annotation. The company's profit is the main driving force of a market economy, a source of its own financial resources needed to ensure financial and economic activities.

Key words. income, expenses, financial results of business activity, accounting, financial reporting.

In modern conditions, the efficiency of financial and economic activities of enterprises is associated with the rational formation and allocation of resources in order to achieve high financial results. Given the various aspects of business planning, the most important process is profit management and management decisions on all major components of its formation, as well as their distribution and use.

The main category that reflects the positive financial result of economic activity of the enterprise, characterizes the efficiency of production and indicates the volume and quality of products is profit.

The concept and essence of the category of "profit" most scientists describe differently. Yes, I.A. The form, which is one of the first in Ukraine to use the concept of risk-return, defines profit as embodied in cash net income of the entrepreneur on invested capital, which characterizes his remuneration for the risk of doing business and is the difference between total income and total costs in the process this activity [1].

Brigham E.F. considers profit one of the main categories of commodity production. This is primarily a production category that characterizes the relations that develop in the process of social production [2].

A.M. Podderogin defines profit as the process of forming a newly created value, produced and sold, ready for distribution. Therefore, the importance of the process of selling the product at the expense of [7] is emphasized.

The great role of profit in the development of the enterprise and ensuring the interests of its owners, determines the need for effective management. Thus, profit management is the process of developing and making effective management decisions on all major aspects of its formation and distribution, and use in the enterprise to maximize the well-being of business owners in the current and future periods [1].

The main purpose of profit management is to determine the ways of its most effective formation and optimal distribution, aimed at ensuring the development of the enterprise and the growth of its market value.

Effective profit management of the enterprise is possible with an effective and well-formed profit management system. The enterprise profit management system is a set of interconnected elements, each of which has a functional purpose and the joint action of which, under certain conditions, ensures the achievement of the mechanism of profit of a given value.

Based on the main goal, the profit management system allows you to solve the following tasks:

- ensuring the maximization of profits, which is formed in accordance with the resource potential of the enterprise;
- ensuring optimal proportionality between the level of profit and the allowable level of risk;
- ensuring high quality of the received profit;
- ensuring the payment of the required level of income on invested capital to the owners of the enterprise;
- ensuring the formation of the appropriate amount of financial resources at the expense of profit in accordance with the objectives of the enterprise for the future;
- ensuring constant growth of the market value of the enterprise;
- ensuring the effectiveness of staff participation programs in terms of profit [8].

The process of profit management of the enterprise must take place in a certain order and ensure the implementation of the main purpose and main objectives of this management, as well as be an integral part of the entire enterprise management system.

The management of enterprise profits should be based on a mechanism that is part of the management system. The mechanism of profit management of the enterprise consists of elements that regulate the process of development and implementation of management decisions related to the formation, distribution and use of profits.

When forming the mechanism of enterprise profit management, it is important to determine the type of strategic orientation of profit, because the planning of profit in the short term and its direct use depends on the chosen strategy.

There are the following strategic types of profit orientation of enterprises:

1. The strategy of achieving a satisfactory profit is based on the company receiving such a level of profit sufficient to cover all costs and the development of the business entity in the long run. Its essence is to take into account the risk when planning. The strategy of ensuring a satisfactory profit involves consolidating the company's competitive position in the market, the possibility of investment and innovation, material motivation of staff and more.

2. The strategy of minimizing profits (stable profits) includes maximizing the minimum expected income along with minimizing the maximum losses and taking into account the actions of competitors. This strategy is becoming more widespread, as it ensures the profitable operation of the enterprise and its development, but does not require profit maximization.

3. Profit maximization involves obtaining the highest possible profit from domestic reserves, including consumers. The activities of most domestic enterprises are based on the strategy of profit maximization. The application of this strategy in the short term does not provide adequate economic growth in the long run. There is a risk of using high profits for current purposes, as a result of which the company loses an important source of funding for expanded reproduction, increasing the risk of bankruptcy due to the high level of risk to business [5].

Ensuring effective management of enterprise profits defines a number of requirements for this process:

- integration with the general management system of the enterprise;
- the complex nature of management decisions;

- high dynamics of management;
- a variety of approaches to the development of individual management decisions;
- focus on strategic goals of the company [4].

The characteristics of the process of profit management of enterprises in market relations include the following:

- improving the planning of the distribution of financial resources of enterprises;
- increasing the requirements for the organization of management of material resources of enterprises;
- strengthening the role of the regulatory function in the formation of credit policy of enterprises;
- effective control of financial results of enterprises [3].

Thus, the ultimate goal of any business is to maximize profits. Therefore, in strategic profit planning it is very important to take into account all factors and aspects of further development in order to fully and reasonably determine the amount of profit and ensure the level of profit. At the same time, when planning profits, there are a number of features, specific aspects that must be taken into account to financially ensure the continuous development of the enterprise. In an unstable economy, it is important for any enterprise to form an effective system of strategic planning and profit management.

REFERENCES:

1. Blank I.A. Profit management. K.: НИКА-Центр, 1998. 544 с.
2. Brigham EF Fundamentals of financial management. Textbook: lane. from English K.: Molod', 1997. 1000 s.
3. Kobets AO Formation of the mechanism of management of profit of the enterprises in the conditions of market economy: author's ref. on zdob. Science. stup. Ph.D. Donetsk National University. Donetsk. 2008. 21 p.
4. Kuts LL Enterprise capital: formation and use: reference. consp. Lectures. Ternopil: TNEU, 2012. 114 p.
5. Nagaichuk VV Indicators for assessing the quality of enterprise profits and their dependence on the chosen strategy. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf
6. Pavlishenko MM, Sivulya LA The value of enterprise profit in a market economy. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/17_4/172_Pawlyshenko17_4.pdf
7. Podderogin AM Financial management: textbook / head. count aut. and sciences. ed. prof. A.M. Podderogin. K.: KHEU, 2005. 536 с.
8. Pokropivny SF Business Economics: Textbook. 2nd type. rework. and ext. K.: KNEU, 2008. 528 s.

Ovsyuk Nina Vasylivna,
Doctor of Economics,
Professor, Professor of Finance, Accounting and Taxation,
Mazurkevich Elizabeth Gennadyevna.
National Aviation University

PROBLEMS OF ACCOUNTING FIXED ASSETS

Annotation. Problems of accounting for fixed assets in market conditions have been identified. The role of fixed assets in ensuring the effective functioning of the business entity is outlined. The basic principles of the organization of the system of use of fixed assets are formulated.

Key words: fixed assets, accounting, principles of organization, management of fixed assets, efficiency.

Statement of the basic material. The current stage of development of the economy of Ukraine requires businesses to increase the efficiency of use of each unit of fixed assets owned by them. There is a need to develop and implement such approaches to the management of fixed assets, which would ensure the competitiveness, financial stability and investment attractiveness of the enterprise.

The problems of accounting for fixed assets in modern business conditions are especially relevant in connection with the need for investors and other interested users to obtain accurate and reliable information about the status and efficiency of fixed assets and other types of non-current assets.

The main problem that arises on the way to solving this issue is the insufficient theoretical and methodological basis, which is characterized by the uniformity of approaches of scientists and focusing only on certain aspects of the problem. The lack of development of scientific approaches significantly slows down the process of forming an effective integrated approach to the management of fixed assets, which will be applied in practice in a changing environment of a market economy.

According to the National Accounting Regulation (Standard) 7 "Fixed Assets", fixed assets should be understood as tangible assets that an enterprise holds for use in the production or supply of goods, provision of services, lease to others or for administrative and social purposes. - cultural functions, the expected useful life (operation) of which is more than one year (or operating cycle, if it is longer than a year) [1].

The role of fixed assets in ensuring the effective functioning of the entity is generally determined by the importance and complexity of the tasks associated with their use. Therefore, the implementation of the control function of accounting for fixed assets and their effective use is an important part of the accounting process.

The system of management and accounting of fixed assets is quite complex. Because fixed assets often participate in the economic process and transfer their value to products (works, services) in parts, they are often also called long-term assets or fixed assets. In practice, fixed assets include property values with a useful life of more than one year. It should also be noted that fixed assets are illiquid assets. This means that they can be converted into cash without significant losses only after significant periods of time (six months or more). It is clear that fundamental property values adapted to a certain type of

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University. business are much more difficult to sell on the market than, say, consumer goods or current assets (liquid products, stocks).

The peculiarities of fixed assets include the fact that they are poorly amenable to operational management, as they are weakly variable in structure in short periods of time.

The main task in the management of fixed assets is to ensure timely updating of fixed (production) means of labor and high efficiency of their use. The process of managing fixed assets requires the following tasks:

- identification of possible forms of renewal of fixed assets on a simple and extended basis;
- ensuring the effective use of previously formed and newly introduced fixed assets;
- formation of the necessary financial resources for the reproduction of fixed assets and optimization of their structure [2, p. 14].

An equally important part of the process of managing non-current assets is managing their use. The priority role of non-current assets in ensuring the effective functioning of the entity in general is determined by the importance and complexity of the tasks associated with their use.

Conclusions. Let's summarize the principles of organization of the system of use of fixed assets, among which the most important are: ensuring the maximum use of all available fixed assets in economic activity; providing conditions for accelerating the turnover of fixed assets involved in the production process; ensuring minimization of losses of the value of fixed assets in the process of their use; establishment of clear indicators of efficiency of use of fixed assets, namely: target size of profit; exercising control over the use of fixed assets at each planned stage of management.

Taking into account these principles will allow to form and maintain the necessary solvency and ensure the planned liquidity of the enterprise.

REFERENCES:

1. National Regulation (standard) of accounting 7 "Fixed assets": Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Valinkevich N.V., Bobrova S.V. Directions for improving the strategy of reproduction of fixed assets of enterprises. *Bulletin of ZhSTU Economic Sciences*. 2011. №2 (56). P. 13-16

Ovsiuk Nina Vasylivna,

Doctor of Economics,

Professor, Professor of Finance, Accounting and Taxation,

Nevinchanyy Mykola Serhiiovych.

National Aviation University

EFFICIENCY OF PERSONNEL USE AT THE ENTERPRISE

Annotation. The essence of the category "staff" is considered. The approaches and methods of estimating the efficiency of the use of labor resources at the enterprise are revealed, the factors influencing them are investigated.

Key words: work, working hours, enterprise, personnel, labor resources.

The most important element of productive forces and the main source of economic development are people, their education, skills, training and motivation. There is a dependence of the competitiveness of the economy, the level of welfare of the population on the quality of labor potential of the enterprise.

Personnel is a set of permanent employees of the enterprise who have received the necessary professional training and have practical experience in performing certain tasks.

Labor activity takes place in the conditions of social division of labor under the influence of education, qualification, length of service, labor activity, as well as motivational components [1].

Efficiency is the overall performance of an activity that reflects the ratio of the result obtained to the costs incurred to obtain such a result. Accordingly, labor efficiency is the ratio of the volume of produced tangible and intangible benefits to the amount of labor expended. The concept of efficiency applies not only to economic but also social processes.

Labor efficiency depends primarily on the labor resources available to the enterprise. It is proposed to use a well-known algorithm for analyzing the condition and efficiency of personnel: analysis of the number, composition and movement of labor; analysis of the use of working time; labor productivity analysis; determination of reserves to increase the efficiency of labor resources.

The company's staffing is determined by comparing the actual number of employees by profession and category. In the process of analysis, changes in the composition of workers by age, length of service, education, etc. are directly studied. Because different categories of staff play different roles in the production process, and professionals and managers are not directly involved in production, exceeding their number can lead to excess wages, lower productivity and overall deterioration in labor performance.

Insufficient provision of the enterprise with labor resources can be compensated at the expense of the following directions: intensification of production; growth of labor productivity; complex automation and mechanization of production processes; introduction of new more productive equipment; raising the qualification level of management staff; introduction of new working conditions; improvement of technology and organization of production [2].

The importance of improving the efficiency of labor resources is that without this the national economy, all its industries, including trade, can not be competitive. With the

further dynamic development of the economy, the importance of increasing the efficiency of labor resources will grow adequately. This will largely determine the competitive functioning of the national economy and all its sectors.

Evaluation of the effectiveness of human resource management is necessary to determine the achievability of the goals facing the company. In this regard, the task of management is to organize the work so that it best meets the needs of employees, allows you to intensify their work and increase its efficiency, which ensures competitiveness at the lowest cost.

Conclusion. Thus, we can conclude that the provision of labor resources and their rational use are key factors in the successful operation of the enterprise in modern business conditions. Therefore, the analysis of the use of labor resources at the enterprise should be given sufficient attention.

REFERENCES:

1. Ovsyuk, NV (2014). Staff motivation: essence and modern problems. Business inform, (2).
2. Cherep AV Methodical approaches to assessing the effectiveness of the use of labor potential of enterprises. URL: http://www.agro-svit.info/pdf/15_2012/12.pdf.

Ovsiuk Nina Vasylivna,

Doctor of Economics,

Professor, Professor of Finance, Accounting and Taxation,

Rozhenko Maria Vadimovna.

National Aviation University

FEATURES OF ACCOUNTING REFLECTION OF NON-STATE PENSION INSURANCE

Annotation. Nowadays, the necessity of introducing mechanisms of non-state pension provision (hereinafter – NPP) and their compulsory introduction into the state system of pension policy is recognized by most countries of the world. In recent years in Ukraine, this topic is also becoming extremely relevant, so it is important to investigate exactly the theoretical and methodological foundations of NPP accounting in the domestic market of services.

Keywords. Non-state pension fund, non-state pension insurance, non-state pension provision, pension fund, pension system, accounting and reporting, income and expense accounting.

Statement of the basic material. According to the Law "About non-state pension provision", non-state pension fund (hereinafter - NPF) - is a legal person that has the status of a non-profit organization, functions and operates solely for the purpose of accumulating pension contributions for the benefit of participants in the pension fund with subsequent management of pension assets, and also carries out pension payments to participants of the fund in the order determined by the laws of Ukraine [1].

According to the data of the National Committee of Financial Services on 30.06.2019 the following 10 best open NPFs of Ukraine are highlighted: Emerit-Ukraine, Privat Fund, OTP Pension, Pharmaceutical, Dynasty, VSI, Ukraine, Social Standard, Ukrainian pension fund and Social perspective. The funds were ranked by net asset value, from higher to lower. As we can see, Ukrtelecom (Emerit-Ukraine) fund and two banking institutions - Privat Fund and OTP Pension were included in the top three [2].

In Ukraine NPP is carried out by concluding pension contracts by non-state pension funds, life pension insurance agreements by insurance organizations and pension deposit account agreements by banking institutions [3].

An important factor of the NPP is that the NPF is serviced by several market participants. Since NPFs are legal entities, they are obliged to keep accounting and provide financial statements, and it is worth noting that it is not the NPFs themselves that keep accounting, but the NPF administrators.

The peculiarities of the purpose and direction of the NPF operation also cause differences in accounting from other nonprofit organizations, such as the lack of target financing; the formation and accounting of share capital; the absence of most business operations inherent in other nonprofit organizations; the limited composition of income, the main of which are income from investing assets; the specific composition of expenses, much of which is the cost of service organizations; submission of financial statements in full and their disclosure due to the high level of control by the state; reporting according to international standards.

Income on a financial asset or liability measured at fair value is recognized as income (except as specified in 9 IFRS .5.7.1). NPF income must be measured at fair value, which has been received or is expected to be received, taking into account the amount of any trading discount.

Income that arises from the use by third parties of NPF assets that generate interest and dividends should be recognized on this basis: interest should be recognized using the effective interest method, and dividends should be recognized when the NPF's right to receive them is established.

When there is uncertainty about the receipt of an amount that is already included in income, the amount not received (or the amount for which it has become unlikely) is recognized as an expense rather than as an adjustment to the amount of revenue initially recognized.

The income of NPFs is recorded on the credit side of class 7 accounts in correspondence with the corresponding accounts on the debit side. In accordance with the peculiarities of the activities of NPFs, they do not include income from sales.

Contributions for which the identity of the payer and the grounds for transfer have not been established, and where the statute of limitations has expired, are credited to NPF income.

Debtors' debts on accrued passive income subject to receipt by the NPF (interest, dividends, etc.) are accounted on the debit of sub-account 373 "Settlements on accrued income" with analytical accounting for each debtor [4].

Guided by National accounting regulations (standards) 16 "Expenses", nonprofit organizations can use class 9 "Operating expense" accounts or both class 8 and class 9 accounts to record information about incurred expenses, but some NPFs use the 23 "Production" account, which is not appropriate because there is no production. It is suggested that accounts 84 "Other Operating Expenses" and 94 "Other Operating Expenses" be used. Similarly with income, the accrual principle is used to recognize expenses.

Also, in accordance with the NPF accounting policy established periodicity of distribution of the pension fund profit (loss), the NPF administrator concludes the fund income by the balances in the corresponding accounts of the seventh class and expenses of the pension fund activities by the balances in the corresponding accounts of the ninth class and writes off these balances to the second order sub-account 79 "Financial Results" in the section of activities (operations), for which the corresponding financial result was received.

Profit (loss) of a pension fund, which is accounted on account 79 "Financial results", when that account is closed, it is written off to account 44 "Retained earnings (uncovered losses)" under third-order accounts separately in terms of profit (loss) from investment of NPF assets (respectively, in subaccount "Profit from investment of NPF assets" of subaccount 441 "Retained earnings" or in subaccount "Uncovered losses from investment of pension assets" of subaccount 442 "Uncovered losses") and separately in terms of other uncovered gains (losses) of the fund.

Undistributed profit (uncovered loss) in the part of profit (loss) from investment of NPF's assets is subject to distribution among the participants of the fund. The amount of profit subject to distribution is reflected in the debit of subaccount 441 "Undistributed Profit" and the credit of 443 "Profit Used in the Reporting Period". Increase of liabilities

to participants in case of distribution in their favor of profits from investment of pension fund assets shall be recorded in the credit of subaccount 402 "Mutual capital" in subaccounts opened for each participant and in the debit of subaccount 443 "Profit utilized in the reporting period". The unallocated profit (uncovered losses) in the part of other unallocated profits (losses) of the NPF is not subject to distribution (covering) and is carried forward to the following periods [4].

Conclusions. NPF is one of the most popular ways to make savings, including for old age, unlike bank deposits. Since 2017, the transition of Ukraine to non-state pension insurance was suspended due to the imperfect methodology of accounting, control, audit in NPF, as well as the outdated but not accurate regulatory framework, so research and improvement of accounting system of income and expenditure of NPF is extremely necessary.

REFERENCES:

1. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV : станом на 1 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> (дата звернення: 04.10.2021).
2. Тартасюк С. Топ-10 недержавних пенсійних фондів: довіряти чи ризикувати. Upinvest - компанія з управління активами. URL: <https://upinvest.ua/news/all/top-10-negosudarstvennykh-pensionnykh-fondov-doveryat-ili-riskovat>
3. Задорожній О. Недержавні пенсійні фонди: податковий облік. Вісник. Офіційно про податки. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/3508>
4. Цибульник М. О. Особливості обліку доходів та витрат недержавних пенсійних фондів. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2016. № 9-2. С. 121–124. URL: <http://bses.in.ua/journals/2016/9-2-2016/28.pdf>.

Ovsiuk Nina Vasyliivna,

Doctor of Economics,

Professor, Professor of Finance, Accounting and Taxation,

Trush Irina Vitalievna

National Aviation University

PROCESS OF REPRODUCTION OF NON-CURRENT TANGIBLE ASSETS

Annotation. The main purpose for which non-current tangible assets are held in enterprises is to ensure the production process and activities of the enterprise as a whole. Because of this, both their efficient and properly planned use and recovery are important, because during use they experience wear, which causes the loss of their functional properties, which directly affects the results of their work.

Key words: reproduction, non-current assets, recovery, analysis, stabilization.

The main scientific results. The topics of the theory, organization and methods of accounting for the reproduction of non-current tangible assets were considered in the works of scientists, among whom: M. Bilukha, M. Cooper, F. Butynets, B. Valuev, C. Head, Z.-M. Zadorozhny, O. Oliynyk, V. Sokolov and others.

In terms of accounting and control of costs for repair and modernization of non-current tangible assets, there are a number of imperfect issues that need to be addressed, namely: the essence of repair and modernization to achieve accounting objectives, classification of costs for repair of non-current tangible assets that meet accounting needs, taking into account their specifics, the formation of accounting policies to reflect the operations of repair and modernization of non-current tangible assets at the enterprise.

The company can use to restore non-current tangible assets in two ways: simple or extended reproduction. Using a simple type of reproduction, individual worn-out parts of non-current tangible assets are replaced or old objects are replaced with similar new ones, as a result of which the former production capacity is restored. The source of simple reproduction of such assets in the enterprise is depreciation [1].

Extended reproduction of non-current tangible assets in turn is carried out in an intensive or extensive form. The intensive form of expanded reproduction can be characterized as the introduction into production of those means of labor that embody the latest advances in science and technology, thereby increasing the efficiency of production. Extensive form is characterized by the renewal of non-current tangible assets on a previous technical basis, but in increased numbers [2].

The main problem facing the company during the process of recovery of non-current tangible assets is the lack of material resources to finance such reproduction. Funds aimed at restoring the logistics of the enterprise are often not enough not only for simple but also for extended restoration. So, today, the issue of finding sources of extended reproduction is also quite relevant [3].

In the process of analyzing non-current tangible assets on the need to reproduce them, the company may be found means of labor that have not been used for a long time, or were generally unsuitable for use in its activities. The presence of such assets on the balance sheet of the enterprise sometimes has a negative impact on its performance, or requires additional funds for their maintenance.

The fixed assets of the enterprise, and sometimes a whole group of them, which for various reasons are unsuitable for inclusion in the production process and need to be liquidated. The company has the right to choose the form of liquidation, so it has the opportunity to obtain additional benefits.

Conclusions. Thus, the stabilization of economic aspects of the enterprise and positive changes in performance are impossible without the effective restoration of non-current tangible assets. Proper use of resources in the reproduction of non-current tangible assets with a reasonable strategy, will form an effective system of renewal of non-current tangible assets of the enterprise, stabilize its financial and economic position, which reduces the risks of doing business.

REFERENCES:

1. Karchevskaya GG Features of the processes of reproduction of fixed assets in industrial enterprises. State and regions. Ser .: Economy and Entrepreneurship. 2018. № 2. pp. 127–121.
2. Gorodyanskaya LV Depreciation policy and directions of reproduction of financial and economic resources in accounting. Finance of Ukraine.- 2015. - № 11. - P.112-121
3. Anisimova MV, Zagoretskaya O. Ya. Expansion of methods of reproduction of fixed assets at the enterprise. Actual problems of economy.2017.№ 6.S.190-196.
4. Rudchenko O. and others. Methodical approaches to the regulation of the process of reproduction of fixed assets. Economy of Ukraine, 2015. №2. P.52-58.

Попович Оксана Василівна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Звірюк Олексій Русланович.

Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Поєднуючи сучасні умови ведення бізнесу, у статті представлені характеристики аудиту основних засобів підприємства. Необхідно перевірити основні засоби для визначення їх поточного та кількісного стану, обліку, витрат на утримання та покращення, правильності нарахування амортизації та усунення їх недоліків, що дозволить досягти якісних характеристик фінансової звітності.

Ключові слова: облік, аудит, організація, основні засоби, амортизація, оцінка, методологія, аудиторські процедури, робочі документи аудитора.

До основних завдань аудиту основних засобів включають перевірку правильності віднесення основних засобів, перевірку законності та правильності основних засобів, що переміщують пов'язані підприємства, контроль дотримання правил експлуатації основних засобів, контроль наявності та безпеки основних засобів; правильність віднесення об'єкта активу; перевірити правильність операційних рахунків, пов'язаних з рухом основних засобів; перевірити правильність та своєчасність нарахування, вартість амортизації включається до собівартості продукції; перевірити правильність переоцінки основних засобів; перевірка та оренда виправлення діяльності, пов'язаної з активами; перевірка правильності бухгалтерського обліку відновлення основних засобів; порівняння даних вихідних, аналітичних та вичерпних бухгалтерських ваучерів з даними, відображеними у корпоративному звіті, для визначення їх відповідності.

Джерелом аудиту основних засобів є порядок корпоративної облікової політики; статут підприємства; розпорядчі документи відповідального за підприємство, що підтверджують факт введення основних засобів в експлуатацію; основний облік документи, що відображають операцію з основними засобами; бухгалтерська звітність основних засобів, нарахувана амортизація; головна книга; бухгалтерський облік; план ремонту основних засобів (кошторисний бюджет) тощо.

Перш ніж проводити аудит основних засобів, аудитор необхідно ознайомитися з обліковою політикою підприємства з обліку основних засобів протягом періоду аудиту та змінами порівняно з попереднім роком.

Для того, щоб сформувавши план і план аудиту, аудитор повинен оцінити систему внутрішнього контролю підприємства (використовуючи основні засоби у своїй діяльності). Якщо аудитор оцінює ризик недотримання внутрішнього контролю як незначний, він додатково пояснює причини свого висновку в документі. Тому характер і якість аудиту значною мірою залежать від адекватності та надійності перевірки аудитором системи внутрішнього контролю [1].

Аудит основних засобів продовжує перевірятися аналітичним обліком і може проводитися вибірково або безперервно. Аудитор спочатку перевіряє наявність та

стан інвентарної картки в індексі облікової картки аналізу основних засобів, а також узгодженість даних бухгалтерського обліку аналізу основних засобів та вичерпних даних бухгалтерського обліку для кожного об'єкта. З цією метою аудитор порівнює дані опису картки інвентаризації основних засобів з картками інвентаризації, наявними у файлі. У разі, якщо окремих об'єкт не має картки, дипломований державний бухгалтер пропонує керівництву компанії пропозицію відновити аналіз та облік основних засобів по об'єктах. Також здійснюється порівняння загальних залишків усіх груп основних засобів із залишком на рахунку 10 "Основні засоби". Баланс повинен бути однаковим. Крім того, аудитор встановлює відповідність між балансом головної книги та балансом балансу.

Також аудитор перевіряє, чи всі об'єкти основних засобів закріплені за матеріально відповідальними особами.

Аудитор уважно вивчає матеріали попередніх інвентаризацій (чи були виявлені помилки і яким чином вони виправлені), особливу увагу звертаючи на правильність відображення результатів у бухгалтерському обліку.

Для перевірки правильності та своєчасності нарахування амортизації дипломований бухгалтер повинен з'ясувати метод, який використовує бухгалтер при нарахуванні амортизації. Який метод компанія вирішує використовувати для розрахунку амортизації, пояснюється в обліковій політиці компанії. Особливу увагу слід приділити верифікації основних засобів за спеціальних умов амортизації. До них належать основні фонди, що перебувають на реконструкції, модернізації та охороні.

Важливим аспектом аудиту основних засобів є перевірка правильності його оцінки. Для того, щоб оцінити ефективність контролю за основними фондами, СРА роз'яснила такі супутні питання: зміни у методі нарахування амортизації основних засобів у поточному періоді; амортизація основних засобів нараховується протягом періоду реконструкції, модернізації, завершення, додавання обладнання та охорона об'єктів; основні чи існують основні засоби, які повністю амортизувалися в активах; чи існують судові процеси щодо основних засобів; є проблеми, такі як застава основних засобів через завдання аудиту [2-3].

Важливе питання, на яке також звертають увагу аудитори, - це спосіб отримання компанією основних засобів. Якщо основні засоби одержуються за рахунок банківських кредитів, то згідно з П (С) БО 7 "Основні засоби" процентні суми за кредит, використані для придбання (створення) основних засобів, не включаються до його первісної вартості, а включаються як частина основних засобів. Якщо основні засоби отримуються безкоштовно, їх слід оцінювати виходячи з ринкової вартості, а не залишкової вартості.

Питання, що стосуються стану та безпеки основних засобів, посідають особливе місце в системі обліку.

Аудитор аналізує операції, пов'язані з орендою основних засобів, з'ясовує своєчасність та правильність розрахунків за орендованими основними засобами, перевіряє точність обліку ПДВ та виявляє, чи є факти, які не включені до оренди основних засобів.

Усі результати виконання аудиторських процедур повинні бути відображені в робочому документі аудитора. Аудит основних засобів завершується аналізом ефективності їх використання.

На підсумковому етапі аудитор має узагальнити результати аудиту, зробити висновки та підготувати комплексні рекомендації щодо усунення недоліків та використання виявлених резервів.

Висновки. Планування та здійснення аудиту основних засобів має повністю враховувати всі аспекти та господарські операції, пов'язані з основними засобами та їх амортизацією, а також конкретні обставини підприємства. Надійне оцінювання вартості основних засобів, переоцінка його вартості, коли це необхідно, та бухгалтерські записи, що відображають наявність та рух необоротних активів, запобігатимуть помилкам та уникнуть штрафів за порушення стандартів обліку основних засобів.

Використані джерела:

1. Гуцаленко Л.В., Божок І.І. Проблемні аспекти нарахування амортизації необоротних активів / Інноваційна економіка, 2014, №1. С. 176-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_1_30 (дата звернення 06.10.2021)
2. Петрик О. А., Маринич І.О. Аудит оцінки вартості основних засобів/ Економіка. Фінанси. Право. 2015. №4. URL: ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/7010/1/Петрик_Маринич_Аудит_вартості_ОЗ_повн..pdf (дата звернення 06.10.2021)
3. Стригуль Л.С., Тімонова А.С. Шляхи удосконалення організації обліку і аудиту основних засобів на підприємстві / Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків: НТУ «ХПІ». 2014. № 32 (1075). С. 47-50.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" від 18.05.2000 №288/4509 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 06.10.2021)

Рибак Олена Миколаївна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Мельничук Ольга Петрівна.

Національний авіаційний університет

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Авторами розглянуто та доповнено складові фінансової безпеки банків. Запропоновано заходи з підвищення рівня їх фінансової безпеки з урахуванням сучасного стану та розвитку фінансової системи країни.

Ключові слова: безпека банку, фінансова безпека банківської системи, внутрішні та зовнішні загрози.

Банківсько орієнтована модель, що характерна для більшості європейських держав, генерує особливі вимоги до рівня безпеки саме банківського сектору та окремих депозитних корпорацій. Динамічність фінансового сектору, зумовлена постійними не прогнозованими, деструктивними факторами, витоками інформації та різноманітними внутрішніми і зовнішніми загрозами посилює проблему та робить необхідним її актуалізацію.

Вивчаючи роботи попередніх дослідників, варто розширити перелік складових фінансової безпеки банку, так до традиційних складових: ступеню захищеності інтересів акціонерів банку; рівня достатності банківського капіталу; стійкості фінансового стану банку; рівня платоспроможності та ліквідності банку; ефективності фінансової діяльності; рівня контролю за зовнішніми і внутрішніми ризиками [1-3]. На наш погляд, необхідно додати: захищеність інформаційних систем та каналів збору і обробки інформації, підтримку конфіденційності, формування позитивного ділового іміджу та репутації банку.

Питання підвищення рівня фінансової безпеки традиційно пов'язують з мінімізацією чи ліквідацією загроз. Під загрозами безпеці банку розуміються потенційно можливі або реальні дії зловмисників чи конкурентів, здатних завдати банку матеріальної або моральної шкоди, що виявляються як сукупність факторів і умов, які створюють небезпеку для нормального функціонування банку відповідно до його завдань і інтересів [4]. До зовнішніх загроз належать ті, які є результатом впливу зовнішнього середовища на діяльність банку, а внутрішні або є частиною внутрішнього середовища банку, або безпосередньо генеруються ним [5].

При мінімізації та ліквідації зовнішніх та внутрішніх загроз варто рекомендувати: підвищення інтенсивності впливу регулятора на банківську систему при дотриманні принципів вільного ринку та акценті на непрямі методи впливу; стимулювання банківського сектору до подальшої капіталізації шляхом запровадження пільг у випадку нагромадження власного капіталу банків за рахунок

прибутку; наближення функціонування вітчизняних банків до міжнародних стандартів, а також використання перевірених світовою практикою підходів щодо банківського регулювання і нагляду; продовження процесу уніфікації основних показників банківської діяльності та методики їх обчислення з міжнародними стандартами; доповнення переліку та підвищення вимоги до публікації інформації щодо фінансового стану власників і структури управління банків; підвищення ефективності діяльності та фінансової стійкості банків за допомогою поліпшення якості корпоративного управління; посилення законодавчого захисту прав кредиторів шляхом внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність»; застосування нових методів і технологій обробки та аналізу інформації для оцінки та забезпечення фінансової безпеки окремого банку, систематичне використання новітніх методів та методик експрес – оцінки фінансової безпеки банку; підтримання належного рівня фінансового контролю як за фінансовими ресурсами та здійсненими операціями, так і за діями самого персоналу банку, активізація систем внутрішнього аудиту.

В результаті проведеної роботи можна дійти висновку, що фінансова безпека кожного окремого банку характеризується його здатністю вистояти перед можливими внутрішніми та зовнішніми загрозами та умінням їх мінімізувати. Задля забезпечення високого рівня фінансової безпеки банків та банківської системи країни необхідно надавати перевагу комплексним регулюючим і превентивним діям на рівні держави, Національного банку України та комерційного банку; вживати системні заходи, які будуть спрямовані на послаблення дії низки загроз, при таких заходах грошово – кредитної та інвестиційної політик, що дозволять забезпечувати стабільність національної грошової одиниці, активність роботи фінансових ринку, сприятливий інноваційно – інвестиційний клімат та імідж держави в цілому та фінансового сектору зокрема.

Використані джерела:

1. Шевців Л. Ю., Сенишин Б. Б. Шляхи підвищення фінансової безпеки банків України в умовах глобалізаційних процесів. *Бізнес Інформ*. 2020. №9. С. 254–262. URI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-254-262> (дата звернення 07.10.2021)
2. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2008. 486 с.
3. Жарій Я.В., Дубина М.В. Експрес – діагностика рівня фінансової безпеки комерційного банку *Вісник чернігівського державного технічного університету. Фінансові ресурси: проблеми формування та використання*. № 4 (62), 2012. С. 259-268.
4. Борець А. М. Економічна сутність та підходи до визначення поняття "Фінансова безпека банку". *Управління розвитком*. - 2014. №2. С. 151-154. URI: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6292> (дата звернення 01.10.2021)
5. Пасічник І.В. Курочкін С.А. Фінансова безпека банківської системи України в умовах сьогодення. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2019. №37. С. 631-637. URI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct37-91> (дата звернення 06.10.2021)

Rybak Olena Mukolaevna,

Ph. D. in Economics,

Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation,

Biriuk Victoria Sergeevna.

National Aviation University

RESEARCH OF INNOVATIONS IN THE FINTECH SPHERE

Annotation. The authors analyzed the innovation market in the field of financial technologies. Ways and methods of stimulating the development of Ukraine in this direction are proposed.

Key words: innovations, investments, financial technologies, the market of innovative financial technologies, innovative products.

Modern approaches to doing and developing business are dictated by new economic conditions. Within the framework of these approaches, the introduction and use of the latest financial technologies takes a special place. The problem is especially relevant and has been studied by such authors as F. Renaud [1], A. Mazaraki [2], J.R. Reagan, A. Ragavan, A. Thomas [3], Volosovich S. V. [4] and others. However, the issues of researching innovations in the field of financial technologies are not sufficiently disclosed and require further study.

Analyzing the innovation market, it should be noted that in 2021, the financial technology market attracted much attention of investors. Fintech innovation rose to an all-time high of \$ 98 billion in M&A, private equity and venture capital deals in the first half of 2021, according to KPMG (a global auditing firm). At the same time, the number of transactions decreased, but their value increased - 2,456 transactions. For comparison, over the entire last year, the industry received investments in the amount of \$ 121.5 billion with 3,520 transactions, in 2019 - \$150.4 billion. For the entire 2018, investors concluded 2,590 transactions worth \$120 billion [5-7].

The following countries became the leaders in attracting Fintech investments in 2021: the United States - total investments reached 42.1 billion dollars, more than \$ 39 billion were invested in the EMEA region (Europe, Middle East, Africa), in the UK - \$ 24 , 5 billion, to the Scandinavian countries - \$ 4.8 billion, to Germany - \$ 2.5 billion, to France - \$ 2 billion. Investment in the Asia-Pacific region increased to \$ 7.5 billion [8] (fig. 1).

The needs and expectations of users of the financial services market are growing every year. In 2021, investors drew attention to such areas in the Fintech market: Embedded Finance, Open Banking, Autonomous Finance, as well as SuperApp (super application). Innovation in Start-Up remains attractive - in the first six months of 2021, European fintech companies raised \$ 12.6 billion. The metric broke the previous record of € 9.3 billion (\$ 11.3 billion) recorded in full-year 2019 results, according to Dealroom. In 2020, due to the Covid-19 pandemic, European fintech startups raised a total of € 8.4 billion (\$ 10.2 billion) [11].

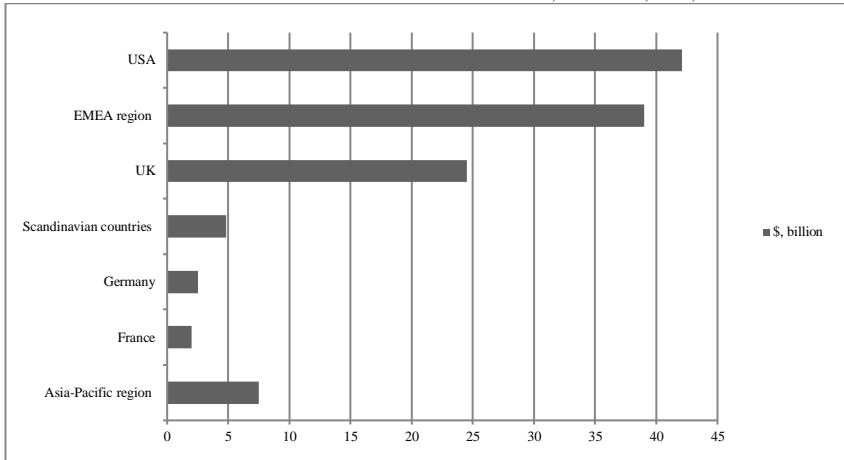

Fig. 1. Statistics of global investments in FinTech (2021)

Source: author's development based on [8].

Embedded Finance allows you to embed payments, debit cards, loans, insurance and even stock market tools into any products and applications not directly related to finance. In addition to the built-in payment page directly on the website of the online store, such a tool allows you to transfer money, get a loan, take out insurance or make an investment through applications, social networks, instant messengers, without filling out a questionnaire and other additional bureaucracy. Uber in the US, in partnership with Liberty Mutual, has already implemented in-app insurance for its customers and drivers. Tesla also offers an insurance program that usually costs less than a policy from a third-party insurance provider [9].

Autonomous Finance are startups that develop applications based on machine learning and artificial intelligence, which are a virtual "assistant" for people at the disposal of finances without the participation of the person himself. This technology allows with the maximum economic effect to dispose of the monthly fixed amount that the client agrees to allocate, taking into account the portfolio structure, trends in the securities market and the need to make constant payments. Today, about 30% of the global Autonomous Finance market is formed by the United States — \$ 757.5 billion. One third of this volume falls on the largest platform Vanguard Personal Advisor Services, which belongs to the Vanguard Group (the volume of assets exceeds \$ 212 billion) [9].

A new type of applications with an extended set of functions - SuperApp or "super application", includes the capabilities of online banking, lifestyle services, a marketplace, an integrated voice assistant, and receiving personalized services. That is, everything that was previously divided into different applications is now brought together in one. A successful example of a SuperApp is the Indonesian app Gojek. With it, you can order a taxi and food, pay for goods, watch a streaming video - about 20 services in total, which saves a lot of time, energy, and often money, thanks to different promotional codes. The application has over 125 million users [10].

Based on the results of the analysis, it can be concluded that the field of financial technology is popular among investors. In the world statistics, the leaders of innovations

in FinTech are the USA, Europe, Great Britain and the countries of the Asia-Pacific region. In 2021, innovations in seamless financial services, startups, cryptocurrencies, open banking, etc. became the most effective. The financial market of Ukraine is quite promising in this direction. However, to stimulate investors it is necessary to: systematically work on the investment and innovative image of the country, stabilizing the political, economic, social and legal situation; develop non-bank financial and credit institutions, continuing reforms in this sector; increase investor confidence in the domestic financial system by activating information flows and channels.

REFERENCES:

1. Renaud Ph. Cyber resilience: Tactics to find and fix security vulnerabilities. URL: <https://www.cefpro.com/0506ri-cyber-resilience-tactics-to-find-and-fix-security-vulnerabilities/> (дата звернення: 07.10.2021).
2. Мазаракі А., Волосович С. FinTech у системі суспільних трансформацій. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. №2. С. 5-18.
3. Reagan J. R., Raghavan A., Thomas A. Quantifying risk: What can cyber risk management learn from the financial services industry? *Deloitte Review*. 2016. Issue 19. URL: <https://www2.deloitte.com/insights/us/en/deloitte-review/issue19/quantifying-risk-lessons-from-financial-services-industry.html> (дата звернення: 01.10.2021).
4. Волосович С. В. Regtech в екосистемі фінансових технологій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, №15 (2019), 62-68. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/15-2019/volosovych.pdf> (дата звернення: 05.10.2021).
5. The Pulse of Fintech 2019 *KPMG International – KPMG Global* : веб-сайт. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/07/pulse-of-fintech-h1-2019.pdf> (дата звернення: 04.10.2021).
6. Інвестиції в FinTech – сколько вложили в бизнес 2020 года *Инвестиции 24* : веб-сайт. URL: https://investment.24tv.ua/ru/investicii-fintech-skolko-vlozhili-biznes-2020-poslednie-novosti_n1419854 (дата звернення: 04.10.2021).
7. За первое полугодие 2021 в финтех инвестировали \$98 млрд *Минфин* : веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/2021/09/26/72392528/> (дата звернення: 04.10.2021).
8. Інвестиції у фінтех зросли до рекордно високого рівня у першій половині 2021 року, – глобальне дослідження KPMG Pulse of Fintech *PaySpace Magazine* : веб-сайт. URL: <https://psm7.com/uk/fintech/investicii-v-fintex-vyrosli-do-rekordno-vysokogo-urovnya-v-pervoi-polovine-2021-goda-globalnoe-issledovanie-kpmg-pulse-of-fintech.html> (дата звернення: 04.10.2021).
9. Мировой финтех-2021: от «открытого банкинга» до «автономных финансов» *Минфин* : веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/2021/09/24/72270933/> (дата звернення: 05.10.2021).
10. Суперраппы: что это и зачем они нужны *Роскачество* : веб-сайт. URL: <https://rskrf.ru/tips/eksperty-obyasnyayut/superappy-cto-eto-i-zachem-oni-nuzhny/> (дата звернення: 05.10.2021).
11. За первую половину 2021 года европейские финтех-стартапы привлекли рекордный объем инвестиций *Bloomchain* : веб-сайт. URL: <https://bloomchain.ru/newsfeed/za-pervuju-polovinu-2021-goda-evropeiskie-finteh-startapy-privlekli-rekordnyi-obem-investitsii> (дата звернення: 05.10.2021).

Fomina Olena Volodymirivna,
Doctor of Economic Sciences, associate professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation,
Yanchuk Natalia Nikolaevna.
Kyiv national university of trade and economics

BUDGETING IN THE MANAGEMENT OF TRADING COMPANIES

Annotation. The essence of budgeting is defined. Budgeting is considered as an element of effective enterprise management. Alternative budgeting methods are identified.

Key words: Budgeting, budget, management, trading companies, responsibility centres.

Nowadays, effective management of trading companies is impossible without the usage of management accounting. An integral part of the system is budgeting, which has become widespread in practice and development in economically developed countries. Nataliia Tluchkevych defines budgeting as a process of planning cash flows in the formation of the results of the business entity and as a kind of technology that will allow being based on scenarios to form a set of alternative management decisions and choose one of them [1]. In particular, the popularity of budgets is due to the ability to manage cash flows through budget instruments. It is budgeting that is key to see where the company will spend money during the year and optimize costs in advance.

Whereas trading companies are mostly characterized by a simple operating cycle, the formation of a wide range of products and assortment of goods and their subsequent sale to generate income, provided by a high level of receivables and payables, there is a need for constant control of inventory costs and accounts payable and receivables. Through budgeting, companies can evaluate the effectiveness of costs and ensure the availability of resources to maintain the activities, growth and development of the company. Budgeting allows you to focus on cash flow, reducing costs, increasing return on investment.

Budgeting methodology involves the choice of methods of planning, accounting and control of enterprise performance, i.e. it determines the methods of information processing and performance indicators that need to be controlled, the structure of enterprise budgets and methods of their formation.

Nowadays, along with traditional historic budgeting, alternative budgeting methods are actively used. The most popular include:

- continuous or moving budgeting (Rolling forecast);
- previous year plus percentage;
- bottom-up budgeting (Bottom-up);
- priority-based budgeting;
- top-down budgeting;
- activity-based budgeting;
- zero-based budgeting;
- budgeting based on demand (Demand-pull);
- driver-based planning.

In the interaction of budgeting with the management system, it is important to choose the method of budgeting that best suits the specifics of the company, focusing not only on their performance for previous periods but also on external factors.

The advantage of using a moving budgeting is that it reduces uncertainty budgeting in enterprises, where sales and prices may fluctuate and this budgeting is more realistic. Planning and control are always based on the latter up-to-date information, allows you to constantly focus on new opportunities, market events and new ones expectations from consumers [2].

Budgeting in trade has several features, the main ones are:

- a large amount of detailed input information (taking into account the high business activity, the implementation of a wide range of goods, additional services, the organization of related industries);
- complex organizational system;
- there is a focus on natural indicators of activity (taking into account when budgeting such characteristics as sales of goods, total and retail space of shops, etc.);
- many separate units, which leads to the formation of an extensive network;
- the need for strict monitoring and daily control of budget execution by units, identifying the causes of deviations, the need for operational management influence on the heads of departments and functional services, and if necessary, adjust budgets.

There is a misconception that the budget is limited to plans for sales, production, use of material and labour resources, calculation of performance indicators, which significantly narrows the possibilities of budgeting. However, management should take into account the implementation of strategy and resource allocation. Strategy development is the most important stage of budgeting.

In market conditions, budgeting is designed to ensure the production of competitive products through targeted search, evaluation and selection of alternatives with optimal use of resources.

To ensure the implementation of the company's strategic goals and plans within its financial capabilities, to meet the information needs for management, control and analysis, responsibility centres are created, such as investment centre, income centre, cost centre, profit centre. It is the centres of responsibility that develop and manage the budgeting system.

The effectiveness of budgeting in a commercial enterprise should be assessed through its interaction with the management system of the company, which increases the quality and efficiency of management decisions, in particular, achieves:

- clarity and rhythm of deliveries of goods with rational distribution and use of resources in accordance with the budget of revenues and expenditures and operating budgets, which detail its most important articles;
- maintaining the planned level of solvency of the enterprise, using the budget of cash flows.

The main advantages of implementing budgeting in the company include:

- budgeting allows you to analyse whether the goals of the company as a whole and its units;
- identification of the most bottlenecks and gaps in the management of the enterprise;
- study of the financial condition, forecasting the provision of the company with cash, improving liquidity;

- preparation of real forecasts of financial and economic activity [3];
- modelling the process of providing the company with resources in the required amount at a certain time;
- the ability to quickly control deviations, adjust the results and identify their causes;
- budgeting allows you to control the production situation;
- budgeting allows you to develop a strategic plan;
- attracting investors (i.e. investors will not invest their money in the business if they do not see the budget, i.e. will not be able to assess the possible benefits and risks of investing);
- increase of controllability of the company due to operative tracking of deviations;
- making the most effective management decisions.

Unfortunately, however, budgeting remains a weak point of governance. At enterprises, there is a phenomenon of a lack of a clear budget structure.

Although most of the problems that arise in building a budgeting system are typical of enterprises in all industries, there are specific tasks in trade, such as budgeting of quantitative indicators in a wide range, planning and accounting for indirect costs.

Thus, budgeting is one of the most effective tools of management and financial management. The budget provides essential information to act within its capabilities, manage unexpected challenges and make a profit. The budget must be constantly taken into account as a way of comparing projected budget figures with actual budget results to know where to make adjustments.

REFERENCES:

1. Tluchkevych, N. V., Nuzhna, O. A. (2019), "Budgeting in management accounting system", *Economic forum*, vol. 2, pp. 222–228.
2. Nataliia Rudyk. (2018), "Development of Alternative Areas of Budgeting as a Way of Marketing Management", *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, vol. 1, pp. 69–74.
3. Papizh, Yu. S. (2018), "Role of budgeting in enterprise management system", *Ekonomichnyi visnyk*, vol. 2, pp. 95–99.

Fomina Olena Volodymirivna,
Doctor of Economic Sciences, associate professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation,
Hnasko Olena Ihorivna.
Kyiv national university of trade and economics

COST MANAGEMENT OF UKRAINIAN ELECTRIC POWER COMPANIES

Annotation. This article evolves the problem of complexity of Ukrainian electricity field in terms of the electric power companies' cost managing. The aspect of costs for environmental protection is pointed out. The importance of the managerial accounting principles in a costs management process is mentioned.

Key words: cost management, managerial accounting, electric power company, Ukrainian electricity field, alternative energy, legislation, management accounting principles.

International and domestic experience indicates that the electricity field is complex in terms of cost management. In context of the integration of Ukraine into the European economic space, the question that has to be answered is the efficiency of domestic electricity entities' sustainability. Ukrainian fuel and energy complex is characterized by negative consequences of the crisis. The competitiveness of enterprises in this industry depends on the price instability of energy source materials and electricity itself. We shall consider how to make a positive influence on developing of this problematic field for Ukrainian economy with the help of changing of cost management methods.

First of all, it is worth noting that the complex organizational structure of Ukrainian electric power field complicates the process of electric power companies' cost management. The electric power industry consists of power generating and power supplying enterprises. Therefore, special attention should be paid to the correct levers of influence distribution on the financial performance of these enterprises.

Proper response to the received information about the situation on the fuel and energy market, well-timed technological support and control over the plan implementation depend on sustainable management. An important normative document that assists managers in making decisions regarding cost apportionment is National accounting standard 16 "Costs" [1].

There are technical and manufacturing problems at this stage of the fuel and energy field's development of Ukrainian economy. Conventional power plants mostly have outdated equipment that needs to be upgraded. In addition, the power plant buildings themselves require full repairs or complete reconstruction in most cases, which leads to significant costs. That is why the main task of managerial accounting at such enterprises is to control the equipment's service life and technological level and to search for their upgrade costs minimization.

When it comes to manufacturing responsibility center of Ukrainian electric power companies, we can note the problem of well-timed provision of quality fuel. We can be convinced that the political aspect has a serious impact on the reliability of suppliers of raw materials for the electric power companies. That is why it is necessary to take into account the importance of the principle of timeliness of managerial accounting. The

principle of timeliness provides an immediate response to changes in the external environment of the enterprise, which may be a threat to its functioning. Rymar T.M. determines that one of the most important factors in reducing energy production costs is to increase the competitiveness of Ukrainian coal by increasing its annual production and reducing its costs, among other things due to reducing transport costs for its delivery [2].

Electricity field is associated with high production risks, which constantly constitute a threat to the safety of workers. A major step forward management of the electric power company is to provide technical reliability, specifically resistance to accidents and compliance of sanitary-hygienic standards by staff. We should not forget the negative experience of the Chernobyl accident and be careful about the failing risks, and prevent an industrial disaster. This aspect of labour protection and taking the necessary safety features must be taken into account while planning the costs of electric power companies.

Environmental protection is a pressing issue for the fuel and energy field not only in Ukraine but also in the world. This aspect is set as a norm on a governmental level in our country. The formation of sustainable environment is possible provided that pollutions are minimized. Regarding the cost management of the electric power companies, it is worth paying attention to constructing of such category of costs as environmental costs. The items of this category should consist of investments in environmental protection, payments for environmental services etc. The most prioritized solution in planning and managing the performance of electric power enterprises is focusing on the development of individual methods for cost managing, due to the company's characteristics.

As previously noted, the entrance of Ukraine into the international economic space has significantly influenced the proceeding of energy efficiency. Economic crises and political instability in the country forced entrepreneurs of the electricity field to focus on the problem of irrational use of traditional energy production resources, available in Ukraine. The right way of its solving is choosing of alternative methods and ways of fuel and energy resources consuming [3]. Renewable energy or alternative energy sources are up-to-date, they are mainly used by the world's major economies. However, the Ukrainian electricity field has been gradually expanding its unconventional horizons for renewable energy production over the last decade. As of November 2020, the share of energy produced from renewable sources amounted 8.1%, compared to 3.4% in 2019, while there is a share of energy produced by TPPs and CHPPs decreased by 4.6% over the same period, and the share NPPs decreased by only 0.1% [7].

The expansion of alternative power plants forecasting involves a high dependence on unstable natural conditions, which constitutes a number of risks and issues in making proper management decisions. The point to note is that the system of winning tenders for the construction of power plants and for the production of renewable energy is complex. It must be borne in mind that the electricity field in general depends not only on the market changes, but also on the legal restrictions and state control. It may increase the term for new projects approving and, as a result, move out sources of revenue. For example, Germany's wind energy (which produces 25% of the country's electricity) is struggling of the complicating of the Germany's authorities' tender system, which significantly slowed down the process of obtaining permission to the wind farm expanding [4]. However, when making any decision regarding the introduction of alternative ways to energy generating, it is important to adherence to the managerial principle of efficiency, keeping in mind that the result should exceed the costs incurred [5].

The energy audit is a process of analysis and control of energy consumption and the compliance with energy efficiency standards of the company. This process is an important regulatory and control aspect of the electric power companies' management [2]. Ukrainian "Energy saving" Law regulates the process of energy audit in a certain way [6]. This Law also indicates different ways to exploring of the sources for energy saving measures funding.

Summing up, Ukrainian fuel and energy complex is a quite problematic space of a national economy, regarding the regulation of its activities at the internal level. However, the existing prospects for the electric power field development were highlighted, according to the experience of the enterprises from the world's major economies. The cost management of electric power companies must be conducted according to the managerial accounting principles. Technological, manufacturing, ecological responsibility centres, labour protection sphere and safety features from industrial disasters require a special attention in a costs management process. The regulatory and normative documents used to determine principles and methods of costs appointment by Ukrainian electric power companies were denoted. The general provisions for mandatory specific measures were also mentioned.

REFERENCES:

1. National accounting standard 16 "Costs". URL: <https://zakon.rada.gov.ua>;
2. Rymar T.M. Cost management strategy of energy companies in the process of technical re-equipment. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Problems of economics and management.* № 484. 2003. P. 361 – 366;
3. Azhnakin S.H. The problems of energy saving and energy efficiency of electric power companies' operations. *Economic innovations.* № 55. 2013. P.9 – 22;
4. Germany's onshore wind expansion continues to struggle. URL: <https://www.euractiv.com>;
5. Fomina O.V. Managerial accounting principles. *Current economic problems.* № 9. 2015. P. 392 – 397;
6. "Energy saving": Ukrainian Law of the 1st of July 1994 № 30. URL: <https://zakon.rada.gov>;
7. The share of "green" energy in Ukraine has doubled in a year - the Ministry of Energy. URL: <https://www.ukrinform.ua>.

Шушакова Ірина Костянтинівна,

к.е.н.,

старший викладач кафедри обліку та оподаткування,

Петрук Ірина Олександрівна.

Київського національного торговельно-економічного університету

ПОДАТКОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті висвітлено поняття податкових ризиків, основні види податкових ризиків. Наведено можливі наслідки, спричинені певними видами податкових робіт. Також розглянуто джерела виникнення зовнішніх та внутрішніх податкових ризиків.

Ключові слова: податковий ризик, класифікація, джерела виникнення, економічна безпека, ефективне управління.

Основні наукові результати: В останні роки економіка України є фінансово-економічно та політично нестабільною. Суттєвого значення набуває проблема забезпечення економічної безпеки для будь-якого суб'єкта господарювання. Перед підприємством, що працює у зовнішньому динамічному середовищі, виникає велика кількість економічних, фінансових, податкових та інших видів ризиків, які формують загрози для його стабільного розвитку та функціонування.

Для підвищення рівня економічної безпеки підприємства необхідно оптимізувати його податкову безпеку, тобто визначити та проаналізувати всі можливі податкові ризики та зменшити їх негативний вплив на господарську діяльність.

Вагомий внесок у формування теоретичних та практичних аспектів аналізу впливу податкових ризиків на діяльність суб'єктів господарювання зробили як іноземні, так і вітчизняні: Т. Г. Мисник, О. В. Безкровний, Ю. О. Романченко, В. В. Вітлінський, О. В. Редич, Л. М. Петренко та багато інших.

Узагальнюючи інтереси держави і бізнесу щодо податкового ризику, В. В. Вітлінський та О. В. Редич влучно розкрили сутність указанного терміна, зазначивши, що «податковий ризик – це економічна категорія, що відображає особливості сприйняття суб'єктами економічних відносин об'єктивно існуючих невизначеності, конфліктності та загроз, притаманних процесам оподаткування й адміністрування податків, що призводять до невикористаних можливостей і фінансових збитків як для держави, так і для платника податків» [1, с. 647].

Л. М. Петренко трактує термін «податковий ризик» як ймовірність виникнення потенційної загрози (як з боку самих підприємств, так і з боку держави) для платника податків понести матеріальні та фінансові втрати або недоодержати доходи по таким причинам як, несплата податків, недотримання діючих норм законодавства, податкові правопорушення [2, с. 232-233].

Т. Г. Мисник, О. В. Безкровний, Ю. О. Романченко вважають, що під податковими ризиками варто розуміти ймовірність виникнення негативних наслідків для податкової системи через неефективність її побудови і

функціонування, дії існуючих загроз та впливу на неї зовнішніх і внутрішніх чинників [3].

Таблиця 1

Основні види податкових ризиків

Вид	Можливі наслідки
ризик податкового контролю	втрати та санкції через невиконання платниками податків законодавчих податкових актів
ризик несплати податків	застосування штрафів, пені
ризик податкової мінімізації	понесення фінансових втрат в результаті дій платника податків щодо мінімізації податкових платежів
ризик посилення податкового навантаження	залежить від виду господарської діяльності платника, від податкових ставок, пільг, обсягу створюваної доданої вартості
ризик відповідальності податкового характеру	Фінансові втрати платника податків або позбавлення волі платника податків за здійснення податкових правопорушень

Розроблено автором за даними [5, с. 26].

Відповідно до Методичних рекомендацій ДПС податковий ризик - можливість втрати бюджетних надходжень внаслідок вірогідного або встановленого порушення податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [4].

Для ефективного управління щодо забезпечення економічної безпеки підприємства потрібна класифікація податкових ризиків.

Підприємства з моменту їх реєстрації потрапляють під дію внутрішніх та зовнішніх податкових загроз. При цьому внутрішні податкові ризики виникають при спробі керівництва та працівників побороти зовнішні податкові загрози; при арифметичних помилках щодо визначення податкових зобов'язань; при неможливості передбачити ймовірні дії контрагентів; при нестачі власних фінансових ресурсів, щоб погасити податковий борг.

На рисунку 1 показано приклади джерел виникнення внутрішніх та зовнішніх податкових ризиків:

Рис. 1. Джерела виникнення податкових ризиків.

Джерело: розроблено за даними [2]

Вплив податкових ризиків на економічну безпеку підприємства можна побачити у втраті частини фінансових ресурсів підприємства. Належне знання видів податкових ризиків, напрямів їх впливу на результати діяльності створює передумови для забезпечення достатнього рівня його економічної безпеки. Також керівництву підприємства потрібно проводити професійну підготовку працівників, забезпечуючи моніторинг та мінімізацію податкових ризиків.

Висновки: через те, що податкові ризики суттєво впливають на економічну безпеку підприємства, вони потребують постійного контролю. Для того, щоб підтримувати високий рівень економічної безпеки, підприємствам необхідно створити ефективну систему податкового менеджменту із запровадженням податкової політики та підвищенням рівня податкової культури.

Використані джерела:

1. Східна Європа: економіка, бізнес та управління №6 (23). - 2019. [Електронний ресурс]. // - Режим доступу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/23_2019/23_2019.pdf.
2. Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту економіки, оподаткування та митної справи Університету ДФС України: у 2-х ч. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – 336 с. – Серія «Наукові роботи студентів УДФСУ»; т. 22.
3. Мисник Т.Г. Податкові ризики: характеристика та шляхи мінімізації / Т.Г. Мисник, О.В. Безкровний, Ю.О. Романченко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – №6 (180). – С.158-166.
4. Методичні рекомендації щодо порядку взаємодії між підрозділами органів державної податкової служби при організації, проведенні та реалізації матеріалів перевірок платників податків від 04.09.2020 № 470. [Електронний ресурс]. // - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0470912-20#Text>.
5. Булах І.І., Шиманська О.В. Податкові ризики як фактор фінансової безпеки підприємства // Матеріали круглого Інтернет-столу «Сучасні імперативи менеджменту» ДВНЗ «ХДАУ». – 2018.

Приймак Наталія Володимирівна,

к.е.н.,

старший. викладач кафедри менеджменту та економіки.

Міжнародний європейський університет.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Анотація. У статті досліджено основні завдання щодо реформування системи бухгалтерського обліку. Визначено проблематику та актуальні питання розвитку бухгалтерського обліку фінансових інструментів кредитування.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансові інструменти, П(С)БО, МСБО, МСФЗ, визнання, оцінка.

Основні наукові результати. Становлення ринкових відносин в Україні зумовило перегляд напрямків розвитку підприємств як суб'єктів цих відносин. З огляду на глобалізаційні та інтеграційні властивості сучасного економічного простору, відбувається реформація системи управління бізнесом, тому суттєвих коригувань потребують питання організації та методики обліку фінансових інструментів – відносно нових для вітчизняних практиків об'єктів обліку відповідно до міжнародної практики.

Облікове відображення фінансових інструментів кредитування і розкриття інформації про них є актуальним і пріоритетним напрямом діяльності Ради з МСБО. Ця діяльність у сфері бухгалтерського обліку фінансових інструментів кредитування активно триває, отже, порядок обліку і відображення у звітності інформації про них буде і надалі уточнюватись з метою вироблення єдиної стандартної концепції.

Проблематика бухгалтерського обліку фінансових інструментів кредитування становить значний інтерес і розглядається у працях багатьох дослідників. Особливо це актуально для української практики в умовах, коли перед державою постало завдання гармонізації національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності [1].

Актуальні питання розвитку бухгалтерського обліку фінансових інструментів у різні часи розглядалися дослідниками за такими напрямами [1-3]:

а) як класифікація фінансових інструментів відповідно до облікових потреб та особливості їх обліку;

б) як визнання, оцінка фінансових інструментів та розкриття інформації у фінансовій звітності відповідно до МСФЗ;

в) як визначення сутності фінансових інструментів для потреб обліку.

Незважаючи на існуючі напрацювання, проблема розширення спектру фінансових інструментів кредитування та методології ведення їх обліку з урахуванням викликів сучасності та потреб їх реципієнтів, залишається актуальною та вимагає значної уваги. Фінансові інструменти кредитування традиційно і справедливо вважаються одним з найскладніших елементів, які необхідно визнати, оцінити і розкрити інформацію про них у фінансових звітах.

Слід відмітити, що до сьогодні відбулося чимало змін в бухгалтерському обліку, пов'язаних не лише з прийняттям П(С)БО13 «Фінансові інструменти», але й набуттям чинності МСФЗ та відповідної зміни методології обліку. Фахівці, які аналізують нову редакцію МСФЗ 9, одноставно стверджують, що класифікація та оцінка фінансових інструментів є основою для достовірного обліку та відображення фінансових інструментів [4; 5].

Дослідження в цьому напрямку показали, що вітчизняні вчені виділили окремі питання щодо: створення нового стандарту щодо відображення в обліку функціонування фінансових інструментів за умов фінансової кризи; проблемних питань обліку похідних фінансових інструментів [6]; проблем, пов'язаних з вивченням сутності та особливостями класифікації фінансових інструментів, виділенням їх основних класифікаційних ознак, що в подальшому значно впливатиме на показники фінансової звітності; методологічних аспектів визнання та оцінки фінансових інструментів у фінансовій звітності з урахуванням міжнародного досвіду з метою вдосконалення методологічних і правових засад фінансових інструментів в Україні [7]; особливостей визначення справедливої вартості в оцінці фінансових інструментів в умовах зміни методології Міжнародних стандартів фінансової звітності та посилення вимог щодо розкриття інформації про їхню ринкову вартість у контексті подолання наслідків світової фінансової кризи [7; 8].

Висновки. Проаналізувавши нормативну документацію, яка регулює бухгалтерський облік фінансових інструментів кредитування, а також багаторічні напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, визначено, що стандарти бухгалтерського обліку в нашій державі та світі мають певні розбіжності, котрі поширюються також на поняття фінансових інструментів, їх класифікацію, методику обліку.

З огляду на це, можна виділити основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку фінансових інструментів кредитування: необхідність уніфікації норм обліку фінансових інструментів кредитування в єдиному положенні; удосконалення методики розрахунку та відображення в обліку таких нетипових показників, як справедлива, амортизована вартості, сума дисконту (премії), застосування методу ефективної ставки відсотка. Вирішення цього завдання є важливим, враховуючи процеси інтеграції України у міжнародну фінансово-економічну спільноту [8].

Використані джерела:

1. Задніпровський О. Г. Облік фінансових інструментів: новації та гармонізація. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. «Економічні науки»*. 2014. № 8. С. 186–191.
2. Дружиловская Т. Ю., Добролюбов Н. А. Современные проблемы учета финансовых инструментов организаций. *Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях*. 2017. № 13. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/finansovye-instrumenty-v-buhgalterskom-uchete-i-otchetnosti-kommercheskih-i-nekommercheskih-organizatsiy>.
3. Альошин С. Ю. Фінансові інструменти: визнання та оцінка відповідно до міжнародних стандартів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 18(1). С. 181–183.

4. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559. *Офіційний вісник України*. 2001. № 52. С. 183.

5. Попадюк К. МСФО/IFRS 9 образца 2014 года: игра в классификацию продолжается? URL: <http://inflexio.ru/msfoifrs-9-obrazca-2014-goda-igra-v-klassifikaciyu-prodolzhaetsya.html>.

6. Пилипенко Л. М. Бухгалтерський облік деривативів та їх репрезентація у фінансовій звітності: проблеми методики та методології. *Економічний часопис – XXI*. 2016. № 156 (1-2). С. 116–120.

7. Бурденко І. М. Фінансові інструменти: особливості їх класифікації. URL:http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54656/9/Burdenko_financial_liabilities1.pdf.

8. Приймак Н.В. Облік фінансових інструментів кредитування підприємств торгівлі: автореф. дис. канд. екон. Наук: 08.00.09. Київ, 2019. 24 с.

Сарахман Оксана Миколаївна,

к.е.н., доцент,

Шурпенкова Руслана Казимирівна,

к.е.н., доцент.

Університет банківської справи

ЗБИТКИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОГО РИЗИКУ БАНКІВ ВНАСЛІДОК НОВИХ ХВИЛЬ ПАНДЕМІЇ

Анотація. Банківській діяльності притаманний ризик, яким управляють за допомогою постійного процесу виявлення, оцінки і контролю ризиків, з урахуванням лімітів ризику та інших засобів контролю. Тому необхідна умова функціонування української економіки та її швидкого одужання після епідемії та карантину - належна робота банківської системи в період карантину.

Ключові слова: банки, збитки, операційний ризик, пандемія, загроза.

Основні наукові результати. Пандемія коронавірусу посилила не тільки фінансові ризики банків але й призвела до втрат від операційного ризику (ОР). З червня 2021 року Національний банк України (НБУ) змінив методологію карти ризиків фінансового сектору і відтепер вона буде базуватися виключно на кількісних індикаторах ризику [1].

Під час пандемії більшість банків довела, що вони є досить стійкими. Але це лише перший етап змін. На другому етапі багато що буде залежати від їхньої здатності адаптуватися і швидко впроваджувати зміни у свою діяльність.

Карантин став подією, яка призвела до одночасної реалізації деяких ризиків фінансового сектору, а саме: кредитного – через тимчасові фінансові труднощі позичальників; ринкового – через розлад на фінансових ринках і зміну вартості активів; операційного – через додаткові витрати на протиепідемічні заходи, організацію дистанційного обслуговування клієнтів і віддаленої роботи персоналу.

Виклики карантину банки деколи навіть трансформують у переваги: зниження витрат на оренду приміщень, спрощення внутрішніх процедур та розвитку paperlees, віддалена робота як новий корпоративний стандарт, новий рівень комунікаційної ефективності через онлайн - спілкування [2].

ОР - неодмінно супроводжує банківську діяльність і основні його джерела – шахрайство, недоліки роботи систем і процесів банку, судові позови, несприятливі зовнішні події. Особливість цього ризику полягає в тому, що його вияви нетипові, їх непросто спрогнозувати, а наслідки – інколи нищівні. Результати опитування НБУ свідчать, що окремі фінансові установи схильні недооцінювати негативний вплив пандемії на операційну діяльність, а загальні збитки системи можуть перевищувати 1 млрд грн., а щоб бути стійкими за умови реалізації ОР, банки мають тримати запас капіталу.

У минулому році НБУ було проведено опитування вісімнадцять банків, про збитки від подій ОР. З них тільки десять банків відобразили пандемію як подію операційного ризику, а понад третина з них не зафіксувала жодних збитків від цієї події. Переважно банки не відображали збитків через те, що вважали карантинний

формат роботи докорінною довгостроковою зміною середовища, а понесені збитки – звичайними витратами на підтримку діяльності [3].

Таблиця 1

Результати опитування НБУ банків про події ОР [3]

Показник	Результат	Пандемія COVID-19
Кількість банків, що відобразили подію: із них зазначили про нульові збитки	7	10
	3	4
Загальна кількість подій	7	34*
Сукупні збитки, млн. грн	17.4	468.4
Середні збитки (на подію), млн. грн	0.8	66.9
Медіанні збитки (на подію), млн. грн	0.8	13.0

* Однотипні події одного банку об'єднано

Така зміна на думку експертів НБУ, негативно позначилася на якості надання послуг окремими банками, що свідчить про ОР. Сукупні витрати банків-респондентів України від пов'язаного з пандемією ОР становлять 468 млн. грн – у середньому це 1.1% від капіталу банків. Банки значно відрізняються за своїми профілями ОР, однак, якщо вглиблювати отримане співвідношення на всю банківську систему, включно з фінансовими установами, що сповістили про нульові втрати, то рівень збитків від пандемії сягатиме 1–1.5 млрд. грн.

Очевидно, найпоширенішими подіями ОР унаслідок пандемії виявилися втрати через скасовані відрядження (невідшкодовані витрати), впровадження карантинних обмежень (закупівля засобів індивідуального захисту, проведення санітарних оброблень офісів) та охорону здоров'я (тестування та страхування працівників). Саме для того, щоб убезпечити банки від загрози неплатоспроможності, ОР має покриватися капіталом.

НБУ продовжує імплементацію вимог європейського законодавства та рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду і запроваджує вимоги до капіталу банків для покриття ОР.

НБУ вже затвердив порядок визначення банками мінімального розміру ОР та врахування його під час розрахунку нормативів достатності капіталу. Результати проведених банками тестових розрахунків свідчать, що врахування ОР призведе до зростання ризикозважених активів на 25%, що є співставним із даними інших країн [4].

Висновки. Отже, відповідаючи на потенційну загрозу коронавірусу, НБУ продовжує гармонізувати банківське регулювання з європейським законодавством. Перш за все йдеться про давно анонсоване запровадження вимог до капіталу на покриття ОР, заплановане з початку 2022 року. Поширення коронавірусу є яскравим прикладом події ОР, що створила загрози для діяльності банків і для

Використані джерела:

1. Як банку процвітати у ці нестабільні часи. Режим доступу: <https://home.kpmg/ua/uk/blogs/home/posts/2020/12/yak-banku-protsvitaty-u-tsi-nestabilni-chasy.html>
2. Як фінансові установи мають оцінювати операційні ризики. Режим доступу: <http://finpost.com.ua/news/20894> <http://finpost.com.ua/news/20894>
3. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. URL: Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H2.pdf?v=4
4. НБУ запровадить нові вимоги до банків. Режим доступу: <https://news.dtki.ua/finance/bank-system/65386>

Семенова Світлана Миколаївна

доцент, к.е.н.,

доцент кафедри обліку та оподаткування,

Київський національний торговельно-економічний університет,

Шпирко Ольга Миколаївна

доцент, к.е.н.,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Державний університет інфраструктури та технологій.

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ МОНАКО ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Анотація. Проаналізовано сучасні тенденції економічного розвитку Монако в умовах євроінтеграційного простору. Унікальний досвід розвиненої країни з невеликою територією і обмеженими природними ресурсами завдяки вдалій економічній та фінансовій політиці заслуговують на увагу й впровадження в Україні.

Ключові слова: Монако, євроінтеграція, економіка, оподаткування.

Монако є другою найменшою за розміром, після Ватикану, суверенною державою Європи. Монако є однією з небагатьох країн, які не мають державного боргу. Завдяки своєму конституційному резервному фонду (КРС) князівство користується незаперечною і надійною фінансовою незалежністю. Ця фінансова незалежність і особливості економічної моделі князівства, що базується, зокрема, на необхідності фінансової дисципліни, є рушійною силою підтримки привабливості та впливу Монако у всьому світі.

Князівство також є банківським центром і успішно прагне диверсифікувати свою діяльність у сфері послуг та малих, високорозвинених, не забруднюючих промисловість галузях. Держава зберігає монополії в ряді секторів, включаючи тютюн, телефонну мережу та поштову службу. Життєвий рівень є високим, приблизно можна порівняти з тими в процвітаючих французьких столичних районах.

У 2005 році в Монако було створено Департамент зовнішніх зв'язків і співробітництва, який з того часу продовжував працювати над збільшенням впливу та еволюції іміджу Монако у світі [1]. Дипломатична присутність Монако збагатилася призначенням численних послів, членства в численних міжнародних організаціях і підписання двосторонніх угод з країнами, з якими князівство має тісні відносини.

Монако також бере участь у міжнародних конференціях. Її нейтральність і присутність на своїй території майже 140 національностей, які живуть у гармонії з розвитком країни, беруть участь у визначенні своїх позицій. Але, очевидно, завдяки незмінному прагненню князя Альберта II Монако на теми сталого розвитку та співпраці на міжнародній арені Монако прагне збільшувати свій вплив [2]. Саме в цьому контексті уряд здійснює політику через Департамент зовнішніх зв'язків і співробітництва.

Галузева структура ВВП Монако за статистичними даними показує, що три сектори формують майже половину багатства, виробленого у князівстві: 1) фінансові та страхові послуги (17,8% ВВП); 2) науково-технічна діяльність, адміністративні та допоміжні послуги (17,0% ВВП); 3) операції з нерухомістю (10,0% ВВП), що з першого місця у попередні роки досягла трійки в результаті скорочення обсягів будівництва [3].

Монако, як і інші малі європейські держави, що не є членами ЄС, веде переговори з Європейським співтовариством про укладення угоди, що передбачає заходи, еквівалентні тим, що містяться в Директиві Ради 2003/48/ЄС про оподаткування доходів від заощаджень у вигляді процентних платежів [4]. Ця угода, підписана 7 грудня 2004 року, набула чинності 1 липня 2005 року. Він був доповнений підписанням 12 липня 2016 року протоколу про внесення змін, що передбачають автоматичний обмін інформацією стосовно фінансових рахунків нерезидентів між Монако та державами-членами Європейського Союзу станом на 2021 рік. Дані будуть збиратися станом на 1 січня відповідного року.

Законодавча база та практика Монако щодо обміну інформацією на запит були предметом нової оцінки, спрямованої на перевірку відповідності міжнародному стандарту для обміну інформацією за запитом, і зокрема, з новими правилами, які були запроваджені у 2016 році. Ця оцінка йде за методикою після останньої оцінки Глобального форуму у 2012 році.

Отже, Монако відповідає міжнародним стандартам ОЕСР. Оцінювачі групи експертів ОЕСР дали загальну оцінку "Поступливості" на зустрічі, що відбулася в Парижі з 26 лютого по 1 березня 2018 року [1].

Таким чином, цей новий рейтинг Всесвітнього форуму "Compliant" покращує рейтинг, отриманий у 2013 році, і є новим визнанням зобов'язання Монако впровадити та оновити свої тексти та практику відповідно до еволюції стандартів. Прозорість податків має бути забезпечена у відповідності до рішення, прийнятого HSH суверенним принцом з 2009 року.

Монако є учасником Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах ОЕСР [5], яка має на меті активізувати обмін інформацією, пов'язаною з оподаткуванням, особливо в прохання і автоматично, між країнами з метою кращої боротьби проти ухиляння від сплати податків та ухилення відмивання коштів й фінансування тероризму.

Після голосування на відкритому засіданні Ратифікаційних актів Національною радою 29 листопада 2016 року, Державний міністр, Серж Телле, у супроводі урядового радника - міністра фінансів і банків, з Генеральним секретарем Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Анхелем Гуррією, в Шато де ла Муєт, штаб-квартирі ОЕСР у Парижі - документ про ратифікацію Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах, підписаний Князем Альбертом II Монако.

Наразі в Конвенції беруть участь більше 120 юрисдикцій, включаючи всі країни G20, всі країни ОЕСР, найбільші фінансові центри та зростаюче число країн, що розвиваються. Серед цих юрисдикцій Конвенція набула чинності в близько 100 країнах, включаючи Монако.

Створення сприятливого податкового клімату для закордонних інвестицій і одночасне узгодження фінансової політики з Французькою Республікою, а через неї – з Європейським Союзом дозволило привабити до Монако безперервний потік зарубіжних інвестицій [2, 6]. Тому окремі елементи монакського досвіду заслуговують на те, щоб бути використаними українським суспільством у розбудові нашої держави.

Висновок. Підбиваючи загальний підсумок, слід наголосити, що досвід Монако наочно демонструє, що в міжнародній системі, як і в інших соціальних системах, успішними є ті суб'єкти, яким вдається оптимально пристосуватися до системних вимог, які змінюються з плином часу. Головним при цьому є пошук ролі, яка б оптимально відповідала системному статусу. Державне утворення, політика якого буде оптимально відповідати його статусу, навіть при обмеженості ресурсів (скажімо, малий розмір території, незначна кількість населення) має шанс протягом тривалого часу зберігати й розбудовувати свій суверенітет, легітимізуючи своє становище як визнаного іншими державами учасника міжнародної системи.

Використані джерела:

1. Урядовий портал Князівства Монако. URL: <https://www.gouv.mc/&prev=search>
2. Семенова С.М., Шпирко О.М. Особливості оподаткування та економічний розвиток Монако. *Review of transport economics and management*: Збірник наукових праць Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Дніпро, 2019. Випуск 1(17). С. 170-179. DOI: [https://doi.org/10.15802/rtemt.v0i1\(17\).169609](https://doi.org/10.15802/rtemt.v0i1(17).169609).
3. Monaco en chiffres 2020 Source : Monaco Statistics. Режим доступу: <https://www.monacostatistics.mc/Publications/Archives-of-monaco-en-chiffres>
4. Kovova, I., Malyshkin, O., Vicen, V., Shulyarenko, S., Semenova, S., Shpyrko, O. (2018). Value added tax: effectiveness and legal regulation in Ukraine and the European Union. *Economic Annals-XXI*, Volume 171, Issue 5-6, Pages 4-14, October 03, 2018. doi: 10.21003/ea.V171-01.
5. Конвенція про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах. URL: https://www-oecd-org.translate.google.fr/ctp/echange-de-renseignements-fiscaux/convention-concernant-l-assistance-administrative-mutuelle-en-matiere-fiscale.htm?x_tr_sl=fr&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=nui,op,sc.
6. *Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство*: кол. монографія / За ред. І. М. Посохова, П. Г. Перерви, О. Д. Матросова, В. Г. Дюжева, В. О. Матросової. Харків : НТУ «ХП», 2016. 450 с.

ТЕОРІЯ БІХЕВІОРИЗМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ВАЛЮТНОГО РИНКУ

Анотація. Визначено зміст теорії біхевіоризму. Визначено її можливості для дослідження проблем національної економіки. Формалізовано валютний ринок в категоріях поведінкового підходу.

Ключові слова: біхевіоризм, національна економіка, теорія, інструмент, валютний ринок

Біхевіоризм (англ. *behaviorism*) є результатом синтезу здобутків економічної, соціологічної, психологічної науки у частині аналізу поведінки індивідів в умовах невизначеності [1, с. 47]. Він відкриває широке поле для дослідження взаємозв'язку фінансових рішень і психології поведінки суб'єктів валютних відносин, виходячи з постулату їх обмеженої раціональності і неефективності валютних ринків. Поведінковий підхід до формалізації діяльності економічних агентів у валютній сфері ґрунтується на таких положеннях: іманентність аномалій та періодичних криз на валютному ринку, зумовлених психологічними факторами; конфлікти цілей як результат суб'єктивності преференцій учасників валютних відносин; асиметрія (недостовірність, неповнота) інформації на валютному ринку; колективна нерациональність попри ілюзорну раціональність окремих суб'єктів валютних відносин; емоціональність прийняття рішень щодо купівлі-продажу валюти; ефект стадної поведінки - небажання брати відповідальність на себе та приймати самостійні рішення; когнітивний дисонанс (від англ. *cognitive* - пізнавальний та *dissonance* - відсутність гармонії) - це недооцінка важливої інформації через зацикленість на існуючих поточних прогнозах, внутрішній психологічний конфлікт, що є наслідком зіткнення у свідомості економічного суб'єкта суперечливих знань, ідей або поведінкових установок стосовно валютного ринку.

Біхевіористичний підхід до формалізації валютних відносин зводиться до дослідження залежності «стимул-реакція», а економічні явища розглядаються як поведінкова відповідь суб'єкта валютного ринку на певні стимулятори, на зміну зовнішнього середовища для збереження своїх позицій, адаптації або для активного впливу на нього. Поведінка суб'єктів валютного ринку є важливим джерелом стихійності, порушення планомірності його розвитку, виникнення несприятливих диспропорцій і криз. Вона формується за рахунок природних властивостей «інституціональної людини», динамічних характеристик (активність, емоційність), її індивідуально-психологічних особливостей, системи потреб, мотивів, інтересів, внутрішнього спонукання до їх задоволення.

Валютний ринок можна представити відкритою соціально-економічною системою, суб'єкти якої мають поведінку. Регулювання валютного ринку є однією із цілей економічної системи, заради досягнення якої формується, активізується та спрямовується поведінка. Воно досягається, поміж іншого, завдяки зовнішньому і

внутрішньому впливу на суб'єктів валютного ринку, врахування соціально-психологічних факторів і умов їх функціонування.

Зміст економічних процесів на валютному ринку визначають дії його суб'єктів. Вони можуть бути раціональними або нераціональними з точки зору теорії корисності. Поведінка суб'єкта валютного ринку може носити реактивний або рефлексивний характер. У першому випадку мають місце обмежені можливості здійснювати вибір при прийнятті рішень, у другому – суб'єкт усвідомлює поточну ситуацію та здійснює вільний вибір.

Основним органом валютного регулювання в Україні є Національний банк України, який регламентує здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами. З позицій теорії ігор він є гравцем-замовником і значною мірою впливає на поведінку суб'єктів, що приймають гру, а також на загальну атмосферу валютного ринку (спокійна (беземоційна) обстановка, паніка (ажіотаж)). Також моделювання відносин суб'єктів валютного ринку може відбуватися у рамках концепції “принципал - агент”, відповідно до якої НБУ, як агент, надає певні послуги в інтересах принципалів. Діяльність останніх безпосередньо залежить від форми валютної політики, механізмів валютного регулювання, що застосовується НБУ. В контексті відносин “принципал - агент” нераціональною може бути поведінка як НБУ, так і інших суб'єктів валютного ринку.

Валютний ринок може бути формалізований як інституціональне утворення, що передбачає необхідність формування відповідного інструментарію стимулювання розвитку. І принципал, і агенти впливають на процес формування окремих інститутів, стимулюють їх виникнення та зникнення. Рішення економічних суб'єктів на валютному ринку втілюються у валютній політиці, яка має рефлексійний взаємозв'язок з економікою та грошово-кредитною сферою. Тому раціональні рішення у сфері валютної політики повинні бути складовою макроекономічного регулювання й розглядатися в комплексі з ним. Поведінка населення з позицій рефлексивного управління описується рекурсивними функціями: як впливаюча функція, вона може бути фактором зміни валютного курсу та інших макроекономічних показників; як когнітивна функція – реакцією на об'єктивні зміни на грошово-кредитному і валютному ринку, які отримали суб'єктивну оцінку економічних суб'єктів.

Результативність валютного регулювання, що здійснюється НБУ, визначається особистими цілями суб'єктів валютного ринку. Вони усвідомлено реагують на розбіжності зовнішніх вимог та власних інтересів своєю поведінкою, яка може бути опортуністичною, протизаконною тощо. Тому між принципалом і агентом може виникати перманентний конфлікт цілей через суб'єктивні преференції учасників валютних відносин.

Кожний суб'єкт валютного ринку має свою індивідуальність, яка нівелюється при розгляді валютного ринку загалом, оскільки загальне переважає над індивідуальним. Поведінкова індивідуальність економічних суб'єктів як їх здатність реагувати на себе і зовнішнє середовище через механізми чутливого сприйняття, емоційності, накопичення знань і компетентностей є суттєвим чинником, що впливає на стан валютного ринку.

Для характеристики поведінки суб'єктів валютного ринку слід виділити три їх групи: «авантюристи», які орієнтовані на ризиковані операції та валютні спекуляції, у т.ч. за рахунок порушення операційних правил та опортуністичної поведінки; «консерватори», які здійснюють традиційний набір валютних операцій і негативно ставляться до можливості порушення норм і правил функціонування валютного ринку; «нейтральні», які під впливом зовнішніх обставин можуть вдаватися до ризикованих валютних операцій за умови уникнення ризику порушення операційних правил або опортуністичної поведінки.

У рамках рефлексивного підходу вважається, що окремий суб'єкт здатний свідомо обирати варіанти дій на валютному ринку, які має перед собою. Цей вибір може бути раціональним чи ірраціональним. Ідея раціонального вибору обмежується можливостями інтелекту і когнітивних здатностей людини. Тобто має місце «обмежена раціональність», коли здійснюється пошук задовільного, а не найкращого рішення за таким алгоритмом: порівняння варіантів рішень між собою або з певним еталоном, виходячи з потреб людини; припинення пошуку при знаходженні задовільного рішення.

Окремим напрямком в теорії біхевіоризму є психологічна економіка, яка досліджує вплив інтерпретації подій, що відбуваються в масштабах національної економіки, на довіру, очікування, плани людей та макроекономічну ситуацію в державі. Поведінка населення трактується як складне екзогенне явище, що виходить за межі ланцюга «стимул-реакція», оскільки люди здатні до навчання, зміни критеріїв вибору варіантів рішення, коригування своїх цілей тощо.

Валютний ринок можна представити відкритою соціально-економічною системою, суб'єкти якої мають поведінкову індивідуальність, що визначається рівнем їх інтелекту, знань, компетенцій, емоційністю, соціально-психологічними факторами тощо. Поведінковий підхід до регулювання валютного ринку зводиться до дослідження залежності «стимул-реакція», а також рекурсивних функцій: впливаючої, яка може бути фактором зміни валютного курсу та інших макроекономічних показників, та когнітивної, яка є результатом суб'єктивної оцінки економічними суб'єктами об'єктивних змін на грошово-кредитному і валютному ринку.

Використані джерела:

1. Косова Т.Д., Терещенко О.В. Поведінковий підхід до регулювання економічних процесів на валютному ринку та їх моделювання. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 47 – 52.

Турова Лариса Леонідівна,
старший викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Горбачова Дар'я Олексіївна.
Національний авіаційний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ФІНАНСОВОЇ ТА ГРОШОВИХ ПОЛІТИК

Анотація. На основі аналізу зарубіжних та вітчизняних джерел літератури досліджено передумови розвитку та можливості застосування моделей взаємодії фінансової та грошової політик. Виокремлено загальні методологічні підходи до пояснення взаємодії фінансової та грошової політик.

Ключові слова: модель, економіка, рівновага, грошова політика, фінансова політика, капітал, післякризовий період, .

Аналіз літературних джерел з питань економічної теорії свідчить про те, що моделі взаємодії фінансової та грошових політик зазнали істотних змін. Це пов'язано з тим, що глобальні тенденції розвитку світового господарства викликала зміну закономірностей формування взаємозв'язків макроекономічного середовища. Серед них можна виділити: відмова від жорсткого регулювання руху капіталів у більшості розвинених країн; розвиток комунікаційно-інформаційних технологій у фінансовій та банківській сфері; перехід більшості країн від фіксованих обмінних курсів до режимів «плаваючих».

Із розгляду моделі IS-LM (інвестиції (I), заощадження (S), попит на гроші (L), гроші (M)) для закритої економіки можна зробити висновок, що вона може виступати як основа взаємодії фінансової та грошової політик в короткостроковому періоді. В ході вивчення моделі Манделла-Флемінга встановлено, що вона діє в умовах відкритої економіки, а також введення у розгляд таких зовнішньоекономічних чинників, як паритет відсоткових ставок та обмінний курс валюти. Модель торгового балансу пояснює специфіку взаємодії грошової та фінансової політик з погляду одночасного наближення економіки до стану зовнішньої та внутрішньої рівноваги, а також дає можливість оцінити ефективність цієї взаємодії. З дослідження моделі *IS-LM-BP* існує *потенційна можливість пояснювати взаємодію фінансової та грошових політик за будь яких поєднань мобільності капіталу та режиму обмінного курсу*, а з моделі Салтера-Свона було виявлено, що теоретично грошова політика може бути ефективною так само як і фінансова, а в окремих випадках – значно ефективнішою за умов «плаваючого» обмінного курсу.

Розглянуті моделі взаємодії грошової та фінансової політик залишаються актуальними та являють собою потужний інструментарій пояснення взаємодії різних видів політики державного регулювання економічного розвитку. Вони дають можливість виокремити загальні методологічні підходи до пояснення взаємодії фінансової та грошової політик, а саме:

1. Необхідність поєднання двох політик визначається відносною автономією сфер впливу грошової та фінансової політик та інтересів двох суб'єктів - Міністерства фінансів та Національного банку, які реалізують кожен із політик.

2. Результатом їх застосування є зміна одних і тих же макроекономічних параметрів: обмінного курсу національної валюти, ставки відсотка. та ін.

3. Розширити критерії ефективності взаємодії політик за рахунок введення у розгляд умов встановлення динамічної рівноваги.

4. Ефективність взаємодії фінансової та грошових політик залежить від співвідношення параметрів політики (у всіх розглянутих моделях).

За результатами дослідження моделей взаємодії політик було з'ясовано, що модель торгового балансу є тією теоретичною основою, яка дає можливість адекватного пояснення взаємодії грошової та фінансової політик не лише в умовах розвинутої ринкової економіки, а й в умовах економіки післякризового періоду. Вона також дає можливість дослідити ефективність взаємодії фінансової та грошової політик, виходячи з необхідності одночасного досягнення зовнішньої та внутрішньої рівноваги.

У результаті аналізу теоретичних пояснювальних моделей *IS-LM*, Манделла-Флемінга, торгового балансу, *IS-LM-BP*, Салтера-Свона виділені загальні методологічні підходи до пояснення взаємодії фінансової та грошової політик, уточнено поняття ефективності взаємодії політик, розглянуті умови встановлення динамічної рівноваги, а також розширені критерії оцінки взаємодії політик.

Використані джерела:

1. Тесля Н. П., Плотникова И. В. Денежно-кредитная и финансовая политика государства: учеб. пособ. Москва: ИНФРА-М, 2012. 174 с.
2. Дзюблюк О.В. Валютна політика: підручник. Київ: Знання, 2007. 422 с.
3. Мэнкью Н.Г. Макроэкономика: пер. с англ. Москва: Издательство МГУ, 1994. 736 с.
4. Сакс Дж. Д., Ларен Ф. Б. Макроэкономика. Глобальный подход: пер. с англ. – Москва: Дело, 1996. 848 с

Ясишена Валентина Валеріївна,

доктор економічних наук, доцент,

Долюк Алла Вікторівна,

кандидат економічних наук.

Західноукраїнський національний університет

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація: в статті розглянуто сутність інтегрованої звітності, що представлена звітом про управління. Проведено аналіз праць з питань інтегрованої звітності, визначено переваги та проблеми впровадження інтегрованої звітності в підприємствах України.

Ключові слова: інтегрована звітність, звіт про управління, інвестори, ресурси, капітал.

У світі, повному невизначеностей, інвестори під час прийняття рішень дедалі частіше розглядають щось більше, аніж просто фінансові результати компанії. Унеможливлення задоволення бухгалтерської звітністю всіх інформаційних потреб користувачів такої звітності спричинило появу інтегрованої звітності, яка поєднує різні види інформації. Нині необхідність складання інтегрованої звітності обумовлена вимогами часу. Перш за все це зацікавленість власників, менеджерів підприємства, з однієї сторони, та суспільства і держави з іншої у зростанні вартості компаній, зниженні ризиків при інвестуванні, підвищенні суспільної довіри до діяльності тощо. В сучасних умовах господарювання фінансова звітність перестала бути головним джерелом інформації для користувачів з метою прийняття ними відповідних рішень. Як для внутрішніх так і зовнішніх користувачів важливою є інформація щодо ефективності використання ресурсів підприємства, існуючого капіталу (фінансового, виробничого, людського, інтелектуального, природного (екологічного), соціально-репутаційного) та визначення потенціалу і можливостей підприємства на майбутнє. Варто наголосити, що одним із найцінніших ресурсів є репутація бізнесу та довіра клієнтів, партнерів, громадськості та суспільства в цілому.

Аналіз праць з питань інтегрованої звітності підприємств дає підстави стверджувати, що відповідно до концепції сталого розвитку суспільства існує необхідність розробки теоретико-методичних засад її формування та практичного впровадження. На сьогодні в Україні ці питання повністю не врегульовані як на законодавчому рівні, так і не існує узгодженого бачення серед науковців та практиків. Так, О.В. Кравченко та Н.В. Овчарова в своїх працях визначають необхідність впровадження інтегрованої звітності в практичну діяльність підприємств України. В. Г. Когденко, М. В. Мельник та Р. О. Костирко найбільше уваги приділяють питанням сутності та ролі інтегрованої звітності для вітчизняних підприємств. В. М. Костюченко, М. Ю. Карпушенко, Д. С. Шахвердян визначають значення інтегрованої звітності для внутрішніх та зовнішніх користувачів. С. Адамс, С. Ф. Легенчук, Я. Д. Крупка приділяють увагу проблемам її запровадження в підприємствах України. Питання змісту інтегрованої звітності та процедури

формування її показників висвітлювали Н. О. Лоханова, К. Безверхий та О. І. Гриценко. М. А. Проданчук звертає увагу на значення регламентації інтегрованої звітності. Незважаючи на значну кількість розробок невіршеними залишаються питання формування показників інтегрованої звітності [3].

Прийняття у 2013 році Міжнародною радою з інтегрованої звітності (англ. – IIRC) глобального Міжнародного стандарту з інтегрованої звітності (МСІЗ, англ. – IR) сприяє практичному її запровадженню. Нова модель звітності компаній поєднує фактори ESG і фінансові результати. В інтегрованому звіті (ІЗ) має надаватися інформація про ресурси і взаємини, які використовує та на які впливає організація, спільно вони іменуються «капіталами». Видами капіталів є фінансовий, виробничий, інтелектуальний, людський, соціальний, природний. Компанія має пояснити, як вона взаємодіє із зовнішнім середовищем і капіталами для створення вартості протягом короткострокового, середньострокового і довгострокового періоду.

Проявом інтегрованої звітності в Україні є запровадження звіту з управління. З 2018 року звіт про управління зобов'язані подавати середні та великі підприємства. При цьому середні мають право не вказувати нефінансову інформацію.

Традиційна звітність підприємств відрізняється складністю отримання та систематизації даних різних форматів. Тому інтегрована звітність має бути більш доступною та простою у використанні, але більш інформативною за змістом. Звіт про управління можна подати в зручному для читача форматі: додати графіки, інфографіку, ілюстрації, фото і відео. Важливо описати всю необхідну інформацію у зручному та доступному вигляді, щоб результати діяльності компанії були зрозумілими для користувачів.

Інтегрована звітність стає важливим інструментом для українських компаній з нижче зазначених причин.

1. Краще розуміння власної бізнес моделі - положення встановлює чіткі рамкові умови для оцінки впливу бізнес моделі компанії на ключові капітали: фінансовий, промисловий, людський, інтелектуальний, соціальний та природний. Критична оцінка бізнес моделі компанії в ширшому контексті допоможе українським компаніям виявити бізнес процеси (або їх відсутність), які руйнують середню і довгострокову вартість бізнесу.

2. Робота над інтегрованою звітністю допоможе донести цінність соціальної відповідальності бізнесу для ключових керівників компанії.

3. Підстава для вищої оцінки бізнесу - інтегрована звітність допоможе компаніям артикулювати у визначений спосіб ті стратегічні переваги, які істотно впливають на вартість компанії. Компанії, які інвестували час і ресурси у налагодження відносин з зацікавленими сторонами (громадами, активістами, експертами), матимуть інструмент для монетизації цих інвестицій, оскільки вони напряму пов'язані із підвищенням нефінансового капіталу компанії. Зрозуміло, як і у випадку застосування будь-яких фінансових інструментів, інтегрована звітність може призвести до нижчої оцінки бізнесу.

Необхідність впровадження інтегрованої звітності на ряду з визначенням політики ведення обліку на підприємстві потребує значних напрацювань та рекомендацій питання щодо формування підприємством політики складання та подання звітності, оскільки зміст, структура та обсяги інформації інтегрованої

звітності, спосіб її представлення, джерела даних, методика розрахунку показників тощо будуть індивідуальні і залежать від обраних підприємством параметрів інтегрованого звітування.

Проблема досить повільного впровадження в практичну діяльність підприємств України інтегрованої звітності пов'язана з такими проблемними питаннями:

- відсутністю єдиної концепції та регламентації даного процесу;
- відсутністю усвідомлення необхідності її впровадження;
- наявністю ризиків розкриття важливої інформації (можливих фінансових та нефінансових, системних та несистемних ризиків з визначенням напрямів їх мінімізації);
- складністю отримання та систематизації даних різних форматів - на різних підприємствах, та різних підрозділів – одного підприємства;
- відсутність рекомендації щодо інформаційного забезпечення інтегрованої звітності, тобто збір облікових даних та формування показників такої звітності;
- відсутність висококваліфікованих кадрів, що володіють необхідними навичками для підготовки, складання, подання, затвердження та оприлюднення інтегрованої звітності;
- питань щодо організаційного, соціального, екологічного та іншого не облікового характеру корпоративних об'єднань та їх відокремлених одиниць.

Стандартної форми інтегрованого звіту не існує, але Міжнародним комітетом з інтегрованої звітності в стандарті сформульовано базові принципи, якими слід керуватися при його складанні. Проте залишаються проблеми, пов'язані з переліком форм та структурних елементів такої звітності, розробкою системи показників, методики їх розрахунку та виміру, джерел даних для складання звітності, підготовки облікового забезпечення і впровадженням інтегрованої звітності у практику. На ряду з цим актуалізуються проблеми контролю достовірності показників інтегрованої звітності та аналізу діяльності суб'єктів господарювання за даними такої звітності. Все це потребує зусиль та дій як зі сторони підприємств так і користувачів інтегрованої звітності, Не останню роль в цьому процесі має відігравати держава [2].

Отже, впровадження інтегрованої звітності у практику підприємств України забезпечить адекватну оцінку ефективності діяльності останніх у довгостроковій перспективі, підвищить їх прозорість та поєднає всю важливу фінансову й нефінансову інформацію в короткій, доступній і зручній для користувача формі. Інтегрована звітність є лише одним з інструментів відходу від домінуючої позиції фінансових показників як основного індикатора результатів діяльності організації, а також загальної націленості на фінансову складову діяльності підприємства, направлення інтересів на соціальну й екологічну сторону. Результати дослідження доводять, що інтегрований звіт – це дієвий інструмент налагодження діалогу і взаєморозуміння між компаніями і зовнішнім співтовариством, а також інструмент самовдосконалення компанії в частині системи управління та обліку.

Використані джерела:

1. Международный стандарт интегрированной отчетности. [Електронний

Abstracts II International scientific-practical conference «ECONOMIC AND BUSINESS ADMINISTRATION DEVELOPMENT: SCIENTIFIC CURRENCIES AND SOLUTIONS». Kiev, October 21, 2021, National Aviation University.
ресурс]. – Режим доступу: <http://da-strateg.ru/wp-content/uploads/2015/09/Mezhdunarodnyj-Standart-integrirovanoj-otchetnostiosnovnye-polozheniya-1.pdf>

2. Крупка Я. Д. Про інтегровану та консолідовану звітність. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/89.pdf>

3. Сторожук Т. М. Проблеми впровадження інтегрованої звітності. *Розвиток інтегрованої звітності підприємств* : тези виступів міжнар. наук. конф., 4-5 жовтня 2019 р., м. Житомир : Мін-во освіти і науки України, Держ. ун-т «Житомирська політехніка». - Житомир, 2019.- С.174–175.
URL:<http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/123456789/5117>

4. Проданчук М. А. Інтегрована звітність – інструмент управління підприємством. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 2. С. 24–31.

5. Шевчук Н. С. Інтегрована звітність: поняття та економічна сутність. *Економіка АПК*. - 2018. - № 12 - С. 95
URL:<http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/11150>

Solomina H.,
Cand. Sc. (Econ.)
National Aviation University

ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF MANAGEMENT OF CO-INVESTMENT INSTITUTIONS

Abstract. The research is aimed at developing theoretical and methodological foundations for a comprehensive assessment of the efficiency of management of joint investment institutions from the position of forming their portfolios of assets and the efficiency of the institutions as a whole.

Keywords: joint investment institutions, management efficiency, evaluation, investment portfolio of assets, efficiency.

Co-investment market is the environment in which conditions are created for financial security of economic development through the process of investment and increased flow of financial resources. Institutions of joint investment (ISI) act as important suppliers of investment capital, playing an important role in its redistribution and stimulating the investment process in the country at the expense of internal and external investments. Asset management of all Ukrainian ISIs is carried out by asset management companies (AMC) which are legal entities and, according to legislative norms, exclusively carry out their professional activities on the market on the basis of obtained licenses.

In the process of examining the specific features of the activity of joint investment institutions it is advisable to take into account the provisions of the institutional concept, since the environment determines the choice of tools for their management. For such circumstances, an important aspect of institutional directivity is the active evaluation of the effectiveness of CIS management both in terms of their assets management, and general efficiency, which today do not have a unified methodological basis, first of all, due to the presence of informational diffusion. At the same time, the results of such assessment would also reveal the level of investment attractiveness and economic security of ISL, which essentially depend on the level of unbalanced activity from the point of view of the correlation of riskiness and profitability.

Basic concepts of efficient market, which are based on linearity of environment processes, market statics and mathematical tools based on the indicators of normal distribution, dispersion and linear models, are unacceptable in the environment of small external environment.

The paradigm of the mutual investment market is based on stable asymmetry of information, which can cause critical phenomena, affecting the methods of evaluation and management of financial instruments. Necessity of making decisions with a lot of data and in short terms leads to deformation in the assessment of the value of assets, being an active phenomenon, the cause of market unrecognition, which is the redevelopment of imbalances.

In order to avoid the mentioned situations it is suggested to characterize the indicator of hourly stability of profitability of investing as intensity of changes in the market value of assets of ISL for a certain period, which provides an indirect assessment of the level of riskiness and liquidity of its investments in investment assets, taking into account

transaction costs. This indicator is calculated as the ratio of absolute change in market value of net assets at the beginning and the end of the appropriate period to the difference in value of the assets for the same period.

The indicator of hourly stability of profitability of investment is calculated separately for the periods with additional and additional difference in the value of net assets of the investment fund. It accumulates values in the range from 0 to 1 under the condition that at the end of the reporting period a positive difference was recorded between the amount of assets invested in the assets and their value at the end of the period. Provided that the mentioned difference was integral, N_c can reach values in the range from - 1 to 1. In this case, the greater is the amplitude of asset value changes for the analyzed period at non-current changes in NAV, the closer is the value of the indicator to zero, which indicates the non-investment strategy of AMC and the low level of financial security of ISI.

Along with the indicators of efficiency and riskiness of the investment portfolio and hourly stability of the profitability of investment, the assessment of the efficiency of ISO management requires taking into account the change in the value of net assets as an indicator of the profitability of the activities of ISO as a whole

At the last stage of assessment of management efficiency of joint investment institutions the analysis of results of calculation of the listed above indicators and of management decisions on improvement of the institute activity, the essence of which depends on the fund class, is carried out.

Determination of economic conditions for ensuring the efficiency of management of joint investment institutions, Their investment feasibility and economic security allowed us to substantiate a comprehensive approach to the assessment of efficiency of ISI management with regard to the efficiency of forming the investment portfolio of assets and the efficiency of the institution as a whole. Evaluation of the efficiency of forming the investment portfolio of assets is based on the use of indicators of profitability and riskiness of the portfolio of assets together with the indicator of hourly stability of income from investment assets.

It was found that the value of transaction costs of joint investment institutions associated with the search and analysis of information about the holders of valuable partners, which form the investment portfolio, significantly affects the efficiency of activities of the institutions. It is suggested that the value of transaction costs be taken into account in order to evaluate the efficiency of the activities of ISI in terms of the change in the value of net assets.

On the application of ISI with different classes of funds the tensions of management decisions for increasing the efficiency of their activities with regard to the strategies of forming portfolios of investment assets and the activity of institutions in general are highlighted.

Practical use of the suggested approach will allow to shorten the time of taking management decisions by AMC managers on the management of investment portfolio and the activity of the Institute as a whole, as well as contribute to attracting potential investors, because it provides them with a tool for the overall assessment of the investment attractiveness and economic security of the ISL.

Results. The economical conditions essentially influencing the efficiency of management of joint investment institutions, their investment privateness and economical security were determined. The role of taking into account the value of costs of joint investment institutions in assessing the effectiveness of their management is reinforced. A comprehensive approach to the assessment of the efficiency of management of joint investment institutions, which involves obtaining an assessment, on the one hand, was proposed, Efficiency of the fund portfolio formation by using the indicators of profitability and riskiness of the assets portfolio together with the indicator of hourly stability of income from investment assets, on the other hand, - the efficiency of the institute activity as a whole. The main directions of management decisions on increasing the efficiency of activities of joint investment institutions with regard to the efficiency of their investment portfolio and the efficiency of their activities as a whole.

REFERENCES:

1. Gaidai, G.G. (2019). Investment portfolio of the enterprise as an important component of investment strategy. Herald of National Transport University, Series "Economics". Is. 2 (44), 48-55. DOI: 10.33744/2308-6645-2019-2-44-048-055
2. Kosova T.D., & Yaroshevska O.V. Concepts of financial regulation of stock activity of economic entities. (2019). In Theoretical and methodological bases of Ukraine's financial system development through innovation and investment strategies: collective monograph. In: T.D. Kosova, N.O. Slobodianiuk (Eds.). Kryvyi Rih: DonNUET, 33-43.
3. V. Shvets, O. Tryfonova, H. Solomina, Ya. Petrova. Theoretical and methodological foundations for the evaluation of management efficiency of joint investment institutions// Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2020, (5): 178-183.doi.org/10.33271/nvngu/2020-5/178

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЦИФРОВІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

<i>Leshek Woźniak, Ziz D.O.</i> ANTI-CRISIS MANAGEMENT AS A BASIS FOR IMPROVING THE COMPETITIVE STATUS OF THE ENTERPRISE.....	3
<i>Aleksandra Kuzior, Kopcha Yu.</i> STRATEGIC ASPECTS OF MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF MOTIVATION	5
<i>Aleksy Kwilinski, Darya Teslik</i> ACTIVIZATION OF SALES ACTIVITIES IN ENSURING THE SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE	8
<i>Bolewski A., Piletska S.</i> TOPICAL ISSUES IN ANALYSIS OF THE INNOVATIVE POTENTIAL OF ENTERPRISES	10
<i>Tkachenko Yevhenii, Malovychko Andriy</i> FORMATION OF A STRATEGY TO ENSURE THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE	13
<i>Włodzimierz Usarek, Yevhen Bohatyrov</i> PROBLEMS OF IT INVESTMENT MANAGEMENT IN ENTERPRISES	16
<i>Olha Vovk, Dmytro Ivanets</i> ENSURING THE DEVELOPMENT OF THE TRANSPORT INDUSTRY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE CRISIS.....	19
<i>Андрієнко М.М., Лістровой Р.С.</i> ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ	22
<i>Андрієнко М.М., Матюша М.М.</i> СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДОВИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА..	24
<i>Андрієнко М.М., Мацаєнко Ю.О.</i> ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ	26
<i>Андрієнко М.М., Харчук І.Л.</i> ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА.	28
<i>Андрієнко М.М., Шпак І.О.</i> ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	30
<i>Антонова Р.А.</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЕКОНОМІЧНУ НЕРІВНІСТЬ	32
<i>Ареф'єва О.В., Калинюк В.Є.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІН.....	35
<i>Ареф'єва О.В., Говсеєв Д.Д.</i> СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	37
<i>Ахновська І.О., Болгов В.Є.</i> ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК АКСЕЛЕРАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	39
<i>Блудова Л.Г., Гребенюк А.Г.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЦИФРОВІЗАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	42
<i>Vudiakova O.</i> ADAPTABILITY IN THE DIGITAL ECONOMY	44
<i>Давидюк В.Є.</i> ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	47

<i>Давидюк В.Є.</i> ІНФОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ	50
<i>Давидюк В.Є., Пасічний В.С.</i> КОГНІТИВНА І ЦИФРОВА «ЕКОНОМІКИ», ЯК ДВІ СТОРОНИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	53
<i>Дергалюк М.О.</i> ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИК ПОТЕНЦІАЛОФОРМУЮЧОГО ПРОСТОРУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	56
<i>Дияк Ю.І.</i> ІНДИКАТОРИ ТА МЕТРИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	60
<i>Долгова Л.І., Ковальська К.В.</i> ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	61
<i>Дуксенко О.П., Гладченко Н.</i> ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	63
<i>Дуксенко О.П., Ткаченко В.О.</i> НАСЛІДКИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	65
<i>Ivanova T.</i> INCREASING THE LEVEL OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES ON THE BASIS OF IMPLEMENTATION OF RESPONSIBLE INNOVATIONS	67
<i>Кая А.С., Кривенко В.О.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ	69
<i>Карпенко І.О.</i> СТРУКТУРИЗАЦІЯ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	71
<i>Ковальчук А.М.</i> СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	74
<i>Коритько Т.Ю.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	77
<i>Kukharuk A.</i> COMPETITION 4.0: THE NEW AGE OF BUSINESS TRANSFORMATION	80
<i>Кучерявенко А.В.</i> ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЦИФРОВІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	82
<i>Лейко Т.І., Кобец А.С.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНА СКЛАДОВА ОПТИМІЗАЦІЇ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА	84
<i>Мажуго О.</i> МОНІТОРИНГ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	86
<i>Ніколайчук Т.О.</i> Е-ПОСЛУГИ ВРАЖЕНЬ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЕО-ЕКОНОМІЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ	88
<i>Павленко Б.О.</i> ЧИННИКИ ТА ПРИНЦИПИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОЇ ЕКОНОМІКИ	91
<i>Пілецька С.Т., Ковальчук Т.С.</i> УПРАВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ УСТОЙЧИВОСТЮ ПРІДПРИЯТИЙ	93
<i>Пілецька С.Т., Тартачник Т.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЯ ЗАПОБИГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВА В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СТАДІЇ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ	96
<i>Пограбняк А.Ю.</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ БІЗНЕС ПІДПРИЄМСТВ	99

<i>Сафонік Н.П.</i> ІННОВАЦІЙНО-ЦИФРОВІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	102
<i>Сімкова Т.О., Розальов Д.В.</i> ФОРМУВАННЯ ЗАХОДІВ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	106
<i>Смерічевський С.Ф., Шаболтун Д.</i> ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	108
<i>Смілянець В.В.</i> РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ МАРКЕТИНГОВОГО ПІДХОДУ.....	110
<i>Смірнова А.С., Панчошина Т.М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	112
<i>Степанов І.В.</i> СОЦІАЛ-МЕДІА МАРКЕТИНГ ЯК ТРЕНД ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	115
<i>Титикало В.С.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЙНО-МОДЕРНІЗАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	117
<i>Ткаченко Т.П.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	120
<i>Устименко Д.В.</i> ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ ЯК ОДИН З КЛЮЧОВИХ ТРЕНДІВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	122
<i>Федорчук А.О.</i> СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КИТАЇ.....	124
<i>Ханін С.Г.</i> ПРИТАМАННІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	126
<i>Харчук Т.В.</i> ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЙ.....	128
<i>Циганій С.В.</i> СУЧАСНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ.....	130
<i>Чобіток В.І., Бірюкова К.В.</i> РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ.....	133
<i>Чобіток В.І., Старенков Д.О.</i> СУТНІСТЬ ЦИФРОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ЛОГІСТИЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	135
<i>Юрчик Г.М.</i> ІННОВАЦІЙНА БЕЗПЕКА: ІНДИКАТОРИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РЕАЛІЇ В УКРАЇНІ.....	137
<i>Юсюк І.В.</i> ЦІЛОЧИСЛОВІ МОДЕЛІ ТА МЕТОДИ ЗНАХОДЖЕННЯ ЇХ ОПТИМАЛЬНИХ РОЗВ'ЯЗКІВ.....	140

ФІНАНСИ, ОБЛІК, АУДИТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

<i>Августова О.О., Мухаровська В.В.</i> ПРИНЦИПИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	142
<i>Августова О.О., Кухарчук І.О.</i> ПЕРЕХІД НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	145
<i>Антипенко Н.В., Петрова А.М.</i> СУТНІСТЬ ТА КЛЮЧОВІ ВІДМІННОСТІ ПОНЯТЬ FİNTECH, REGTECH ТА SUPTECH	147

<i>Афанас'єва І.І., Деркач О.С.</i> ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ: МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ТА АКТУАЛЬНІ ЗАХОДИ.....	150
<i>Afanasieva I.I., Borovyk I.S.</i> DOCUMENTATION AS A WAY TO ENSURE QUALITY ACCOUNTING OF PAYMENTS TO EMPLOYEES	153
<i>Afanasieva I.I., Hembik A.V.</i> TAX POLICY OF UKRAINE: NATIONAL FEATURES AND DIRECTIONS OF IMPROVEMENT	155
<i>Afanasieva I.I., Kovalenko A.N.</i> NON-FINANCIAL REPORTING: ESSENCE AND PURPOSE	157
<i>Белінська Г.В.</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА СТАН ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	160
<i>Білоченко А.М.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	162
<i>Бондаренко О.М., Коваленко А.М.</i> АУДИТ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ	165
<i>Bondarenko O.M., Cherenkova A.V.</i> ACCOUNTING FOR LEAVE: THE RIGHT TO RECEIVE AND CALCULATE IT	167
<i>Владика Ю.П., Скиба Г.І.</i> ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	169
<i>Gavrillo T.A., Kushnir A.S.</i> ENDOMEMENT FUNDS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE.	173
<i>Горбачова О.М., Аніщенко Б.А.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	175
<i>Horbachova O., Zaiats Yu.</i> FEATURES OF UKRAINE FOREIGN EXCHANGE MARKET	178
<i>Гуменна-Дерій М.В.</i> КВІНТЕСЕНТНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЩОДО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ У ЖИТЛОВОМУ БУДІВНИЦТВІ	180
<i>Долгова Л.І., Галавська Г.О.</i> РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ	183
<i>Zham O.Yu., Rudenko L.A.</i> PROSPECTS OF "TAX AMNESTY".....	185
<i>Задерака Н.М., Годунова Г.О.</i> НАПРЯМКИ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	187
<i>Задерака Н.М., Лесько М.О.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	189
<i>Zaderaka N.N., Kyryk N.V.</i> CONCEPTS OF DETERMINATION OF FINANCIAL RESULTS: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS	192
<i>Карандюк О.Г., Відрашко В.О.</i> ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	194
<i>Карандюк О.Г., Павленко Р.О.</i> НЕОБХІДНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	197
<i>Карандюк О.Г., Пеценко М.В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ПОСЛУГ	200
<i>Карандюк О.Г., Петух А.С.</i> СУЧАСНІ ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.....	203

<i>Коваленко Ю.М.</i> ТРЕНДИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ДЕРЖАНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	205
<i>Косова Т.Д., Титаренко А.Д.</i> ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ	208
<i>Кочетков В.М., Капоріна М.Ю.</i> ЄВРОПЕЙСЬКА ФІНАНСОВА ІНТЕГРАЦІЯ ПІД ЧАС КРИЗИ COVID-19.....	210
<i>Кузуб М.В., Смілянecь Д.А.</i> ІСТОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	213
<i>Кузуб М.В., Ляшенко І.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	216
<i>Кузуб М.В., Пархоменко Д.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	219
<i>Кудлай В.Г.</i> ПАНДЕМІЯ ЯК СТИМУЛ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ	222
<i>Malyuga N.M., Vitchenko V.</i> MANAGEMENT MODEL OF INCOME REFLECTION IN ACCOUNTING AND FINANCIAL STATEMENTS	224
<i>Мокринська З.В., Горова А.М.</i> ВИПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ «В КОНВЕРТАХ»: ЧИ Є МОЖЛИВІСТЬ ВИВЕДЕННЯ З ТІНІ?.....	227
<i>Moroz Yu.Yu., Plysak M.V.</i> CONCEPTUAL ASPECTS OF THE PROFIT GENERATION IN THE ACCOUNTING SYSTEM FOR MANAGEMENT PURPOSES	229
<i>Овсяк Н.В., Руденко Д.В.</i> ПРОБЛЕМИ ПДВ В УКРАЇНІ.....	231
<i>Ovsiuk N.V., Berezovskaya O.O.</i> THE INFLUENCE OF DEPRECIATION OF NON-CURRENT ASSETS ON THE FORMATION OF DEPRECIATION POLICY OF THE ENTERPRISE.....	233
<i>Ovsiuk N.V., Burdeina Yu.I.</i> FEATURES OF CASH ACCOUNTING AT THE ENTERPRISE.....	235
<i>Ovsiuk N.V., Galushko L.O.</i> ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE MANAGEMENT.....	237
<i>Ovsiuk N.V., Kovalenko A.N.</i> INVESTMENT PROPERTY ACCOUNTING BY NATIONAL AND INTERNATIONAL STANDARD.....	239
<i>Ovsiuk N.V., Kyryk N.V.</i> PROFIT OF THE ENTERPRISE AND FEATURES OF ITS MANAGEMENT.....	241
<i>Ovsiuk N.V., Mazurkevich E.G.</i> PROBLEMS OF ACCOUNTING FIXED ASSETS.....	244
<i>Ovsiuk N.V., Nevinchanyy M.S.</i> EFFICIENCY OF PERSONNEL USE AT THE ENTERPRISE.....	246
<i>Ovsiuk N.V., Rozhenko M.V.</i> FEATURES OF ACCOUNTING REFLECTION OF NON-STATE PENSION INSURANCE.....	248
<i>Ovsiuk N.V., Trush I.V.</i> PROCESS OF REPRODUCTION OF NON-CURRENT TANGIBLE ASSETS.....	251
<i>Попович О.В., Звірюк О.Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	253
<i>Рибак О.М., Мельничук О.П.</i> ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	256
<i>Rybak O.M., Biriuk V.S.</i> RESEARCH OF INNOVATIONS IN THE FINTECH SPHERE.....	258

<i>Fomina O.V., Yanchuk N.N.</i> BUDGETING IN THE MANAGEMENT OF TRADING COMPANIES.....	261
<i>Fomina O.V., Hnasko O.I.</i> COST MANAGEMENT OF UKRAINIAN ELECTRIC POWER COMPANIES.....	264
<i>Шушакова І.К., Петрук І.О.</i> ПОДАТКОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	267
<i>Приймак Н.В.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	270
<i>Сарахман О.М., Шурпенкова Р.К.</i> ЗБИТКИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОГО РИЗИКУ БАНКІВ ВНАСЛІДОК НОВИХ ХВИЛЬ ПАНДЕМІЇ.....	273
<i>Семенова С.М., Шпирко О.М.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОНАКО ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	276
<i>Терещенко О.В.</i> ТЕОРІЯ БІХЕВІОРИЗМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ВАЛЮТНОГО РИНКУ.....	279
<i>Турова Л.Л., Горбачова Д.О.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ФІНАНСОВОЇ ТА ГРОШОВИХ ПОЛІТИК.....	282
<i>Ящишена В.В., Долюк А.В.</i> ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ - ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	284
<i>Solomina H.</i> ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF MANAGEMENT OF CO-INVESTMENT INSTITUTIONS.....	288

ДЛЯ НОТАТОК